Die Jovis . 7 . mensis feb : 1555 emptus fuit a collegio huius terre precio solidorum triginta a d. Bartholomeo de coneglano liber vigesimus tertius

CLARISS. I. C. D. ROLANDI A VALLE EQVITIS, ET primarii Senatoris Montisferrati, Patritii Casalensis,

QVAESTIONES CXI. PERVTILES, quotidianæque, super Statuto de lucro Dotis; ad communem omnium vtilitatem editæ, & locupletißimo Indice instructæ.

Cum Priuilegio.

MEDIOLANI,
EX TYPIS FRANCISCI MOSCHENII:
M D LIX.

CLARISS. I. C. D. ROLANDI A VALLE EQVITIS, ET

primarii Senatoris Montisferrati,
Patritii Casalensis,

QVAESTIONES CXI. PERVTILES,
quotidianaeque, super Statuto de lucro Dotis, ad
communem omnium vtilitatem editae,
& locupletissimo Indice illustratae.

Cum Priuilegio.

MEDIOLANI,
EX TYPIS FRANCISCI MOSCHENII.
M D LIX.

ILLVS.^{mo} AC EXCELL.^{mo}
PRINCIPI GVIELMO
GONZAGAE,
DVCI MANTVAE, ET
Marchioni Montisferrati,
ROLANDVS A VALLE
Marchionalis eius
Senator.

ANNVS iam ferè agitur, Dux Illustrissime, quòd non modico cum labore ac uigilijs Quæstiones has de lucro dotis instruxi, quibus dum in uenerando Casalensi tuo consilio & ipse sederem, me accinxeram. Cuius facti cum (sicut omnium quæ agimus) probabilis aliqua ratio hominibus à me esset reddenda, ne sine delectu ac consilio oleum & operam effudisse uiderer, Itá libri portiunculam arctioribus quibusdam ac eiusdem martis amicis prælegendam exposui, certior ab his futurus, tantum ne commoditatis uel utilitatis in succisiuis hisce lucubrationibus esse iudicarent, ut lucem aliquando perferre tutò possent. qui quidem maxima ac nimia ferè cum efflagitatione publicæ utilitati (ut ipsi asserebant) quam plurimis additis persuasionibus adeò me commouerunt, ut contra salutare illud carmen, nonum promantur in annum, opus ipsum nullo pumice (ut dicitur) adhuc expolitum, typis tradere sim coactus. Quod permagni non

facerem, cum amicorum meorum uoluntati, cui non obtemperare religio eſſet, conſultum proſpiciam, niſi in ea prolapſi eſſemus tempora, quibus permulti ingenio pluſquam intemperanti quorumcunq; ſcripta unco naſo ità reuoluunt, ut nihil tam ſolidum ſit, quod eorum nefarios morſus euitare poßit. Verùm, Dux ampliſſime, cum in omni officio tribuendo inter cætera duo hæc primùm ſint conſideranda, ut ei munera largiamur, cui et plurimum debere, et illo quàm digniſſimum eſſe cognoſcimus, tuq; ſolus, cuius autoritas tam latè uagatur, ut quibuſcunque ſcriptoribus facilè patrocinari poßit, cum de opere (quale id cunq; eſſet) ut moris eſt, dedicando cogitarem, ſtatim occurreris, qui iure proprio tibi id uendicares; uires, animumq; ſumpſi, ac in amicorum inſtituto me confirmaui. Nam per uniuerſam Italiam ea de te circunfertur fama, ut animi, et Fortunæ dotibus quoſcunque præcellere, ac rariſſimum noſtræ tempeſtatis exemplum te omnes prædicent. Nemo enim eſt qui expreſſam non habeat humanitatem illam ſingularem, qua latiſſimæ ditionis tuæ ſubditos omnes foues, Morum integritatem qua quoſcunque ad te conuertis, Eximiam doctrinam, qua omnia diligenter regis ac iuſte iudicas, Facundiam inæſtimabilem, qua neminem non ad te allicis, ut multa alia de te, quæ integrum uolumen magis quàm liminari hac epiſtola perſtringi, efflagitarent, de induſtria omittam, quæ longè iuueniles annos tuos excedunt, adeò ut

de te

de te meritò dici possit,

Magnæ spes altera Romæ.

Quod autem tibi debeam, & quid debeam omnes planè sciunt, nam ex quo in Casalensi tuo Senatorio ordine uiginti nouem annis iam elapsis accitus fui, ab Illustrissimis munificentissimisq; maioribus tuis ita assiduè dignitas mea ornata & aucta fuit, ut me, non solum mea omnia tibi debere fatendum sit. Quare, Dux Ducum optime, istis Vallis meæ primarios fructus, omni iure tibi debitos, hilari qua soles omnia fronte suscipe, & protege, ut alacriorem ad maiora (si prouenerit commoditas) prosequenda animum meum reddas. Viue igitur, ut regnes.

Antonij Bellini in laudem eiusdem Autoris

Vallis amena, nitens, & flore decora perenni,
De cuius flagrat gramine tantus odor.
Pæstano non rure minor, generosior Hybla,
Gratior & cultu fertilis Enna tuo.
Inuidet Alcinous, cui cum felicibus hortis,
Et semper pomis arbor onusta suis.
Vallis, Castalius quam circum labitur amnis,
Quæ ius, quæ leges, iustitiamq; foues.
Frondeat æternum, uireat tua gloria semper,
Nullaq; non penitus sit tibi fausta dies.

Io. Iacobi Bottatij ad lectores Decasticon.

Si quæras, quæ sint dotalia noscere iura,
Quot lucranda modis, qua ratione tibi.
Hunc studiose legas noctesq; diesq; libellum:
Et fies gemina dotis adauctus ope.
Scilicet ipsa rei tibi magna accessio fiet,
Ipse simul fies auctior ingenio.
Pro quibus ergo tibi cuncti debere fatentur,
Et tollunt meritò nomen in astra tuum.
Et uenient semper clara cum laude labores,
Dum castum scandet fœmina, uirq; thorum.

Antonij Ferrarij Niciani ad lectores.

Si legum anfractus, lector, siq́; ardua iura
Nosce cupis, mentem huc, adq́; moueto manum.
Qui nam decedens coniunx dotata maritum
Augeat, exponit, discutit atque tibi.
Vera magis nunquam respondit delphica laurus,
Nec Dodonæo quercus amata Ioue.
Ergo legas, iterumq́; legas, relegasq́; libenter,
Atque ea thesauro condita mentis habe.
Inuenies quot mille tuis per secula mille
Vix pateant oculis, uix capiasq́; libris.

[illegible]

Io. Iacobi Bottanj ad lectores Decasticon.

Si quaeris, quae sint doctis nosceri iura,
Quae iuranda modis, qua ratione tibi
Hunc studiose legas noctesque diesque libellum,
Et fies gemina doctus adiutus ope.
Scilicet ipsa rei tibi magna accessio fiet,
Ipse simul fies doctior ingenio.
Pro quibus ergo tibi cuncti debere fatentur,
Et tollant meritis [illegible]
[illegible] semper clara cum laude laboret,
Dum [illegible]

ROLANDI À VALLE IVRISCONS. CASALENSIS QVÆSTIONES de lucro dotis.

Summarium.

1 IVS unum ciuile potest tollere aliud.
2 Statuta disponentia super successione filiorum uel filiarum ualent.
3 Legitima debita matri in bonis filij, cum sit de Iure positiuo, potest secundum magis receptam sententiam, per statutum tolli.
4 Solemnitates in testando introductæ de iure ciuili possunt per statutum derogari, & abrogari, augeri uel minui.
5 Statutum disponens quòd testamẽtum coram tribus uel quattuor testibus fieri poßit, secundum communem doctorum sententiam, ualet.
6 Dos soluto matrimonio per mortem uxoris reuerti debet ad patrem dotãtem uel ad hæredes ipsius uxoris.
7 Argumentum de pacto ad statutum affirmatiuè ualet.
8 Pacto potest fieri, statutoq; similiter disponi, quòd in contractu requiratur scriptura.
9 Pactum initum inter uirum & uxorem de dote lucranda si uxor præmoriatur sine liberis, ualet.
10 Pactum & lex statutaria quoad lucra dotalia æquiparantur.
11 Statutum de dote lucranda per mortem uxoris sine liberis ualet.
12 Quod ampliatur procedere etiam si esset in præiudicium filiorum primi matrimonij.
13 Consuetudo de dote lucranda soluto matrimonio sicut ualet: fortius ualere debet statutum, cum expressum habeat consensum, & consuetudo tacitum.

Quæstio Prima.

AN Statutum disponens, quòd vxore præmoriente sine liberis maritus lucretur dotem, valeat. Et dicas quòd sic. Nam vnum ius ciuile potest tollere aliud [1] §.fi. Insti. de iu. natu. gent. & ciui. & per Bal. in. l. lege duodecim tabularum, col. 2. C. de legit. hęred. vbi dicit, quòd cum omne ius ciuile sit mutabile. Ideo [2]

valent statuta, quæ disponunt super successione filiorum vel filiarũ. alibi voluit idẽ Bal.in.l.prima.§.ius naturale.col.fi.ff.de iust.& iure.
3 quòd legitima matri debita in bonis filij,cum sit de iure positiuo potest per statutum tolli. & hanc esse communem opinionem attestãtur Io.de Imo in.l.quod de bonis.§.fin.ff.ad.l.fal. & Alex.in cons.168. col.prima in fi.vol.7 Dec.in cons.372.col.2.& Paris in cõs.23.col.2.
4 vol.2. Hinc etiam videmus quòd solemnitates in testando introductæ,& ipsa testandi facultas, quæ sunt de iure ciuili possunt per statutum derogari,& abrogari,augeri vel minui, vt per Ang.in consil. 88.col.prima. & in cons.126.col.prima, & ideo dicunt Alexã.in.l.si non speciali.col.2.C.de testa.& Dec.in.c.2.col.9.in princ.de probat. communem esse opinionem, quòd statutum disponens, quod testamentum coram tribus vel quatuor testibus possit fieri, valet. Vnde
6 licet de iure ciuili introductum fuerit, quòd dos soluto matrimonio reuertatur ad patrem dotantem.l.dos à patre.C.solu. matri.l.si ab hostibus, in prin.ff.eo.tit.& per Alexan.in cons.150.col.prima,vers. præterea, volu.2.vel ad mulieris hęredes, vt in.c.fina.§.sanè, & ibi per Abba.ac alios, de donat.inter vir.& vxo. Tamen contrario iure ciuili, & sic statutario tolli potest.l.omnes populi, vbi Doct.ff.de iusti.& iur.l.de quibus.ff.de legib.

7 Secundò hoc probatur. Nam quòd potest fieri per pactum affirmatiuè, id etiam statuto fieri potest, ita arguit Bar in.l.fin.per illum tex.C.de fideiuss.& Docto in.l.non impossibile.ff.de pact. Dec.in.l. nec ex prætorio.ff.de regu.iur. Idem voluit Alexan.in cons.50.col.
8 prima, volu.5.vbi sicut per pactum potest fieri, quòd in contractu requiratur scriptura.l.contractus.C.de fide instru. & per Doct.in c.si diligenti, de foro compe.Ita & per statutum & per Barto.in.l.fi.col. 3.versic.& quòd in casu predicto.C.de pact. vbi id quod potest fieri per pactum iuramento firmatum potest etiam fieri per statutum:
9 Sed pactum factum per maritum cum vxore in contractu matrimonij de dote lucranda per mortem ipsius si præmoriatur sine liberis valet & tenet vt per glos.& Barto.in l.prima.ff.de dot.prælega.in princi.& per text in.l.2.iuncta glo.ff.de pact.dot.& in.l.licet iuncta glo.in verbo,iure.C.de iur.dot & per Bald in.l.prima, col.prima.C. si aduer.dot in 2.nota vbi dicit, nota quòd inter virum & vxorem potest apponi pactum de tota dote lucranda si vxor præmoriatur. & Ang.in cons.158.col.2.Alex.in.l.si socer.in.§.lucius, col.4. & in.l.si cum dotem, in prin.col.7.ff.solu.matri.Boer.in decis.208.in.2.col.& in decis.244.col.prima,ergo & statutum valere debet, ita in terminis arguit Bald.in cons.467,col.2.vol.4.

Pro qua opinione facit quod not. Bald.in.l.deo nobis, per illum tex.in vlt.no C.de episc.& cler.quem sequitur Cur.Sen.in cons.78. col.4.in fin.vbi pactum & lex statutaria quoad lucra dotalia æquiparantur.

11 Tertiò quòd tale statutum valeat probatur autoritate Barto.ac aliorum in.l.hac edictali.C.de secure nup.in.l.exigere dotem.ff.de iud.& per Bald.in dicto consil.467.col.2.& in consil.496.volu.5. Fulgo.in cons.203.col.2.Cremen.in sing.154.vbi dicit quòd talia statuta valent, & sunt multum honesta propter onera infinita quæ sustinentur à marito. Alexan.in cons.57 col.penul.versic.ad quartum, volu.primo, Ias.in.l.si donaturus.§.fina.ff.de cond.ob cau.Socy.in cons.52.col.prima, volu.3.vbi dicit, non esse dubitandum de

12 validitate talis statuti: quia etiam valet in præiudicium filiorum primi matrimonij. Quod an sit verum infra demonstrabimus.in q. 24.Dec.in cons.19.colum.2.& in cons.195.col.2.Idem vult, & Paris. in cons.62.colum.1.volu.4.

Et ad hoc bene facit quod scribit Abba quem omnes sequuntur in.c.si.in.§.sanè,in vlt.not.de don inter vir.& vxo.vbi firmat,quòd

13 sicut valet consuetudo de lucranda dote vel donatione propter nuptias soluto matrimonio, fortius valebit statutum, cum habeat expressum cõsensum, & consuetudo tacitũ per.l.de quibus.ff.de legib.

Summarium.

1 VERBA *statuti de lucro dotis propriè ac strictè sunt intelligenda & interpretanda.*

2 *Statutumq; prædictum directè est contra Ius commune.*

3 *Et trahi non debet extra casum suum ad aliquam consequentiam.*

4 *Est quoque pœnale, quia diminuit patrimonium mulieris, & nu.8.*

5 *Pariter & odiosum quatenus deuiat à dispositione iuris communis, secundum quod nihil lucratur maritus mortua uxore.*

6 *Tollit & quoque in parte uxori liberam facultatem disponendi de rebus suis & nume.9.*

7 *Estq; ad unguem & contextum seruandum, & à uerbis eius minime recedendum ex quo est precisi fori & stricti Iuris.*

Quæstio Secunda.

1 QVæro, An tale statutũ sit correctorium iuris cõis: & eius verba propriè ac strictè intelligẽda & interpretãda sint: non insistẽdo in verbis, cũ soleant apponi ornatus causa, vt inquit Aret. in consi.6.col.prima. Conclude quòd sic, vt per Bal.in.l.2.C.de dot.

promis. vbi dicit, quòd in lucris, quæ proueniunt ex forma statuti, verba eiusdem debent intelligi propriè & strictè interpretari, cũ sint
2 præter ius commune Imo Ange. in cons.158.col.prima scribit, tale statutum esse directè contra ius commune.l. vbi adhuc.C.de iur.dot. &.l.dos à patre.C.solu.matri.& strictè ac propriè intelligendum.l. constitutionibus.ff.ad municip.Doct.in.l.omnes populi.ff.de iusti.&
3 iur.& extra casum suum & in eo statutum non esse trahẽdum ad aliquam consequentiam.l.quod verò.ff.de legib.c.quæ à iure,de regu. iur.in.6.Quod & voluit Abb.in cons.primo,col.2.vol.j.& in consi.
4 79.col.prima vol.2 vbi inquit quòd tale statutum,cum sit pœnale, quia diminuit patrimonium mulieris.l. .ff.de dam infec.notat Ioã.
5 And.in.c fi.de elect in.6.& odiosum quatenus deuiat à dispositione iuris cõmunis, secundum quam nihil lucratur maritus mortua vxore c primo.c.nuper de dona.int.vir.& vxo quòd verba eius debẽt strictissimè interpretari, vt minus lędatur dispositio iuris cõis quàm sit possibile.Idem tenuit Dec.in cons 353.col.prima. Ias.in cõs.58.col. prima,& in cons 115 col.prima,& in cons.135.col.prima,vol.primo Paris.in cons.127.col.3.in prin.vol.primo.& in cõs.14.col.2.vol 3. vbi inquit tale statutum, ex quo non cõtinet in se aliquam rationem scriptam,esse valde exorbitans,& contrariari iuri communi,cum tol=
6 lat in parte vxori liberam facultatem disponendi de rebus suis. Quò
7 fit vt ad vnguem & contextum seruandum veniat,& à verbis ipsius minime sit recedendum, ex quo est præcisi fori & stricti iuris.l.quod constitutum.ff.de test.milit.idq; placuit ipsi Paris.in cons.suo.62.nu. 26.vol.4.necnon domino meo Rui.in cons.131.col.2. vol.4.magis= quàm Soci.iun.in cons.27.col.pen.vol.primo. vbi dixit,quòd statu=
8 tum supra citatum, cum auferat hęredibus mulieris dimidiam partẽ
9 dotis,necnon & facultatem vxori disponendi de illa dimidia, dicitur exorbitans, & contra regulas iuris communis: atque ideo quòd debet strictè in casu suo, in quo loquitur,intelligi, & non trahi ad alium casum iuxta tradita per Docto.in.l.si verò.§.de viro.ff.solu.matr.& in.l.2.C.de noxal.& in.c.cum dilectus, de consuet. subdens hoc dictum commune, & tritissimum esse apud nostros Doctores.

Summarium.

1 *STATVTVM de lucro dotis conditum à supremo Principe, ut à Papa uel Imperatore dicitur ius ciuile.*

2 *Idem si ab inferioribus non recognoscentibus supremum Principem de iure uel de facto.*

3 *Populus uel Reges & Principes superiorem recognoscentes licet non poßint*

quem

quem restituere famæ respectu infamiæ quæ irrogatur à iurè communi, secus tamen est in populo Regibus & Principibus non recognoscentibus superiorem.

4 *Lex bene à Zenone. C. de quadr. præscrip. secundum communem opinionem, locum habet in ciuitatibus non recognoscentibus superiorem prout aliàs in Repub. Florentina,*

5 *Ciuitas non recognoscens superiorem potest exercere reseruata Principi.*

6 *Appellatio sicut tolli potest per Pontificem, ac Imperatorem : ita & per non recognoscentem superiorem, quia de eo iudicatur ut de Principe.*

7 *Vectigalia noua licet Decreto Ciuitatis constitui non possint ; id etenim non procedit in ciuitatibus non recognoscentibus superiorem.*

8 *Statutum uerò de quo supra conditum à Ducibus Marchionibus, & Vicarijs perpetuis, & dignitatem perpetuam habentibus, secundum communem opinionem, erit ius ciuile.*

9 *Lexq; dicta bene à Zenone, locum habet similiter in talibus Principibus.*

10 *Possuntq; & ipsi tollere appellationem.*

11 *Statutum quoque id ipsum conditum ab inferioribus recognoscentibus superiorem, & qui non sunt Vicarij perpetui Ius prætorium erit.*

12 *Statuta præsidis uel inferioris à Principe, uel Ducis aut Marchionis si defferant hæreditatem uel successionem aliquo casu, cum sint ius prætorium, non possunt facere quem directo hæredem, sed bonorum possessorem, & erit necessaria agnitio possessionis coram Iudice ; secus si defferatur ex forma statuti, uel Principis autoritate, quia tunc deffertur iure directo.*

13 *Constitutio annalis inducta per episcopum, Comitem, Marchionem, uel Ducem, cum dicatur ius prætorium, ut interrumpat præscriptionem annalem requirit litis contestationem.*

14 *Decreta seu statuta Illustrissimi Ducis Mantuæ & Marchionis Montisferrati sunt Ius ciuile.*

Quæstio Tertia.

QVæritur & tertiò, An tale statutum dicatur ius ciuile vel Prætorium. In hac equidem quæstione, sequendo receptam Doctorum sententiam, sic distinguendum fore arbitramur.

1 Aut huiusmodi statutum conditum fuit à supremo Principe, vt à Papa, vel Imperatore : & tunc dicetur ius ciuile, vt per scriben. communiter in. l. 5. in prin. de verbo. oblig. & per Nat. in tract. de statu. exclus. fœmi. in. 2. col. vers. secundo quæro. & Brun. in tract. exclus. fœmi. in. 13 art principa. in. 2. q.

2 Aut ab inferioribus à supremo Principe non recognoscentibus eum de iure vel de facto: & tunc, ex quo habent vim supræmi Principis: huiusmodi statutum ius ciuile appellabitur. ita scriben. in.d.l.5. & istam esse magis communem opin. testatur Brun. in loco de quo supra. Quod & voluit Socy.in consil.153.col.6. volu.2. vbi inquit quòd statuta Illustrissimi Marchionis Mantuæ sunt ius ciuile & non prætorium: ex quo in suo Dominio neminem recognoscit: & facit statuta iure proprio. Nec mirum, quia etiam videmus quòd **3** licet populus non possit per statutum quem restituere famæ respectu infamiæ quæ irrogatur à iure communi: & pariter Reges & Principes, qui recognoscunt Imperatorem: secus tamen est in Regibus, Principibus, & populo non recognoscentibus superiorem: quia tunc quoad eos restitutio famæ valeret: Cum talis populus liber appelletur, & apud eosdemmet dicatur esse Imperium sui ipsius vt per Barto.in.l.prima.§.de qua re.ff.de postul. Pro quo facit etiam quod scribit Dec. in cons.357.colum.2. vbi concludit quòd disposi**4**tio.l.bene à Zenone.C.de quadr. præscrip. secundum communem opinionem habet locum in ciuitatibus non recognoscentibus superiorem vt in Repub. Florentina, quæ superiorem non recognoscit, **5** & Iura Principis habet. Pariter videmus reseruata Principi per ipsas ciuitates non recognoscentes superiorem exerceri posse, vt de Lucana ciuitate loquitur, Dec.in consil.403. colum.2.& etiam quòd **6** sicut Pontifex & Imperator possunt tollere appellationem: Ita & non recognoscentes superiorem, vt per Barto.in l.prima.§.interdum.ff.à quib. appella.non lic. quem refert & sequitur Dec.alios citando in.c.pastoralis. colum.2.de appellat. Hinc dixit idem Dec. in consil.549.colum.prima, quòd & si noua vectigalia Decreto ci**7**uitatis constitui non possint.l. vectigalia.C.noua vectigal. &c. Tamen id procedit in ciuitatibus superiorem recognoscentibus, & quòd ita intelligitur dicta.l.vectigalia. Secus in non recognoscentibus, quæ habent Iura Principis prout est Ianuæ, quæ in eius territorijs vtitur iuribus supræmi Principis, quia de illa debet iudicari, vt de Principe, vt per Barto.in l.infamem.in fi.ff.de publ.iud.& Abba.in cons.107.in prin. volu.j.& ideo ex hoc concludit quòd ipsa ciuitas Ianuæ potuit concedere communitati Vezani ius percipiendi Pedagia in eius Territorio.

8 Aut à Ducibus vel Marchionibus, vicarijs perpetuis & habentibus perpetuam dignitatem, & istud pariter erit ius ciuile vt per Nat.& Brun.vbi supra, post Docto.in.d.l.5.& Io.de Amic.in consil. 110.colum.3. Purpura in.l.quæcunque.nume.244.ff.de offi. eius cui mand.

mand.est Iurisd. Nec quoque hoc absonum est, cum videamus in 9 huiusmodi Principibus locum habere dispositionem dictæ.l.bene à Zenone, vt dicit Ias.in consil.227.colum.10.volu.2. Iacobi.de sanc. Georg.in Inuest. sua feudali.in versicu. Sed An Princeps. & Balb.in Tracta.præscrip.in secunda parte,quintę par.principa. versic.octauo quæro, in prima limitatione: & ipsi similiter possunt exercere reseruata Principi, vt scribit Dec. in consil.403.colum.2. Necnon & 10 tollere appellationem, vt idem Dec. firmat in dicto.c: pastoralis. colum.2.

11 Si verò conditum fuerit à recognoscentibus superiorem, & ab ijs, qui non sunt Vicarij perpetui, nec qui habeant perpetuam dignitatem: tunc erit ius prętorium, quia quicquid statuitur ab istis inferioribus ius prętorium appellatur.l. ius autem ciuile.§.j.ff. de iust.& iur.notant Barto. & alij in dicta.l.5.in princ. de verbo.obliga. & pro hac opinione adducitur decisio Barto. ab omnibus recepta in.l.prima, in fin.de bon.possef.vbi si qua hæreditas defertur alicui 12 ex constitutione Præsidis, vel inferioris à Principe vel Ducis, aut Marchionis: Tunc ipsa hæreditas non potest deferri, vt quis fiat hæres, sed vt bonorum possessor, & necesse est, quod agnoscatur ipsa bonorum possessio coram Iudice, iuxta.l.fina.C. qui admit. Item petit spacio centum dierum vel anni.l.2.l.emancipata.C.qui admit. Sed hęreditas, quæ defertur ex forma statuti vel Principis autoritate bene defertur iure directo. Idem voluit Bald.in rubri.C. qui admit.q.6. versic.item si statutum, & in.l.certum. colum.3. versic.sequitur videre.C.vnd.cogna.Hinc etiam dixit Barto.in.l.2. 13 §.fin.ff.de vsucap.quòd constitutio annalis inducta per episcopum, Comitem, Marchionem, vel Ducem, cum dicatur ius prætorium, ad hoc vt interrumpat talem præscriptionem annalem, requirit litis contestationem.l.1.&.2.C.qui admit. & ideo ex istis infero quòd, cum Illustrissimi & excellentissimi Duces Mantuæ, & Marchiones Montisferrati Domini mei, sint hodie Vicarij perpetui, & possint omnia in eorum territorijs quæ possit Imperator in toto orbe, vt de Duce Mantuæ, & tunc Marchione dixit Curt.iunio. in consil.61. col.4.versic. succedit, & de Marchione Montisferrati inquit Ias. in cons.235.col.2.vol.2. Paris.in cons.17.col.2. volu.j. eorum Decreta 14 seu statuta condita & condenda sunt & erunt ius ciuile.

Summarium.

1 RATIO *in statuto consideratur ut anima, uerba autem ut corpus & superficies.*

2 *Rationes quare concedatur lucrum dotis in totum uel in parte per statutum marito, & de earum ueritate, & nu.5.ac.10.*

3 *Succeßio filij per Senatusconsultum Tertullianum conceditur matri in solatium amißi filij.*

4 *Vir & uxor in lucris nuptialibus non debent ad imparia iudicari.*

6 *Lucrum dotis non datur in recompensationem onerum sed fructus dotis. Sed contrarium uide sub nume.11.12.&.15. & ubi communis est in contrarium.*

7 *Statutum de lucro dotis locum habet in sponsa de præsenti & si traducta non sit ad domum mariti, & in nu.17.ubi declaratur.*

8 *Statutum, de quo proximè, locum & habet in matrimonio, quod momento durauit, & sub nu.18.pro declaratione.*

9 *Lucrum dotis est merè lucrum, & de ueritate, nu.19.*

13 *Maritus si non sustinet onera matrimonij non lucratur dotem.*

14 *Causa mediata siue remota quando talis est, quòd sint ea immediata & propinqua nullum effectum productura est pro immediata habetur.*

16 *Lucrum quando trahit originem à damno, de eo idem iudicamus quod de damno, licet nunc lucrum sit & ècontrario.*

Quæstio Quarta.

1 QVoniam in statuto ratio ipsa consideratur vt anima, verba autem sicut corpus & superficies, vt per Abba.in consil.j.colum.pen.in princ.volu.j.Paris.in consil.16.col.4.vol.3.& Socy.Iun.in consi.15.col.5.volu.j. Ideo quæritur quæ nam sit ratio, qua inductum est à statuentibus, quòd vxore præmoriente sine liberis maritus lucretur dotem. Cum ratio quæ est anima ipsius legis in ipso statuto scripta non comperiatur.

2 Tres enim recitantur opiniones, de quarum veritate disputare contingit. Prima etenim ea est, quæ adducitur per Bald. nouel. in tracta.dot.in.6.par.speciali.37.colum.fina. de qua mentionem facit Dec.in consil.67.colum.2.versicu.quarto mouetur. Quòd statuentes moti sint ad concedendum tale lucrum marito in solatium dilectissi-
3 mæ coniugis mortuæ; vt aliàs in similia dicitur de matre, cui Senatusconsultum Tertullianum concessit successionem filij vt eam subleuaret in solatium amissi filij. Institu.ad Tertul.in princ.& in.l.iure succursum.ff.de iur.dot. Hæc enim ratio à dotibus non recipitur, vt per Dec.in dicto consi.67.in fin. quia si statutum habuisset talem rationem vel hunc respectum, etiam ex morte mariti detulisset hoc lucrum vxori vel quid simile, quod tamen non facit, & ista responsio

fuit

fuit Abba.in consil.j.colum.penul. volu.j & in consil.79.colum.2. volu.2.licet de eo mentionem non faciat Dec.dum dicit quòd in casu huius statuti non potest præsumi, quòd causa lucri fuerit affectus coniugij seu reliquiæ matrimonij soluti: quia eadem ratione 4 porrexisset consimile lucrum ad mulierem: quia vir & vxor non debent in istis ad imparia iudicari.c.gaudemus, de diuort.c.fina. de donat.post diuor.restitu.l.fina.§.penul C.de donat.ante nup vbi lex non vult valere pactum inter coniuges de lucro captando, Cum sit vtrique commune.

5 Alia & secunda fuit opinio Bal. in auten.ex testamento, colum. penul. versic. decimum tertium capitulum.C.de collat. & in auten.ex testamento, colum.penul.C.de secun nup. quòd causa finalis & immediata huius lucri, quæ attendi debet, iux.not.in.l.sed & si plures.§.in arrogato.ff.de vulg.& pupil.& in.l.fina.C.de vsufr. est fœdus matrimonij & istam partem tenuit Bal.nouel.in dicto tract.dot. in loco de quo supra.Paul.de Cast.in.l.si donaturus.§.fina.de cond. cau.dat.& in consi.154.colum.prima.volu.j. Dec.in.l.in eo quod.ff. de regu.iur.in auten.si qua mulier, colum.penul.C.de secun nup.in l.reprehenda, colum.finali.C.de institut.& subst.in consi.260.colum. penul.& in consi.577.colum.fina.Socy.in consil.31.in fin volu.3.& in consi.223.colum.fina.volu.2.Ias.in consil.58.colum.j.volu.j. & in consi.115.col.j.eo vol.

Et pro fundamento huius rationis adducunt text.in.l.cum quis.ff. de dot.prælega.ibi, quia matrimonij causa id lucratus est, vbi de lucro dotis dicitur quòd matrimonij causa illud lucrum procedit: & ita etiam per illum text.tradidit Roma.in l.si cum dotem.§.transgrediamur.ff.solu.matri.

Nec habet obstare, secundum eos, si dicatur quòd imò tale lucrum datur propter onera matrimonij, iux.glos.in dicta.l.si donaturus.§.fina.quia respondetur secundum Ange.in.§.ascriptitio, in 6 auten.de nupt.quòd in recompensationem onerum maritus retinet fructus dotis, sed non ipsum lucrum statuti: quia istud est lucrum & non recompensatio onerum, & Ange.sequuntur Dec. & Ias.in locis supra citatis.

Et quòd ratio onerum non sit causa huius lucri demonstratur. ex not.per Barto.in.l.nihil.ff.rer.amota vbi statutum de lucro dotis lo-7 cum habet in sponsa de præsenti antequam traducta sit ad domum mariti: & tamen antequam ducatur non suffert maritus aliqua onera matrimonij ergo datur intelligi, quòd tale lucrum à statuto non defertur propter onera matrimonij.

Confirmatur

Confirmatur etiam ista sententia ex decisione Bal. in.l.non tan-
8 tum.C..de lega.vbi etiam huiusmodi statutum locum habet in ma-
trimonio quod momento durauit: ergo pariter infertur quòd pro-
pter onera matrimonij tale lucrum non defertur, sed propter ipsum
matrimonium.

Vltimò facit quod notat Socy.in dicto consil.223.colum.fina. vbi
dicit, quòd immediata causa lucri est matrimonium, non autem
onera matrimonij, & quamuis ratio expensarum fuerit in conside-
ratione: tamen cum sit incerta & remota & non proxima, vt ma-
trimonium, quòd ipsa prima causa attendenda est. Pro quo ac-
cedat quod dixit & ipse Socy. in dicto consil. vbi inquit; quòd id
9 quod maritus lucratur vigore talis statuti est lucrum, vt dicit Bald.
in.l.hac edictali.C.de secun.nupt. Si ergo est lucrum non debemus
dicere quòd concedatur propter onera & expensas: quia non esset
lucrum si daretur ex causa onerosa. & Ideo ex hoc concludit esse di-
cendum, istud lucrum dari propter matrimonium; & quòd ita per
istam rationem tenuit elegans doctor & legum interpres optimus
dominus Ioan. de monte Sperello in auten. ex testamento.C. de
collatio.

Verum quia suprascripta ratio apud Docto.non recipitur. Ideo
subnectitur & tertia: qua recitata, respondebitur rationibus pro
parte dictæ secundę rationis adductis. Descendendo igitur ad ter-
tiam rationem dico, statuentes motos fuisse tribuere viro dictum
10 lucrum propter onera matrimonij, vt est glos.in dicta.l.si donatu-
rus, in verbo duntaxat, vbi Alexan. firmat hanc esse communem
opinionem, & pariter testatur ibi Ias.omnes Doctor. cum hac sen-
tentia glos.pertransire. Bald. idem tenet in.l.non sine, in princip. &
ibi Fulgos.C.de bon.quæ liber.in.l.si cum dotem.§.si pater, in fin.
ff.solu.matrimo.in.c.super literis.colum.7. versi. sed quid dices, de
rescrip.in.l.hac edictali, in princ colum.2. versi modo statim emer-
git.C.de secun.nup.in consi.79.colum.2. volu.j.consi.110.colum.pri-
ma, volu.2.in consi.184.colum.fin.volu.3.& in consi.467. colum.2.
volu.4.& in consil.55.colum prima & sequen.volu.5. Paul.de Cast.
in consil.232.colum.2. secundum antiquam impressionem, &.333.
in secundo dubio, volu.j. Abba.in dicto consil.primo, colum.penul.
& in citato consil.79.colum.2. vbi expresse dicit quod nulla alia
ratio assignari potest nisi quia maritus sustinendo onera matrimo-
nij incurrit multa damna, & licet ad supportanda onera habeat do-
tem.l.si constante.ff.solu.matrimo. tamen vt plurimum non suffi-
cit dos ad hæc onera; quinimò fiunt tot sumptus in vestibus & or-
namentis,

namentis, quòd dos in illis consumitur. Cuma.in.l.si cum dotem.§. transgrediamur. in fin.ff. solu. matrimo. & in consil. 48. colum. 2. Roma.in consil.471.in princ. Salyce.in.l.cum te, in.2.colum.C.de donat.ante nupt.& in consil.incipiente, circa examinationem dubiorum vertentium. Socy. in.l.diuisione.colum.2.solu. matrimo.in l.cui fuerit.colum.penul.& fina.ff.de condit.& demonst.& in cons.8. in fin.volu.3.vbi dicit hoc esse de mente omnium.Fely.in Rubri.de sponsal.colum.3.Aret.in.l.si ante nuptias, colum fina. solu. matri. vbi attestatur hanc communiorem. Corn.in consil.248. colum.4. volu.2 & in consil.primo.colum.11.volu.4. Crot.in.l.si constante. in secunda lectura, colum 46.versic.secondò ampliatur.solu.matri. Camp.in tract.dot.in quinta parte.q.13.Alexan.in consil.122.colum. 3.in fin.volu.7. & in consil.129.colum.prima, in fin.volu. eo. vbi concludit rationem finalem huius statuti fuisse, quòd maritus lucretur ipsam dotem in recompensationem onerum te expensarum, quæ plerunque per maritos supportantur & quòd nulla alia ratio reddi potest, & qui vult aliam allegare debet illam probare iuxta glos.in.l.cum de lege.ff.de probatio. Idem Alexan.in consil.162.colum.2.in fin. volu.6.per glos.in dicta.l.si donaturus.§.fina. quam dicit notabilem & approbatam. Ias.in.l.emancipata, in princ.C.de iur.& fac.ignor.in.l.nesennius.ff.de re iudica.& in auten.præterea. colum.6.C.vnde vir & vx.in.l.non tantum, colum.2.C.de lega. in consil.135.colum.penul.in fin.volu.primo, & in consil.171.colum.6. in fin.volu.4.Moder.in Rubri.de donatio. inter vir.& vxor.§.55. colum.4. Purpur.in.l.2.§.creditum.colum.2. si certum petat. Mantua.in consil.96.vbi dicit in iudicando non esse recedendum ab ista sententia. Dec.in dicta.l.in eo quod, ipsam etiam recitat communem.& istam partem sequitur in consil.67.colum.2.& in consil.353. colum.2.& in consil.402.colum.4.Paris.in consil.127.in princ.volu. primo, citat hanc esse communem, & idem in consil.62. colum.4. volu.4.vbi inquit, quòd licet nonnulli Docto.ibi per eum citati velint quòd ratio statuti prædicti non sit illa sola, propter onera matrimonij, sed alia & secundo loco relata: tamen ipsi non inficiantur quòd potissima causa & ratio inductiua non fuerit propter onera matrimonij; quinimò à communiter contingentibus Docto.communiter concludunt quòd ratio lucri sunt onera matrimonij, licet in statuto non fuerit expressa ipsa ratio. & hanc etiam partem amplectitur consummatissimus præceptor meus Rui.in consil.199.colum. fina.volu.primo, & in consil.101.colum.4.volu.eo.vbi dicit ipsam communem, & in consil.11.colum.3. volu.5.& pro hac etiam parte

12 (margin)

facit

facit quod not. Bald. in auten. dos data, col. j. C. de secun. nupt. quem sequitur Ioan. de Ana. in c. salubriter, col. penul. de vsur. Alexan. in consi. 122 col. 4. volu. 7. Fely in Rubri. de sponsa. col. 3. in princi. Ias. 13 in consil. 35. col fina. volu. j. vbi si maritus non sustinet onera matrimonij non debet consequi lucrum sibi ex pacto vel statuto delatum: ergo ex his apparet onera esse causam huius lucri.

Non obstant modò adducta in contrarium, & primò quòd Bald. in auten ex testamento. C. de colla. & in auten. ex testamento. C. de secun. nupt. Paul de Cast. Socy. Dec. & Ias. in locis de quibus supra teneant contrarium; quoniam vltra quòd ipse Bald. in pluribus locis tam in lecturis quàm in consilijs de quibus supra tenuerit oppositum prout & fecerunt Paul de Cast Socy. ac Dec. & Ias. vt patet ex autoritatibus ipsorummet supra citatis: Tamen constat hanc esse magis communem opinionem à qua durum esset tam in iudicando quàm in consulendo, vt dixi recedere.

Non obstat secundò text. in dicta. l. cum quis, quia respondetur ex mente Aret. in dicta. l. si ante, col. fina. quòd ibi verbum, causa, potest exponi non pro causa omnino immediata sed pro causa mediata non tamen multum remota: quæ accipitur tanquam causa immediata. l. vxori quis. ff. de auro & argen. lega. quam ad hoc adducit Barto. in. l. ambitiosa, circa medium. ff. de decre. ab ord. facien. Quam responsionem acceptat Tiraquel. in repet. l. fin. in verbo lar-14 gitus, nu. 189. C. de reuo. dona. vbi subdit præsertim hoc procedere quando huiusmodi causa mediata siue remota talis est, quod sine ea immediata & propinqua nullo modo esset producenda effectum vt in hoc casu: Nam tunc haud dubiè ea habetur pro immediata, vt dicit Bar in. l. sed & si plures. §. in arrogato. ff. de vulg. & pupil.

Secundò respondetur, quòd licet matrimonium sit causa proxima & immediata huius lucri prouientis ex statuto vel pacto, non tamen ex eo confestim sequitur, quòd onera matrimonij non sint etiam eius rei causa æquè proxima: Nam vnum aliud non excludit, quin potius vnum in alio insit, ex eoq; sequitur, vt dicit Dec. in consil. 67. colum fina. versi. non obstat text. & Tiraquel. vbi supra, nume. 188. Nam si onera matrimonij sunt causa huius lucri, certè matrimonium etiam causa est, vt in dote videmus, quæ datur propter matrimoniū, & quæ sine eo consistere non potest. l. 3. ff. de iur. dot. & ob matrimonium etiam tantum fauoris sibi conciliauit lex. j. ff. solu. matr. tanquā sit causa proxima dotis vt verè est; & tamen sine dubio dos ipsa datur propter onera eiusdem matrimonij, & est titulus onerosus: Igitur & idem dicere debemus de accessione dotis.

Pariter

15 Pariter non obstant not. per Ang. in. §. ascriptitio; quia illud dictū si est verum, non refragatur huic sentētiæ. quia dicit Ang. quòd cessante pacto aut statuto vir non debet lucrari dotem, sed eam reddere hæredibus vxoris soluto matrimonio: & ideo statutum id deferens est contra ius commune & strictè interpretandum. Nec obstat, inquit, l. pen. in fi. ff. quod fal. tuto aucto: quia concedo quòd vir retinet fructus dotis in compensationem onerum, sed non lucratur dotem, quia istud est lucrum & non cōpensatio onerum: & sic apparet quòd Ange. loquitur de iure communi cessante pacto aut statuto. At si pactū vel statutum factum sit, videtur factum ad augendam illam compensationem onerum matrimonij, & cum id lucrum, si lucrum dici mereatur, originē traxerit à dote, certè pro onere accipi debet, ex eo quod voluit glo sing. in. l. si duo, in verbo scire potuit. ff. de acquir. hæredi.
16 vbi quādo lucrum trahit originem à damno, de eo iudicamus quod de damno licet nunc sit lucrum: & econtrario iudicamus de damno quod à lucro trahit originē vt de lucro. & ad hoc illam glo. sequuntur ibi scriben. & illam notabilē dixit Ias. in. l. si emancipata, in prin. C. de iur. & fac. igno. quam infert ad propositum quęstionis lucri dotis, quòd ex quo trahit originem à causa onerosa de eo iudicatur non prout de lucro sed prout de onere. Idem dixit ipse Ias. in. l. nesennius de re iud. Dec. in cons. 402. col. 4. Socy. in cons. 5. col. 3. volu. 4.

17 Minimeq; faciunt not. per Bar. in dicta. l. nihil, quia doctrina Bar. non ita ruditer intelligi debet, quando maritus nullus fecit expensas, sed quādo eas iam cœpit facere, vt in specie dixit Abb. in dicto cōs. primo, col. pen. prout quotidie fit, quia statim celebrato matrimonio & antequam vxor ducatur ad domum viri solent fieri multę expensæ, vt dicit Ang in. §. fuerat. col. 15. vers. quęro de quæstione quotidiana, circa fi. instit. de actio. quem sequuntur Moder. in repet. rubri. de dona. int. vir. & vxo. §. 55. col. 4. Idem dixit Camp. in tract. dot. in quinta parte. q. 13. & de cuius quæstionis veritate latius dicetur infra, in quęst. 106.

Penultimo decisio Bal. in. d. l. non tantum, non meruit ad hoc alle-
18 gari, quoniam ea demum tunc procedit, quando maritus cœpit supportare onera matrimonij, quæ vt experientia docet, quæ est rerum magistra, instit. de satisda. §. fin. antequam matrimonia celebrentur & statim post solent fieri multæ expensæ & quidem magnæ vt in annulis, iocalibus, & alijs rebus, quæ tempore matrimonij contracti dantur vxori, & eius causa fiunt, adeò quòd cùm in matrimonio quod momento durauit veniant & onera ac expensæ, sequitur quòd militat ratio onerum & expensarum per nos allegata.

Vltimò

Vltimo non obstant quæ dicuntur per Socy. in dicto consil. 221. colum. fina. quòd istud est lucrum, & quòd si est lucrum non debemus dicere, quòd concedatur propter onera matrimonii, aliàs non esset lucrum; quia, & si ex supradictis satis pateat responsum. Tamen respondetur quòd non est mere lucrum, vt in specie dixit Bald. in dicta. l. non sine. C. de bon quæ liber. in. l. si cum dotem. §. si pater, in fin solu. matrimo. in dicta auten præterea, colum. fina. in. l. cum multæ. C. de donat. ante nup. vbi dicit quòd titulus dotis non est titulus donationis, & etiam si apponatur pactum de lucrando ipsam dotem non dicitur mera donatio. Alexan idem tenuit in consil. 162. colum 2. in fin. volu. 6. & in consi. 129. colum. prima, volu 7. & Rui. in dicto consi. 11. colum pen. volu. 5. & sic ex istis remanet defensata hæc vltima ratio communiter admissa per scribentes quam teneas, & ab ea nullo modo in iudicando discedas.

Summarium.

1 *STATVTVM de lucro dotis non habet locum in dote promissa, communis tamen est in contrarium, ut in nu. 4. & 11.*

2 *Diffinitio dotis Barto. ponitur, quæ tamen communiter reprobatur, ut in nume. 12.*

3 *Statutum de quo supra tanquam exorbitans & strictè intelligendum non habet locum in dote promissa sed data, quod declara, ut in nu. 16.*

5 *Filia ueniens ad successionem unà cum fratribus ex dispositione iuris quod primitus introduxit filiam dotem debere conferre non tantum dotem datam uerum etiam & promissam conferre debet.*

6 *Dos sine traditione dicitur dos, & sub nu. 13.*

7 *Pactum de dote lucranda trahitur ad dotem promissam.*

8 *Dispositio. l. dos à patre. C. solu. matr. militat in dote promissa.*

9 *Consuetudo Martini communiter approbata de qua per glos. in dicta. l. dos à patre trahitur etiam ad dotem promissam.*

10 *Vir qui lucratur dotem ex adulterio uxoris; ita consequitur lucrum dotis promissæ sicut traditæ.*

14 *Dos promissa de propria significatione uocabuli continetur appellatione dotis.*

15 *Stipulatio de dote lucranda, quæ strictè intelligi debet, uerificatur & in promissa.*

17 *Ratio legis adeò inhæret legi, ut ea cessante cesset & ipsa lex.*

18 *Statutum etiam in materia stricta compræhendit casum ad quem potest extendi, largè sumpto uocabulo subsistente eadem ratione.*

Quæstio

1 VErtitur & quæstio, An statutū de quo supra locū habeat in dote promissa. Primò quidem aspectu videretur dicendum quòd non; quia non conuenit diffinitio dotis posita per Barto. in Rubri. ff. 2 solu. matrimo. qui dicit, quod dos est quodam Ius in se continens, quod à muliere & eius patre marito vel eius patri traditum est, vel pro tradito habetur propter onera matrimonij supportanda: Igitur, cum diffinitio Dotis loquatur in dote data & non promissa, dicendum videtur quod tale statutum locum sibi non vendicat in dote promissa: quia statutum de dote data non habet locum in promissa, vt per Barto. & alios in. l. iubemus la 2. in. §. sanè. C. de sacro sanctis eccle.

Secundo facit: Nam dotis contractus perficitur traditione, vt per Barto in. l. iurisgentium, in principio. de pact. & ante traditionem contractus dotis non est contractus nominatus secundum Doctor. in Rubri. ff. soluto matrimo. ergo non est dicendum quod dos promissa sit dos.

Tertiò facit text. in. l. pater mulieris. ff. de iur. dot. vbi dos promissa, quę nondum tradita est, cum onera matrimonij non sustineat dos dici non potest.

3 Quarto accedit. Nam hoc statutum est exorbitans, vt supradictum fuit. q. 2. ergo non debet locum habere in dote promissa, sed strictè intelligi debet in dote data & non in promissa, arg. l. quicquid astringendæ ff. de verb. obli.

His vero non obstantibus contrariam partem vti veriorē & com- 4 munem amplectere: quòd imò tale statutum militet in dote promissa. Quod probatur, lege, ratione & autoritatibus. & primò lege per text. in. l. j. 2. & 3. & in. l. ad exactionem. C. de dot. promis. vbi dos dicitur etiam illa, quæ promissa vel pollicita est. Ad idem est text. in. l. prima, de collat. dot. in. l. filiæ dotem, & in auten. quod lo- 5 cum. C. de colla. in quibus dicitur, quòd filia ad successionem veniēs vna cum fratribus ex dispositione iuris, quod primitus introduxit filiam dotem debere conferre, non tantum dotem datam cōferre debet, sed etiam promissam, & ita per istæ iura tenet Ang. in cons. 180. colum. j. & ij.

Secundo probatur ista opinio per tex. in. l. de diuisione. ff. sol. matri. vbi dos sine traditione dicitur dos, & illū text. ad terminos quæstionis nostræ ponderat ibi Socy.

Tertiò allegatur tex. in. l. cum post. §. sed de his. ff. de admi. tut. vbi mulier habet dotem, ex eo ꝙ vir habet promissionē & ad hoc illum tex. allegat Saly. in. l. si constante, col. 2. C. de don. an. nup.

Quartò

Quartò facit glo.in.l.j.§.accedit.C.de rei vxo.act.in verbo fecerit, vbi ex promissione fit dos, & ita glos.istam ad quæstionem nostram ibi ponderant Saly.& Calcan.in cons.31.col.2. Moder.in trac. de legit.nup.lib.tertio,nu.8.

Quintò ad hoc est tex.iuncta glo.in.l.si mulier.ff.de cond.inst.vbi 7 pactum de dote lucranda locum habet in dote promissa, & ibi eam ad hoc notant Bal.Ang.& Pau.de Cast.

8 Sextò pro ista etiam opinione facit quod not.Soc.iun.in cons.35. nu.16.cum seq.volu.primo.vbi dicit quòd dispositio.l.dos à patre. C.solu.matr.ita locum habet in dote promissa,sicut in data, & simi-9 liter consuetudo Martini communiter approbata in glo,dictæ.l.dos à patre, disponens quòd dos mortua muliere transeat ad filios, ita etiam locum habet in promissa, sicut in data.

Septimò facit quod no. Zenzel in.c.plerunque,& in.c.fi.de do.int. 10 vir.& vxo.& ibi Mod.in Rub.§.20.in prin.vbi vir qui lucratur dotem propter adulterium vxoris, ita lucratur promissam sicut datam per tex.notabilem in d.l.mulier.ff.de cond.inst.

11 Vltimò probatur autoritate Bal.in dicta.l.mulier, de cond.inst.& Ange.ibi, & in consi.76.& in cons.180.col.prima cum seq.Saly.in.l. cum in te,col prima, & in.l.si constante, col.2.C.de donat.ante nup. Pau.de Cast.in.l.mulier.§.cum proponeretur,col.2.ff.ad trebel.in.l. sed hoc ita, in fi.quam legit cum.l.non tantum.ff.de re iud.in.l.marito.§.si pater,in prin.ff.solu.matr.& in.l.si donaturus.§.fi.col.fin.& Ias.col.2.ff.de cond.cau.dat.glo.Barto.& Cuma.in dicta.l.marito.§. primo, Math.not.76.Camp.in trac.dot.in quinta parte.q.14.Calca. cons.31.col.3. Paris.consi.62.col.5.volu.4. Dominus meus Ruin.in consi.133.col.pen.vol.4.& in cons.110.col.prima, volu.quinto, & in cons.151.col.secunda,eo.vol.quinto,Purpu.in dicta Rub.solu.matri. col.pen.Boer.decis.22.col.2.3.&.4.Tiraquel.in tract.de retrac.car. 978.nu 33.Affl.in constitu.regn.in verbo licentiã.col.2.& hanc esse magis communem dicit Alex.in dicta.l.si donaturus.§.fin. quamuis eam vti communem etiam sequuti fuerint Soc.in dicta.l.de diuisione,col.2.ff.solu.matr.& in cons.32.col.pen.volu.tertio,Ias.in Rub.ff. solu.matri.col.sexta, & ibi Crot.col.pen.& Cur.iun.in cons.129.col. pe.Brun.in tract.exclus.fœmi.in sexto artic.principa.in septima.q. quarti membri, ac Nat.in tract.exclus.fœmi.in secundo artic.princip.in secunda limitatione.

Non obstant modò allegata in contrariũ; & in primis quod non con-12 uenit diffinitio dotis Bar.quia respondetur quòd contra Bar.est communis opinio: quòd imò in diffinitione dotis venit dos promissa, vt per Doct.

per Docto. in Rub. ff. solu. matri. Ang. in dicto cons. 180. col. 2. & magis cōem esse contra Barto. attestatus est Bru. in dicta q. 7. supra allegata.

Ad secundum argumētum, q̃ dos perficitur traditione, & ante tradi-
13 tionem contractus dotis non est nominatus: Respondetur secundum Rip. in Rub. solu. matr. nu. 59. quòd licet promissio dotis non sit contractus nominatus nisi secuta traditione, nō tamen videtur sequi, quòd dos promissa non sit dos, quia secundū eum de Iure digestorum promissio dotis si erat vallata stipulatione producebat actionem ad dotem, licet hodie ex pacto nudo agatur. l. ad exactionem. C. de dot. promis. ergo erat dos. Item dicunt Moder. in dicto tract. de legit. nup. vbi supra, quòd licet dos ab executione nomen acceperit, vt per Barto. in dicta. l. iurisgentium, dosq; dicatur, quando dota est: tamen dos promissa quamuis non tradita dos dicenda est per glo. in dicta. l. j. §. accedit. vbi lex, eam, quæ dotem promissam habet, dotem habere dicit dicta. l. cum post. §. gener. & ideo infert quod stipulatio vel statutum, de quo in quæstione nostra, locum habet in dote promissa.

Non obstat & tertiò tex. in. l. si pater mulieris, quia respondetur ad eum per Socy. in rub. ff. sol. matr. vbi dicit quod aliquādo dos nō seruit oneribus matrimonij nec est destinata est vt deseruiat, & tunc propriè non dicitur dos, & ita loquitur dicta. l. si pater mulieris. Sed si debetur dos marito ex promissione, tunc licet actu nò deseruiat, tamen ex quo destinata est vt deseruiat post matrimonium contractū dicitur dos. l. si mulier. §. si dos. ff. quod met. cau. & istam responsionem Socy. refert, & sequitur Ripa in dicta Rub. & dn̄s meus Rui. in cons. 151. col. 2. vol. 5.

Ad vltimum q̃ istud statutum, cum sit exorbitans strictè & propriè debet intelligi in dote data & non promissa, Respondetur, duobus mo-
14 dis. Et primò quòd dictum statutū debet intelligi de dote promissa vel tradita, quia de propria significatione vocabuli dotis appellatione continetur promissum & datum nomine dotis, vt in. l. si pater mulieris. & in. l. dotis promissio, quia traditio non facit dotem sed constitutio interueniente matrimonio. l. 3. ff. de iu. dot. Ita respondet Ang. in cons. 76. & ita tenet Camp. in trac. dot. q. 2. in prin. & quòd sit propriè dos hoc etiam tenet Ias. in Rub. ff. solu. mat. col. 6. in vers. inquantum D. Alex. & Paris. in cons. 62. nu. 32. vol. 4. vbi dicit quòd si consideremus nomen dotis positum in statuto, quòd propriè non potest verificari nisi in dote data, vel tradita vel promissa, vt dicunt omnes Doct. in Rub. ff. solu. matr. Idem tenet Ripa in dicta Rubr. col. pen. & Rui. in cons. 151. col. 2. volu. 5. & quòd dos promissa veniat etiam vbi strictè
15 verba debent intelligi demonstratur. Nam stipulatio de dote lucranda habet locum nedū in dote data, sed etiā promissa. l. ex morte, in fin. C.

de pact.conuen.quem tex.pro singulari allegat Aret.in dicta Rub.sol. matr.& Ias.ibi,& hoc volunt Moder.in dicto tract.de legit.nup.in loco de quo supra, & tamen stipulatio strictè intelligi debet.l.quicquid astringendæ.ff.de verbo oblig.

Confirmatur & hæc opinio. Nam dicunt Docto quòd si bona,quæ sunt subiecta restitutioni fideicommissi & quæ possunt alienari & obligari pro dote,sunt alienata pro dote promissa, & in testamento constituta,quòd sufficit vt in auten.res quæ.C.commu.de lega.& tamen constat quòd illa auten.venit ad correctionem iuris antiqui, per quod disponebatur, quòd ea,quæ subiecta sunt oneri restitutionis,non alienentur nisi pro dote vel donatione propter nuptias, & sic hoc nomen dotis verificatur etiam in promissa.

Secundò respondetur ex mente Socy.in dicta.l.de diuisione, solu. 16 matr.quòd negari non potest, quòd dos promissa largo modo non dicatur ad minus dos per iura per eum allegata:ergo ad dotem promissam debet fieri extensio ex identitate rationis.l.filiū habeo.ff.ad macedo. Quod autem sit eadem ratio patet, quia tale statutū dicitur dari in recompensationem onerum matrimonij secundum gl. & Doct.in.l. si donaturus.§.j.ff.de cond.cau.dat. Sed ista ratio onerum militat ita in dote promissa sicut in data. Igitur &c.& ista ratio fuit etiam prius Ange.in dicto cons.180.col.2.dum dicit quòd cum ratio legis & eius mens ita locum habeat in dote promissa sicut in data, quòd in vtroq; casu habet locum ipsius legis statutariç dispositio.l.adigere.l.quamuis.ff.de iur.patro.& ad hoc allegat text.in.l.cum tale.§.falsam.ff.de 17 condi.& demon.vbi adeò inhæret ratio legis legi, vt semper ea cessante cesset & lex: similiter & èconuerso vbi non cessat habeat locum lex, vt sit contrariorum eadem disciplina.l.nihil tam naturale.ff.de regu. iur.& pro hac opinione facit doctrina Petri,& Cy in.l.j.C.quç sit lon. consue.quam dicit elegātem Socy.in cons 129.nu.5.vol.j.vbi volunt, 18 quòd in materia quantumcunq; stricta verba statuti cōprehendant casum ad quem possunt extendi latè sumpto vocabulo subsistente eadē ratione,quod & voluit Alex.in cons.97.col.j.&.ij.vol.2.

Summarium.

1 STATVTVM *de lucro dotis loquens in dote data locū habet & in promissa; sed communis est in contrarium, ut nu. 3.*

2 *Statutum excludens fœminas dotatas à successione uerificatur etiam in ea cui dos promissa fuit, sed redditur dubia hæc opinio, ut nu. 5.*

4 *Statutum disponens quod uir soluto matrimonio lucretur quartam partem dotis à quocunque fiunt data non habebit locum in confessata.*

Statutum

6 *Statutum loquens de dote data trahitur & ad promissam, si in loco erat communis usus loquendi quòd dos data statim diceretur quòd promissa est, quod declara, ut in nu.11.12.13.& 14.*

7 *Communis usus loquendi potius attenditur in statutis & in qualibet stricta materia quàm proprietas uerborum.*

8 *Statutum faciens mentionem de substitutione uerificabitur in fideicommissaria si ita est communis usus loquendi.*

9 *Communis usus loquendi si est in loco quòd appellationi nepotum contineantur omnes etiam pronepotes clarissimi Iuris est eos comprehendendi.*

10 *Statutum excludens fœminam dotatam trahitur quoque ad eam cui dotes sunt constitutæ uel promissæ si constat communem usum loquendi sic esse.*

Quæstio Sexta.

1 STatuto Mediolani cauetur quòd vxore præmoriente maritus lucretur dotem datam; An verificetur id ipsum statutum in dote promissa. Videtur primò dicendum quòd sic per tex.in.l.iubemus la 2.in.§.sanè.C.de sac.sanct.eccle. vbi emens rem ecclesiasticam contra legem, rem cum fructibus restituit, & perdit pretium datũ. & licet tex. loquatur de pretio dato, tamen glos. idem dicit & de pretio promisso quamuis non soluto. ergo idem dicendum videtur in casu nostro, vt dispositio loquẽs in dote data locum habeat & in promissa. & pro hac parte facit tex. iuncta glo.in.l.fin .C.de dot.promis.in verbo dederit. vbi glo.dicit idest dare promiserit. per quam Bal.dicit eam facere ad statutum disponens, quòd maritus lucretur tertiam partem dotis datæ vt intelligatur etiam in dote promissa. Idem dixit Alex.in cons.63.in fi. vol.4.quem refert & sequitur Affli. in constitu.reg.in verbo licentiam,col.2. Ad hoc etiam bene facit glo.in.l.j.§.accedit.C.de rei vxo. actio.quam Bart.& Doct.ibi sequuntur: quæ tenet illum text.habere locum in dote promissa, licet loquatur in dote data.

2 Confirmatur ista opinio. Nam statutum excludens fœminas dotatas à successione, habet etiam locum si dos promissa fuit, vt per Bald. in.l.non sine.vers.modò hic quæritur.C.de bon.quæ libe.Ias.cons.11. col.j.vol.j.Affl.decis.61.

3 Contrariam verò partem teneas vti veriorem & magis communẽ, & quam primo loco tenuit Bart.in dicta.l.iubemus.§.sanè, post quendam Doct.ibi in genere per eum allegatum: Nam nostrũ non est extendere statuta; vnde, cum statuta non recipiant interpretationẽ passiuam; statutum, quod loquitur in dote data, non debet habere locum in dote promissa, & subdit Bart.quòd licet ille doctor nihil aliud alleget, tamen ipse ad hoc allegat tex.in.§.pe.in auten. de non elligen.se-

cun.nubẽ.Idem tenet Bal.in l.fi.col j.C.de dot.promis.& in con.335. vol.4.vbi dicit quòd stante statuto, quòd vir soluto matrimonio lu-
4 cretur quartam partem dotis vxoris suę à quocunq; fuerit data, quòd tale statutum non habebit locum in confessata: quia aliud est dos data, aliud dos confessata, vt notatur in simili in l.assiduis.C.qui potio. in pigno.habe.& in cons.467.in fi.volu.4.vbi loquitur de dote percepta.Paul.de Cast.in dicta.l.iubemus.& in.l.si mulier, in princi.ff.de cond.inst.& in.l.peculium est per illum tex.ibi in fi.principij, re enim & non verbis peculium augendum est.ff.de pecul.Istam quoq; amplectitur Paul.Alexan.& Ias.in.l.si donaturus.§.j.ff.de cond.cau.dat.vbi Alex.attestatur hanc esse magis communem, & cum ea pertranseunt Pau.& Alex.in.l.sed hoc ita.ff.de re iud.& Aret.in Rub.sol.mat.col.j. in prin.& in.l.de diuisione.eo.tit.vbi hoc etiam vult Socy.& in cons. 32.col.pe.vol.3.Matthesil.notab.34.dominus meus Rui.in dicta rub. solu.matr.nu.98.& in cons.197.nu.6.vol.j.& in cons.225.col.j. eo.volu.j.vbi dicit hanc communẽ.& in cons.206.col.2.vol.2.& in con.34. col.j.vol.3.& in cons.133.col.2.vol.4.& in cons.56.col.j.volu.5.& in cons.110.col.4.vol.eo.Guid.Papa in decis.274.col.2.dum se remittit ad Bar.in dicta l.iubemus. Io.Bosch.in tract.de legit.nup.in.1.lib.nu. 8.Boer.decis.22.col.5.Alcia.in.2.lib.de verbo.signifi.car.117.in prin. Tiraquel.in tract.de retrac.car.986.nu.57.Affl.in consti.reg.in verbo vt de successionibus.col.10. Anto.Capycij.in decis.176. col.antepen.

Pro ista quoque parte faciunt notata per Ang. in cons.158.vbi vult quòd si stat statutum de lucranda dote,& viro fuerit promissa dos per socerum soluenda infra quinq; annos & interim mortua sit vxor, quòd tunc maritus non lucrabitur dotem promissam.& Ang.sequitur Ias.in dicta.l.si donaturus.col.fi.quod dicit notabile, quia casus est quottidianus.Idq; placuit Boer.decis.22.nu.40.necnon Brun.in tract.esclus. fœmi.in.5.arti.principa.in.4.membro.q.7.col.pen.in fi.vbi declarat hoc statutum debere intelligi, quãdo verba statuti sonabant in dotem datam.& idem dixit Crot.in Rub.solu.matri.col.pe.in fi.

Non obstat tex.in dicto.§.sanè.iuncta glos.quia ad illum respondet Bart.& Paul.quòd posito quòd glos.verum diceret hoc non contingit autoritate illius legis, quæ non loquitur nisi de pretio dato, sed per extensionem legis scilicet auten.res quæ.C.de sac.san.eccle.Sed istud statutum non proponitur per aliud extensum.Igitur &c.

Non obstant not.per Bal.in dicta.l.fin.& Alex.in cons.64.quia loquuntur vbi daretur mora vxori, vt dicetur in quæstione sequenti.

Pariter non obstat quòd statutum loquens de dotata locum habet
5 in dote promissa; quia respondetur quòd hæc opinio est multum dubia, quia

bia, quia contrarium tenuerunt Iaco. de Are. Petr. Cyn. & Raph. Fulg. in dicta. l. non sine. Cuma. & Imol. in. l. titio centum. §. titio genero. ff. de cond. & demon. Socy. in cons. 207. col. 2. vers. secundò conãtur. vol. 2. Alex. cons. 13. col. 4. vers. quinimo vol. 3.

Secundò respondetur, quòd si vera esset limitatio locum haberet, vbi statutum simpliciter excluderet dotatam, secus vbi exigeret dotem esse datam, vt per Socy. cons. 92. col. 3. vol. j. quem sequitur Bru. in dicto tract. exclus. fœmi. in dicta. 7. q. col. pen.

Limita tamen istam opinionẽ procedere nisi secundum communem 6 vsum loquendi dos data diceretur statim quòd est promissa prout videmus quottidie dici. Talis dedit filiæ suæ mille pro dote, cum primum ita promiserit, quia attenderetur communis vsus loquendi: & sic statutum etiam haberet locum in dote promissa, quia in statutis 7 & in qualibet stricta materia potius attenditur communis vsus loquendi quàm verborum proprietas, vt per Bar. in. l. non dubium. C. de legi. Anto. de Butr. & Abb. in proh. decre. argu. l. librorum. §. quod tamen Cassius de lega. 3. facit. c. quamquam. 2. q. 7. ibi secundum vocabula, quæ vsus obtinuit.

Pro hoc facit etiam quod not. Bar. in. l. stipulatio ista. §. hoc quoq. ff. de verb. oblig. vbi si in statuto est verbum appositum habens duas significationes, vnam secundum proprietatem vocabuli, alteram secundum communem vsum loquendi, debet intelligi secundum communem vsum loquendi: & ideo dixit Socyn. iun. in consil. 128. nume. 8 184. volu. j. quòd statutum faciens mentionem de substitutione verificatur in fideicommissaria substitutione, si ita est communis vsus loquendi.

Corroboratur ista opinio ex nota. per Gozad. in cons. 59. col. 3. in fi. 9 vbi dicit, quòd si est communis vsus loquendi in loco, quòd appellatione nepotum contineantur omnes etiam pronepotes, clarissimum est eos cõprehendi, arg. l. labeo. ff. de suppel. lega. & allegat Fulg. in cons. 68. in fi. dicentem q; ex cõmuni vsu loquẽdi, qui est notorius, oẽs liberi fratris & sororis meorum, cuiuscunq; gradus sint nepotes appellantur.

Et pro cõfirmatione adducitur quod scribit Bru. in trac. exclus. fœmi. in. 6. arti. principa. in. 7. q. 4. membri, col. pen. post Socy. cons. 203. col. 2. vbi postquam latè disputauit, An statutum excludens dotatam militet in ea cui dotes sunt constitutæ vel promissæ, cõcludit, quòd si 10 constet communem vsum loquẽdi esse quòd veniant dotes constitutæ vel promissæ, illi standũ est per dictã. l. librorũ. §. quod tamen Cassius.

Vltimo in terminis quæstionis nostræ ita limitat Socy. iun. in consi. 35. nu. 14. vol. j.

11 Quam limitationem intellige locum habere in communi vſu loquendi, qui vigebat tempore legis municipalis, non qui poſtea inoleuerit, vt per Socy.in.l.gallus.§.ſi eius.ff.de lib.& poſthu. ſicut & in 12 teſtamentis, cum de interpretanda defuncti voluntate agitur, is vſus probandus eſt qui tunc erat, cum ille teſtaretur,non qui deinde admitti cœpit, quem fortè teſtator ignorauit: tametſi lex ſemper loqui fingatur,id vtique verum eſt,vt id tamen loqui exiſtimetur quod à principio legum latores ipſi cenſuerunt, Quapropter, qui hodie eſt communis vſus, olim fuiſſe non præſumitur,vt per Bart.in.l.labeo.ff. de ſuppel.lega.niſi adeò antiquitus probaretur vt ante hominum memoriam inoleuiſſet, ita Alcia.in.2.libro,de verb.ſigni.car.89. Hoc idem 13 voluit Dominus meus Rui.in conſi.63.col.3.vol.3.vbi dicit quòd licet appellatione filij veniat nepos ſecundum cõmunem vſum loquendi, ſecundum quem verba ſtatuti ſunt intelligẽda dicta.l.librorum.§. quod tamen Caſsius illud eſt verũ ſi talis vſus probaretur, vt probari debet ſecundũ Bart.in dicta.l.labeo.ff.de ſuppel.lega.non tamen ſufficeret probare communem vſum loquẽdi de præſenti vel ſimpliciter, ſed deberet probari quod tempore conditi ſtatuti extabat vſus huiuſmodi; quia tunc ad illum dici poteſt quòd ſtatuentes habuerint reſpectum, & non ad futurum de quo non fuit cogitatum ſecundum Socy, vbi ſupra, poſt Cuma. per eum citatũ & hoc dicit eſſe etiam de men- 14 te Alex.in.l.5.in prin.ff.de verbo.oblig.in illa quæſtione; vtrum ſtatutum, quod loquitur de contractu, locum habeat in ſtipulatione. & refert Iacob.Butrig.dicentem quòd ſic, propter communem vſum loquendi.quod putat Alex.verum ſi tempore ſtatuti cõditi extabat ille communis vſus loquendi: quia ſtatuta recipiunt interpretationem à communi vſu loquendi vigente tempore conditi ſtatuti. Idem etiam voluit Cur.iun.in cons.176.col.2.

Summarium.

1 STATVTVM *de lucro dotis, date locum habet in promiſſa ſi mulier fuit in mora dandi dotem.*

2 *Statutum loquens de dote percepta lucranda per maritum locum habet in promiſſa data mora mulieris.*

3 *Statutum de dote data millitat in dote confeſſata data mora debitoris.*

4 *Debitor moroſus non debet eſſe melioris conditionis quàm diligens in ſoluẽdo.*

5 *Extenſio, quæ alias non permitteretur, pro abſurdo euitando permittitur.*

6 *Dos data donationem propter nuptias meretur, non autem ſi dos ſolum eſſet promiſſa niſi facta ſit oblatio, depoſitio, & conſignatio dotis, quia tunc pro data habetur ex quo per maritum ſtetit & in mora recipiendi fuit.*

Statuto

7 *Statuto si caueatur, quod uxore præmoriente in matrimonio copulata maritus lucretur dotem, si stat per uxorem quominus ducatur uir lucratur dotem.*

Quæstio Septima.

AN communis opinio, de qua in quæstione præcedenti, habeat 1 locum si mulier fuisset in mora soluendi dotem: & conclusiuè loquendo teneas quòd non vt in terminis consuluit Barto.in cons.131. 2 incip.statuto ciuitatis Eugubij, vbi inquit, quòd stante statuto disponente quòd maritus lucretur tertiam partem dotis perceptæ, quòd lucrabitur vir etiam tertiam partem dotis promissæ, si mulier fuit in mora in tradendo dotem, quia ex quo stetit per eam, quominus solueretur, perinde haberi debet ac si dos percepta foret; & statuti conditio impleta.l.labeo scribit si mihi.ff.de contrah.empt.l.in executione.§.fin.ff.de verb.oblig.& dicit de hoc esse casum expressum in.§.pen.in auten.de non elligen.secun.nuben.in glos.magna. Nam ille per quem stat quominus dotis solutio fiat, quãtum ad ista lucra, solutio habetur pro perfecta etiam vbi verè requireretur solutio; alias sequereretur quòd esset melioris conditionis morosus debitor quam qui fuisset diligens in soluendo contra.l.non solum.ff.de noxal.& in.l.seruius.ff.quod vi aut clam.Idem dixit Bald.in.l.fin.col j.C.de dot.promis.ibi, ego consului pro ista parte si interuenit mora in dando, ne mora debitoris noceat creditori, argu.l.iniquissimum.ff.de iur.& fac.igno.quod 3 & voluit idem Bal.in cons.333.vol.4.vbi statutum de lucro dotis datæ locum habet in dote confessata data mora debitoris. Idem Bald.in cons.467.in fi.vol.4.vbi determinat dotem promissam lucrandam esse per maritum data, tamen mora vxoris quãuis statutum loquatur de dote percepta.allegat Bar.in cons.incip.statuto cõmunis Sarciani. & idem dixit Bal.in cons.334.secundum impressionem Brixiensem. Ang.in cons.180.col.2.Paul.de Cast.in.l.iubemus la 2.§.sane.col.j.C.de sac.san.eccle.in.l.peculium est in prin.ff.de pecul.& in.l.cũ mulier.in prin.ff.de cond.inst.Alex.in add.ad Bart.in dicto.§.sanè col.j.in.l.sed hoc ita quam legit cum.l.non tantum, col.8.ff.de re iudi.& in.l.si donaturus.§.fin.col fina.ff.de cond.cau dat.vbi post alios reffert hanc esse magis communem opinionem, & tãquam magis veram sequitur ipse Alex.in cons.63.col.fin.vol.4.Aret.in.l.rei iudicatę.§.focero.ff.solu.matr.& in cons.32.col.pen.vol.3.Crot in rub.sol.matr.col.penul. Calcan.in cons.31.col.pen.Afd in constitut.regn.in titu.de succes.nobil.nu.33.Boer.decis.22.col 5.in fin.cum seq.Capyc.in decis.176.col.antepe.& ipsam tanquam cõmunem amplectitur dominus meus Rui.

in cons.225.volu.j.in prin.& in cons.206.col.2.volu.2.& in cons.133.col.2.&.4.vol.4.ac in cons.110.col.5.vol.5.vbi dicit quòd statutum de dote data verificatur etiam in promissa,quando vxor fuit in mora dandi dotem,quia pro data habetur, & quia si maritus non lucraretur

4 dotem debitor morosus & qui deliquit melioris esset cōditionis quàm diligens qui soluisset , & ideo quod dicto casu locum habet extensio

5 ad dotem promissam , ne sequatur absurdum ; quia pro absurdo euitando permittitur extēsio,quæ aliàs non permitteretur & in nu.3. vbi

6 inquit quòd dos data donationem propter nuptias meretur, & ideò si dos data non esset sed solum promissa donationē propter nuptias non meretur per auten.dos data.C.de dona ante nup.&.§.illud . in auten. vt exac.instan.dot nisi facta esset oblatio, depositio & cōsignatio dotis,quia tūc pro data habetur,ex quo per maritum stetit,& qui fuit in mora percipiendi dotem,& idem vult in pen.col.in fi.cum seq.

Pro ista etiam opinione facit quod not.Bald.in.l.non fine, col.2.C.

7 de bon.quæ lib.vbi dicit quòd stante statuto quòd vxore præmoriente in matrimonio copulata maritus lucratur dotem , si stat per vxorē quominus ducatur : tamen vir dotem consequitur ex beneficio dicti statuti , & Bald. sequitur Paul.de Cast.in cons.123.in vltimis verbis, quia mora vxoris non debet nocere viro.

Summarium.

MVLIER an dicatur esse in mora dandi dotem marito ex hoc solo quòd uir sustineat onera matrimonij nulla præcedente interpellatione expressa uel tacita.

Quæstio Octaua.

1 STante communi opinione de qua in quæstione proxime recitata, quæritur, An mulier dicatur esse in mora ex eo quòd vir sustineat onera matrimonij nulla præcedente interpellatione expressa vel tacita. Pau.de Cast in.l.peculium est,in prin.ff.de pecul.videtur sentire quod promittens dotem dicatur esse in mora, quando maritus cœpit onera matrimonij sustinere,& ideò quòd tunc dos pro tradita habetur. Hinc est quòd ex tunc tenetur ad vsuras quæ hodie etiā sunt licitæ, vt not. in.l.insulam.§.vsuras.ff.sol.matr.& in.c.salubriter,de vsur.

Contrarium tamen tenuit Bar.in cons.131.col.2.vbi cōcludit in terminis dicti statuti moram causari per cursum diei solutioni dotis præfixæ. Quod & latius prosequitur Pau.de Cast.in.l.iubemus la.2.in.§. sanè.C.de sac.san.eccle.col.j.vbi dicit, q; & si maritus sustineat onera matrimonij , quòd per hoc mulier non dicitur esse in mora , sed quòd requiritur

requiritur interpellatio licet quantum ad soluẽdas vsuras matrimonij dicatur esse in mora debens soluere dotem. & Pau. sequitur Socy.in.l. de diuisione, col.2.ff.sol.matr. vbi similiter decidit non sufficere quòd maritus cœperit onera matrimonij sustinere, & sic quòd mora re ipsa contracta fuerit; quia tunc dos promissa nõ haberetur pro data quantum ad effectum lucri delati à statuto, sed requiritur quòd promittens fuerit in mora mediãte interpellatione expressa vel tacita per cursum diei, quia tunc habetur pro data. & hoc secundũ eum probatur, Primò, per glo.ibi, quæ vult quòd mora irregularis non operetur quoad lucrum fructuum percipiendorum, ergo nec quoad lucrum statuti.

Secundò quia statutũ etiam loquitur generaliter quãdo maritus incepit onera mattrimonij sustinere, & sic quãdo mulier est in mora irregulari; & tamen vult ꝙ habeat locum in dote data & non promissa. Idem etiam voluit Ias.in.l.si donaturus.§.fi.col.fi.ff.de cond.cau.da. Cro.in rub.sol.mat.col.pen.dñs meus Rui in cons.221.col.2.vol.j.& in cons.133.col.2.in fi.& col.pe.in fi.vol.4.& ita hãc sententiã tanquã magis receptã sequendã fore in cõsulẽdo & in iudicãdo existimamus.

Summarium.

1 *STATVTVM de dote data lucranda per mortem uxoris sine liberis locum habet in promissa, si uerba generalia Rubricæ dicant quòd uir lucretur tertiam partem dotis.*

2 *Rubrica quando est generalior nigro non debet restringi per nigrum specialius loquens. Imò sufficit ad decisionem causæ si habet orationem perfectam.*

3 *Rubrum cum dispositiuè loquatur potest pro textu allegari.*

4 *Rubrica statuti si simpliciter & generaliter dicat quòd maritus præmoriente uxore sine filijs lucretur dimidiũ dotis & Nigrũ loquatur de uxore quæ cognita fuerit, tñ statutũ gñaliter intelligitur, & in nõ cognita uerificabitur.*

Quæstio Nona.

1 STatuto si caueatur quòd prçmoriente vxore maritus lucretur tertiam partem dotis traditæ, an habeat locum in promissa, si rubrica statuti per verba generalia dicat ꝙ vir lucretur tertiam partẽ dotis, & firmiter teneas ꝙ sic; quia quãdo Rubrica est generalior Nigro nõ de- 2 bet restringi per Nigrum specialius loquens, Imò sufficit ad decisionẽ causæ si habet orationẽ perfectã, ita Doct.in.l.j.ff.si cer.peta. per glo. in.l.j.C.de capi.ciui.censi.exim.lib.11.& per gl.in auten.vt nouç con- 3 stitutiones.§.j.super verbo & huiusmodi lex. Item quia Rubrum cum dispositiuè loquatur potest pro textu allegari iuxta not.per gl.& Doc. in Rubri.ne fideius.dot.den.& ideo ex his determinat Corn. in consil.

278.in prin.vol.2.quòd si Rubrica statuti simpliciter & generaliter dicat, quòd maritus lucretur dimidium dotis præmoriente eius vxore sine filijs, & Nigrum loquatur de ea quæ cognita fuerit, nihilominus habebit locum tale statutum in vxore quę decessit sine filijs nondum cognita quia statutum generaliter intelligi debet propter generalitatem dictæ Rubricæ. & ita etiam in terminis quęstionis nostræ hoc voluit Bald.in cons.suo incip. Rubrica dicit, quem referunt & sequuntur Ias. Dec. Purpura. & Alcia.in dicta.l.j.ff.si cer.pet. quoniam ex generalitate Rubricæ apparet inter dotem promissam & dotem traditam à legislatoribus differentiam perpensam fuisse, vt etiam dixit idem Alcia.in tit.de verb.signi.in.2.lib.car.116.in fi.

Summarium.

1 STATVTVM *de lucro dotis solutæ, an habeat locum in parte dotis solutæ, & nu.3.*

2 *Emptor pro rata pretij soluti uenditori, licet non acquirat dominium rei sibi uenditæ. Tamen pro rata parte dicti pretij lucratur fructus.*

4 *Mulier pro parte dotis solutæ uiro lucratur donationem propter nuptias.*

5 *Dos & donatio propter nuptias paßi paßu ambulant.*

6 *Pactum factum per uxorem cum uiro, et quæ habebat tria millia pro dote, quòd eo præmoriente pro contradote lucretur duo millia intelligitur econtra esse factum cum marito de lucrandis duobus millibus ea præmoriente.*

7 *Donatio propter nuptias & si de iure communi doti æqualis esse debeat, consuetudo tamen in hoc legi derogat ut etiam minor fiat.*

Quæstio Decima.

1 QVid si statutum disponat quod vxore præmoriente maritus lucretur dotem solutam, quæ tamen nisi pro dimidia data reperitur; nunquid saltem vir lucrabitur ipsam partem dotis datæ, determina quòd sic. Primò per text.in.l.fi.ff.de fun.dota. vbi habetur quòd si mulier dederit fundum in dotem marito, pacto apposito quòd ea dante viro suo extimationem, fundus restitueretur ipsi mulieri, & contingat eandem soluere partem extimationis & non totam; dicitur ibi quòd mulier debet consequi fructus pro rata illius portionis pro qua soluit extimationem. ergo idem in marito est dicēdum vt partem dotis persolutæ lucrari debeat. & illum tex. dixit notabilem Bal.in.l. si traditio, in 11.q.in fin.C.de actio.emp. & Bar. ac Saly in.l. Iulianus. §.offerri.ff.eo.tit.de actio.emp.trahunt Barto.ibi, & in.l.fistulas.§.qui
2 fundum.ff.de contrah.emptio.ad emptorem, vt scilicet pro quantitate

pretij

pretij per eum persoluti venditori lucretur fructus rei vēditæ licet dominiū pro illa parte ipsi emptori non acquiratur. Quod & voluit Dec. in cons. 543. col. fi. & Corn. in cons. 150. col. 3. vol. 4.

Secundò istud in terminis decidit Socy. in cons. 32. col. penult. in fi. vol. 4. vbi dicit quòd statutum vel cōsuetudo loquens de dote soluta habebit etiam locum in parte dotis solutæ; quod probatur secundum 3 eum. Nam si mulier partē dotis soluit pro ea parte lucratur donationem propter nuptias, vt in. §. illud, & ibi Ang. in auten. de non elligen. secun. nub. ergo & pariter maritus debet lucrari partem dotis solutæ, 4 cum dos & donatio propter nuptias pari passu ambulent, vt in auten. dos data. C. de dona. ante nupt. Quod confirmatur ex dictis Cuma. in 5 cons. 26 vbi dicit, quòd si mulier dedit in dotem tria millia ducatorū & pacta fuerit de duobus millibus pro contradote seu donatione propter nuptias lucrandi viro pręmortuo, quòd simile pactum intelligitur econtra cum marito factum de lucrandis duobus millibus vxore præmoriente, adeò quod tali casu eueniente hoc tacitum pactum effectum & executionem mereri debet in duobus millibus ducatis per. l. fin. C. de don. ante nup. l. fi. C. de pact. conuen. quoniam tanta est vis seruandæ æqualitatis inter dotem & donationem propter nuptias, vt pactū super vno extendatur ad aliud aut æqualitas. C. de dona. ante nup. & 6 licet secundum eum donatio propter nuptias de iure communi doti æqualis esse debeat, consuetudo tamen in hoc legi derogat vt etiam minor fiat. l. ex morte, & in. l. fi. C. de pact. conuen.

Summarium.

1. STATVTVM *disponens quòd maritus lucretur dimidiam partem dotis, & aliam dimidiam restituat locum habet in dote tantum promissa, sed contra nume. 12.*
2. *Dare & promittere paria sunt, sed nu. 18. declaratur. 20. & 21.*
3. *Dotem dicitur habere mulier ex sola promissione quod declaratur nu. 22.*
4. *Verbum restituere etiam adaptatur ad id quod quis nunquam habuit quod intellige, ut nu. 23.*
5. *Restituere satis dicitur qui actionem remittit, remq; in eum casum constituit, ac si promissa non esset sed contra nu. 24.*
6. *Restituere uerbum poterit uerificari in promissione mediante liberatione, pacto de non petendo, uel acceptilatione, & nu. 25.*
7. *Pactum de non petendo dicitur datio.*
8. *Pactum de non petendo dicitur cōtinere donationem rei deductæ in pacto, adeò quòd indiget insinuatione: sicut res fuisset ex causa donationis tradita.*
9. *Obligatio qua tenetur promittens dotem dicitur esse in dote, & nu. 28.*

Dos

10 *Dos constituta & data dicitur si nomen debitoris datum fuisset in dotem.*
11 *Cesio in incorporalibus habetur pro traditione & restitutione.*
13 *Statutum de lucro dotis est de directo contra ius commune, & propriè ac strictè debet intelligi, trahiq; non debet ad aliam consequentiam.*
14 *Restitutio non potest cadere in dote promissa.*
15 *Constitutio disponens, quòd quicunq; non exequitur uoluntatem defuncti priuetur omnibus beneficijs, & excommunicetur, ac statim teneatur restituere bona testatoris, non habet locum in eo, penes quem bona defuncti non sunt.*
16 *Dispositio. l. quamuis. ff. solu. matr. licet in aliquibus casibus permittat restitutionem dotis uxori; Tamen non habet locum in dote promissa.*
17 *Statutum disponens quòd turbans aliquem in possessione puniatur in centum et ablata restituat, si aliquis turbet & nihil auferat, non incidit in pœnā statuti.*
19 *Statutum loquens de dote data non habet locum in promissa.*
26 *Remittere debitum non liquidum non est dare.*
27 *Debitor, cui competit exceptio, non est propriè debitor.*
29 *Restitutio uera non dicitur, quæ fit per pactum de non petendo uel per remissionem obligationis uel per acceptilationem.*

Quæstio Vndecima.

1 ALta, profunda, & subtilis proponitur quæstio, An statutum disponens, prout est Brixiæ, quod maritus lucretur dimidiam partem dotis, & aliam restituat; locum habeat in dote promissa.

Videretur equidem dicendum quòd sic, vt decidit Saly. in. l. si constante, col. 2. C. de dona. ante nup. vbi dicit quòd licet gl. ibi sit optimū argumentum, vt hoc statutū non habeat locum in dote promissa propter verbum restituere, quod nō potest adaptari ad ipsam dotem promissam per ea quæ notat Iaco. butriga in. l. mancipia. C. de ser. fugiti.
2 tamen quòd altera pars est tutior, quia dare & promittere paria sunt,
3 l. fin. C. ad. l. falcid. & quia ex sola promissione mulier dicitur habere dotem, vt notatur in. l. cum post. §. j. versi. sed, is. ff. de administra. tuto. & in. l. j. §. accedit. C. de rei vxo. actio. & Saly. refert ac sequitur Ias. in Rubri. ff. solu. matrimo. col. 6. qui comprobando hanc sententiam allegat decisionem Bar. in cōsi. 125. pactum sic se habet vbi inquit: quòd si in instrumento diuisionis Titio asignetur quædam petia terræ pro restitutione dotis vxoris ipsius Titij; verbum illud, pro restitutione dotis vxoris ipsius, non minus significat quàm verbum dari, vbi pro hoc etiam dicit facere quod notat Bar in. l. j. ff. quorum bonorū. quem
4 sequitur Alex. in con. 70. in. 6. vol. vbi verbum restituere etiā adaptatur ad id quod nunquam habui. Idem etiā tenuit Alcia. sequēdo Saly. & Ias. vbi supra in. l. restituere videtur. ff. de verbo. signific. vbi tradit

quòd

quòd nulla est ratio, quare non debeat lucrari promissam sicut datã, &
5 quòd satis dicitur restituere, qui actionem remisit remq; in eum casum restituit ac si promissa non esset. & istam partem etiam amplectitur
6 idem Saly.in.l.fin.C.sol.matr. vbi inquit, quòd verbum restituere poterit verificari in promissa dote mediante liberatione promissionis, & quòd verbum restituere quoad solutam dotem stabit propriè, quo verò ad promissam impropriè. & in hanc sentẽtiam inclinat quoq; Ang. in cons.180.col.2. Primò quia ratio dicti lucri, idest onera matrimonij, non minus locum habet in dote promissa, quàm in dote data. Secundò quia verbum restituere de quo in statuto verificari potest etiam in dote promissa, quia poterit fieri restitutio mediante pacto de non petẽdo vel acceptilatione; sicut dicimus in omnibus illis, quibus liberatio legatur, agunt enim vt liberentur & dicto modo restituitur eis promissum.l.si quis accepto.ff.de libera.lega.l.3.§.nunc de effecta, &.l.quod
7 nihil.ff.de cond.cau.da. & similiter pactum de non petendo dicitur datio, vt per Bal.in.l.j.C.de bon.mater. & per glo.in.l.siue apud acta.C. de transac. quem ad hoc allegat Alex.in.l.si quis pro fundo.eod.titu.
8 Hinc etiam videmus quòd pactum de non petendo dicitur continere donationem rei deductæ in pacto, adeò quòd indiget insinuatione, sicut res fuisset ex causa donationis tradita, secundum glos.in.l.si quis obligatione.ff.de reg.iur. & per Alcia.in.l.dedisse.ff.de verb.signifi. & Ang. sequitur dominus meus Rui.in cons.133.col.3.&.4.vol.4.

Confirmatur ista opinio per tex.in.l.fi.C.solu.matr. nihil supplẽdo ad tex. vbi in dote promissa cadit restitutio. Vlterius facit. Nam obli-
9 gatio qua tenetur promittens dotem dicitur esse in dote.l.erit ergo, vers.quia dotalis fit obligatio.ff.de fun.dotal. & propterea ex hoc dicitur ad maritum dos peruenisse.l.2.§.peruenisse.ff.de hære.vel actio.
10 vendi. sicut diceretur dos constituta & data, si quodlibet aliud nomen debitoris fuisset datum in dotẽ.l.si debitor.ff.de iur.dot.l.si pater.ff. solu.matr.l.nesennius.de re iudi. & hac ratione vtitur Bart in terminis huius quæstionis in cõs 131. statuto ciuitatis Eugubij in fi. Quod comprobatur per.l.socer.§.lucius.ff.sol.matrimo. Nam illo casu secundum Paul.de Cast.ibi, maritus videtur recepisse promissionem à socero loco solutionis: Ideo vxor ab hæredibus mariti repetit dotẽ adhuc non exactam per virũ à promissore. & ideo ex his esset dicendũ q; tale statutũ poterit verificari in dote promissa, idest, q; dimidia possit retineri & dimidia restitui, quia poterit maritus actionẽ sibi competentẽ contra promittẽtem pro parte retinere, & alterã promittẽti cedere, quia cessio
11 in incorporalibus habetur pro traditione & restitutione, vt per Bar. in l.ad eũ, in prin.ff.de dona. & in.l.seia cũ bonis, in fi. principij.ff.de dona. cau.mor.

cau.mor.vel poterit dictam dotē maritus in totum exigere.d.l.socer.§.lucius,& illam sic exactam pro parte restituere & pro parte retinere.

Quibus non obstantibus contrarium de iure puto verius,quòd imò 12 tale statutum locum non habeat in dote promissa,vt voluit Ange.sibi 13 contrarius in cons.158.quia tale statutū de directo est contra ius commune.l.vbi adhuc.C.de iur.dot.& propriè ac strictè intelligi debet.l.quicquid astringendæ.ff.de verbo.oblig. Trahiq; non debet ad aliam consequentiam.l.quod vero.ff.de legi.& ideo cum statutum loquatur de lucro viri, eo casu, quo dos est in casu restitutionis, & viro solum tribuat exceptionem vt non posit vexari in parte dotis,& eidem non consulat super parte dotis petendæ, sed solum super tradita restituenda: sequitur quòd in eo non venit dos promissa cum in ea non cadat 14 restitutio, ex quo data non fuit: & ideo cum deficiant verba statuti, cessare debet & eius dispositio.& Ange refert & sequitur Ias.sibimet etiam contrarius in.l.si donaturus.§.fi.col.penul.ff.de condit.cau.dat. Alex.in dicta.l.sed hoc ita quam legit cum.l.non tantum.col.6.ff.de re iudi.tenet & istam partem, quam amplectitur etiam Socy.in.l.de diuisione,col.2.ff.solu.matr.vbi reprobat Ang.in dicto cons.180.Crot. in Rub.eo.tit.& ibi Parpal.col.7.dominus meus Rui.sibi cōtrarius in cons.197.per totū volu.j.& Tiraquel.in trac.de retrac.car.979.nu.59.

Secundò facit decisio Roma.in singu.487.quem sequitur Crot.vbi 15 supra,vbi inquit se consuluisse in vrbe Romana,in qua erat cōstitutio, quòd quicunq; non exequitur voluntatem defuncti priuetur omnibus beneficijs,& excommunicetur,ac statim teneatur restituere bona testatoris,quòd talis constitutio debet habere locum in eo penes quem sunt bona defuncti,non autem si apud alium,& sic patet quòd verbum restitutio locum habet in eo apud quem res est.

Tertiò probatur ista opinio per tex.iuncta glos.in.l.fi.in verbo vel promissa.C.solu.matr.vbi dos promissa non potest repeti.

Quartò confirmatur ista sententia ex not. per Roma.in sing.599.vbi 16 dicit quòd licet dispositio.l.quamuis.ff.solu.mat.in aliquibus casibus permittat restitutionem dotis vxori,non habet locum in dote promissa per glo.in.l.si constante,in verbo firma,vbi etiam hoc notant Cyn. & Bal.C.de donat.ante nup.

Vltimò pro ista parte faciunt notata per glo.in.l.mancipia.in verbo 17 bo auocandam.C.de ser.fugit.vbi verbū restituat, de quo in illo tex. non potest verificari nisi in eo, qui cum effectu deliquit, & sic habet rē ad cuius restitutionem obligatur in pœnam, & ideo per eam infert ibi Iaco.Butriga.quòd si statutum velit,vt turbans aliquem in possessione puniatur in centum, & ablata restituat, pœna statuti non habebit

locum

locum nisi eo casu, quo restitutio possessionis fieri possit, quod & voluit Dec.sequẽdo ipsum Butrig.in cõs.327.col.fi.& in cons. 540.col.j.

Non obstant modò adducta in contrarium, & in primis quæ adducuntur per Salyc.in dicta.l.si constante, dum dicit quòd promittere &

18 dare procedunt à pari; quia hoc non est verum in statuto contra ius commune quod strictè debet intelligi, vt per Doc.in.l.si vero.§.de viro.ff.solu.matr.& quod extendere non debemus, cum sit quasi ius irregulare & anormalum, vt dicit Bal.in cons.411.ciuitas Mantuæ col.fi.

19 vol.3.& ideo videmus quòd secundum communem sententiam Doc. statutum loquens de dote data non habet locum in promissa.l.iubemus la.ij.§.sanè.C.de sac.san.eccle.vbi per Docto.& vt abundè diximus supra in quęst.6.cuius cõtrarium probaret ratio Saly.si esset vera, quod idem dicendum est, quãdo per equipollens statutum loquitur de dote data, sicut quando loquitur de dote restituenda.

20 Præterea æquiparatio, quam facit dicta.l.fi.C.ad.l.falcid.de verbo dare & promittere procedit quantum ad approbationem, quia vno casu hæres videtur approbare, sicut alio casu; & idem quãdo ex promissione tollitur alia obligatio, aliàs secus, vt declarat Bart.in.l.quod nomine.ff.de cond.indeb.vt per dominũ meum Rui.in dicto con.197.col.4.in fi.

21 Vlterius non est simpliciter verum paria esse soluere & promittere de soluendo, quia plerunq; sunt disparia, vt tradit & probat glo.vltima in dicta.l.fi.& ibi Corn.& Ang.in.l.ea quæ.C.de dona.ante nup. Nam & qui promittit non propterea soluit.l.nepoti.ff.de fun.instruc. quod & voluit Bal.per ipsam legem in.d.l.fi.

22 Non obstat.l.cum post.§.sed his, quia ex promissione dicitur maritus dotem habere quoad commodum ipsius vxoris, quia tenetur ei soluto matrimonio ad restitutionẽ perinde ac si illam haberet dicto.§. lucius, quo casu etiam procedit ille tex.vt ibi not.in glo.sed quantum ad ipsum maritum, & ad eius commodum non dicitur habere dotem ex promissione facta ex causa dotis. Ideo non lucratur ipsam dotem stante statuto loquente de dote data ita dominus meus Rui.in citato cons.197.col.pen.in prin.

Pariterq; non obstat decisio Barto.in dicto cons.113.quia non dicit Barto.quod verbum restituere verificetur in dote promissa, sed quòd importat idem quod dare, & sic in illo casu verbum pro restitutione, exponitur pro datione, quia fratribus mariti Titij non fuerat illa petia terræ data in dotem sed erat prius apud eos. Ideo dicuntur illam dare & non restituere, sed in terminis de quibus agitur, quando dos non est apud maritum, in illa non cadit restitutio nec datio. Ideo verbum restituere

stituere non conuenit etiam si exponatur pro dare, similiq; modo secundum præceptorem meum Rui. dicta col. pen. respõdetur ad notata
23 per Barto. in. l. j. quor. bono. quia non negatur quòd quis potest petere sibi restitui quod nunquam habuit: Tamen illud verum est contra eum qui habet potestatem dandi vel restituendi rem, sed secus in casu nostro vbi maritus non habet potestatem restituendi promissam rem nec dandi. Ideo in eius personam non potest exponi restituere pro date. præterea ista expositio est impropria secundum Bald. in. l. cum etiam C. de reb. credi. quæ in materia strictè interpretanda capi non debet dicta. l. quicquid astringendæ.

24 Minusq; obstat, quòd qui actionem remittit restituere dicatur, quia aduertēdum est quòd statutum loquitur quòd maritus teneatur restituere dimidiam dotis: & actio quæ oritur ex promissione dotis nõ est dos nec res dotalis, sed ipsa actio est ius prosequendi dotem vel rem dotalem debitam, Inst. de actio. in prin. Igitur sequitur quòd nõ potest militare dicta ratio, alias si dicta obligatio & actio esset res dotalis maritus amplius ad dotem agere non posset, quia frustra quis petit quod intus habet. Quod confirmatur secundum dominum meum Ruin. vbi supra col. 3. in prin. quia si dicta obligatio & actio quæ est apud maritum dos diceretur, statutum loquens de dote data vel recepta, locum etiam haberet in promissa; quia apud maritum diceretur esse dicta dos in obligatione consistens: quod tamen communiter reprobatur vt supra dictũ fuit. Item & si posset dici dos hoc esset impropriè & fictè. l. qui actionem. ff. de regu. iur. & statutum contra ius non habet locum in casu ficto, prout est præsens de quo agitur secundum Bar. in. l. gallus. §. videndum. de libe. & posthu. Igitur, &c.

Non obstant not. per Ang. in dicto cons. 180. quia vltra quod idem Ang. sit sibi contrarius, vt in cons. 158. de quo supra, & reprobetur per Socy. in dicta. l. de diuisione. col. 2. & dominum meum Ruin. in citato cons. 197. Tamen respõdetur quòd nihil valet eius argumentum, dum dicit quòd ratio lucri propter onera matrimonij ita habet locum in dote promissa sicut in dote data; quia respondetur quòd attenta eius ratione idem dicendum esset, quando statutum loqueretur de dote data, vt locum haberet in dote promissa, quod tamen ab omnibus, vt sæpius dictum fuit, reprobatur.

Non obstat denique, ꝙ verbum restituere potest verificari etiam in dote promissa mediante pacto de non petendo vel acceptilatione, quia satis dicitur restituere qui actionem remisit vel cessit: quia quamuis ad hoc pateat responsum ex supra allegatis quòd statutum loquitur
25 de dote & re dotali, & non actione & obligatione dotis, quæ resultat

ex pro-

ex promissione eius, dicitur etiam non esse verum quod ab Ang. dicitur q mediante liberatione dicatur fieri restitutio, quia quãdo debitor est tutus exceptione peremptoria absq; liberatione non habet tunc liberatio vim restitutionis vel solutionis, vt per Bar. & Doct. in. l. actio-

26 ne. C. de transactio. vbi dicitur, quòd remittere debitum non liquidum non est dare, & per Barto. in. l. siue apud acta, col. j. eo tit. Igitur minus

27 quando competit exceptio, quia non est propriè debitor. l. si is cui. §. flauius. ff. de solutio.

Penultimò non obstat tex in. l. fi. ff. solu. matr. quia vt dictum fuit in tertio fundamento, tex. iuncta glo. probat oppositum.

Vltimò nihil etiam facit quòd obligatio dicatur esse in dote & pro-

28 pterea dicatur peruenisse dos ad maritum, sicut diceretur dos constituta & data si quodlibet aliud nomen debitoris fuisset datum in dotem; quia quoad primam partem superius latè responsum fuit, nec bonum est simile de nomine debitoris, dato in dotem, quia illo casu expressè actum est, quòd actio, quæ competit danti, sit res dotalis: & ideo maritus agit contra illud nomen non quidem actione de dote nec ex causa dotis, sed tanquam procurator in rem suam, quia in eum ipso iure fuit vtilis actio translata, quæ competebat dotanti. l. fi. C. quando fisc. vel priua. & ita in terminis declarat Barto. in. l. singularia, in. 6. col. versi. si verò ille cui debet fieri solutio. ff. si cer. peta. vbi tractat quando debitum ab vno cõuerti possit in aliud debitum debendum ab alio, & concludit, quòd si creditor cui debet ab vno fieri solutio de hoc promissionem habuit ab alio, si quidem causa est talis quæ potest impleri in qualibet re sicut est dos, quæ potest constitui in pecunia, in re mobili, & immobili, & in iuribus, tunc statim perfectus est contractus, quia illa obligatio, quæ ei est quęsita ex promissione cœdit in causam dotis. l. cum pater. l. licet. §. quoties. l. si sponsalibus. §. j. ff. de iur. dot. vbi est bonus text. declarans secundum Barto. hanc rationem. Sic ergo actio, quæ in dotem datur est dos, sed actio quæ competit pro re dotali, & ex promissione dotis non est dos aliquo modo, sed vt iam sæpe dictũ fuit ius prosequendi debitam dotem.

Nec est verum quod maritus etiam soluto matrimonio poterit illã exigere dicto. §. lucius, & illam exactam vere pro parte retinere & pro parte restituere: quia pactum de dote retinẽda & restituenda habet relationem ad tẽpus, quo dos restitui debet, quia tunc agitur de retẽtione & restitutione oportet ergo q dicto tẽpore in dote cadere possit retẽtio vel restitutio, & sic q sit exacta: & non sufficit quòd post dictum tempus exigi possit, & exigatur: quia qualitas adiecta verbo determinatur secundũ tempus verbi. l. in delictis. §. si extraneus. ff. de noxal. l. ex

facto.§.fi.ad Trebel per quem tex.in proposito dicit Bal. in.l.2.col.2. C.de iure emphi.quòd si quis recepit emphiteosim cum hoc quòd non transeat nisi ad suum primogenitum, quòd intelligitur de illo, qui tempore mortis recipientis erat primogenitus, quia successio habet relationem ad tempus mortis. Ideo debet prioritas illo tempore considerari, & sequitur Alexan.in dicto.§.penul. Cum igitur statutum debeat intelligi propriè & strictè, & sic in vera restitutione, quæ consistit in restituendo, quod accepimus, vt in.l.restituere videtur, & ibi Doct.ff. 29 de verb.signi.& sic de re dotali, & non de actione & de obligatione ad dotem, & liberatio per pactum de non petēdo, nec acceptilatio dicatur restitutio saltem vera & propria, sequitur conclusiuè loquendo statutum huiusmodi verificari non posse in dote promissa.

Summarium.

1 *STATVTVM de lucro dotis, an locum habeat in sponso de futuro, & nu.11.&.12.*
2 *Iura tractantia de marito & uxore locum non habent in sponsa de futuro.*
3 *Sponsus est futurus maritus.*
4 *Verba legis loquentia de eo, quod est in facto, non uerificantur in eo quod est in fieri.*
5 *Donatio facta inter uirum & uxorem licet non ualeat, facta tamen sponsæ de futuro ualebit.*
6 *Statuto si caueatur quòd mulier maritata non faciat partem cum fratribus, huiusmodi statutum locum non habebit in sponsa de futuro.*
7 *Dispositio.l.j.C.un.uir & ux.quæ militat in uxore non extenditur ad sponsam de futuro.*
8 *Dispositio.l.unicæ.C.quan.Impera.int.pupil.& uid. quæ non habet locum in uxore, habet tamen in sponsa de futuro.*
9 *Dispositio.l.maritus.C.de procura.quæ habet locum in marito, & in sponsa de præsenti, non tamen locum habet in sponso de futuro.*
10 *Maritus & sponsus de præsenti licet poßint facere oblationem retractus pro uxore & sponsa de præsenti, secus est pro sponsa de futuro.*
13 *Vi licet lucr. t fructus rei datæ in dotē per uxorē, secus est in spōso de futuro.*
14 *Sponsalia & matrimonium, maritus & sponsus, uxor & sponsa ualde inter se differunt.*
15 *Dispositio.l.exigere dotem.ff.de iud.non habet locum inter sponsos de futuro.*

Quæstio Duodecima.

1 QVæritur, An huiusmodi statutum de lucro dotis locum habeat
2 in sponso de futuro, & breuiter teneas quòd non, quia iura tractantia

ctantia de viro & vxore non militant in sponsa de futuro.l.si quis officium.ff.de ritu nuptia.l.quod seruius.ff.de cond.cau.da.l.sancimus. C.de nupt.

3 Secundò sponsus est futurus maritus.l.j.cum seq.ff.de sponsal. sed quod futurum est, nondum est.l.quæ nondum.ff.de pigno:

Tertiò esse sponsum est in fieri ad maritum, esse verò maritum est 4 in facto dicta.l.quod seruius, sed verba legis loquentis de eo quod est in facto, non verificatur in eo quod est in fieri.l.si quis id quod.§.j.ff. de iur.om.iud.

5 Quartò facit. Nam donatio facta inter virum & vxorem non valet glo.in.l.3.in verbo concubina.ff.de dona.inter vir.& vxo.& tamen si facta comperietur sponsæ de futuro, valebit.l.cum hic status.§.si sponsam.l.inter eos.ff.eo.tit.de dona.inter vir.& vxo.

Quintò accedit quod voluit Bal.in.l.non sine.C.de bon.quæ libe. quem sequitur Ripa in.l.2.§.si sponsa.ff.de priuil.cred. vbi dicit quòd 6 si statuto caueatur quod mulier maritata non faciat partem cum fratribus, tale statutum non habebit locum in sponsa de futuro, quæ maritata non dicitur nec vxor propriè.

Sextò facit quod decidunt Bald.Paul.& alij communiter in.l.j.C. 7 vn.vir & vx.vbi volunt illam legem loquentem in vxore non habere locum in sponsa de futuro, quæ licet aliàs dicatur habere priuilegia competentia vxori, vt in dote præferatur alijs anterioribus creditoribus sicuti vxor.l.quęsitum.§.si sponsa.ff.de priuil. credi. tamen non habet priuilegiũ succedendi ab intestato sponso dicta.l.quod seruius.

Septimò pro ista sententia adducuntur notata per Affl. in constitu. regn.in tit.de offi.magist.col.8.versic.nono quæro. vbi post Andr.de 8 Iser.ibi per eum citatum concludit quòd dispositio.l.vnicæ.C.quan. impera.int.pupil.& vid.quæ non habet locum in vxore & in sponsa de pręsenti, tamen locum habet in sponsa de futuro: quia talis sponsa non dicitur vxor, sicut sponsus non dicitur maritus.l.j.§.& est quęstio.ff.pro dote, & quia sponsalia dicuntur, à spondeo spondes.l.j.&.ij. ff.de sponsal.& sic sponsalia sunt præambulum ad matrimonium, & non matrimonium.30.q.5.c.nostrates, Abb.in rub.de sponsal.

Octauò corroboratur ista opinio ex dictis per Albe.de Rosa. & Ias. 9 in.l.maritus.C.de procura. vbi dispositio dictæ.l.maritus, quæ vult maritum posse agere sine mandato pro vxore, & etiam sponsum de præsenti, non habet locum in sponso de futuro. & ideo dixit Tira- 10 quel.in tract.de retrac.in.§.10.nu.1.&.8.quòd licet maritus & sponsus de præsenti posint oblationem retractus facere pro vxore vel sponsa de præsenti, tamen secus pro sponsa de futuro.

21 Nonò & sic in terminis huius quæstionis voluit Bald & post eum Pau. de Cast. in l. solent. ff. de his qui not. infam. vbi inquit, nota quòd statutum in vxore non trahitur ad sponsam, & est argumentum quòd licet maritus ex vi statuti lucretur tertiam partem dotis vxoris; secus tamen in sponsu de futuro, & subdit Paul. de Cast. istud procedere dato etiam quòd sponsus fecisset maximas expensas. Idem tenet Bal. in l. deo nobis, col. 2. vers. modo iuxta hoc quæro. C. de episco. & cle. Pau. de Cast. in. l. j. & ibi alij. C. vn. vir & vx. ibi concludunt quòd sicut dispositio illius legis non habet locum in sponsa de futuro; ita nec pactum nec statutum de dote lucrāda. Hanc etiam partem sequitur Bal. & Paul. in. l. non sine. C. de bon. quæ libe. vbi determinant, quòd licet in casu illius legis appellatione vxoris contineatur sponsa ex benigna interpretatione: tamen quòd id non habebit locum in statutis, vnde inferunt ad terminos quęstionis nostræ quòd tale statutum de quo supra non habebit locum in sponso de futuro, quia ille ablatiuus, præmortua vxore, habet conditionem si vxor primò sit mortua, argu. l. à testatore. ff. de cond. & demon. Sed ista non est vxor, ergo defficit con-
22 ditio Idem tenent Bal. & Paul. in. l. si ante nuptias. ff. solu. matr. vbi ea, quæ dicuntur de viro & vxore non vendicant sibi locum in sponso &
23 sponsa. Hinc est quod licet vir lucretur fructus rei datæ in dotem per vxorem, secus est in sponso. vt etiam firmat ipse Bald. in. l. an in patrem. ff. quod fals. tuto. auto. vbi dicit: nota istum text. quòd lucrum, quod datur marito ex pacto vel ex forma statuti non habet locum in sponsa decedente ante nubiles annos, licet moriatur in domo sponsi, & is supportauerit onera matrimonij, & hoc tam respectu lucri proprietatis quàm fructuum, quod dicit nota dignum. Idem Bal. in cons. 184. vol. 4. & in quęst. statu. in verbo dos, q. vltima, & in verbo sponsa, q. j. & ij. Socy. in cons. 27 in prin. vol. 4. Fely ac alij in rubr. de sponsal. Pa-
24 ris. in cons. 52. col. j. volu. 4. quia sponsalia & matrimonium, maritus & sponsus, vxor & sponsa valde inter se differunt. Cum hac etiam sententia pertranseunt Moder. in repetit. rub. de donat. inter virum & vxo. §. 55. nume. 8. Ripa in. l. 2. §. si sponsa, col. j. de priuil. credi. Pro cuius confirmatione facit quod notat Dec. in cons. 281. col. 5. vbi dicit
25 quòd dispositio. l. exigere dotem. ff. de iud. non habet locū inter sponsos, vt per Bal. in auten. omnes peregrini, col. 2. vers. nota quòd quando princeps. C. commu. de succes. quia non est effecta de domicilio viri vt per Fely. in. c. primo col. penul. de sponsal. & de cuius dicti veritate latius verbum faciemus infra in quæstio. 18. & sic ex istis clare constat secundum communem Docto. sententiam in sponso de futuro non militare huiusmodi statutum de lucro dotis.

Summarium

Summarium.

1 *STATVTVM loci contractus attendi debet in lucro dotis, sed contra nume. 3.*

2 *Statutum si disponat in loco executionis, quòd nulla posit opponi exceptio peremptoria contra instrumentum, si tamen ipsum instrumentum celebratum reperiatur extra territorium, & sic in loco, in quo uigeat ius commune, tunc poterit opponi talis exceptio.*

3 *Contrahens, qui destinauit solutionem in alio loco, quàm contractus debet conueniri in loco destinatæ solutionis.*

5 *Matrimonium trahit uxorem ad originem uiri.*

6 *Locus celebrati contractus attendi debet quantum ad formam conficiendi contractum & eius solemnitates seruandas.*

Quæstio Decima tertia.

QVid si vir sit vnius ciuitatis & vxor alterius, & in quibus diuersimodè tractatur ex forma statutorum de lucro dotis; cuius ciuitatis statutum attendi debet, an mariti vel vxoris. Videretur 1 dicendum quòd statutum loci contractus inspiciendum esset celebratus & sic si contractus esset celebratus in ciuitate vxoris, ꝙ statutum ipsius ciuitatis quo ad lucrum dotis attendi deberet per. l. si fundus. ff. de euictio. & per tex. in. l. j. in prin. ff. de vsur. & per Socy. in consil. 288. col. 6. nu. 13. ac ex not. per Bal. in. l. j. in. 5. q. C. ne fil. pro patre, vbi in2quit, ꝙ si in loco executionis nulla potest opponi exceptio perẽptoria contra instrumentum confectum sit extra territorium, & sic in loco in quo vigeat ius cõmune, ꝙ poterit opponi talis exceptio peremptoria. & sic debet attendi locus contractus, quod dictum refert Pau. de Cast. in. l. diuo pio, in. §. sententiam, col. 2. ff. de re iudi. & ꝙ debeat, in terminis quęstionis nostræ, attẽdi locus ipsius contractus dotis videtur sentire Ang. in. l. exigere dotem, in fi. ff. de iud.

3 Verum his non obstantibus contrariæ sentẽtiæ tanquam veriori & magis à Doct. receptæ adhærendum esse arbitramur; ꝙ imò statutum ciuitatis vel loci mariti inspiciendum sit, vt decidunt Bar. ac alij in dicta. l. exigere dotem, ac in. l. cunctos populos. C. de sum trini. & fid. catho. vbi in specie Fulgo. dicit hoc sibi cõtigisse. Nam cum esset Placentinus vxorem duxit Papiensem, & quo ad lucrũ dotis casu postea eueniente dicit ꝙ fuit obseruatum statutum Placentiæ: & ratio est, secundum Doct. de quibus supra & infra, quia quando maritus cõtrahit matrimonium extra propriam ciuitatem dicitur quodammodo contrahere tanquam aduena; & confert effectum restitutionis dotis ad locum

propriæ ciuitatis, ad quam, vt dicit text.in dicta.l. exigere, mulier est itura. Vnde sicut contrahens, qui destinauit solutionem in alio loco, non potest conueniri in loco contractus, sed in loco destinatæ solutionis.l.hæres absens.§.fi.ff.de iud. ita pariter dicẽdum est in marito, qui destinauit restitutionem dotis in loco proprij domicilij, vt seruari debeat statutum illius loci, in quo esset conueniendus, quãdo tractaretur de restitutione ipsius dotis, & istam partem etiam tenuit Archi in.c. illud.12.distin. Bal.in cons.31.col.j.& in cons.208.vol.3.& in cons.53. col.fin.vol.5.Cuma.in cons.26.col.j.in cons.72.col.2. & in cons.109. col.2. vbi firmat hanc esse communem: prout etiam dicit Fulgos.in cons.93.col.fi. & eam tanquam communem amplectuntur Crot. in.l. omnes populi.col.54.vers quæritur etiam statutum est in ciuitate.ff. de iust.& iure.Alex.in cons.100.col.j. vol.1.in cons.129.col.2.volu.7. & in cons.155.col.j eo.volu.Socy.in.c.dilecti,col fin.de foro compet. Dec.in cons.19.col.j.in cons.281.col.4.& in cons.402.col.j.Curt Iun. in cons.129.col.j.Mars.in.l.fin col.21.nume.60.ff.de iurisd omn iud. Paris.in cons.34.col.pe.vol.3.Socy.iun in cons.11.per totum vol.j. vbi in fi.concludit q hæreticum esset à dicta communi discedere præsertim in iudicando. pro qua opinione facit quod not.Bal in.l.volun-

5 tas, in prin.C.de fideicom. vbi dicit quòd matrimonium trahit vxorem ad originem viri, & refert legem Longobardam dicere, quòd si mulier Longobarda est nupta Romano, viuit lege Romana, & quòd in dote semper inspicitur cõsuetudo viri per dictam.l.exigere dotem. Idem tenuit Io.de Plat.in.l.j.in prin.C.de mulieribus,& in quo lib.10. Barb.in Rub.de consuetu.col.13.& in cons.4.col.1.vol.2. Cremen.in sing.66.Camp.in tract.dot.q.vltima,Affl.in decis.226.col.3.Moder. in consuetu.Burdegal.in.§.6.col.10.Dominus meus Ruin.in consi.58. col.j vol 3.

6 Non obstat quòd inspici debet locus celebrati cõtractus vt dicta.l. si fundus, quia respondetur secundum Alex.in cons.supra citato.101. col.pen quòd illud procedit quoad solemnitates requisitas in contractu conficiendo, secundum Anto.de Butr.in c.primo, de sponsal. non autem quando tractatur de repetitione dotis, quia tunc consideratur locus viri.Ita dixit Alber.de Rosa.in dicta.l.exigere dotẽ,col.j.Socy. in dicto c.dilecti filij.col.23. vers.circa quartum & vltimum, de foro compe.& Affl.dicta decis.226.col.2.in fi.

Vel & secundò responderi potest secundum Bar.Bal. Alber.& alios communiter in dicta.l.exigere dotem,& Alexan.in dicto cons.101.col. pen.in fi,ac Roch.de Cur.in repeti.c.fin.car.71.col.j.de consuetu.q sit speciale in dote vt attendatur domicilium viri.In quo autem consistat

ipsa specialitas declara secundum Cur.Iun.& Cagno.in.d.l.exigere.

Non obstat dictum Ange.in dicta.l.exigere, in fin. quia secundum Alexan.in citato consi.101.col.fin.in prin.& alios Docto. supra relatos contra eum est communis opinio.

Summarium.

1 COMMVNIS *opinio de qua in quæstione præcedenti, An locum habeat si mulier ignorabat statutum de lucro dotis uigere in domicilio uiri, & nu.13. 19.cum quattuor sequen.*

2 *Contractus regulatur ex mente contrahentium: sed declaratur nu.14.*

3 *Dispositio contrahentium regulariter ad ignorata non extenditur.*

4 *Forensis præsumitur ignorare statuta alterius loci disponētia contra ius commune. declaratur tamen.15.*

5 *Ciui nouello parcitur si quid agit contra statuta declara ut nu.16.*

6 *Forensi qui litigat in aliqua ciuitate, si illius ciuitatis omittat disposita à statuto potest ex capite iustæ ignorantiæ petere restitutionem aduersus omissa, quòd intellige, ut sub nu.17.*

7 *Dispositio.l.qui cum alio.ff.de reg.iur.non procedit in mulieribus. sed contra nu.18.*

8 *Contrahens cum aliquo uel est uel esse non debet ignarus conditionis eius cum quo contrahitur.*

9 *Creditor præsumitur sciuisse debitorem sibi delegatum fuisse inopem: & ei imputandum est si ante eius cōditionem non explorauit: quoniā eum recipiendo uti idoneum approbasse uidetur, quod tamen declaratur sub nu.25.*

10 *Acceptans ciuilitatem in aliquo loco se obligasse censetur omnibus oneribus ciuium illius loci; dato quòd onera illa ignoraret, quia ei imputatur cur de his non perquisiuerit.*

11 *Forensis negotians in aliquo municipio debet se informare de dispositione statutorum eiusdem loci, aliàs lex habet eum pro inuestigante.*

12 *Episcopus si cōferat beneficiū indigno priuatur pro illa uice potestate cōferēdi, nec excusatur, si uellet allegare se ignorasse illum fore indignum.*

24 *Iusta causa credulitatis ad causandum quòd hæredibus mulieris succurratur ut non attendatur domicilium uiri, est, si probetur maritum persuasisse uxori ipsum fore eiusdem loci, cuius erat ipsa uxor.*

26 *Fideiussorem non idoneum admittens licet sibi præiudicet, tamen hoc fallit ubi præstans eum asseruit ipsum idoneum.*

Quæstio Decima quarta.

1 QVæstio proponitur. An communis opinio de qua supra procedat & locum habeat si ab hæredibus mulieris allegetur eam tēpore

contractus dotis ignoraſſe huiuſmodi ſtatutum vigere in loco viri.

2 Videretur profecto dicendum ꝙ non, quia contractus regulatur ex mente contrahentium.l.ita ſtipulatus.ff.de verb.obli.ſed mulier tempore quo contrahit matrimonium cum forenſi,eiq; tradit dotem; non habet ſeu habere non pręſumitur ſcientiam ſtatutorum domicilij viri. cum in ipſo loco non habitaret.c.fi.qui matrimo.accuſa.poſ. ergo non videtur poſſe dici, ꝙ intentio contrahentium fuerit ꝙ dos reſtitui debeat

3 ſecundũ ſtatuta viri cum diſpoſitio ipſorum contrahẽtium regulariter ad ignorata non extendatur.l.non eſt ferendus.ff.de tranſact.

Secundò facit quod notat Curt. Sen.in conſi.27.col.10. verſ.reſtat,

4 vbi inquit ꝙ maritus forenſis præſumitur ignorare ſtatuta contra ius commune alterius loci diſponentia ꝙ forenſibus non poſsint alienari mobilia; eiq; parcitur ignorantia ſtatutorum, ſi quid actum fuit per

5 eum contra formã ipſius ſtatuti; ſicut etiam fit ciui nouello, cui etiam parcitur,ſi quid agit contra ſtatuta, vt per Bal.in.l.data opera, col.6. C.qui acuſa.non poſ per.l.qui cum vno.§.fi.in verſ.Tironi parcendũ eſt ignoranti diſciplinam militarem.ff.de re mili. & per text.in.l.qui commeatus,in.§.arma, verſ. Tironi.ff.eo tit. Quod & voluit Roma.in ſing.94.& in conſ.251.col j.ergo ſtante tali ignorantia vxoris cum ſit forenſis videtur dicendum,ꝙ ligari non debeat legi domicilij viri.

6 Tertiò iſta opinio confirmatur ex not.per Alex.in conſ.37.col.5.in prin.vol.2.vbi ſi forẽſis litigat in aliqua ciuitate, & omittat ſolemnitatem requiſitam à ſtatuto illius ciuitatis, poteſt ex capite iuſtæ ignorantię petere ſe reſtitui ratione omiſſæ ſolemnitatis propter ſtatutum; quod probabiliter potuit ignorare.

Nec habet obſtare ſecundum eum, ſi dicatur in contrarium facere quod vult text.in.l.qui cum alio.ff.de reg.iur. vbi qui cum alio contrahit certus eſſe debet de conditione hominis, cum quo contrahitur:

7 quia reſponderi poteſt,ꝙ illa regula non procedit in mulieribus, vt videtur probare tex.in.l.j.in fi.ff.qui pet.tutor. dum dicit ꝙ inquirere de conditione hominis eſt potius virile officium quàm fœmineum.

Quartò & vltimò in terminis hoc voluit Bal in.c.j.§.fin.de inueſt. de re alie.fac. vbi dicit, quòd ideo non attenditur ſtatutum loci mariti deferens ei lucrum dotis per mortem vxoris: quia mulier iuris communis fiducia confiſa ſimpliciter contraxit ignorando ſtatutum eiuſdem loci viri, & ideo hac ratione non eſſe inſpiciendum dictum ſtatutum viri.& Bal.refert Alex.in conſ.101.col.2.vol.3.ac ſequitur Crot. in.l.omnes populi,nu 169.ff.de iuſt.& iur.Barb in conſ.4.col. penult. vol.2.Camp.in tract.dot.in.5.par.q.vltima, circa fin.Iaſ.in.l.cunctos populos, col.6.verſi,quintò ſingulariter limita.C.de ſum.trini. & fide

catho.

catho, Dec. in cons. 283. colum. 5. Mars. in l. fina. nume. 68. ff. de iurisd. omn. iud.

Quibus tamen non obstãtibus veritas est, quòd imò dicta communis opinio procedit, ipsa ignorantia allegata non obstante. Primò per
9 regulam generalem, quæ habet, ꝙ qui cum alio contrahit vel est vel certus esse debet de conditione eius cum quo contractus celebratur. l. qui cum alio. ff. de reg. iur. aliàs sibi imputatur.

Secundò facit decisio Aret. in l. 2. in prin. ff. solu. matr. vbi creditor præsumitur sciuisse debitorem sibi delegatum fuisse inopem, imputareq; debet sibi si ante conditionem non explorauit, quoniam eum recipiendo vti idoneum approbasse videtur.

Tertiò confirmatur hæc sententia ex dictis per Paul. de Cast. in l. si duo per illum text. in verbo scire potuit. ff. de acqui. hæred. vbi si ali-
10 quis acceptat ciuilitatem in aliquo loco videtur se obligasse omnibus oneribus ciuium illius loci etiam si illa onera ignorabat, quia sibi imputet, quare non perquisiuit. & Paul. sequitur Alex. in cons. 103. col. 2. in fi. vol. 2. Ripa in l. quod te, nu. 16. ff. si cer. peta.

11 Quartò comprobatur hæc opinio per Barb. in cons. 56. col. 10. vers. & si quispiam opponat, vol. 2. vbi dicit quod forensis negotians in aliquo municipio debet se informare de dispositione statutorum eiusdem loci, aliàs lex habet eum pro inuestigante, & ille dicitur esse in suprema & crassa ignorantia, idem dixit ipse Barba. in consil. 51. colum. 6. volu. 2.

12 Quintò bene facit text. in c. innotuit, de elect. vbi si episcopus confert beneficium indigno priuatur pro illa vice potestate conferendi, nec excusandus venit si vellet allegare se ignorasse indignitatem illius; quia debuit inquirere conditionem illius, alias habetur pro sciente.

13 Vltimò in indiuiduo huius quæstionis hoc voluit Cuman. licet de Bal. mentionem non faciat in cons. 26. col. j. & in cons. 72. col. 2. Barb. sibi contrarius in Rubr. de consuetu. nume. 51. Claud. Aquen. in l. cum quædam puella, in prin. ff. de iurisd. omn. iud. Dec. sibi quoque aduersans in consil. 19. vbi latè disputat articulum Cur. Iunior. in consi. 129. col. 2. & in l. exigere dotem, col. penul. ff. de iud. Purp. in l. cunctos populos, nume. 147. C. de sum. trinit. & fide catho. Socy. Iun. in consil. 14. col. fi. vol. j. Cagnol. in l. qui cum alio, nu. 14. ff. de reg. iur. & in dicta l. exigere dotem, col. 3. vers. ampliatur ergo primò, & in. 7. col. in princi. versicu. sexta limitatio vbi dicit hanc esse receptiorem Docto. sententiam.

Non obstant modò quæ ex aduerso adducta fuerunt, & in primis

quòd

quòd contractus regulatur ex mente contrahentium, & quòd eorun dispositio non extenditur ad ignorata: quia respondetur, quòd imò
14 mens contrahentium est, velle se conformare cum dispositione iuris communis, quæ est quòd in restitutione dotis attendatur statutum domicilij viri, vt not. in dicta. l. exigere dotem. Item dicitur quòd
15 præsumitur mulier habuisse notitiam statutorum loci viri, vel saltem scire debuisse, cum paria sint aliquid scire vel scire debere, & tam in culpa sit, qui scire debuit, quàm qui sciuit. l. quod te, & ibi glos. ac Docto ff. si cer. peta.

16 Non obstat secundò, quòd forensi & ciui nouello parcitur propter ignorantiam statutorum: quia vt dicit Dec. in dicto consil. 19. illud procedit, et locum habet, vt euitetur pœna statuti, non in alijs, quod satis comprobatum demonstratur ex scriptis per Barba. in consilijs supra citatis.

17 Non obstant tertiò notata per Alexan. in dicto consi. 57. vbi forensis, qui probabiliter ignorauit statuta alterius loci, potest petere restitutionem in integrum: quia respondetur hoc passim non fore admittendum, quia cum fuerit in culpa, in non inuestigando statuta illius loci, meritò ligatur mero iure legi illius loci, nisi probaretur ipsam motam fuisse ex iusta credulitate, vt decidit Purpur. in dicta. l. cunctos populos, nu. 149. vbi hoc dicit in terminis nostris, quòd hæredibus mulieris non datur ita simpliciter restitutio in integrum prætextu ignorantiæ, & ideo quòd mero iure lucratur maritus dotem, verum est, quod si probaretur eam motam fuisse ex iusta causa, tunc daretur restitutio.

18 Nec est verum, quod ab Alex. fertur in dicto cons. 57. quòd dispositio dictæ. l. qui cum alio, non habet locum in fœmina; quia contrarium tenuerunt Cuma. in dicto consi. 26. col. j. & in cons. 72. col. 3. Dec. in dicto cons. 19. col. 2. Purp. in dicta. l. cunctos populos, nu. 149. Curt. Iun. in dicta. l. exigere dotem, col. 3. vbi dicit quòd ipsa lex habet locum in fœmina cum ea non excusetur à iuris ignorantia nisi in casibus à iure expressis, & ideo quòd non excusatur à iure notorio posito in dicta l. exigere, quòd in dote restituenda attendatur domicilium viri, quia imputandum est ei, si non inuestigauit statuta loci viri. Idem dixit Cagnol. in dicta. l. qui cum alio, vers. quintò limita, & in dicta. l. exigere dotem, col. j.

19 Non obstat dictum Bal. in dicto. c. primo. §. fi. quia pluribus modis respondetur. & primò quòd ipsemet Bald. fatetur considerationem suam esse contra communem, dum dicit quòd Docto. communiter & indistinctè tenent quòd attendatur domicilium viri & per consequens

quòd

quòd siue mulier sciat, siue ignoret statutum domicilij viri, habebit locum dicta communis opinio, & ita Bald. ad hoc ponderant Fely. in c.primo, col.16, versi. sextò limita. de sponsa. Curt. in dicta.l.exigere dotem, colum.3. & in citato consi.129.colum.3.necnon Socy.in dicto consil.14.colum. finali, vbi dicit quòd bene aduertenti Bald. in dicto.§.fina. non videtur expressè illud dictum affirmare, cum nouissimo loco referat Docto. tenere, vt simpliciter non attenta ignorantia mulieris attendantur statuta ciuitatis viri, & aliàs soleat dici Docto. cum opinione vltimo loco recitata pertransire argu .l. cum quidam.§. Sabinus.ff. ad Trebellia. & per Barto. in.l.bona fides.ff. depositi.

20 Secundò respondetur per Cuma.in dicto consil.72.col.penul. quòd mulier non potest dici decepta sub prætextu, quòd non fuerit certificata de statuto domicilij viri: quia iura communia nolunt mulieres in contractibus certificari, nec præsumuntur deceptę, nisi cum pro alijs se obligant: tunc enim, quia faciliter pro alijs promittunt, lex eis subuenit.l.sed si ego, cum.l.sequen.ff.ad velleia.nec potest dici mulier decepta, quæ contraxit, vel contraxisse intelligitur secundum domicilium viri, alioquin sequeretur, quòd omnes leges quæ volunt seruari leges domicilij viri, etiam si mulier alibi contraxerit, & alibi domicilium habeat, deberent intelligi quando mulier de hoc certificata fuisset; & eodem modo leges, quæ volunt inspici statuta contractus, deberent intelligi quando forenses contrahentes essent certificati, quem intellectum, ait Cuma.non reperire ab aliquo tactum. Imò subdit regulam esse, quòd qui cum alio contrahit certus esse debet de conditione eius cum quo contrahit dicta.l.qui cum alio.ff.de regu. iur. & ideo cum mulier contrahens sequatur domicilium viri, & submittat se illius loci legibus, non potest ipsa, secundum eum, ignorantiam allegare: cum videamus secundum varietatem locorum varia fore statuta, & consuetudines diuersas circa restitutionem dotis & eius lucra: & quia communiter contingit ipsis mulieribus ac eas in matrimonium collocantibus non solere ita perfunctoriè eas matrimonio perstringere, quin prius se informent de conditione mariti, & ciuitatis suæ, quod argumentum quantum sit validum nemo est qui nesciat.l.certi conditio.§.si nummos.ff.si cert.peta. latè Mars. in singu.suo.j.

21 Vlterius non potest dici decepta, quæ vsa est iure communi aliarum nubentium in loco domicilij viri, & ista responsio Cuma. approbata reperitur per Dec.Cur.Purpur.& Socy. Iun.vbi supra. Imò dicit Barb.in dicta Rub.de consuetu. quòd si istud dictum Bal. esset verum

euerteret

euerteret cõmunem doctrinam, Doct. quia semper mulier pręsumeretur ignorare consuetudinẽ vrgentẽ in domicilio viri per id quod habetur in. c. cognoscentes, cum gl. de constit. & sic semper pręsumeretur cõtraxisse respectu iuris cõmunis, & per cõsequens rarissimè haberet locum doctrina Doct. idem dicit Curt. iun. in dicta. l. exigere, col. pen.

22 Tertiò dicit Curt. iun. in præallegato cons. 129. col. 3. versi. sed quid fortius, ꝙ ratio Bal. non est vera: quia cum in ciuitate vxoris, ex qua mulier originẽ ducit, non seruatur dispositio iuris communis, ꝙ vxore decedente in matrimonio sine liberis dos reuertatur adagnatos, imò mariti lucrantur dotem; non potest dici, ꝙ mulier habuerit fidem in dispositione iuris communis, & super tali fide contraxerit matrimonium, adeò ꝙ propter ignorantiam statuti loci domicilij viri sit ei succurrendum, cum sciret etiam in loco ipsius mulieris ex vi statuti maritum lucrari dotem, & ideò verisimilius est ipsam hac intẽtione matrimonium cõtraxisse, vt ea præmoriente sine liberis maritus secundum leges domicilij sui consequi deberet lucrum dotis.

23 Quartò & vltimò dictum Bal. potest saluari secundum Dec. in dicto cons. 19. col. 2. vt procedat quando probaretur quòd mulier ignorasset maritum, cum quo contraxerit, esse forensem. Quod dictum Decij intelligas vbi verè probaretur errorẽ processisse ex iusta causa, vt quia fuit mulieri dictum ꝙ maritus esset eiusdem loci cuius ipsa vxor, ita ꝙ iustè fuit mota ad ita credendum, vt per Claud. Aquen. in dicta. l. cum quædam puella, in prin. col. pen. & Purp. in dicta. l. cunctos populos, nume. 149. qui subdit vnum quod est valde notandum, videlicet

24 quòd ad causandam istam iustam credulitatem in vxore sufficeret assertio mariti, cum culpam lenis credulitatis ex sua assertione causatæ non posit maritus opponere. l. j. & ibi Moder. in secundo notabili. ff. de eo per quem factum erit. Idem & Curt. iun. in dicta. l. exigere, col. pen. ac Cagnol. in dicta. l. qui cum alio, nu. 14. & in dicta. l. exigere, col. 7. versi. sexta limitatio, vbi adhuc hoc videtur intelligendum, quando ipse maritus id dixisset, & falso mulieri persuasisset; secus si alius, cum delictum aut factum vnius alteri obesse non debeat. l. sancimus. C. de pœnis. l. Papinianus. §. meminisse. ff. de inofficio. testamen. quæ opinio confirmatur ex dictis Areti. in dicta. l. secunda. ff. soluto matrimo. in princi. colum. penul. vbi concludit quòd licet credi-

25 tor præsumatur scire debitorem sibi delegatum inopem: tamen hoc procedit nisi probetur per creditorem iusta eius ignorantia, quod fuit seductus persuasionibus principalis delegantis; qui asseruit delegatum debitorem idoneum esse iuxta. l. inter causas. §. abesse. ff. manda. Quod comprobatur pariter per Alex. in consi. 60. col. 2. vol. 5.

post

post Ang. in l. j ff. si quis in ius voca. non ierit, vbi dicit quòd admittēs 26 fideiussorem non idoneū licet sibi pręiudicet & ei imputādum veniat quia non explorauit eius conditionē: tamen quòd istud fallit vbi pręstans talem fideiussorem asseruit eum esse idoneum, quia tunc ei succurritur.

Summarium.

1 *AN dicta communis opinio quòd in lucro dotis attendatur domicilium uiri, militet si causa alibi agitaretur quàm in ipso domicilio uiri, & nu. 3.*

2 *Forum sortiri & statutis ligari à pari procedunt q; declara, ut nu. 4. 6. & 7.*

5 *Forum quis sortitur ratione rei sitæ, & tamen statutis illius fori non ligatur.*

8 *Clerici licet agendo sortiantur forum seculare: tamen statutis secularium regulariter non ligantur.*

Quæstio Decima quinta.

QVia supra dictum fuit, quòd secūdum communem opinionem in 1 lucro dotis attenditur domicilium viri: Quæritur, nunquid ipsa communis procedat si causa alibi agitaretur quàm in ipso domicilio viri, puta in loco originis propriæ vel paternę vel etiam in cōmuni patria, vel in loco originis vxoris. Dec. in con. 281. col. 6. in vers. ad maiorem tamen declarationem, dicit quòd attendi debet statutum de lucro dotis vbi causa agitatur, nō autem domicilij viri; quia à pari 2 procedunt forū sortiri, & statutis subijci, vt per Inno. ac Anto. de butr. in Rubr. de consue. Idem firmat ipse Dec. ibi, col. 7. vers. septimò accedit, vbi concludit, quòd sicut maritus potest conueniri pro restitutione dotis in ciuitate Mediolani; vbi mortua est vxor, ita & pariter debet attendi ac obseruari statutum eiusdem ciuitatis loquēs de lucro dotis.

3 Sed tu contrariam partem amplectere quòd imò inspicitur statutum domicilij viri & si causa alibi agitetur, vt notanter decidit Bal. in cons. 471. volu. j. vbi inquit quòd licet hæres mariti, qui habet proprium domicilium Mediolani possit conueniri in ipsa ciuitate pro restitutione dotis aliàs datæ defuncto: tamen quia in dote forum metimur ex persona mariti dicta. l. exigere dotem, quòd quantum ad decisionem causæ inspiciendum est forum mariti licet quo ad intentationem libelli bene possit in foro ipsius hęredis agi. Idem dixit Cuma. in cons. 72. col. 2. cum seq. per rationē dictæ. l. exigere iam sæpius adductam, quia cum mulier propter matrimonium itura sit in domicilium mariti, & ob hoc magis sequatur forū mariti quàm suū vt habeť in. l. pe. ff. de iurisd. omn. iud. satis ex conditione matrimonij actum videtur quòd in loco domicilij mariti & secundum leges ipsius loci soluto

matrimonio

matrimonio dos exigatur, & ibi propriè ponit casum quando mulier erat Veneta, & maritus Patauinus, & lis super dote agitabatur in ciuitate Venetiarum, & tamen concludit, statutum ciuitatis Paduæ, in qua maritus domicilium habebat, esse seruandum; quia regula iuris est quòd quamuis iudicium agatur Venetijs vel alibi, tamen in decisione causæ seruari debent leges domicilij mariti, licet quo ad ordinem iudicij seruari debeant leges loci vbi iudicium agitatur, vt no. in. l. j. C. de sum. trini. & fi cath. & Cuma. sequitur Cur. iun. in dicta. l. exigere dotem, col. j. & Cagnol. ibi col. 2. vers. secundò ampliate, & Curt. iunio. in cons. 129. col. 2. in fi. vbi inquit quòd si in hac patria nostra Casalensi, super dote promissa, quæ petitur, lis agitetur, & contingat disputari, vtrum maritus sit lucraturus totam dotem vel ne, debemus attendere domicilium viri, ad quod mulier fuit traducta. & hanc partem tenuit idem Cuma. de quo Docto. supra citati nullam faciunt mentionem in cons. 16. col. j. vers. dato quòd iudicium Venetijs foret ventilandũ aliqua ratione, per. l. hæres absens, in fi. ff. de iudi. & Rui. præceptor meus in cons. 58. col. 3. vers. alia etiam, & in vers. sequen. ac etiam colum. 4. volu. 3.

4 Non obstat notata per Dec. quòd à pari procedunt forum sortiri & statutis ligari; quia respondetur quòd non semper procedit ipsa re-
5 gula; quod ostenditur. Nam ratione rei sitæ sortitur quis ibi forum. c. fin. de foro compe. l. fi. C. vbi in rem actio. Dec. in con. 694. col. pe. circa fi. & tamen non efficitur subditus illius iudicis, quamuis ibi forum sortiatur, vt per Fely. in c. dilectus filius el. 2. col. pen. de rescrip. Si ergo non efficitur subditus non videtur ligari statutis illius loci; quia statuta non ligant nõ subditos, vt per Doct. in dicta. l. cunctos populos. C. de sum. trini. & fi. catho. & Alex. in cons. 151. col. 2. vol. 2. Ias. in consil. 80. col. pen. vol. 3. Quod & demonstratur per Socy. in cons. 71. col. pen. in fi. volu. 4. vbi dicit quòd licet Clerici indistinctè agendo sortiantur
6 forum seculare. c. cum sit generale, de foro compe. tamen non ligantur regulariter statutis secularium, vt in. c. ecclesiæ sanctæ Mariæ, de constitut.

7 Vltimò in terminis nostris, quòd à pari non procedant forum sortiri & statutis ligari voluerunt, Bal. Cuma. Cur. Cagnol. & Do. meus Rui. in locis supra citatis, & in specie Dec. impugnat ipse Rui. in dicto con. 58. col. 3. versic. alia etiam minus obstat, & col. 4. vbi contrarium eius quod dixit Dec. in dicto consil. 283. consuluit respondendo omnibus suis fundamentis. Et sic ex his resultat ipsam communem, de qua supra procedere, dato quòd causa restitutionis vel exactionis dotis agitaretur alibi quàm in domicilio ipsius viri.

Summarium

Summarium.

1 STATVTVM *domicilij uiri attenditur in lucro dotis, quamuis mulier uirum traxerit ad eius domum, sed communis est contra, ut nu. 3. ipsam tamen limita ut nu. 5.*

2 *Mulier nubendo se uiro alterius fori mutat forum originis suæ, & transit in domicilium mariti, secus econtrario.*

4 *Signum est magnæ tristitiæ, quando uir ducitur ab uxore ad eius domum.*

6 *Idem iudicamus de destinato ad actum, quod de illo qui est in actu.*

7 *Probandi onus incumbit ei, qui allegat maritum iuisse ad domum uxoris causa ibi perpetuò habitandi, cum præsumptio legis sit in contrarium.*

8 *Dispositio. l. exigere dotem. ff. de iud. non requirit quòd actualiter uxor iuerit ad domum mariti, sed quod itura esset uolente marito.*

9 *Statutum disponens, quòd uxore præmoriente maritus lucretur dotem, secundum communem opinionem, locum habet etiam si mulier præmoriatur antequam ducta fuerit ad domum mariti.*

10 *Mulier contracto matrimonio statim sortitur forum uiri, & priusquam etiam ducatur ad eius domum.*

Quæstio Decima sexta.

1 QVid si vxor duxerit virum ad eius domum: An in lucro dotis attendatur statutum domicilij viri vel vxoris. Bald. in. l. cum quędam puella, col. j. ff. de iurisd. om. iudi. tenet quòd inspiciatur 2 domicilium viri & non vxoris: quia mulier nubēdo viro alterius fori mutat forum originis suæ, & transit in domicilium viri, non econtrario vir in locum vxoris, & cum Bal. transit Caccialup. in repetit. l. cunctos populos, car. 19. vers. quartus casus. C. de sum. trin & fi. catho. post D. Cardi. Spoleta. quia secundum eos speciali ratione matrimonij, & consequenter dotis attenditur locus viri. Nec obstat secundum eos. l. exigere dotem, ibi in cuius domicilium itura erat, à contrario sensu; quia ex eo quòd maritus ab vxore in suum domicilium ducatur, non tamē ex hoc sequitur forum vxoris, vt vxoris: quinimò vxor ipsa sit de foro viri.

3 Quibus tamen non obstantibus sententiam diuersam tanquam veriorem & magis communem sequēdam fore arbitramur. Nam in primis quòd attendatur domicilium vxoris, & non viri in præsenti casu hoc voluit Bal. sibi aduersans in. l. fi. col. j. C. si a non compe. iudi. iudicata fue. vbi dicit, quòd licet speciale sit in dote vt non attendamus locum celebrati cōtractus, sed domicilium viri per dictam. l. exigere dotem, eo quia maritus contrahit tanquam statim recessurus & vxorem

secum traducturus: tamen quòd id verum est vbi vir vxorem eius duceret ad domicilium suum: secus econtrario si vir ducatur ab vxore ad eius domicilium. & subdit quòd ita debent intelligi notata per Inno. & Io. And. in nouel c.j. de sponsal. & sequendo Bald. idem tenuit Alex. in addit. ad Barto. in dicta. l. exigere, in prin. & Curt. iun. ibi in. 3. limita. ac Cagnol. col. 4. in fin. cum sequen. Crem. in singu. 66. statuto

4 Florentino vbi inquit signum esse magnæ tristitiæ quãdo vir ducitur ab vxore ad eius domũ. Quod & placuit Fely. in c. j. col. 14. vers. tertio limita de sponsal. necnon Barb. in Rubr. de consuetu. col. 3. nu. 51. vbi refert hoc dictum Bald. recitatione & auditu dignum. Idem voluit Ias. in l. cum quędam puella, col. j. ff. de iurisd. omn. iud. vbi inquit hoc menti tenendum, & idem tenet in dicta l. cunctos populos, in. j. lectura, col. 6. vers. secundo limita, & in. 2. lectura, colum. 14. vers. 2. limita, & Crot. in repet. l. omnes populi, col. 55. nu. 167. ff. de iustit. & iure. Dec. in cons. 283. col. 5. Mars. in l. fi. nu. 57. ff. de iurisd. omn. iud. & in sing. suo 267. col. 2. vbi inquit hoc esse notãdum, & hanc communem esse opinionem attestatur, Purpu. in dicta. l. cunctos populos. nu. 120. Moder. in consuet. Burdegal. in. §. 6. col. 9. in fi. vers. prçterea hoc loco.

5 Quam tamen communem opinionem intelligas & declara secundum Fely. in dicto c. j. in. 3. limitat. procedere quando maritus intenderet in domo vxoris perpetuò velle habitare, alias secus per notata per Doct. in l. lex Cornelia. §. j. ff. de iniur. & per glo. in. l. 1. C. de incol. lib. 10. & per text. in. l. nihil. ff. de captiu. cui declarationi assentit Barba. in dicta rub. de consuetu. nu. 51. dum dicit nisi vir contrahat matrimoniũ in domicilio vxoris inde non recessurus. Idem tenent Claud. Aquens. & Dec. in dicta. l. cum quædam puella, col. 2. vbi soluendo contrarietatem Bal. in locis supra citatis dicunt quòd dictum Bal. in dicta. l. fi. C. si à non compe. iudi. procedit quando maritus ad domicilium vxoris accessit animo ibi permanendi. Dictum vero Bal. in dicta. l. cum quædã puella, quando iuit animo redeundi ad eius domicilium. Idem firmat Castellio. in addi. ad Crem. in sing. 66. Sed latius Purp. in dicta. l. cunctos populos, nu. 120. vbi inquit, quòd si maritus actu non traduxisset vxorem ad domicilium suum, quam tamen ducere intẽdebat, sed fortè præuenta fuit morte in propria domo in qua tunc maritus erat non animo constituendi domicilium ibi; quòd non procedit cõclusio prædicta, sed habebit locũ quod dixit Bar. in dicta. l. exigere dotem; quia ipsa lex considerat quòd mulier erat itura in domicilium viri non autem quòd actu iuerit & pro quo facit regula quòd idem iudicamus de

6 destinato ad actum, quod de illo qui est in actu. l. cætera. §. si quis parauerit. ff. de lega. j. Itẽ & quia existentia corporalis viri in domo vxoris non

ris non habetur in consideratione, ex quo animus contrahendi domicilium ibi cessabat; quo sic cessante etiam habitatio multorum annorum non induceret domicilij cōstitutionem, vt per Bar.in.l.quęsitum. ff.de lega.3.& Alex.in.l.cum filius familias.ff.si cer.pet.& ideo magis attenditur animus vtriusq; qui est de redeundo, vt lex ipsa præsumit 7 dicta.l.exigere dotem, adeò q; allegauti contrarium incumbit onus probandi: quod subdit ipse Purpur. fore notandum, quia multoties contingit mulieres mori in domo earum antequàm per maritos traducantur ad eorum domicilium.

Hanc quippe partem amplectitur Do.meus Ruin. in cons.58.col.2. volu.3.dicens quòd domicilium viri attenditur pro lucro dotis dato etiam q; vir ductus fuerit ad domum vxoris,dum tamen iuerit animo redeundi ad eius domum non autem animo perpetuò manendi in do-8 mo vxoris, quia dispositio dictæ.l.exigere, non requirit quòd vxor actualiter iuerit ad domum mariti, sed q; volente marito ire debeat. 9 quod probatur secundum eum. Nam nos videmus quòd si statutum viri simpliciter disponit, quòd præmoriente vxore maritus lucretur dotem, quòd secundum communem opinionem, lucrum vir ipse consequitur mortua vxore etiam antequam ad domum viri ducatur secundum Bar.in.l.nihil.ff.rer amota.& Socy.in.l.cui fuerit.ff.de cond. & demonst.& sic sufficit potentia,licet non deducatur ad actum.l.labeo.ff.de statu lib.l.si pater mulieris, in fi.iuncta glo.in verbo,seruiat, 10 ff.de iur.dot. Nam contracto matrimonio,mulier statim sortitur forum viri,etiam antequàm ducatur ad eius domum secundum gl.sing.in.l. ea quę la.2.ff.ad municipa.& per Alex.in dicta.l.cum quędam puella, Ideo nimirum si statutū viri debet attendi dicto etiam casu, quo vxor moritur antequàm à viro ducatur.

Vnde resumendo omnia supradicta concludendum videtur,quòd si maritus tempore contractus matrimonij iuerit ad domum vxoris non animo ibi perpetuò permanendi, sed reuersurus ad eius domicilium, quòd attendatur domicilium viri, & sic procedat dicta decisio Bal.in d.l.cum quædā puella. Si verò iuerit ad domū vxoris animo ibi perpetuo habitandi,q; attēdatur domicilium ipsius vxoris. & ita habeat locū dictū Bal.in.d.l.fi.C.si à non cōpe.iudi.& ab ista distinctione non recedas in cōsulendo ac in iudicādo,quia esset cōtra stimulū calcitrare.

Summarium.

1 STATVTVM *domicilij loquens de lucro dotis secundum communem Docto. sententiam locum non habet, quando alius pro muliere dotem dedit, & eam sibi restitui soluto matrimonio stipulatus est.*

2 *Amplia hanc communem etiam procedere in matre & patre stipulante dotem sibi reddi & nu.3.*
4 *Idem & in tertio adiecto ad stipulandum animo donandi.*

Quæstio Decima septima.

1 REfricatur in dubium, nunquid statutum domicilij viri de lucro dotis locum sibi uendicet quãdo alius pro muliere dotem dedit, & eam sibi restitui soluto matrimonio stipulatus est, & sequendo communem Doct. sententiam dicatis q̃ non, quia videtur cessare ratio. l. exigere dotem, q̃ itura sit in domicilium viri; quia hic, cui dos restituenda est, in dictũ domicilium iturus non est & sic cessat sequella fori ita in specie decidit Bald. in rub. C. de priuil. dot. col. 2. vers. sed statim quæro, quem sequitur Fely. in. c. j. col. 14. vers. quartò limita, de sponsal. Crot. in repetit. l. omnes populi, col. 55. nu. 168. ff. de iust. & iur. Ias. in. l. cunctos populos, in j. lectu. col. 6. vers. tertiò limita, vbi loquitur
2 in matre dotante filiam, & quę stipulata est dotem sibi reddi & in 2. lectu. col. 15. vers. tertiò limita, Mars. in. l. fin. nu 67. vers. tertiò limitat, ff. de iurisd. omn. iud. & istam communem esse opinionem firmat Purpur. in dicta. l. cunctos populos, nu. 146. vbi concludit per eandem ra-
3 tionem idem dici posse in patre stipulante dotem sibi reddi iux. tamen
4 l. quoties. ff. solu. matr. & pariter idem in tertio adiecto ad stipulãdum animo donandi, iux. l. dotis. ff. solu. matr.

Summarium.

1 STATVTVM *si disponat de lucro dotis inter sponsum & sponsam nondum celebrato matrimonio, an inspiciatur statutum loci contractus uel domicilij sponsi & nu. 3. ubi declaratur.*
2 *Sponsa de futuro non efficitur de foro uiri.*

Quæstio Decima octaua.

1 STatutum si disponat de lucro dotis inter spõsum & sponsam nondum celebrato matrimonio: an attendatur locus contractus celebrati vel domicilij sponsi Bal. in auten. omnes peregrini, col. j. vers & ideo C. commu. de successio. vers. nota q̃ quãdo princeps, tenet quòd non inspiciatur domicilium viri, verum est q̃ Curt. iunio. in. l. exigere dotem, in puncto iuris tenet oppositum, q̃ imò attendatur domicilium sponsi, cum & ipsa mutatura sit domicilium, & consequenter militet ratio dictæ. l. exigere dotem; tamen prima pars amplectenda venit, quam tenuit Ias. sequẽdo Bal. vbi supra in. l. j. col. 6. vers. limita communem conclusionem in prima lectura. C. de sum. trin. & fi. catho. quia

sponsa

ſponſa non ſortitur forum ſponſi ſicut vxor mariti : & in.2. lectura, col.14.in vers. ego limito communem doctrinam : quia per ſponſalia non attendimus locum mariti, & ſic ceſſat ratio.l.exigere. Idem voluit Caccialup ibi car.16.vers.quintus caſus. Fely.in.c.j.col.14.verſi.
2 limita primò de ſpõſal.quia non eſt effecta de domicilio viri.l.ea quæ la.2.ff.ad municipa. Bal.in quæſtio.ſtatuto. in verbo lucrum. Alexan. in addi.ad Bar.in dicta.l.exigere in fi.Cro.in.l.omnes populi.col.54. nu.165.ff.de iuſt.& iur.Barb.in rub.de conſuetu.col.13. vers.& ideo ſi ſtatutum, vbi refert elegans fore dictum Bal.& in loco extraneo ac illud eſſe bene notãdum.Dec.in cons.283.col.3.Curt.iun.in dicta.l.exigere dotem, in.j.limita.& Cagnol.ibi col.4. vbi dicit hanc fore receptiorem ſententiam. Mars.in.l.fi.nu.65.ff.de iurisd.omn.iud.Moder. in repetit.rub.de dona.int.vir.& vxo.§.55.col.fin.& dicit Purpura.in dicta.l.cunctos populos,nu 143.ꝙ iſta opinio quæ ab omnibus indif-
3 ferenter approbatur,debet intelligi in terminis ſuis, quando ſponſalia tantum propriè ſumpta fuerunt contracta,& de lucro dotali talis ſponſæ mortuæ ante matrimonium tractatur: quia tali caſu defecit conditio tacita contractus dotalis.l.in promittendo,in princ.ff.de iur. dot.& ideo niſi ſtatutum ſit in loco celebrati contractus de lucro dotali ſponſus nihil retinet etiam ſi in loco ſui domicilij vel etiam vxoris, adeſſet ſtatutum deferens lucrum dotis ſponſo propter mortem ſponſæ.

Non obſtat ratio Cur.de qua ſupra, quia reſponderi poteſt vt dicũt Moder.Vercellen.in dicta.l.exigere, hoc certum nõ eſſe ꝙ ipſa mutatura ſit domicilium:quia poſſet ſponſa nuptias non contrahere, ſicque in domicilium viri non ire.Item & quia ante contractas nuptias domicilium ſponſa non mutat,nec vxor de domo viri efficitur niſi poſt contractas nuptias:ergo ante non eſt propriè vxor,nec vt vxor de qua loquitur.l.exigere dotem iudicanda, & ideo ſequitur ꝙ non attenditur domicilium ſponſi ſed locus celebrati contractus,ſi ibi viget ſtatutum, ꝙ poſt mortem ſponſæ ſponſus lucretur dotem,aliàs nihil lucratur.

Summarium.

1 STATVTVM *de lucro dotis extans in loco domicilij uiri locum non habet ſi maritus dotem reſtituere promiſerit uxori tam in loco cõtractus quàm alibi, & ubiq; locorum : ſed communis contra nu.4.*

2 *Renuntiatio ex uerbis generalibus inducitur præſertim fauore dotis*

3 *Contrahentes caueant ne ex effuſo ſermone in promptum incidant ſui periculum,declara nu.6.*

5 *Conſuetudo domicilij uiri limitat reſtitutionem dotis ubicunque petatur.*

7 *Renuntiatio non præſumitur ubi alia coniectura capi poteſt.*

8 *Statutum domicilij uiri non attenditur ubi uir & uxor in contractu expreßè disposuissent quòd in alio loco fieret restitutio dotis.*

9 *Pacta, quæ facient restitutioni dotis, sunt seruanda: & præsertim ea, quæ reddunt actionem dotis ad primeuam suam naturam.*

Quæstio Decima nona.

1 QVæsitum fuit, An inspiciendum sit lucrum dotis domicilij mariti si ipse promiserit dotem restituere vxori, tam in loco contractus quàm alibi, & vbiq; locorum. Primò quidem aspectu dicendum videretur q; non, vt dicit Cur. iun. in. l. exigere dotem, col. 3. ver. prima dubitatio ff. de iudi. quia videtur cessare ratio dictæ. l. exigere, quòd destinata sit solutio in loco domicilij mariti, ex quo fuit aliter per pactum prouisum per maritum, cui imputandum est, qui restitutionem dotis, ita generaliter promiserit, cum etiam ex verbis genera-2 libus renuntiatio inducatur maximè fauore dotis. l. fin. C. de dot. promis. & per quem tex. dixit Bald. in. l. pactum quod dotali, col. 2. C. de 3 collatio. q; cauere debent contrahẽtes ne sub effuso sermone in promptum incidant sui periculum, & præsertim cum huiusmodi statutum sit iuris communis correctorium. l. vbi adhuc. C. de iur. dot. & supra q. 2. Ideo in dubio censendum est, q; ex prædictis verbis partes voluerint ad dispositionem iuris communis redire. l. si vnus. §. pactus ne peteret. ff. de pact. non autem q; attenderetur domicilium viri.

4 Sed istis non obstantibus absque dubio existimamus diuersam sententiam veriorẽ esse vt in specie decidit Bal. in dicta. l. exigere dotem, in fi. vbi dicit quòd non obstãtibus verbis promissionis de quibus supra inspiciẽdum est domicilium viri, quia videtur tacitè promissa restitutio secundum consuetudinem terræ mariti ex interpretatione ipsius. l. exigere, cui minimè renuntiatum esse intelligitur per huiusmodi 5 verba generalia; quia consuetudo domicilij viri limitat restitutionem dotis vbicunq; petatur, & Bal. sequitur Alex. in addit ad Bart. in. d. l. exigere, & in con. 101. col. 3. vol. 2. Barb. in rub. de cõsue. col. 14. nu. 52. vbi refert Petr. de Ancha. ita etiam tenere in suis reportatis in dicta. l. exigere. Idem voluit Ias. in. l. cunctos populos, in. j. lectu. col. 6. in fine. dum allegat Bal. in dicta. l. exigere, in fi. & expressè in. 2. lectu. col. 14. vers. extende. C. de sum. trini. & fid. catho. vbi inquit si alibi vnquam legisse hoc dictum. Idem voluerunt Socy. & Nico. de otto. quos refert & sequitur Caccialup in ipsa. l. cunctos populos, car. 16. col. 2. in fi. vbi dicit quòd per dicta verba non censetur sublata dispositio iuris communis volentis locum domicilij ipsius viri attendi debere in dote restituenda & eius lucro; nec esse mirandum, cum dicta. l. exigere sit fundata

data in eo, quia mulier nupta sequitur forum viri.l.cum quædam puella.ff.de iurisd. omn.iudi.& ideo æquum fuisse vt domicilium viri inspiciatur non vxoris aut contractus vel instrumenti dotalis.ipsamq; sententiam Bal.denique sicuti fuerunt, Mars in.l.fi.nu.61.ff.de iurisd. omn.iud.Purp.in.d.l.cunctos populos, nu.129.Cagnol.in ipsa.l.exigere, col.7.vers.sed maior difficultas, D.meus Ruin.in cons.58.col.3. in fin. volu.3.

Non obstant modò adducta in contrarium, quia etsi principalis dispositio dictæ.l.exigere non militet respectu loci exigendæ dotis ex quo per pactum aliud conuétum fuit: tamen militet in eo, quod in fine illius legis dicitur, videlicet q; vxor in domicilium viri itura sit, & hoc est illud in quo conclusio Bar.in.d.l.exigere fundatur: quia quæritur marito statim celebrato cõtractu dotis ius in spe ad dictum lucrum, & obligatur ad eiusdem dotis restitutionem cum modificatione dicti statuti, cui minimè renuntiatum fuit: & tale tempus, quo mulier est itura ad domicilium viri, cõsideratur, non autem tempus soluti matrimonij, in quod confertur promissio de restituendo dotem; ita Purp in ipsa.l. cũctos populos, nu.129.Cagnol.in dicta.l.exigere, col.7.in fi.D.meus Ruin.in citato cons.58.col.5.

Nec est verum, q; per dicta verba generalia de restituẽdo doté censeatur prædicto statuto renuntiatũ: cum ipsa renuntiatio non præsumatur vbi alia coniectura capi potest.c.super hoc, de renũtia.l.si cum aurum.ff.de solut.& satis est q; dicta verba possint operari alio respectu, quia extra proprium domiciliũ poterit conueniri vir vbi aliàs sine tali promissione nõ potuisset, & licet imputandũ sit ei qui vtitur effuso sermone, iux.Bal.in dicta.l.quod dotali. Tamen id verum est, quando salua ratione recti sermonis verba aliter intelligi nõ possent quàm vt renuntiationem inducant.l.si de certa.l.sub prætextu C.de trãsac. sed hic vt supra dictũ fuit aliter intelligi possunt. Igitur &c. & ab ista opinione tanquam magis cõmuniter recepta, tam in consulendo quàm in iudicando recedendum fore non putamus.

6 7

8 Limita tamen hanc conclusionem non procedere vbi partes in contractu expressè disposuissent, q; in loco vxoris fieret restitutio dotis: quia tunc attenderetur statutũ illius loci, ita concludit Alber.de Rosa. in tract.statu.in.2.parte.q.8.in fi.vbi dixit, q; si statutum est Mutinæ, q; mortua muliere in matrimonio perdat totã dotem, & Regij sit statutum q; perdat tantum dimidiam, & Mutinensis contraxerit matrimoniũ cum Regiensi, & contractus dotis celebratus fuerit Mutinæ, in quo cõuenit maritus restituere doté in ciuitate Regij, q; licet videatur standum esse statuto Mutinæ: tamen q; seruãdum est statutum Regij,

quia ibi fictè videtur celebratus contractus ratione solutionis, quæ fieri debet Regij. l. contraxisse. ff. de actio. & oblig. quod dictum notandum fore pro cautella inquit Campeg. in tract. dot. in. 5. par. q. vlt. col. fina. vers. quod limita. Idem voluit Bal. in cons. 31. volu. 3. vbi determinat q licet attendatur quo ad lucrũ dotis domicilium viri, iuxta dictam. l. exigere dotem vulgarẽ licet notabilem: tamen id verum est nisi aliud actum sit inter partes, puta quia alius locus esset insertus restitutioni
9 dotis. Nam pacta, quæ fauent restitutioni dotis sunt seruãda, præsertim ea quæ reddunt actionem dotis ad primæuã suam naturam. d. l. si vnus. §. pactus ne peteret. Quam partem etiã sequitur Fely. in. c. j. col. 15. vers. septimò & vltimo de sponsal. Crot. in. l. oẽs populi, in fi. col. de iust. & iur. Dec. in cõs. 283. col. pe. post Homod. in cons. suo. 69. circa fi. & in cons. 402. col. 1. vers. secundò hoc idem probatur. & istã esse communem opinionem fatetur, Purpu. in. d. l. cunctos populos, nu. 129. & Cagnol. in. d. l. exigere, col. 7. vers. septima limitatio.

Summarium.

1 STATVTVM *domicilij uiri attenditur quando dos consistit in bonis immobilibus satis in domicilio contractus dotis celebratæ, sed contra secũdum communem nu 6.*

2 *Statutum Perusinum, quod defert certam partem dotis uiro per mortem uxoris trahitur ad bona existentia Florentiæ, sed contra nu. 9.*

3 *Hæreditas est ius incorporale.*

4 *Dos est ius uniuersale.*

5 *Statutum de lucro dotis tanquam fauorabile extenditur etiam quo ad bona sita extra territorium statuentium, sed contra nu. 12.*

7 *Ratio. l. exigere solum militat quando dos consistit in quantitate uel alia re mobili uel immobili in loco domicilij uiri, secus si alibi & nu. 15.*

8 *Pupillus arrogatus propter diuersitatem patrimoniorum in diuersis locis potest in uno decedere testatus, & in alio intestatus.*

10 *Bona habens in diuersis temporis, quorum quodlibet habet bursam fiscalem separatam, si delictum commiserit, propter quod omnia bona ubicunq; sita publicentur unusquisque fiscus occupat bona sui territorij.*

11 *Statutum de lucro dotis locum non habet in bonis dotalibus existentibus extra territorium statuentium.*

13 *Statutum Bononiæ disponens quòd mulier teneatur relinquere fratri tertiam partem dotis, & augumenti, ac omnium bonorum non extantibus ascendentibus neque liberis, est exorbitans, odiosum, & strictè intelligendum.*

14 *Statutum quòd filiæ fœminæ non succedant extantibus masculis secundũ communem opinionem non porrigitur ad bona sita extra territorium statuẽtium.*

Quæstio

1 QVid quando dos consistit in bonis immobilibus, quæ sita sunt in loco vbi contractus dotis fuit celebratus: An tunc attendatur domicilium viri, an vero cōtractus? Bal. in cons. 208. vol. 3. concludit quòd in tali lucro inspicienda sunt statuta vigentia in domicilio viri, & quòd non est curandum vbi positæ sint res quæ sint datæ in dotem, argu. l. fina. ff. de præscript. long tempo. & l. fina. C. de contrahen. emptio. Idem tenuit ipse Bald. in repetitio. l. cunctos populos, colum. 30. versi. quintò quæritur. C. de sum. trinit. & fide catho. 2 vbi concludit quòd si statutum Perusinum vxore mortua defert certam partem dotis vel hæreditatis marito, trahetur ad bona existentia Florentiæ: quia, secundum eum, quando tractatur de re corpora-3 li attenditur locus vbi res sita est, secus in incorporali, sicut est hæ-4 reditas. l. hæreditas. ff. de petit. hæred. & dos quæ est ius vniuersale. l. quod dicitur. ff. de impen. in reb. dotal. fact. & per Docto. in Rubri. solu. matrimo. Ideo hæreditas & dos rei non cohærent: Sed si statutum diceret quòd vir lucretur immobilia vel mobilia, tunc quia statutum concernit rem attenderetur statutum loci vbi res est sita, & Bald. refert ac sequitur Alexan. in cons. 141. colum. penult. volu. 7. Idem voluit Caccialup. in dicta. l. cunctos populos, car. 15. colum. 3. versi. secundus casus, vbi inquit hoc esse de mente Doctorum communiter, & Ias. ibi colum. 7. versi. vltimò, & Purpur. etiam ibi nu. 130. qui mouetur tali ratione, quia tale statutum porrigit effectum suum etiam quoad bona sita extra territorium statuentium cum sit fauorabile: 5 quia factum, vt mariti sit proniores ad ducendas vxores, quòd reipublicæ interest. l. j. ff. solu. matrimo. Cui sententiæ quoque assentit Dominus meus Ruin. in consi. 58. colum. 5. versi. sexto volu. 3. & in cons. 163. col. 2. volu. 4. propter generalitatem. l. exigere dotem. ff. de iudi. quæ videtur indistinctè locum habere ea ratione, quia vxor sequitur forum viri, & quia contraxisse dicitur maritus tanquam iturus ad domum suam. Ideo tunc ratione contractus non sortitur forum. l. hæres absens. §. finali. ff. de iudic. & ideo cum ipsa ratio sit generalis ad omnem rem datam in dotem trahitur siue sit mobilis siue immobilis.

6 Sed præmissis non obstantibus contrarium censemus esse concludendum, quòd imò attendendus sit locus contractus vbi sunt bona, vt in specie dixit Bal. in l. cunctos populos. C. de sum. trini. & fi. cath. quem sequitur Barb. in rub. de consue. col. 15. vers. limita etiam.

Nec habet obstare. l. exigere dotem, quia illud ibi est ex eo quod maritus videtur destinasse solutionem in loco sui domicilij & non in loco contractus: cum non esset ibi permansurus: Ideo in loco destinatæ so-

lutionis debet conueniri.l.contraxisse.ff.de actio.& obli, quæ ratio so-
7 lum locum habet quando dos in quantitate consistit vel in alia re mo-
bili. Sed quando est data in dotē res immobilis in loço contractus non
videtur alibi destinata solutio si res erat inestimata. Idem voluit Dec.
in cons.281.col.7.vers.6.Mars.in.l.fin.ff.de iurisdic.omn.iud.nu.69.
Curt.iun.in dicta.l.exigere,col.pen.Ias.in dicta.l.cunctos populos, in
2.lect.col.15.vers.quinto & vltimò limita. Cagnol.in dicta.l.exigere,
col.7.vbi attestantur hanc esse communem opinionem.

Non obstant notata per Bal.in dicto cons.203. quia contrariū dixit
idem Bald in dicta.l.cunctos populos, & in.c.j col.2.ff.de iura.calum.
Nec est verum quod dixit ipse Bal.in repetit.dictæ.l.cunctos populos:
8 quia respondetur,quòd licet verum sit quòd hæreditas & dos tanquā
quid incorporale & quid vniuersale non concernat locum: tamen per
hoc non sequitur quòd propter diuersitatem patrimoniorum subiecto-
rum diuersis legibus seu statutis, & sic habentium diuersas qualitates,
non debeat fieri diuisio dictorum bonorum diuersimodè, secūdum va-
rietatem dispositionis legum vel statutorum, quibus subijciuntur, vt
per Alex.in cons.128.col.4.in prin.vol 1.sicut videmus quòd pupillus
arrogatus propter diuersitatem patrimoniorum, quæ habet, potest in
vno decedere testatus & in alio intestatus.l.si arrogator, vbi glos.&
Doct.ff.de adoptio.Quæ responsio Alex.confirmatur per D.meū Rui.
in cons.48.col.2.vol.5.vbi voluit post Petr.Cyn.Bal.Ang.& Imol.in
10 l.ex facto proponebatur.ff.de hæred,institu. quòd si quis habeat bona
in diuersis territorijs, quorum quodlibet habet separatam bursam fis-
calem & distinctam, & delictum commiserit taliter quòd omnia bona
vbicunque sita publicentur, vnusquisq; occupat bona sui territorij, &
cum habeatur fiscus loco hæredis.l.tutoris.C.ad.l.Iul.de vi.l.j.C.de
bon.quæ lib.l.recusare.§.si fisco.ff.ad trebel.quilibet fiscus agere po-
test in suo territorio contra debitores condemnati, & pariter responde-
re tenebitur fiscus quilibet debitoribus sui territorij. Multa etiam alle-
gat quæ faciunt ad propositum, quæ prætereo, cum ipsa videri pos-
sint. & ideo constat ex his dictam doctrinam Bald. nihil obstare huic
sententiæ.Quod comprobatur ex dictis ipsiusmet Bald.in dicto.c.j.de
11 iura.calum.vbi inquit quòd tale statutum de lucro dotis non habebit
locum in bonis dotalibus existentibus extra territorium statuentium:
quia licet speciale sit in dote vt sequamur consuetudinem viri dicta.l.
exigere: Tamen id verum est in bonis subiectis illi consuetudini: quæ
dat lucrum dotis marito, vel quando quantitas aut genus sunt in do-
te, secus si species territorio cohęrentes sint extra territorium ipsorum
statuentium.

Nec

Nec potest fieri fundamentum in dictis, Iaf. in dicta. l. cunctos populos, quia ipse fundatur in dicto Bal. in citato, c. j. de iura. calum. vbi expressè Bal. tenet oppositum.

Minusque obstant dicta Purp. in dicta. l. cunctos populos, quoniam 12 non est verum q́ huiusmodi statutum sit fauorabile, Imò odiosum & strictè interpretandum, vt latè demonstraui supra. q. 2. post Abba. in cons. j. col. 2. vol j. & in cons. 79. col. 2. volu. 2. Pro cuius confirmatione faciunt notata per Socy. in cons. 110. col. j. in fin. volu. 3. vbi dicit quòd statutum inclitæ ciuitatis Bononiæ sub Rubri. de dotibus restituendis, 13 disponens quòd mulier teneatur relinquere fratri tertiam partem dotis & augumenti ac omnium bonorum non extantibus ascendentibus neque liberis est exorbitãs à iure communi & odiosum, quia prohibet mulierem disponere de bonis suis: quod est contra ciuilẽ & naturalem æquitatẽ, quæ habet, q́ quilibet de bonis suis debet ad libitum disponere. l. in re mãdata. C. manda. l. etiam. §. licet. ff. solu matr. Item & secundò est contra ordinem iuris communis. l. fratris. C. de inoffic. test. & quia aufert liberam dispon̄edi facultatem. l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verb. oblig. & ideo q́ strictè debet intelligi in terminis tantum in quibus loquitur vt minus corrigat ius commune. l. fi. §. in computatione. C. de iure delib. & Socy. sequitur Paris. vbi etiam alios citat in cons. 12. col. 2. in princ. vol. 3.

14 Et pro corroboratione, quòd statutum non extendatur ad bona sita extra territorium se offert communis conclusio Bar. de qua in dicta. l. cunctos populos, in. 6. q. principali, vbi concludit quòd statutum disponens, quòd filiæ fœminæ non succedant extãtibus masculis, non porrigitur ad bona sita extra territorium statuentium. & istam opinionem Bar. vti communem amplectitur, Anch. in. c. canonum statuta. in 11. q. vers. quid in successione, & in. 12. vers. sed remaneret fortè, & plenius in vers. quæro iuxta prędicta, de constitu & Alex. in cons 16. volu. j. in prin. vbi attestatur hanc esse magis communem opinionem. Socyn. in cons. 74. col. 5. versic. sed ad hoc respondeo tripliciter, volu j. Dec. in cons. 276. col. pe. & in cons. 314. in fi. Corn. in cons. 85. litera. H vol. 3. Iaf. in cons. 163. col 2. volu. 2. Curt iunio. in cons. 108. col. 9. Gozad. in cons. 49. col. 3. Paris. in consil. 84. col. 8. volu. j. & in consil. 68. in vltimo dubio, vol. 2. & in cons. 12. col. fin vol. 3. Si ergo tale statutum vti odiosum non extenditur vltra fines & territoriũ statuentium, Idem pariter dicendum in terminis huius statuti, cum militet eadem ratio, ergo & eadem dispositio, argu. l. illud. ff. ad. l. aquil. & in specie cõtra Purp. tenuit Cagnol. in dicta. l. exigere dotem, col. 8. in prin.

Vltimò non obstant dicta per Do. meum Ruin. in dicto consil. 163. quòd ex

quòd ex quo ratio dictæ.l.exigere, est generalis quòd trahi debet ad omnem dotem datam, tam in mobilibus quàm in immobilibus siue
15 sint sita in territorio domicilij viri quàm extra: quia respondetur quòd ratio ipsius legis etsi generalis sit, tamen generaliter tantum intelligi debet quoad bona mobilia & immobilia sita in territorio statuētium, non autem ad alibi sita, aliàs destrueretur communis conclusio de qua supra, quòd statutum odiosum non porrigitur ad bona alibi sita, ex defectu potestatis, quæ in quocunque actu requiritur.l.cum te.C.de donat.ante nup.c.super eo, de offi delega.& ita in specie dixit Bal.de quo idem Do.meus Ruin.mentionem non facit, in dicto c.j.col.2.de iura.calum.& ita teneas hanc conclusionem tanquam veriorem, magisque à Doctoribus receptam.

Summarium.

1 STATVTVM *domicilij uiri loquens de lucro dotis non habet locum si post matrimonium & contractum dotis maritus mutauit domicilium, in quo per mortem uxoris fuit dissolutum matrimonium: sed in contrarium est communis ut nu.3.*

2 *Forum sortiri & statutis ligari à pari procedunt; quod tamen declaratur non procedere in terminis huius quæstionis ut in nu.7.*

4 *Lex si uxor.ff.de iudi.pluribus modis declaratur, & nu.5.& 6.*

8 *Dispositio.l.exigere habet locum si causa alibi agitaretur quàm in domicilio uiri.*

9 *Maritus qui promisit dotem restituere uxori tam in loco contractus quàm alibi & ubique locorum, licet alibi possit conueniri: tamen quo ad lucrum dotis habebit locum domicilium ipsius uiri.*

Quæstio Vigesima prima.

1 AN statutum domicilij viri, quod habebat tempore cõtractus dotis, attendatur in lucro dotis, si post contractum dotis celebratæ maritus mutauit domicilium in quo matrimonium fuit dissolutũ per mortem vxoris. Salyc.ponit hanc quęstionem in.l.cunctos populos, col.3.vers.item quæro si in ciuitate.C.de sum.trin.& fi.catho.& decidit ꝙ non sit inspiciēdum in restitutione dotis statutũ domicilij viri, quod habebat tempore confecti matrimonij, sed statutum loci in quo ipsum matrimonium morte dissolutum fuit: quia, cum maritus lucretur dotem propter mortem vxoris, eaque mors det ius exigendi ac ipsum contractum resoluat: meritò locus ille debet attendi, quia non prius lucratur maritus quàm eueniat casus restitutionis; In domiciliũ ergo illud est collata restitutio.l.exigere.ff.de iudi. Idem tenet Dec.in

cons.283.

cons.283 col.penul in vers.septimò accedit, vbi inquit, quòd, ex quo vxor mortua est in alio loco quàm domicilij primi viri, maritus potest ibi cõueniri pro restitutione dotis per.l.si vxor.ff.de iudi.vbi mulier, si diuertit à viro legato Romæ pro dote consequenda, potest eum in vrbe conuenire; & sic attenditur locus restitutionis, vt etiam dicit Fely.in.c.fin de foro compet.ergo & pariter secundum Dec.debet attendi statutum illius loci,in quo cõueniri potest, cum à pari procedant forum sortiri & statutis ligari.

3 Quibus non obstantibus,quæ verè non obstant: Tu firmiter teneas contrariam sententiam, quòd attẽdatur primum domicilium viri, non autem statutum domicilij in quo dissoluitur matrimonium, vt tenuit Fely.in.c.j.col.15.vers.tertia conclusio, de sponsal.post Anto.de Butr. Cald.& Panor.ibi, per glos.in dicta.l.si vxor: quia attenditur locus obligationis ex contractu destinatę, non locus obligationis purificatæ & sic attenditur primum domicilium viri obligatio enim ad dotem & dotis retentionem oritur tempore contractus conditionaliter purificanda per actum mortis: attenditur ergo locus destinati contractus & obligationis tempore contractus non locus purificatæ obligationis. Nam dato quòd tempore existentis conditionis oriatur obligatio, vinculum tamen trahitur ad locum contractus destinati. Idem voluit Socyn.in.c.dilecti.col.fin.de foro compe.vbi dicit hanc opinionem iustissimam, quia aliàs de facili maritus posset defraudare hęredes vxoris. Hoc etiam tenuit Alexan.in cons.100.col.penul. volu.3.Caccialup.in repet dictæ.l.cunctos populos,car.19.vers.tertius casus,& Ias.ibi in j. lectura, col.7 vers.secundum dubium, & in.2.lectu.col.14.vers.istam communem conclusionem,Crot.in.l.omnes populi,nu.170.ff.de iustit. & iure.hac ratione, quia obligatio censetur contracta secundum consuetudinem domicilij, quod maritus habebat tempore quo dos fuit data; & quæ obligatio non potest variari in præiudicium mulieris, cui sententiæ etiam adhærent Mars.in.l.fin. col.22.nume.62.ff.de iurisdi.omn.iud.Curt.iun.in dicta.l.exigere, nu.19.& Cagnol.ibi col.3. vers.tertiò ampliatur, col.3.vbi dicit hanc esse receptiorem sententiam, & in vers.vndecima limitatio.Purpur.in dicta.l.cunctos populos,nu.124.Do.meus Rui.in cons.58.col.2.in prin.col.3.& col.5.vers. septimò, volu.3.

Non obstant,quæ ex aduerso adducta fuere. & primò dictum Saly. in dicta.l.cunctos populos: quia ex autoritatibus supra relatis constat communem opinionem fore contra Salyc.cum minimè verum videatur quòd attendatur locus purificatæ obligationis, sed locus obligationis ex contractu destinatæ.

Similiter

4 Similiter non obstat dicta.l.si vxor, quia multis modis respõdetur. & primò q̃ ideò maritus conuenitur in vrbe Romana, quia ibi contractus matrimonij fuit celebratus: Ideo nimirum si eo in loco potest conueniri, secus si alibi, ita Bar. in dicta.l.si vxor, post gl. & Doct. vbi pariter idem tenent Paul. & Ange. & Fely. in dicta rubri. de sponsal. dicto vers. tertia conclusio.

5 Secundò accommodatur alia responsio, quòd ipsa.l.si vxor solum locum habet quando matrimonium fuit solutum diuortio, & sic quãdo interuenit factum mariti: Ideo tunc amittit quod ei conceditur vigore dictæ.l.exigere dotem: secus quãdo soluitur id ipsum matrimonium morte vxoris, quia tunc cessat ratio prædicta & habet locum dicta.l. exigere, vt declarat Anto. de Butr. in dicto.c.j. de sponsal. in fi. & Pau. de Cast. in dicta.l.si vxor, in fi. quos refert & sequitur D. meus Rui. in dicto cons.58.col.5.vol.3.

6 Tertiò & vltimò respondetur q̃ licet in casu dictæ.l.si vxor maritus Romæ possit conueniri, & ibi dos exigi: tamen ibi tex. non aperit q̃ in lucro dotis non attendatur primum domicilium viri, quod debet attendi ex vi dictæ.l.exigere, quę locum habet in domicilio, quod habebat maritus tempore cõtracti matrimonij, vt per Alex. in dicto con. 100.col.3. & Purpur. vbi supra nu.124. Nec habenda est in consideratione illatio quam facit Dec. in dicto cons.283.col.pen. quòd paria sint
7 forum sortiri & statutis ligari: quoniam in terminis huius quæstionis, de qua agitur, viribus non subsistit, vt dictum fuit supra in.q.15.vbi
8 demonstraui post Cuma. in cons.72.col.2.&.3. quòd dispositio ipsius l.exigere locum habet & attendi debet quoad lucrum dotis etsi causa alibi agitaretur, & sic quòd paria non sunt forum sortiri & statutis ligari.

Quod & comprobatur per communem conclusionem quæ habet,
9 quòd si maritus promisit restituere dotem vxori, tam in loco contractus quàm alibi, & vbique locorum, licet alibi possit conueniri, tamen quoad ipsum lucrum dotis attenditur domicilium viri vt latissimè dixi supra quęst.19. Vnde ex his resultat, quòd malè sentit Dec. in dicto cons.283. prout in specie eum reprobat Dc. meus Ruin. in dicto cons. 58.col.3. vers. nec obstat tertiò dum dicitur; vbi in eodem casu consuluit contra Dec. confutando omnia eius dicta in citato consi.283. Atque ideo sequenda est huiusmodi conclusio tanquam iuri consona & magis amica veritati.

Summarium.

1 STATVTVM *domicilij uiri loquẽs de lucro dotis intelligitur de domicilio originis*

lio originis & non habitationis, sed in contrarium est cõis ut nu.15. & 25.

2 *Locus originis atque domicilij habitationis ubi in persona unius concurrunt in diuersis locis præfertur locus originis.*

3 *Statutum originis quando contrariatur statuto domicilij habitationis, semper attenditur statutum loci originis & non habitationis.*

4 *Domicilium habens in loco originis & incolatus si eodem tempore uocatur ad honores & munera præfertur ciuitas originis.*

5 *Legatum si quis fecerit ciuitati suæ, cum habeat ciuitatem originis & habitationis debetur ciuitati originis tanquam potentiori.*

6 *Domicilium originis non perditur licet quis ad alium locum transferat incolatum, quia illi nec tacitè nec expreßè renuntiari potest; etiam si ille locus esset uilißimus ut nu.10. Quod ampliatur non tãtum quo ad temporalia, sed etiam ad spiritualia nume. 11. & etiam si quis staret absens per mille annos ut nume.13.*

7 *Item nec per adoptionem amittitur.*

8 *Nec per relegationem.*

9 *Minusq; per monachationem.*

12 *Iura sanguinis sicut pactis aut uoluntate dirimi non possunt, ita & naturalis origo.*

14 *Mulier quæ est nupta extra locum originis non desinit esse ciuis ciuitatis originis quo ad commoda & fauores, & gaudet beneficijs statuti dictæ ciuitatis; dummodo propter id non separetur à seruicio uiri.*

16 *Forum domicilij potentius est quàm sit forum originis.*

17 *Diœcesis alicuius illa propriè dicitur in qua quis habet domicilium habitationis, licet ex origine alibi sit natus.*

18 *Diœcesani appellatione intelligitur de Diœcesano ratione domicilij habitationis.*

19 *Domicilij uel ciuitatis appellatio in dubio in statutis refertur ad ciuitatem uel domicilium habitationis & non originis.*

20 *Domicilium proprium dicitur habitationis.*

21 *Subditus ille propriè dicitur, qui est subditus ratione domicilij potius quàm originis.*

22 *Pisanus uel Florentinus in dubio intelligitur de eo qui habet domicilium habitationis.*

23 *Statutum loquens de Ianuensibus simpliciter, debet intelligi in propria significatione, & sic de Ianuensibus ratione domicilij.*

24 *Domicilium quando quis habet in uno loco, & originem in alio, & debet iudicari secundum locum originis uel domicilij; consideranda est subiecta materia, & si ea respicit domicilium iudicabitur secundum ipsum domicilium, & non secundum originem, aliàs secus.*

Lex

25 *Lex libertus.§.præscriptio.ff.ad municipa.declaratur duobus modis, & numero sequenti.*

Quæstio Vigesima secunda.

SEquens quæstio est. Quia supra sæpius in variis diuersisq; quæstionibus conclusum fuit; q in lucro dotis attenditur domicilium viri & non vxoris: de quo domicilio intelligatur, an originis vel habitationis. & prima facie dicēdum videretur, q huiusmodi statutum in-
1 telligēdum esset de domicilio originis, quoniam vbi in personā vnius
2 concurrunt in diuersis locis locus originis atque domicilij ratione habitationis præfertur locus originis.l.libertus.§.præscriptio.ff.ad municipa.per quem tex.dixit Roma in cons.39.in fi.q quando statutum
3 originis contrariatur statuto domicilij habitationis, semper debet attendi statutum loci originis quod & prius voluisse dixit Albe.de Rosa.in.l.cunctos populos.C.de sum.trini.& fide catho. per.l.nulli.C.de episco.& cleri.

Secundò facit gl.notabilis in.l.j.C.de municip.& orig.lib.10.& ibi
4 Doct.vbi dicunt q si habens domicilium in loco originis & incolatus eodem tempore vocatur ab vtraq; ciuitate ad honores & munera, q præfertur ciuitas originis, cuius causa fortior est, & ideo ex hoc infert
5 ibi Io.de Plat.quòd si quis facit legatum suæ ciuitati, cum habeat ciuitatem originis & habitationis quòd legatum debetur ciuitati originis tanquam potentiori.Idque etiam voluerunt glos.& Docto.in.l.ciues.C.de incol.lib.10.

6 Tertiò accedit.Nam domicilium originis non perditur licet quis ad alium locū transferat incolatū, quia nec mutare nec illi expresse nec tacitè renūtiare potest. vt tenuit Cum.in cons.177.col.3.vers.nouissimè probatur per tex.in.l.assumptio, in prin.ibi nec recusando patriā ex qua oriundus est.ff.ad municipa.&.l.origine propria neminē posse voluntate sua eximi manifestum est.C.eo.tit.de municip. & origi. lib.
7 10. nec etiam per adoptionē mutatur nec amittitur.l.ordine.§.fi.ff.ad
8 municipa.l.adoptionibus.ff.de adoptio nec etiam per relegationē glo.
9 in.l.eius la.2.ff.ad municipa.Minusq; per monachationem.l.deo no-
10 bis.C.de episco.& cler.etiam si locus originis esset vilissimus.l.fi.vbi
11 not.C.de municip. Quod quidem procedit non tantum quoad temporalia, verum etiam quo ad spiritualia. Pro quo etiam facit, quia licet
12 iura sanguinis pactis aut voluntate dirimi non possunt.l.iura sanguinis.ff.de reg.iur.l.ius agnationis.ff.de pact.Ita & naturalis origo.l.pe.
13 ff.de Senato.& istud adeò locū habet,q si quis absens staret per mille annos semper retineret domicilium originis vt dixit Bart.in.l.quæsitum per

tum per illum tex.ff.de lega.3.

Quartò hæc opinio confirmatur ex eo quod notat Barto.in.l.fi.§. idem respondet.ff.ad municipa. quem sequuntur Bal.& Saly.in.l.2.ff. de iurisd.omn.iud.& D.meus Rui.in cons.49.col.pen.vol.3.in quan-
14 tum vult ipse Bar.ꝙ mulier quæ est nupta extra locum originis non desinit esse ciuis ciuitatis originis quo ad cōmoda & fauores dummodo propter id non separetur à seruitio viri; & gaudet beneficijs statuti dictæ ciuitatis vnde oriunda est dicta.l.origine.C.de municip.& origi.lib.10.

15 Sed his non obstantibus contraria pars est de iure verior, videlicet ꝙ verbum domicilij viri debeat intelligi de domicilio habitationis;
16 quia forum domicilij est potētius quàm sit forum originis, vt not.per glos.in.c.statutum.§.cum vero,de rescript.in.6.& quam pro singulari
17 ibi ponderant Domin.& Franc.& dicunt ꝙ illa propriè dicitur diœcesis alicuius in qua quis habet domicilium habitationis licet ex origine alibi sit natus. Quod & voluit Specul.in titu.de citatione.§.j.vers.&
18 not.vbi appellatione Diœcesani intelligitur de Diœcesano ratione domicilij habitationis.Ad idem facit quod per ipsam glos.dixit Anto.de But.in cons.21.in fi.quem sequitur Dec.in cons.352.col.j.in fi.vbi te-
19 nuit, quòd in verbis statutorū,domicilij vel ciuitatis appellatio in dubio refertur ad ciuitatem vel domicilium habitationis & non originis. Quod & placuit Fely.in.c.j.in fi.de sponsa.& Alex.in.l.cum quędam puella,col.3.ff.de iurisd.omn.iud.Inno & alij Doct.in.c.fi.de fo.compet.Afflic.decis.384.in fin.Dec.in.l.si eadem,in.2.notabili.ff.de offic. accesso.Hanc quoq; sentētiam amplexus fuit, Socy. in cons.79.col.3.
20 vol.4.vbi proprium domicilium dicitur habitationis : & ille propriè
21 dicitur subditus,qui est subditus ratione domicilij potius quàm originis per glo.in clemen.j.in verbo subditos, de foro compet.Idem dixit D.meus Rui.in cons.120.nu.20.vol.4. Quod & confirmatur ex dictis per Dec.in dicto cons.352.col.j.& in cons.550.col.2.vbi vult ꝙ in du-
22 bio Pisanus vel Florentinus intelligitur de eo qui habet domiciliū ha-
23 bitationis ; subdens ꝙ statutum loquēs de Ianuensibus simpliciter debet intelligi in propria significatione,secūdum quam Ianuenses dicuntur qui sunt Ianuenses ratione domicilij. Pro cuius corroboratione facit quod notat Socy.in.c.fin.col.6.vers.quintò principaliter quęro,de foro compe.quem sequitur Dec.in citato cons.352.col.2.& Do. meus Rui.in cons.120.col.3.vol.4.vbi concludit quòd quando quis in vno
24 loco habet originem & in alio domicilium, & debet iudicari secūdum locum originis vel domicilij,consideranda est subiecta materia,& si ea respicit habitationē & domicilium secundum locum domicilij & habi-

tationis

tationis debet iudicari, & attendi non debet origo sed subiecta materia de qua in statuto de quo supra : quod enim fundatur in l. exigere dotem habet considerationem ad domicilium habitationis quod habebat maritus tempore contractus matrimonij ad quod mulier itura erat vt legitur in ipsa. l. exigere. Igitur secundum domicilium habitationis & non originis viri iudicandum erit.

25 Sed quod in terminis de quibus tractatur verbum domicilij intelligatur de domicilio habitationis voluit Alex. in cons. 101. col. 2. volu. 3. per rationem dictæ. l. exigere, iuncta glo. in verbo reditura, quæ quidē est, quia mulier erat itura ad domicilium viri, & quæ ratio solum respicit locum, in quo maritus habitat tempore dotis constitutæ Idem tenent Bal. in cons. 31. vol. 3. Crot. in. l. omnes populi, col. pen. ff. de iustit. & iure. Cremen. in sing. 67. Ias. in l. si arrogator, col. 18. ff. de adoptio. in dicta. l. cunctos populos, col. 6. Caccialup. ibi car. 17. vers. ac Purpura. nu. 124. Cur. iunio. in dicta. l. exigere, nu. 18. & Cagnol. col. 8. vers. nona limitatio, vbi attestatur hanc esse communem opinionem. Mars. in. l. fi. nu. 63. ff. de iurisd. omn. iud. D. meus Rui. in cons. 58. col. 2. & 4. vers. quarto principaliter, & in vers. prægterea, vol. 3. & in con. 59. col. 5. in prin. eod. vol. 3.

Non obstat modò tex. in dicta. l. libertus. §. præscriptio, vbi poten-
26 tior est locus originis: quia duobus modis respondetur per Alexan. in dicto cons. 101. col. pe. Primò ꝙ illud esset verum, quando domicilium originis ita fuisset compræhensum à lege vel statuto sicut domicilium habitationis. Sed in terminis huius quæstionis non intelligitur cōpræhensum nisi domicilium habitationis d. l. exigere, in verbo reditura.

27 Secundò respōdetur per Alex. post Bal. in. l. j. C. de municip. & orig. lib. 10. quòd ratio, in qua fundatur dispositio dicti. §. præscriptio, est quia obligatio ad munera personalia subeunda fuit prius contracta apud locum originis : nimirum ergo si locus originis præferri debet loco alterius domicilij postea acquisiti. l. in operis. C. loca. quæ ratio cessat in casu pręsenti vbi non tractatur de obligatione munerum personalium. Quam responsionem dicit Ias. in dicta. l. si arrogator, col. 19. non esse obliuioni tradendā. & quam etiam sequitur idem Ias. in. d. l. cunctos populos, col. 7. in princ. & D. meus Ruin. in dicto cons. 120. col. fin. volu. 4.

Pariter non obstat quòd domicilium originis quis nō perdit sed retinet quoad fauores licet transferat incolatum in alium locum: quia respondetur cum Alex. in dicto cons. 101. col. pen. & Cagnol. in dicta. l. exigere. quod istud est verum in se, sed nō quadrat in proposito huius quæstionis, cum domicilium originis nunquam intelligatur fuisse

compræhensum

compræhensum in dicta dispositione legis vel statuti, sed tantum domicilium habitationis. Igitur imponendo finem huic quæstioni tu sequere hanc partem tanquam receptiorem.

Summarium.

1 STATVTVM *lucri dotis domicilij uiri: An locum habeat quãdo cõtractus dotis non fuit celebratus in loco uiri nec uxoris sed in tertio loco.*

Quæstio Vigesima tertia.

SVccedit & alia quæstio, An statutum domicilij viri, de quo supra, 1 locum habeat, quando contractus dotis fuisset celebratus in tertio loco in quo nec vir nec vxor domicilium haberet. Purpu. in.l.cunctos populos, col.25. vers.secundo declaretis.C.de sum.trini.& fi.catho.vt referunt Moder. Vercellen.in.l.exigere dotem,col.fi.in prin.ff.de iudi. videtur tenere quòd domicilium viri non attendatur,quia cessat ratio ipsius.l.exigere,& ideo q res remanebit in dispositione iuris communis secundum quod locus contractus in ijs quæ respiciunt decisionem attendendus est.l.si fundus.ff.de euictio.quasi ista fuerit mẽs partium ex quo noluerunt cõtractum facere in foro viri vel vxoris, sed in loco tertio. Quod tamen secundum ipsos Moder. admittendum fore non arbitrãtur cum hoc sit contra rationem de qua in dicta.l.exigere in fi. cum glos.quæ est q mulier itura est ad domicilium viri, cuius forum sequitur. Item & quia,cum maritus contraxerit tanquam statim recessurus,tertius ille locus non censetur locus contractus nec attẽditur, sed domicilium viri & locus contractus ille censetur, cum ibi tacitè sit destinata solutio restitutionis dotis. Mihi autem videtur quòd præfati Moder.non bene mordeant,Purp.cum & ipse sequatur in dicta.l.cunctos populos,hanc sententiam quòd imò inspiciatur statutum domicilij viri,si eius dicta lynceo oculo considerentur. Nam ipse facit differentiam,An sponsalia sint facta de futuro vel de pręsenti: & si quidem de futuro vt in primo casu sponsalia facta fuerint,& in tertio loco,in quo nec sponsus nec sponsa non habebat domicilium; q tunc ipse tenet q nõ habeat locum dispositio.l.exigere dotem,cum cesset eius ratio:atque ideo q attendetur ius commune, & sic locus contractus dicta.l.si fundus.Si autem fuissent sponsalia de præsenti,quæ sunt matrimoniũ, tunc quidẽ, quia vis matrimonij præponderaret attẽderetur domiciliũ viri per rationẽ ipsius.l.exigere,quæ,cũ sit generalis, ita militat quando cõtractus dotis fuit celebratus in tertio loco, sicut si in loco viri vel vxoris.& sic ex istis constat Purp.eiusdem sentẽtiæ fuisse,cuius & ipsi Moder.Vercellen.fuere, atque ideo ipsam sententia sequendam esse.

Summarium.

1 STATVTVM expreßè diſponens quòd uxore præmoriente ſine liberis maritus lucretur totam dotem uel partem in præiudicium filiorum primi matrimonij ſecundum communem opinionem ualet.

2 Lex, hac edictali. C. de ſecun. nup. continet ius uoluntarium & poſitiuũ non ius neceſſarium & naturale, & ideo per ſtatutum toli poteſt.

3 Statutum derogando dictæ. l. hac edictali, & ſic permittẽdo lucrum marito exiſtentibus filijs ex primo matrimonio cenſetur etiam permittere dationem in dotem, ex qua ſequitur lucrum.

4 Conſequens qui uult, etiam uult neceſſarium antecedens ad illud.

5 Lex codicillis. §. mater. ff. de lega. ij. & lex, ſi ita quis. §. ea lege. ff. de uerbo. oblig. declarantur.

6 Statutum quòd uxore præmoriente maritus lucretur dotem extantibus filijs primi matrimonij eis aufert legitimam.

7 Statutum de quo ſupra eſt fauorabile, ut uiduæ facilius uirum reperire poßint.

8 Paulus de Caſtro fuit unus ex compilatoribus nouorum ſtatutorum Florentiæ.

9 Argumentum de pacto ad ſtatutum negatiue non ualet, niſi quãdo pactum eſſet contra bonos mores, & nu. 10.

Quæſtio Vigeſima quarta.

SEquens dubitatio eſt, An ſtatutum expreſsè diſponens quòd vxore præmoriente maritus lucretur dotem in præiudicium filiorum primi matrimonij valeat vel ne. Prima facie videretur dicẽdum quòd 1 tale ſtatutum non poſsit præiudicare filijs prioris matrimonij, ſicut eis non poteſt præiudicari per pactum. l. hac edictali. C. de ſecun. nup. vbi in pacto eſt caſus legis expreſſus, & refert Do. meus Rui. in cons. 64. col. 2. vol. 3. quòd nonnulli ita tenuerunt: tamen quia hæc opinio communiter reprobatur vt ex infra dicendis liquido apparebit, ideo tu teneas ꝙ huiuſmodi ſtatutum valeat, vt voluit Bald. in. l. j. col. 3. vers. tertiò quæro. C. de inoffi. dotibus. vbi dicit per ſtatutũ poſſe derogari dictæ. l. hac edictali, & iſtud non recipere dubium, quia illa lex cõtinet ius poſitiuum, quod per ſtatutum tolli poteſt. Quod & firmat ibi Pau. de Caſt. col. 2. Idem tradit ipſe Bal. in dicta. l. hac edictali, col. 2. verſi. modò hic incidunt, & ibi Saly. q. 6. in fi. & Bal. in cons. 495. vol. 5. dicens ꝙ ipſa lex, hac edictali, poteſt tolli per contrarium ſtatutum, dummodo ſit euidenter contrarium, ideſt imcompaſsibile cum tenore illius 2 legis: quia ipſa lex continet ius voluntarium & poſitiuum, non ius neceſſarium & naturale, iux. notata ſimiliter in auten. ſed ſi quis in gloſ. magna in fi. C. de ſecun. nup. Huicq; ſententię aſſentiunt Pau. de Caſt. in cons.

in cons.237.col.2.secundum antiquam impressionem, & in cons.192. col.2.vol.j.secundum nouam, & in cons.448.col.2.volu.2.& Socy.in cons.52.vol.3.vbi in.j.col.in vers.præterea,& in col.2.vers.vnde considero,refert hanc esse opinionem omnium, q̀ huiusmodi statutum sic specificè disponēs potest tollere dispositionem ipsius.l.hac edictali, ex quo verba sunt expressa & clara in quibus nulla cadit interpretatio.l.
3 ancillæ.C.de fur.& ex ijs infert q̀ statutum derogando dictæ legi,hac edictali, & sic permittendo lucrum marito existentibus filijs ex primo matrimonio censetur etiam permittere dationem in dotem; ex qua se-
4 quitur lucrum tanquam necessarium antecedens, quia qui vult consequens, vult & necessarium antecedēs ad illud.l.ad rem mobilem.l.ad legatum.ff.de procura. Vnde isto casu virtute statuti alienatio non dicitur prohibita sed permissa; & ita tollitur quod habetur in.l.codicillis.§.mater.ff.de lega.2.&.l.si ita quis.§.ea lege.ff.de verb.oblig. quæ dicunt q̀ ille qui prohibetur alteri dare tenetur facere,ne ad illam personam perueniant contra iuris dispositionem, quia illa iura loquuntur
5 in materia prohibita in antecedenti vel consequenti, secus vbi verba statuti sunt clara in vtroque scilicet antecedenti & consequenti, vt declarat Bal.in dicto cons.495.col.3.vers.& hoc etiam probatur, quem sequitur Socy.in cons.35.in.j.q.vol.4.& Paris.in cōs.91.col.pe.vol.3.
6 & adeò validum erit istud statutum q̀ ex eo potest tolli legitima filiorum, vt per Cyn.in.l.sancimus.C.de nupt.& Paul.de Cast.in d.l.j.C. de inoffi.doti.& Dec.in cons.19.col.2. & Alcia.in tracta. præsumptio. in.j.regula,præsumptio.8.nu.5.& Paris.in dicto cons.91.col.3.volu.3.
7 & præsertim debet valere cum tale statutum sit fauorabile & inductū fauore matrimonij,vt viduæ facilius virū reperire possint: quod quidem publicam vtilitatem concernit,vt per Bal.in dicto cons.495.col. 4.vers.item quia, & in fi.vbi dicit non obstare si dicatur q̀ hoc statutum contineat quādam iniquitatem, cum excludat filios primi matrimonij, quia dicit ipse,concedo, q̀ istud ius non est æquum; tamen est bonum secūdum situm generatiuæ est appetitiuæ regionis. Hoc idem dixit Paul.de Cast.in dicta.l.j.de inoffi.doti.vbi inquit se recordari,
8 quòd cum esset vnus ex compilatoribus nouorum statutorum Florentiæ,q̀ fecit poni in isto statuto & addi, quod prius non erat, videlicet quòd maritus lucraretur dotem etiam extantibus filijs prioris matrimonij: quia viduæ non reperiebant maritum,quando habebant filios ex primo viro. Id etiam voluit Dec.in dicto cons.19.col.2. & Paris.in citato cons.91.col.3.& inquit Alcia.vbi supra, nu.6.q̀ istud statutum factum fuit & iusta & rationabili causa, scilicet vt viduæ citius reperiant viros, quas (vt communiter) propter onera liberorum prioris

matrimonij nisi cum maxima difficultate viri in vxores ducere nolũt & in hanc sentẽtiam similiter inclinati sunt Ias. in auten. præterea, col. 5. & ibi Dec. in. 4. notab, ac Cur. iun. nu. 16. C. vnde vir & vxor. Dec. in cons. 195. col. 2. & in cons. 283. col. j. Brun. in trac. exclus. fœmi. in. j. art. principa. in. 4. q. in fi. & in. 6. art. princip. in. 4. membro. q. 27. Paris. in allegato con. 91. col. 2. vbi asserit hanc esse communem opinionẽ, Cur. Sen. in cons. 78. col. 2. & 3. Ioan. de Amic. cons. 11. col. 2. & 4. Do. meus Ruin. in cons. 58. col. 6. & 59. volu. 3. & in dicto cons. 64. col. 2. in prin. vol. eo. & Augusti. Beroi. in q. 119.

Non obstat, ꝙ per statutum non possit præiudicari filijs primi matrimonij sicut per pactum quoniã communis est conclusio non valere 9 argumentum de pacto ad statutũ negatiuè. l. non est singulis. ff. de reg. iur. Bar. in. l. alia. §. eleganter. ff. sol. matr. & in terminis nostris hoc voluit Socy. in dicto cons. 52. col. j. Ias. in dicta auten. prętetea, col. 5. C. vnde vir & vxor: quia esset arguere de re minori ad maius negatiuè. Paris. in dicto cons. 91. col. 4. in fi. & Io. de Amic. in citato con. 11. col. 2. in fi. & Boer. in decis. 113. vol. 5. ac Do. meus Ruin. in cons. 64. col. 2. vbi 10 inquit, ꝙ non valet argumentum de pacto ad statutum, nisi quãdo pactum esset cõtra bonos mores naturales, quod non est in terminis huius quęstionis, per notata per Bar. in. l. omnes populi. ff. de iust. & iur. & sic remanet firma conclusio indifferenter à Doctoribus recepta, quòd tale statutum valet prout latius ex infra dicendis in sequentibus quæstionibus clarissimè demonstrabitur.

Summarium.

1 *STATVTVM tacitè derogare non potest. l. hac edictali. C. de secun. nup. sed in contrarium est communis, quando ex uerbis statuti hoc colligi potest, ut nume. 3.*

2 *Legum correctio non est inducenda per tacitos & subauditos intellectus.*

Quæstio Vigesima quinta.

1 QVid dicẽdum, si statutum expressè non dicat ꝙ maritus lucretur dotem etiã existẽtibus filijs ex primo matrimonio, sed ex ipsius verbis apparere potest ꝙ vellet præiudicare filijs huiusmodi prioris matrimonij: An idem dicendum sit ꝙ per tale statutum derogatum fuerit dispositioni dictę. l. hac edictali. C. de secun. nup. Socy. in cons. 35. col. 2. vol. 4. tenet ꝙ si statutum specificè nõ deroget ipsi legi, hac edictali, ꝙ dictæ legi non censetur derogatum, quia per subauditos 2 & tacitos intellectus non debemus inducere legum correctionẽ, vt voluit glo. singularis in. c. cupiẽtes. §. quod si per viginti, de elect. in. 6. l. iubemus.

iubemus.C.de testamen.l.præcipimus.C.de appellatio. Sed eo casu statutum potius est reducendum ad terminos iuris communis iux. notata in.l.2.C.de noxal. & in.c.cum dilectus, de consuet. Hoc idem voluit Curt. Sen. in cons.78. col.5. in princi. vbi inquit quòd tale statutum non obstabit filijs primi matrimonij si expressè statutum non derogat dictæ.l.hac edictali, vel saltem habeat clausulam, non obstante aliqua lege in contrarium: quia quando ius resistit prohibendo, tunc oportet quòd statutum habeat clausulam derogatoriam specialem vel saltem generalem, non obstante aliqua lege in contrarium, vt per Bart.in.l.omnes populi.ff.de iustit.& iure, in.4.quæst. principali, vers.circa secundum, & in extrauagan.ad reprimen.in verbo non obstantibus, & refert ita aliàs fuisse consultum per solemnem Doctorem D.Stephanum Zafardum ordinariè iura canonica legentem, & primarium aduocatum ciuitatis Papię, Idem dixit Ioan.de Amic.in cons.11. col.pen.& fina.

3 Verum pręmissis non obstantibus sequenda est contraria sententia, quæ communis est. Nam hoc dare voluit Saly.in dicta.l.hac edictali, in.6.q.in fi. vbi voluit dictæ legi fore derogatum, si per verba statuti potest apparere statuentes voluisse ei derogare, licet expressè mentionem non fecerint de ipsa derogatione. Idem tenuit Bald.cons.495. col.2. volu.5. Roma.in cons.44.col.3.Paul.de Cast.in cons.192.col.2. in fine, volu.2.& Alexan.in additio.ad Barto.in.l.j.C.de inoffic.doti. Socy.in cons.52.col.2.& sequen. volu.3. Dec.in cons.19.colum.2.& in cons.283.col.2.& in auten. præterea, in.4.notab.C.vnde vir & vxor. D.meus Ruin.in cons.59.col.penul.volu.3. Boer.in decis.113.col.pen. & fin. Augusti.Beroi.in quæstioni.suis familiaribus.quęst.119.& hanc esse communem opinionem asserit Paris.in cons.suo.91.col.4. volu.3. vbi expressè dicit quòd licet statutum specificè non deroget ipsi.l.hac edictali: tamen si in se continet verba, ex quibus colligatur aperta mens statuentium volentium dictæ legi derogare in præiudicium filiorum primi matrimonij, quòd maritus consequetur lucrum dotis de quo in statuto non obstantibus filijs primi matrimonij.

Non obstant quæ pro parte aduersa dicta fuerunt, quòd statuentes non censentur habuisse animum derogandi dictæ legi, & præiudicandi filijs primi matrimonij nisi expressè istud dicatur: quia vera est communis conclusio, vt supra dictum fuit, quòd imò dictę legi derogatum videtur quando in statuto sunt apposita verba, per quæ apparet voluisse ei derogare: & licet non apposuerint clausulam non obstante: tamen satis est quòd ex verbis statuti istud colligi & apparere possit, vt per Socy.in dicto cons.52. & Dec.ac alios in locis supra citatis.

Nec habent obstare dicta Curtij in citato cons. 78. col. 3. dum vult, vt derogetur dictę legi, quòd saltem requiratur clausula non obstante: quia respondet Paris. in dicto cons. 91. col. 4. qꝫ eius opinio est singularis, & non necessaria, atqꝫ ideo non tenenda iux. plenè notata in l. j. ff. si cer. pet. cum Doctores cõmuniter teneant absqꝫ dicta clausula sufficere si ex verbis posset apparere statuentes voluisse ei derogare, & ideo huic cõmuni adhæreas, quæ etsi sat durior sit, tamen clarior reddetur ex ijs, quæ in quæstionibus sequentibus latissimè scripta cõperientur.

Summarium.

1 LEGI, *hac edictali. C. de secun. nup. censetur derogatum si statutum disponat, quòd uxore præmoriente sine liberis maritus lucretur dotem: Si uxor prædecesserit cum filijs ex primo matrimonio sed contra est communis nume. 8. & . 13.*

2 *Coniunctio inseparabilis id operatur, ut cum aliquid sit licitum, totum liceat.*

3 *Patria Montisferrati hodierna die est multum infœlicissima propter bellorum tumultus & hospitationes militum.*

4 *Consequens qui uult, & omne antecedens ad illud necessarium uelle uidetur.*

5 *Argumentum de pacto ad statutum affirmatiuè ualet sed non negatiuè.*

6 *Statutum quando disponit id quod ius commune debet aliquid ultra operari.*

7 *Princeps si concedit iudici ius inquirendi de aliquo delicto, de quo prius inquirere poterat, uirtute huius priuilegij poterit procedere fama non præcedente.*

9 *Statutum recipit interpretationem passiuam à iure communi, quando etiam est derogatorium iuris communis, & nu. 10. & nu. 16. ubi declaratur.*

11 *Dos mortua uxore de iure communi debet restitui eius filijs uel hæredibus.*

12 *Statutum si disponit quòd filius familias de peculio aduentitio possit testari est derogatorium iuris communis, & tamen interpretatur à iure communi.*

14 *Doctori attestanti de communi obseruantia nullatenus est credendum nisi probetur.*

15 *Legi, hac edictali, derogatur si expressè statutum excludit filios primi matrimonij, uel si ex uerbis statuti hoc colligi possit.*

17 *Statuto si caueatur, quòd uictus uictori in expensis condemnetur, tale statutum debet intelligi & regulari secundum ius commune, nisi uictus habuerit iustam causam litigandi.*

18 *Statutum disponens, nullam esse obligationem factam per mulierem sine præsentia propinquorum, recipit interpretationem à iure communi, ut non habeat locum in obligatione necessaria.*

19 *Conditio ex statuto oritur si statutum disponat idem quod ius commune: & sic ultra ius commune operatur.*

QVia in quæstione præcedenti dictum fuit q.l.hac edictali tacitè derogari potest si ex verbis statuti hoc colligatur: Dubitari con-
1 tingit, An ipsi legi tacitè derogatum intelligatur stante statuto disponente quòd vxore præmoriente sine liberis maritus lucretur dotem, si vxor decesserit cum filijs ex primo matrimonio, & non ex secundo.Bal.in.l.ea lege, col.4.C.de cond.ob caus.tenet quòd sic, quia quotiescunque principiũ est permissum quod includit in se aliquid prohibitum debemus sequi id quod permittitur, cuius occasione deuenitur etiam ad prohibitum.l.ei qui soluendo.ff.de hæred.insti.l.si is qui
2 duos.ff.de liber.lega.Nam propter inseparabilem coniunctionem cum aliquid est licitum,totum licet.l.si sponsus.§.generaliter.ff.de don.int.vir.& vxor. Nec est dignum admiratione quòd variatio iuris aliquid sustentat quod partim permittatur ex ordinatione hominis & partim ex ordinatione legis.l.si socius.ff.de manumis.testa.Præterea id quod non potest procedere ex vno capite,procedit ex coniunctione duorum capitum.l.gallus.§.ille casus.ff.de libe.& posthu. Vlterius ista mulier quantum est sibi consuluit quod est licitum ei.l.proculus.ff.de damno infec.& licet statutum alij officiat, hoc procedit non consilio mulieris sed legis: ergo dicendum videtur quòd,cum statutum generaliter loquatur generaliter etiam intelligi debeat, siue de secundis nuptijs siue de primis per tex.in.l.placet.ff.de libe.& posthu.& Bald.refert ac sequitur practicus Papien.in forma libelli, quomo.vxor agit ad dotem
3 in vers.dictæ dominæ, vbi dicit hanc quæstionem habuisse in patria mea Montisferrati; quæ hodierna die,quæ est dies vigesima septima septembris Anni, M.D.LI. est multum infœlicissima propter bellorum tumultus tot tantasque hospitationes militum, quæ adeò intolerabiles sunt quòd coguntur nedum pauperes verum etiam & nobiles & diuites omnem substantiam vilissimo pretio vendere ac derelinquere patriam & in externas prouincias se conferre; qui mouetur huiusmodi ratione, quia tale statutum sic disponens videtur remouere omne ob-
4 staculum per quod possit impediri tale lucrum. Nam qui vult consequens videtur velle omne antecedens ad illud necessarium.l.illud.ff.de acqui.hæred.Vnde cum statutum velit maritum lucrari dotem, vt facilius mulieres reperiant viros quibus nubere valeant, consequens est quòd vult remouere obstaculum dictæ legis, hac edictali, & eorum quæ habentur in.§.optimè,in auten.de nupt.quod tollere potest.l.omnes populi.ff.de iustit.& iure; Subdens quoque hanc sententiam per longissimam consuetudinem totius Italiæ fuisse approbatam. licet Bald.mutato proposito (prout faciunt aliquando doctores) contrarium senserit in dicta.l.hac edictali: quæ opinio secundum eum licet

sit magis æquitati consona, argu.l.fœminæ.C.de secun.nupt. Altera tamen tenenda est. Idem firmat & ipse Practi.in forma libelli pro lega.rei sing.col.10.vers.sed pone vbi inquit quòd stante dicto statuto, quod est communiter in Lombardia, si contingit quòd mulier moriatur in secundo matrimonio superstitibus secundo viro & filijs prioris matrimonij, inter quos controuersia oriatur de dote & quæratur, an secundus vir lucretur dotem exclusis filijs ex primo matrimonio, an verò redire debeat ad filios excluso viro, quòd est dicendum filios in totum excludendos fore, & virum præferendum etiam in legitima virtute dicti statuti per quod derogatur dictæ.l.hac edictali: quia ista est quædam alienatio inter viuos per quam potest filius priuari legitima, & dicit quòd hanc partem obseruat tota Lombardia.

Confirmatur hæc opinio. Nam dispositio dictæ.l.hac edictali, in qua fit fundamentum, loquitur quando mulier dedit dotem secundo viro cum pacto, quòd lucretur dotem: quo casu ille tex. vult quòd mulier non possit hoc facere per pactum nec istud disponere in vltima voluntate, quia liberi prioris matrimonij hoc impediunt, non autem loquitur dicta lex quando ita à statuto dispositum esset, quia dicti Doctores arguunt de pacto ad statutum, ad illam legem non videntur 5 bene arguere: quia licet admittatur argumentum de pacto ad statutum affirmatiuè, vt per Docto.in.l.non impossibile.ff.de pact.tamen negatiuè non potest esse validum, quia esset arguere de re minori ad maius, argu.l.non est singulis.ff.de reg.iur.& in specie hoc notat Bart. in.l.alia, in.§.eleganter.ff.solu.matr.& supra dixi in.q.24. Vnde licet dicta lex resistat pacto mulieris & velit quòd eo non obstante maritus nihil vltra habeat quàm vnus filiorum, qui minus habet: tamen non resistit dispositioni statutariæ.

6 Corroboratur etiam hæc sententia. Nam quãdo statutum disponit idem quod ius commune debet aliquid vltra ius cõmune operari.l.3. §.si rem.ff.de lega.3.vbi Bar.& Docto.& Bald.in.l.nullus.C.ad.l.Iul. 7 maie.vbi si Princeps cõcedit Iudici ius inquirendi de aliquo delicto, de quo prius inquirere poterat, virtute huius priuilegij poterit procedere fama non præcedente. Quod dictum extollit Roma.in.l.j.col.25. C.de hæred.instit.& latè de hoc videas Mars.in rubri.de fideius.nu. 301.cum seq.ergo vltra dictã.l.hac edictali debet aliquid addere statutum & vltra operari, vt etiam intelligatur in muliere habẽte liberos ex primo matrimonio: aliàs si nihil operaretur vltra ius commune diceretur ius commune & non statutum.

Vltimò hanc etiam partẽ tenuerunt Anch.in reporta.suis in.l.si ita quis.§.ea lege.ff.de verb.obli.& Camp.in trac.dot.in.5.parte.in.10.q.

Præmissis

8 Præmissis tamen non obstantibus contraria pars est de iure verior, quòd imò per tale statutum non derogetur dispositioni.l.hac edictali, vt decidit Bar.in d.l.hac edictali, vbi dicit quòd si mulier dat in dotẽ omnia bona secundo viro & decedat in matrimonio sine liberis, vir non potest lucrari ex forma statuti vltra illud quod acquiritur vni ex liberis primi matrimonij. quod dicit menti tenendum, quia hoc millies contingit. Idem tenet ibi Bald.post Iacob.Buttriga. & Do. Franc. de Albergo,& in.c.primo,colum.j.in fin.& ibi Card.Alexan.an mari. succe.vxo.& Salyce.in ipsa.l.hac edictali,in.6.quęst. Idem dixit ipse Bald.in.l.j.in.3.q.C.de inoffi.doti. motus hac ratione; quia mulier transeundo ad secunda vota,cum sit prohibita alienare in secundum virum plusquam relinquatur vni ex filijs primi matrimonij, qui minus habiturus sit dicta.l.hac edictali, per secundum contractum fiendum cum secundo marito tenetur agere & curare ita & taliter, ne alienatio prædicta sequatur ex dispositione legali.l.codicillis.§.mater.ff. de lega.2.vbi Doct.& per glos.in dicto.§.ea lege.Si ergo hoc non fecit sed voluit dare tantam dotem ꝙ ex forma statuti lucrum transcẽderet mensuram legalem,quod vltra dedit quoad effectũ lucrãdi non valet.

Secundò ista opinio probatur per.§.optimè iuncto.§.sequen.in auten.de nup.vbi nec per suppositam personam nec per machinationem licitum est dare secũdo viro plusquã habeat vnus filiorũ primi matrimonij, sed si verũ esset ꝙ per huiusmodi statutũ derogaretur dictæ legi de facili fieri posset machinatio: quia vxor viro secũdo omnia dare posset in dotẽ,ergo hoc casu statutũ locũ haberet,quasi mulier per machinationẽ hoc fecisse dicaṫ,d.§.optimè,& facit.l.j.in prin.ff.ad mace.

9 Tertiò confirmatur ista pars. Nam tale statutum debet recipere interpretationem passiuam à iure communi.l.si serui vestri.C.de noxal. c.cũ dilectus,de cõsue.Bart.in.l.omnes populi,in.3.q.6.q.principa..ff. de iustit.& iure. ergo istud statutum simpliciter deferens lucrum dotis marito debet recipere interpretationem passiuam à dicta.l.hac edictali,in prin.videlicet nisi supersint filij ex primo matrimonio.

10 Nec habet obstare si dicatur, quòd illa regula de recipiendo interpretationem passiuam non procedit quando statutũ est derogatorium iuris communis quia tunc non recipiet interpretationem talem,ita Bal. in.l.maximum vitium,in penul.col.C.de liber.præteri.quem sequitur Paul.de Cast.in.l.fin.§.in computatione.C.de iure delib.& Roma.in cons.399.in pen.col.& Alex.in cons.35.col.pen.vol.6.& in cons.127. col.j.cum seq.eo.vol.Sed in casu nostro statutum deferens lucrũ dotis

11 marito est derogatorium iuris communis:quia de iure communi mortua vxore dos debet restitui eius filijs vel hæredibus.l.assiduis.C.qui

potio.in

potio.in pigno.habean.quia ad hoc respondet Ias. in auten. præterea, col.6.in fi.ꝙ dicta limitatio est falsa, & contra eam faciunt dicta Bart. & aliorum omnium in.l.j.§.lex falcidia.ff.ad.l.falcid. vbi si statutum 12 disponit, quòd filiusfamilias de peculio aduentitio possit testari & relinquere cuicunq; voluerit est derogatorium iuris communis, quia cõtra.l.senium in fin.C.qui testa.face.pos.& tamen interpretatur a iure communi, dummodo septem testes puberes, liberi, masculi, & rogati interueniant per.l.hac consultissima, &.l.si vnus, cum ibi notatis.C. de testa.& illam limitationem repræhendit in specie, Ioã.de Imo.in.l. si verò.§.de viro,in j.membro principa.ff.solu.matr. Roma.sibi contrarius in.l.si quis priore,& ibi latissimè Alex.ff.ad Trebel.Idem Alexan.in.l.inter cætera.ff.de libe.& posthu.& in dicto.§.in computatione,& per Io.de Amic.in con.11.col.3.Brun.in trac.exclus.fœmi.in.10. arti.principa.in.4.q.col.10.Dec.in cons.445.col.8.in fi.& in terminis huius quæstionis hoc voluit Cuma.in cons.109.col.2.circa fi. & Fulg. cons.89.col.2.Boer.decis.113.nu.5.

13 Vltimò hanc quoq; partem tenuerunt Saly.& Paul.de Cast.in dicta l.j.de inoffi.doti.& ipse Paul.Ias.Dec.ac alij in auten. præterea.C.vn. vir & vxor.vbi attestantur hanc fore communem opinionem.Fulgos. in cons.63.col.4.Cuma.in cons.109.col.pe.in fi.Pau.de Cast.in cons. 237.col.2.vbi asserit ipsam communem. Roma.in cons.44.col.pen.in fi.& in cons.448.in fi.Abb.in cons.117.in fi.vol.2.Alex.in cons.114. col.2.volu.5.vbi inquit quòd ista est communis opinio, & similiter in cons.122.col.3.vol.7.& in cons.158.in prin.vol.5.& in cons.142.in fin. vol.7.Cur.Sen.in cons.78.col.4.vbi fatetur hanc esse magis communem, Socy.in cons.52.col.2.volu.1.& in cons.35.col.j.volu.4.Dec.in cons.19.col.1.& in cons.283.col.j.Curt.iun.in cons.122.col.2. Ioan.de Amic.in dicto cons.11.col.3.Paris.in cons.93.in prin.volu.3.Do.meus Rui.in cons.94.col.2.vol.5.Boer.in decis.113.col.4. August.Beroi.in quæstioni.suis familiari.q.119.vbi suprascripti patres affirmant hanc fore communem Doctorum sententiam.

Non obstant adducta in contrarium, & in primis doctrina Bal.in.l. ea lege,quia etsi in dicta lege tenuerit quòd censeatur derogatum ipsi l.hac edictali per statutum, de quo supra: Tamen in.l.hac edictali, col.2.& in.l.j.de inoffi.dot.& in.c.j.an mari.succe.vxo.tenuit contrarium,& communiter cõtra eum tenetur vt patet ex autoritatibus Doctorum supra relatis.

Nec obstat consuetudo totius Lombardiæ,de qua mentionem facit practi.Papien.in locis supra citatis: quia respondet Curt.Sen. in dicto cons.78.col.fina.quòd salua eius pace contrarium obseruatur,& quòd

ita

ita fuit iudicatũ in ciuitate Laudæ ex consilio suo & D. Vrbani Zazzij
14 & quorundam aliorum, & plus ipsi attestãti de dicta communi obseruantia Lombardiæ nullatenus esse credendum nisi ea probaretur, vt per Bal. in. l. fi. C. de fideicom. & Alex. in. l. post dotem. ff. solu. matr. ac Aret. in cons. 103. & Dec. in cons. 402. col. fina.

Non obstat tertium argumentum, quòd dispositioni. l. hac edictali, licet pacto non posit derogari, tamen per statutum potest corrigi, cum non valeat negatiuè argumentum de pacto ad statutum: quia admitto
15 quòd per statutum potest tolli ipsa. l. hac edictali, quando tamen expressè id ipsum statutum excluderet filios primi matrimonij vel saltem ex verbis ipsius posset colligi statuentes voluisse pręiudicare filijs prioris matrimonij, alias secus vt per Saly. in ipsa. l. hac edictali, in. 6. q. in fi. & per alios de quibus supra in. q. 24. & 25. sed in casu huius statuti non fuit expressè derogatum ipsi legi, nec ex verbis ipsius colligi potest statuentes ita sensisse, ergo &c.

16 Non obstat vltimum fundamẽtum quòd quando statutum disponit idem quod ius commune debet aliquid vltra operari quia respondetur quod ad hoc ne quis graue damnum patiatur, statutum semper est interpretãdum secundum ius commune, vt per glo. notabilem in. l. fin. §. in computatione. C. de iure delibe. quam ibi approbant Bar. Bal. & cæteri scribentes, sed non est dubium quod filij ex primo matrimonio si dictum statutum de lucranda dote non intelligeretur secundum dictam. l. hac edictali, maximo damno afficerentur, quia omnibus bonis maternis priuarentur ergo absq; dubio ipsum statutum secundum dictam legem est intelligendum. & pro ista opinione adducitur quod voluit Bal. in. l. terminato. C. de fructi. & lit. expens. vbi inquit, quòd si
17 statuto cauetur, quòd victus victori in expensis condẽnetur, debet statutum intelligi & regulari secundum ius commune, nisi victus iustam causam litigandi habuerit. Quo casu de iure non est victus in expensis condemnandus. Ad idem facit quod consuluit Rom. in cons. 394. vbi
18 consuluit, quòd si statutum disponat nullam esse obligationem factam per mulierem sine præsentia propinquorum recipiet interpretationem à iure communi, vt non habeat locum in obligatione necessaria per. l. j. C. quando decre. opus non est, & Roma. sequitur Alex. in cons. 215. col. 2. vol. 6.

Et pro ista opinione adduci potest quod notat Alex. in cons. 87. col. fin. volu 7. & in cons. 115. col. pen. vbi statutum non debet addere aliquid iuri communi, quando ex hoc affertur graue præiudicium parti: imò fieri debet interpretatio secundum ius commune etiam si per talem interpretationem statutum nihil operaretur, vt per Barto. & alios

in. l.

in.l.4.§.prætor.ff.de damno infec.

19 Secundò respondetur quòd statutum satis dicitur aliquid operari, cum ex eo sit prodita noua species agendi, videlicet condictio ex statuto, vt per Barto.& Docto.in.l.j.in prin.ff.ad.l.falcid.& Abb.in rub. de regula.in fi.& D.meum Ruin.in cons.17.col.5.in prin.& sic ex his remanet firma communis sentẽtia, quòd maritus non potest plus consequi per mortem vxoris quàm consequatur vnus ex filijs prioris matrimonij.

Summarium.

1 LEGITIMA *filiorum primi matrimonij confunditur in portione, quæ eis debetur uigore.l.hac edictali, sed contra nu.3.& .5,*

2 *Filius quod percipit ex dispositione legis sibi computat in legitimam debitam iure naturæ : quod declara procedere ut nu.8.*

4 *Lex nouam obligationem introducens nisi nominatim cauerit ut ea sola actione utatur, etiam ueteres eo nomine competunt.*

6 *Lucrum dotis quod facit maritus propter adulterium uxoris reseruatur filijs, & non imputatur in legitimam.*

7 *Declaratio glo.in uerbo diuidi, in.l.hac edictali.*

9 *Trebellianica expreßè non prohibita computatur in legitimam filio, quãdo grauatur purè cum non dicatur capi contra uoluntatem testatoris.*

10 *Trebellianica fuit inducta in fauorem testatorum ut eorum hæreditates facilius adirentur.*

Quæstio Vigesima septima.

FIrma manente conclusione, de qua supra, quòd secundus maritus plus non potest consequi de dote quàm cõsequatur vnus ex filijs primi matrimonij : excitatur dubitatio, quomodo inter ipsos priuignũ & victricum diuisio facienda sit de ipsa dote, An in viriles partes, An verò veniat prius detrahenda legitima filij primi matrimonij, & exinde de residuo fieri inter ipsos diuisio iuxta formam.l.hac edictali.C. de secun.nup.

1 Prima quidem facie dicendum videretur quòd diuisio deberet fieri in viriles portiones, & quòd in parte filij ex primo matrimonio confundatur legitima per tex.in dicta.l.hac edictali, iuncta glos.in verbo diuidi, vbi dicit glos.quòd quando vxor dedit secundo viro centum quæ habebat in bonis, & fecit pactum de eo de dote lucranda, quòd filij ex primo matrimonio tantum reuocabunt vt sint ęquales cum secundo marito: & sic videtur velle, ꝙ legitima cõfundatur in dicta parte virili, & istam partem tenent Iacob.de Raue.& Cyn.in dicta.l.hac

edictali,

edictali,in.2.q.qui respōdent ad glo,in.§.optimè,in auten. de nup.quæ videtur tenere contrarium,vt ea procedat quando vnū auxilium esset fortius altero,quia tunc potest cōsequi quod est fortius,non autem habere vtrunq; auxilium,& sic legitimā,& demum diuidere cum secundo marito viriliter. Idem voluit ibi Salyce.in.2.q.post dictum Iaco.de Rauc.ac Ray.& Iaco. Buttrig. dicens idem sentire glo.j in.§.& quoniā variè in auten.quib.mod.effi.sui. Pro qua opinione secundū eum,quæ
2 sibi videtur magis æqua,facit: quia illud quod percipitur ex dispositione legis per filium computatur in legitimam debitam iure naturæ, vt not.glos.& ibi Bald.in.l.quanquam.C.ad.l.falcid.ergo illud quod auocatur per filium primi matrimonij ex dispositione dictæ.l.hac edictali,debet ei computari in legitimam,& sic non potest duas deductiones facere,& subdit Saly.q in consulēdo non recederet ab hac opinione,& idem dixit in.l.quoniam pręteritæ.C.de secun.nup. & hanc veriorem esse opinionem fatetur Ancha.in cons.101.col.j.vbi dicit q hęc opinio est verior & non obstare text.in ipsa.l.hac edictali, in vers.ita tamen,& tex.in dicto.§.optimè,ibi&ta glo.in verbo manifestè, vbi glo. dicit q filius habet legitimam iure naturę, aliud autem propter delictū transeuntis ad secunda vota; quia dictus vers.ita tamen,&.§.optimè non contradicunt: volunt enim per prouisionem.l.hac edictali aliquid conferentis filijs primi matrimonij non tolli prouisionem alterius legis deferentis legitimam;& sit fauorabile filijs illam amplecti;quia cōcurrunt dicta iura in origine non in exactione,nisi in eo quod plus est,sicut contingit in pluribus persecutorijs iuxta.l.qui serui.ff.de actio.& obliga.nec est dicendum quòd id quod confertur per illam.l.hac edictali sit pœna:imò ex prouidentia filiorum primi coniugij, vt dicit Io.And. post Inno.& Hostien.in c.fina de secun.nupt.Nam si esset pœna, correcta esset autoritate Apostoli, viro mortuo nubat mulier in domino cui voluerit. & istam sententiam sequitur Bald.in ipsa.l.hac edictali, in lectura antiqua, vbi dicit pone quòd Berta, quæ habebat quattuor filios,nupsit Titio,& dedit omnia bona in dotem, & decessit non relictis filijs ex secundo matrimonio: Certè iste Titius erit exæquandus filijs prioris matrimonij, & ideo non lucrabitur tertiam partem vigore statuti, sed quintam quia est virilis portio, quia sunt quinq; capita succedentium, & sic ex his verbis Bal. videtur quòd filius ante omnia non detrahet legitimam. Quod & voluit idem Bald,in cons,273.volu. 2.vbi tradit quòd filij primi matrimonij & maritus faciūt viriles partes,idem Bald.in consil.276. verba statutorum, col.2. versi. item lucratur dimidiam partem volu.3.Paul.de Cast.in consi.339.in fin.volu.2.& hanc partem etiam veriorem asserit Cuma. in cons.109. in.3.

dubio,

dubio, cum qua etiam pertransit Capr. in cons. 73. circa fin. & Alex. in cons. 158. col. 3. volu. 5. Idem tenet Alcia. in. l. in quartam, circa fi. ff. ad. l. falcid.

3 Contrariũ tamen est de iure verius. Quod probatur primò per glo. expressam in dicto. §. optimè vbi vult quod filius habeat & legitimam & aliud remedium, & quod vnum nõ perdatur per alterum, & ratio est: quia vnum auxilium habet iure naturæ, alterum verò quia mater transiuit ad secunda vota, & per illam glo. dixit ibi Ang. quod illud, quod lucratur filius propter transitum matris ad secunda vota, non imputatur in legitimam: quia debet habere illud lucrum vltra ipsam legitimam. & pro hoc facit. l. quoties. ff. de actio. & obli. vbi si lex nouam obligatio-
4 nem introducit nisi nominatim cauerit vt ea sola actione vtamur; etiã veteres eo nomine competunt actiones: & sic auxilium vtrunque, tam vetus quàm nouum simul concurrunt, cum ad diuersa competant ex diuersis causis. ergo idem dicendum in terminis huius quæstionis, cum vnum beneficium descẽdat ex lege naturali. l. cũ ratio. ff. de bon. damna. Alterum verò ex lege positiua & Principis cõstitutione seu beneficio per transitum ad secundas nuptias, vbi lex mulierẽ & matrem habet suspectam, ne, non modo substantiam liberorum, verum etiam vitam filiorum secundis viris adijciat. l. lex quæ tutores. C. de admi. tut. prȩsertim cum non sit ratio quare vnum aliud cõfundere debeat. Idem voluit Bal. in dicta. l. hac edictali, col. 3. vers. modò super isto, vbi dicit quòd ista est veritas; & quòd super isto passu pluries consuluit; & verum fatetur, quia ita consuluit vt in cons. 401. col. 2. vol. 2. & in con. 22.
5 vol. 5. Idem Bal. in quæstio. statuto. in verbo dos. q. 5. & ita etiam tenuit Bart. in. l. j. C. de inoffi. doti. vbi illud, quod reuocatur per dictã. l. hac edictali, non computatur in legitimam: hac ratione quia querelæ inofficiosæ dotis dantur ad retractandum lucrum dotis vsque ad legitimam debitam filijs; remedium verò. l. hac edictali datur ad aliud, vt in residuo filij primi matrimonij reducantur ad æqualitatẽ cum vitrico. & ita etiam ibi tenent Bal. & Paul. de Cast. qui dicit quod ordo erit, vt primò petatur legitima per querelã inofficiosæ dotis; & sic antè debet deduci, postea residuum æqualiter diuidatur inter liberos primi matrimonij & secundum maritum; subdens quod iste passus est quotidianus & quòd temerarium esset in cõsulendo recedere ab hac opinione; & quòd pluries habuit de facto, vt patet in cons. 173. col. 2. secundùm antiquã impresionẽ, & in cons. 348. col. 2. vol. 2. & in cons. 462. vol. eo. & huic sententiæ vti magis communi adhærent, Cuma. in cons. 109. col. fin. & Fulgos. in cons. 89. col. 2. & in con. 97. col. 2. cum seq. vbi dicit hãc esse sequendam in iudicijs, Paul. de Cast. in cons. 349. col. 2. vol. 2. & Anch.

in dicto

In dicto cons.101.col.j.vbi inquit quòd non esset sibi cõtrarium tutum in consulendo recedere ab hac opinione & practi. Papien. in forma libelli,quomo. vxor agit ad dot.in vers.dictę dominæ,col.pe.in fi.Cur. Sen.in cons.78.col.4.in fi.& Socy.in cons.35.col.pen.& fi. vol.4. vbi relatis opinionibus hinc inde cõcludit, quòd cum pro ista parte sit autoritas glo.Bar.& Bal.qui fuerunt illuminatores iuris ciuilis,in consulendo & iudicando non esset tutum recedere ab ista opinione,cum autoritas glo.cęteras antecellat,vt per Bal.in.l.cum hęreditas.C.deposi. In hancque conclusionem concurrit Dec.in con.246.col.2.vbi pariter dicit quòd esset temerarium recedere ab hac opinione. Pro cuius confirmatione allegat notata per Bal.in.c.j.col.pe.vers.sed quæro,vt lite 6 non contesta. vbi voluit q lucrum dotis , quod facit maritus propter adulterium vxoris reseruatur filijs,& non imputatur eis in legitimam, & eam etiam amplectitur Ripa in.l.in quartam , in fin.ff.ad.l.falcid. D.meus Ruin.in cons.94. col.3.vol.5.& Aymo Crauet.in cons.142. col.2.& in cons.194.col.j.cum seq.Augusti.Beroi.in quęstio. suis famil.q.119.

7 Non obstant modò allegata in contrarium,& primò glo.in dicta.l. hac edictali,in verbo diuidi:quia respondet Fulg.in dicto cons.97.col. pen.in fi.quòd licet prima facie glo. videatur velle vt supradictũ fuit: Tamen in veritate id non vult, quia glo.solum notat æqualitatem filiorum primi cõnubij & secundi mariti quantũ ad beneficium dictæ.l. hac edictali,de debito autem iure naturę nil loquitur:atq; ideo ita verè debet intelligi ne contradicat gl.in dicto.§.optimè.Igitur oportet de necessitate ita eam intelligere,alias illæ gl.essent contrariæ, & ita etiã debere intelligi dixit Paul.de Cast.in citato cons.462.in fi.volu.2.

Similiter quoque secundùm Fulgos.vbi supra intelligi debet quod notatur in dicta.l.quoniam pręteritæ,

Non obstat quod notat glo.in dicto.§.& quoniam variæ, quia ipsa glo.facit pro hac sententia , quia ibi glossator se remittit ad notata in dicto.§.optimè vbi manifestè,vt supra diximus probatur contrarium.

Nec in dictis Butrig.in dicta.l.hac edictali, potest fieri fundamentũ cum idem sibi aduersetur in.l.j.C.de inoffi.dot.vbi tenet contrarium; dum dixit quòd filijs primi matrimonij competit vtrunq; auxilium & quòd vnum per alterum non tollitur, quoniam ad diuersa & ex diuersis causis competit.

Non obstant deniq; dicta Bal. in locis de quibus supra quòd maritus exęquandus sit filijs prioris matrimonij : quia Bald.debet intelligi habito tantum respectu ad dictã.l.hac edictali,nõ autem habito etiam respectu ad legitimam : quia illam retinet vltra beneficium dictæ.l.

hac

hac edictali prout voluit idem Bal.in dicta.l.hac edictali, col.3.in fi.& in dictis consi.401.col.2.volu.2.& in cons.22.vol.5. & si aliter sentiret malè loqueretur per iura & rationes supra allegatas,& contra communem Doctorum sententiam.

Vltimò non obstat dicta Saly.& Alexan.in locis supra relatis: quia Salyc. communiter repræhenditur, & ad eius rationem quam facit de filio, qui computat in legitimam,quod capit ex dispositione legis, respondet Crauet.in dicto cons.194.col.2.quòd verum est, q illud quod capit filius ex dispositione legis,computatur in legitimam,quãdo non

8 est cõtra expressam voluntatem testatoris prout est Trebellianica expresse non prohibita,quæ computatur in legitimam,quãdo filius grauatur purè,quia non dicitur capi contra voluntatem testatoris, cũ prohibere non possit,vt per Ioan.de Anan.in cons.67.Corn. in cons.305. col.4.vol.4.Dec.in cons.257.col.fin. Sed istud quod capiunt filij primi matrimonij habent ex dispositione dictæ.l.hac edictali,contra voluntatem patris expressam & in eius odiũ. Ideo nullo modo retorqueri debet in eius fauorem vt saltem in legitima computetur.

9 Rursus Trebellianica fuit inducta in fauorem testatorum, vt eorum hæreditates facilius adirentur, vt instit.de fideicom.hæred.per totum: Relictum autem factum contra.l.hac edictali accipitur per liberos primi matrimonij in odium relinquentis: Ideo non procedit argumẽtum de vno ad alterum,in quo est diuersa ratio, quia ex separatis non bene infertur.l.fin.ff.de calumn.l.Papinianus exuli.ff.de mino. Vnde cũ tot tantiq; patres asserant hanc communem temerariumq; fore ab ea recedere,tam in consulendo quàm in iudicando, Ideo tu eam sequere,& illi adhæreas tanquam Bononiensis Carocio.

Summarium.

1 DISPOSITIO.*l.hac edictali locum non habet si frater uel alia persona extranea dederit dotem secundo uiro, quod declara ut in nu.3.*

2 *Dotans potest prouidere de restitutione dotis prout uult & cui uult.*

Quæstio Vigesima octaua.

1 EXoritur & dubium. An stante statuto de quo supra in quæstione 26.dispositio.l.hac edictali locum habeat si frater vel alia persona extranea quàm sit vxor secundo viro dotem de nouo constituerit pro muliere secundo nubente. Bald.in dicta.l. hac edictali,col.5.versi. sed pone, format hanc quæstionem, & dicit quòd prima facie videretur dicendum,quòd si alius quàm mulier dat dotem secundo viro cum pacto de lucrando, quòd filij primi matrimonij habent reuocatoriam

virtute

virtute ipsius.l.hac edictali: quia ista dos est data pro muliere: ergo perinde est, ac si ipsa mulier dedisset: tamen dicit se consuluisse
2 contrarium vbi dos data esset de patrimonio dotantis: & ratio est secundum eum, quia dotans potest prouidere de restitutione dotis prout vult & cui vult: vnde potest pacisci quòd ista dos restituatur sibi vel extraneo, vel remaneat penes maritum.l.ex morte, in fi.ff.de pact.dotal. Subdit tamen hoc non habere locum in patre mulieris, quia est obligatus ad eam dotandam.l.obligamur.§.lege.ff.de actio. & obliga.l.qui liberos.ff.de ritu nuptia. & ideo dicit se putare, quòd cum ista dos intelligatur tunc emanare de patrimonio filie, quòd tunc habeat locum dicta.l.hac edictali, & istam opinionem Bal. refert & sequitur Curt.iun.in cons.suo.122.colum.fina.& Roma. hanc partem etiam amplectitur licet de Bal.mentionem non faciat in cons.219.col. 3.vers.tertiò idem demonstratur, quem sequitur Saysel.in.l.si ita quis §.ea lege, col.j.ff.de verbo.obliga.vbi expresse dicit quòd extraneus
3 potest pro muliere secundò nubente, fraude tamen cessante, dare in dotem secundo marito quicquid vult: & quòd dicta.l.hac edictali non habebit locum, quia consideranda est circa actus permissionem seu prohibitionem persona dans, & cui datur, non autem persona intermedia solum & nudum misterium in dando præstans qualis est mulier per text.in.l.profectitia.§.si quis certam, de donat. inter virum & vxor.& melius in.l.sed & si mortis, vers.sed si præponas.ff.de lega. præstan.l.cogi.§.hi qui solidum.ff.ad Trebel.l.cum dotem.ff.de dote prælega.l.j.vers.sed si legatum.ff.si quis aliquem testa.prohibue.

Summarium.

1 LEGI, *hac edictali derogatum esse non censetur, si statutum disponat quòd maritus præmoriente uxore sine liberis, in omni casu lucretur dotem. Sed contra nu.6.*

2 *Qui totum dicit nihil excludit.*

3 *Lex noua quamuis generaliter loquatur, & utatur uerbis uniuersalibus puta omnes, uel omni casu, uel quilibet: tamen recipit interpretationem per quam minus derogetur iuri communi, quod declara ut nu.8.*

4 *Statutum utens dictione præcisa & taxatiua, ea non obstante recipit interpretationem ne fiat correctio.*

5 *Hæreditas patris non dicitur debita filijs, sed quasi debita & de ea indicatur prout de lucro & non de damno.*

7 *Dispositio uniuersalis tantum operatur regulariter quo ad quamlibet eius speciem quantum specialis quo ad suam speciem tantum.*

9 *Venalia licet non ueniat in legato generali facto de certis rebus: tamen fallit*

quando esset factum de omnibus rebus.

10 *Lex, obligatione generali.ff.de pigno.locum non habet in obligatione uniuersali.*

11 *Hæredis appellatione licet non ueniant nisi descendẽtes in feudo uel emphiteosi ecclesiastica: Tamen id non procedit si dictum fuisset in concessione pro te & hæredibus omnibus, quia tunc ueniunt etiam extranei.*

12 *Renuntiatio generalis etsi ad feuda non extendatur: Tamen secus est in uniuersali.*

13 *Concessio legitimandi ad omnia beneficia, trahitur & ad feuda.*

14 *Merum & mixtum imperium quamuis non ueniat in concessione iurisdictionis: tamen fallit in concessione de omni iurisdictione.*

Quæstio Vigesima nona.

1 AN legi hac edictali derogatum esse censeatur si statutum disponat quòd vxore præmoriente sine liberis maritus in omni casu lucretur dotem, prout est in ciuitate Mutinæ, Ias.in auten.præterea, col.7.vers.aliquando & tertio.C.vn.vir & vxor, dicit ꝙ licet Roma. in cons.44.in.3.dubio, teneat quòd per illa verba vniuersalia in omni casu maritus lucrari debeat dotem non obstante existentia filiorum ex

2 primo matrimonio per regulã vulgarem, ꝙ qui totum dicit nihil excludit.l.Iulianus.ff.de lega.3.& sic ꝙ derogatum sit ipsi legi: Tamen

3 quòd hoc non est verum, quia lex noua quamuis generaliter loquatur & vtatur verbis vniuersalibus, puta omnes, vel omni casu, vel quilibet: tamen recipit interpretationem præsertim vt minus derogetur iuri communi quàm sit possibile iuxta glo.ordinariam in.l.fina.& ibi Bal.C.sine cens.vel reliq.Bar.& alij in.l.j.§.nunciatio.ff.de oper.noui nuntia. vbi licet nuntiatio noui operis possit fieri omnibus diebus: tamen nõ intelligitur de feriatis. Cum ergo huiusmodi statutum loquatur per verba vniuersalia omni casu; tamen, vt minus derogetur iuri communi, illa vniuersalitas poterit limitari & intelligi nisi supersint filijs prioris matrimonij. Quod confirmat Ias.ex not.per Bar.in.l.3.§.

4 cum titio, de adim.lega. vbi statutum vtens dictione præcisa & taxatiua, ea non obstante, interpretationem recipit ne fiat correctio. Nec habet obstare, secundum eum, si dicatur quòd operabuntur illa verba vniuersalia, omni casu, in statuto sic vniuersaliter posita: cum nõ possimus dicere, quòd statutum potius iudicandum sit superfluum quàm ꝙ quis indebitè damnum sentiat, iuxta glo.Bar.& Docto.in.l.fin.§.in cõputatione.C.de iure delibe. quia hic filij prioris matrimonij non pa-

5 tiuntur damnum, dato ꝙ lucrum perdant, quia etiam hæreditas patris non dicitur debita sed quasi debita filijs, & de ea iudicatur prout de

lucro &

lucro & non de damno, vt not.in.l.3.C.de iur.& fac.igno.quia respon
det q illa verba, omni casu, possunt multa operari absq; quòd exclu-
dantur filij prioris matrimonij contra ius cõmune: nam possent ope-
rari quia vbi aliter maritus non lucraretur dotem nisi sibi fuisset actua-
liter data,& sic non lucraretur dotẽ promissam iuxta tradita per Bart.
in.l.iubemus,in.§.sanè.C.de sacrosanc. eccle. Item vbi aliàs maritus
non lucraretur dotem secuto matrimonio nisi vxorẽ traduxisset iuxta
Bar.in.l.nihil.ff.rer.amo.istis casibus lucrabitur dotem, quamuis non
actualiter datàm sed promissam siue sit secuta traductio ad domũ,siue
non,& hoc modo minus derogabitur iuri cõmuni sic intelligẽdo quàm
quòd filij prioris matrimonij excludi debeant.& cum Ias.transit ibi D.
Franciscus de Pepis, in.7,notab.Io.de Amic.in cons.11.col.pen.Boer.
in decis.22.nu.34.

6 Verum istis non obstantibus altera opinio vti magis à Doctoribus
recepta amplectenda est, quam in primis tenuit Roma.in citato cons.
44.col.1. vers nec prædictis, vbi dicit attendẽda esse illa verba, omni
casu,vniuersalia, quæ videntur includere lucrum dotis, siue superexi-
stentibus filijs ex primo matrimonio siue non,dicta.l.Iulianus, & ideo
cum sint clara verba statuti,q derogetur dictæ dispositioni.l.hac edi-
ctali, merito interpretatione non indigent nec restrictione aliqua.l.non
aliter.ff.de leg.3.& q decisio Bar.ac Bal.in dicta.l.hac edictali, locum
habeat quando statutum simpliciter loqueretur, secus vbi omni casu
7 vellet maritum lucrari dotem facit,quoniam cum tunc tantum opere-
tur hæc vniuersalis dispositio regulariter quo ad quamlibet eius spe-
ciè quantum specialis quo ad suam speciem tantũ.l.si chorus.ff.de le-
ga.3.l.si duo.ff.de admi.tut.Ideo perinde habetur ac si statutum spe-
cialiter expressisset q etiam filijs existentibus ex primo matrimonio
secundus maritus præcedente vxore dotẽ lucraretur,& sequendo Ro-
ma.ita tenuit Dec.in.l.omnia,in prin.ff.si cer.peta.& in con.76.col.2.
& in cons.195.col.2.283.col.j.in fi.& in cons.294.col.2.&.301.col.2.
& in cons.358.col.2.in princ.& in cons.389.col.fi.in fi.& in cons.472.
col.j.&.662.col.j.& in autẽ.præterea,in.4.nota.C.vnde vir & vxor.
& in.c.sedes,col.5.de rescrip.Curt.iun.in cons.85.col.j.& in cons.153.
col.j.in fi.Gozad.in cons.59.col.3.& in cons.76.col.2.Paris.in con.91.
col.3.vol.3.vbi refert etiam ita tenuisse Socy.in cons.52.col.pe.vol.3.
& Claud.Saysel.in.l.si ita quis.§.ea lege, col.j.vers.& istã glosam.ff.
de verb.oblig.Curt.Iun.in auten.pręterea,nu.16.C.vnde vir & vxor.
Alcia.in libro.j.ff.de verb.signi.car.28.vbi inquit q durum esset stan-
tibus his verbis, omni casu, ipsa verba restringere vt saluum cẽseatur
ius liberorum primi matrimonij.August.Beroi.in qua stioni.suis fa-

mil.q.119.versic.tertius casus.

Non obstant adducta per Ias.videlicet quòd verba vniuersalia re-
8 cipiunt restrictionem vt minus derogetur iuri communi: quia respon-
det Dec.in dicta auten.præterea, in dicto quarto notabili, quòd illud
procedit in dispositione generali vel vniuersali,quando resultaret ab-
surdum, aliàs secus vt in terminis huius quæstionis. pro quo facit,
secundum eum, quod not.Barto.in.l.generali, in.§.vxori de vsufruc.
9 lega.vbi dicit quòd licet in legato generali facto de certis rebus non
veniant venalia: tamen quando sunt verba vniuersalia, quia dici-
tur de omnibus; tunc veniunt & venalia, & pro confirmatione acce-
dit quod notat Dec.in dicta.l.omnia,colum.j.& in dicto.c.sedes,col.5.
& in cons.389.colum.penult. quem sequitur Purpur. in.l.j.nu.471.ff.
de offi. eius cui manda.est iurisd. vbi dicit quod.l.obligatione gene-
10 rali.ff.de pigno.non habet locum in eo, qui obligaret omnia bona.
Facit quoque quod dixit Bald.in.c.in præsentia, colum.2.de probat.
quem sequitur Alexan.in cons.30.colum.fina.volu.5. & in cons.195.
11 col.2.volu.6.& Gozad.in cons.59.nu.15.quòd licet in feudo vel em-
phiteosi ecclesiastica appellatione hæredis non veniant nisi descen-
dentes iuxta id quod habetur in.c.primo,de alienat.feud. Tamen fal-
lit si in concessione dictum sit pro te & hæredibus tuis omnibus,
quia tunc propter illam dictionem omnibus, apparet mentem con-
cedentis fuisse compræhendere alios, & ideo dixit Dec. in dicto cons.
294.colum.2.quòd appellatione hæredum veniunt & extranei, vbi
testator loquutus est de omnibus hæredibus,& in cons.389.col.penul.
12 quem sequitur Curt.iun.cons.26.colum.4.in princ. quòd licet gene-
ralis renuntiatio non extendatur ad feuda: Tamen vniuersalis ex-
tenditur ad ipsa bona feudalia. Quod & voluit Dominus meus Rum.
in consil.37.colum.4.in fin.vol.j.Quod corroboratur ex dictis ipsius
Decij in consil.76.colum.2.quem sequitur Paris.in consil.3.numc.34.
13 volu.j. vbi concessio legitimandi ad omnia beneficia extenditur &
ad feuda.

Vltimò etiam facit quod notat Riminal. in Rubrica.ff.de iurisdict.
omn. iudic. & Purpura. in.l.imperium.colum.17.versi.& notandum
14 est.ff.eod.titu.vbi dicunt quòd licet in concessione iurisdictionis non
veniat merum & mixtum Imperium: Tamen fallit quando conces-
sio esset facta de omni iurisdictione, quia tunc propter illam dictio-
nem vniuersalem, omnis veniunt. Vnde ex his remanet firmata hæc
conclusio,quòd per dicta verba, omni casu, derogatum sit dispositioni
dictæ.l.hac edictali, & per consequens ꝙ maritus lucrabitur dotem in
præiudicium filiorum primi matrimonij.

Summarium

Summarium.

1 LEGI, hac edictali, non derogatur stante statuto, quòd uxore præmoriente sine filijs ex eis maritus lucretur dotem, Sed contra nu. 6.

2 Statutum simpliciter loquens de lucro dotis non intelligitur in præiudicium filiorum primi matrimonij, quod tamen declara ut in nu. 8.

3 Mulier quæ prohibetur alienare, curare debet ne ex actu per eam celebrando sequatur alienatio ex dispositione legali, declara ut nu. 10.

4 Statutum de lucro dotis recipit interpretationem passiuam à iure communi, quod declara ut nu. 13.

5 Statutum de lucro dotis ut deroget dispositioni dictæ. l. hac edictali, requiritur ut specificè in eo dicatur quòd stantibus filijs ex primo matrimonio maritus lucretur dotem. Sed contra secundum communem nu. 14.

7 Natura termini restrictiui & discretiui, est ut quicquid excipit ponat.

9 Lex, iam hoc iure. ff. de uulga. & pupilla. locum non habet ubi dicatur diuersa ratio.

11 Argumentum de pacto ad statutum secundum communem negatiuè non ualet.

12 Dispositio dictæ. l. hac edictali, locum non habet in alienatione & dispositione necessaria.

Quæstio Trigesima.

1 ORitur & quæstio, An per statutum, quòd vxore præmoriente sine filijs ex eis, maritus lucretur dotē derogatum censeatur. l. hac 2 edictali. C. de secun nup. Videretur dicendum ꝙ non, quia statutum loquitur simpliciter: ergo non debet intelligi in præiudicium filiorum primi matrimonij vt per Bal. & Saly. in. d. l. hac edictali.

Secundò, quia tale statutum afferens lucrum secundo viro, vt eum inclusiuè vocans non extantibus filijs ex eis, habet etiam caput inclusiuum filiorum communium, illis existentibus, & exclusiuum mariti, vt in simili tradit Barto. in. l. 2. §. videndum. ff. ad Tertullia. Sed quando existunt liberi communes, illi secundum statutum admittuntur: & cum illis filij primi matrimonij ab intestato ciuiliter succedunt; & sic quando agitur de capite exclusiuo mariti, illa reseruatio facta à statuto reseruat ius succedendi ab intestato ipsis liberis primi matrimonij, pariter ergo videtur quando agitur de capite inclusiuo mariti, non existentibus liberis communibus, debet ills reseruatio intelligi etiam de iure succedendi ab intestato, vt æqualis sit determinatio & reseruatio respectu omnium filiorum, argu. l. iam hoc iure. ff. de vulga. & pupil.

Tertiò hoc decidit Bald.in.c.j.col.j.in fin.an mari.ſucce. vxo. vbi quærit an per iſtud ſtatutum derogetur dictæ.l.hac edictali, & primò dicit ꝙ ſic ſicut corrigitur per legem Lombardorum: Demum concludit cõtrarium ꝙ vir non lucrabitur niſi quatenus poſſet lucrari ex pacto. Hoc equidem tenuit & Socy.in cons.35.col.2.vol.4. quia mulier, quæ non poteſt alienare, debet curare, ne ex actu per eam celebrando alienatio ſequatur ex diſpoſitione legali.l.codicillis.§.pen.de leg.2.l. ſi ita quis.§.ea lege, de verb.oblig.ergo mulier, quæ nubit, non debet conſtituere tantam dotem, ꝙ ex forma ſtatuti lucrum tranſcendat ratam, quæ debetur filijs primi matrimonij.

3

4 Item & quia tale ſtatutum debet recipere interpretationem paſsiuã à iure communi.l.2.C.de noxal.& ſic ab ipſa.l.hac edictali.

5 Vlterius vt tollatur diſpoſitio dictæ legis requiritur quòd ſpecificè ſtatutum dicat quòd ſtantibus filijs primi matrimonij maritus lucretur dotem: Sed hoc ſtatutum non dicit, ſed quòd ſi non extent filij ex eodem matrimonio quòd maritus lucretur dotem, non autem ſpecificè loquitur ſi non extant ex eodem ſed ex primo.

Item non loquitur ſpecificè quando lucrando dotem plus conſequeretur quàm filij primi matrimonij contra dictã.l.hac edictali: quia ſtat hoc ꝙ extent filij ex primo & maritus lucretur integram dotem, & tamen filij ex alijs bonis conſequãtur integram portionem, non ergo debet per tacitos & ſubauditos intellectus induci legum correctio prout voluit glo.in.c.cupientes.§.quod ſi per viginti, de electio.in.6.& glo. in.l.vt liberis.C.de colla. Sed potius ſtatutum reducendum eſt ad terminos iuris communis in quãtum fieri poteſt, & ſubdit ꝙ punctualiter hanc quæſtionem decidit Bal.in.l.j.C.de inoffi.doti. vbi ponit quæſtionem, quando ſtatutum diſponit de lucro, ſi decedit ſine filijs intelligendo ex eodem matrimonio, aliàs non verificaretur quæſtio in terminis.l.hac edictali, quia deficeret conditio per exiſtẽtiam liberorum: & tamen non derogatur ipſi legi, & ſubdit, quòd Doct.communiter in ſimilibus terminis loquuntur. Huic quoq; ſententiæ aſſentit Brun.in tract.exclus.fœmi.in.6.art.principa in.4.membro, q.27, col.pen.in fi. Berous in quæſtio ſuis fami.q.119.vers.tertius caſus.

6 Sed reuoluto Mantello, (vt vtar verbis glo in.l.papinianus exuli.§.ſed nec impuberis.ff.de inoffi.teſta.) prędictis non obſtãtibus altera pars eſt verior, ꝙ imò tacitè renuntiatum cenſeatur diſpoſitioni dictæ.l.hac edictali; & ſic quòd excludantur filij primi matrimonij.

Et primò ſe offert deciſio Bal.in cons.495.col.3.vol.5.vbi dicit ꝙ ſi ſtatutum diſponat quòd vir lucretur dotem vxoris præmortuæ ſine filijs ex eis, quòd ex eo infertur, quòd filius primi matrimonij, qui non

eſt filius

est filius ex vtroq; ipsorum, ad ipsam dotem datam secundo viro non admittatur ex virtute dictæ. l. hac edictali, quia verba debent intelligi cum effectu glo. in. l. sed hoc nisi. ff. de iure dot. Sed si diceretur q; filius primi matrimonij posset eam aduocare per ipsam. l. hac edictali non haberent effectum verba dicti statuti, quæ dicunt quòd maritus lucretur dotem, quia non lucratur qui alijs restituere tenetur. l. aliud est capere. ff. de verbo. signifi. Item in col. penul. in vers. præsupposita igitur valentia statuti, ad demonstrationem, quòd non habeat locum dicta. l. hac edictali, arguit hoc modo: quòd supposita potestate quòd statutũ possit tollere dispositionem ipsius legis, si statutum defert lucrum marito totius dotis non existentibus liberis ex eis quòd maritus lucratur dotem ipsis filijs ex eis non existentibus, & quòd istud argumentum concludit formaliter. Nam maior patet ex verbis statuti: minor est vera in facto. Igitur conclusio est necessaria, si enim possimus istud statutum glosare subaudiendo ibi ex eis supple nec ex alio matrimonio ista esset glo. ceruotina, & extranea. prçterea si subaudiremus hoc: esset sensus q; extantibus ex alio matrimonio liberis vir nihil lucraretur quòd est falsum.

Præterea confirmatur hæc opinio secundum eum. Nam in isto casu non potest misceri ius commune cum iure municipali propter illud verbum ex eis, quod est terminus restrictiuus & discretiuus, de cuius natura est quicquid excipit ponit. l. quæsitum. §. idem respondet, & ibi not. ff. de fundo instruc. Ergo filij primi matrimonij non derogant prouidentiæ statuti. Hoc idem voluit Roma. in cons. 44. col. 3. vbi inquit, quòd stante statuto, de quo supra, si vxor decesserit sine liberis ex eis relictis tamen filijs ex altero matrimonio, quòd habet locum dispositio ipsius statuti, ex quo verba sunt clara. l. accusare. §. omnibus. ff. de accusat. l. cum in plures. §. lege. ff. loca. Idem etiam tenuit post Bald. & Roma. de quibus supra, Socyn. in cons. 52. col. penul. volu. 3. qui confirmat hanc sententiam alia ratione. Nam si verum esset quòd filij prioris matrimonij habeant impedire huiusmodi lucrum, satis fuisset dicere quòd vxore præcedente sine liberis maritus lucretur dotem, quia ex quo dicebatur decedere cum liberis maritus non fuisset lucratus. l. ex facto. §. penult. ff. ad Trebel. Igitur illa verba, ex eis, superfluò fuissent apposita & nihil operarentur iuxta. l. si quando. ff. de lega. j. Igitur, vt euitetur superfluitas, censentur apposita ad exclusionem filiorum primi matrimonij, vt non sint impedimento lucro, quod defertur marito; & subdit Socy. quòd ista est vera opinio licet contrarium videatur sentire Bal. in dicto. c. j. an maritus succedat vxo. quam etiam amplectitur Paris. qui in terminis huius statuti consuluit

7

in cons.suo.91.vol.3.vbi in.4.col. vers.& etiam quoniam, dicit quod ex quo tale statutum solum admittit filios ex illo matrimonio, & in tali lucro eos reseruat & exceptuat quod talis reseruatio & exceptio facta de liberis ex eis confirmat regulam in alijs filijs non exceptuatis, & sic in illis ex primo matrimonio, vulgata.l.quæsitũ.§.deniq;.ff.de fun.instr.

Sed vltra Socy.& Paris.in terminis adduco decisionẽ Pet.de Anch. de quo ipsi mentionem non faciunt, in cons.380.vbi expresse dicit, quod si statuto caueatur, quod decedente muliere sine filijs ex eo matrimonio tempore obitus sui remaneat dimidia pars suarum dotium penes maritum, quod virtute ipsius statuti non obstantibus filijs ex primo matrimonio maritus lucrabitur dotem; & subdit æquum fore dictũ statutũ seruari: quia in eo versatur publici iuris ratio. vt sic contenti lucro dimidiæ dotis muliere decedente in secundo matrimonio sine liberis ex eo viri magis prouocantur ad matrimonia contrahenda.

8 Non obstant modò adducta in contrarium. Et in primis, quod statutum loquitur simpliciter: quia respondetur quòd argumentum procederet, quando statutum simpliciter loqueretur. Secus autem quando ex verbis statuti appareret statuentes voluisse derogare dictæ.l. hac edictali, in præiudicium filiorum primi matrimonij, vt est casus quæstionis nostræ: tunc enim non recipit restrictionem nec interpretationem à iure communi, vt per Salyc.in dicta.l.hac edictali, in.6.q.in fi.& per alios de quibus supra in.q.25.

Non obstat secundum argumentum, in quo dicebatur statutum exceptuare filios ex illo & eodem matrimonio, quibus extantibus vnà cum eis poterant succedere filij primi matrimonij: vnde idem quando non extant filij ex eis sed solum ex primo matrimonio vt æqualis sit determinatio; quoniam ad hoc dicunt Dec.in cons.283.col.3.vers. secundò non obstat, & vers.tertiò non obstat.& Paris.in dicto cons.91. colum.penult. versi.non obstat quartum, ad hoc est manifesta responsio. Nam quando extant communes liberi, ideo maritus non admittitur quia conditio requisita à lege municipali non verificatur, & ideo cum simus extra statuti terminos, & sic in casu omisso ac in mera dispositione iuris nimirum si veniunt liberi primi matrimonij cum liberis communibus, sed quando sunt tantum liberi ex primo matrimonio maritus lucratur dotem, & ipsi excluduntur à successione, & ideo talis æquiparatio fieri non potest, quia verba statuti repugnant quæ manifestam faciunt differentiam inter filios communes & liberos primi matrimonij.& sic dicta.l.iam hoc iure, non potest procedere in casu isto, quia non habet locum vbi est diuersa ratio inter vnum

9 casum & alium, vt notat. Imol.in.l.gaius, colum.3.ff.solu. matrimo.

& Docto.

& Docto.in dicta.l.iam hoc iure, prout in terminis nostris, quoniam in capite exclusiuo mariti existentibus liberis communibus veniunt omnes liberi æqualiter ad successionem ab intestato: quia tali casu inter ipsos communes liberos vtriusq; matrimonij à statuto nil innouatur, sed in capite inclusiuo mariti non extãtibus cõmunibus liberis à statuto quid innouatur, quia excludũtur liberi primi matrimonij. Igitur nimirum si cessat argumentum æquiparationis, & ad illud, quòd inter filios debet esse æqualis determinatio; secundum eos pariter respõdetur, quòd adest diuersa ratio in vno casu & in alio, quando nulli extant ex secundo matrimonio, sed tantum ex primo: Item & quando extant ex vtroque, & quia in casu, de quo quæritur, nullus extat ex secundo, quem casum exceptuat statutum, sed solum extant ex primo quod statutum excludit, & eo in casu lucrum defert secundo marito, meritò de casu ad casum non venit arguendum. Imò plus voluit Paris. vbi supra quòd etiam si filij extarent ex vtroq; adhuc illi tantum ex secundo matrimonio deberent admitti, exclusis filijs ex primo, & hoc virtute statuti fauorem pręstantis istis filijs ex secundo, & excludentis illos ex primo. quòd quidem fieri potest vt per Socy. in dicto cons. 52. col. pen. & fina.

Ad dictum Bal. in dicto c. j. an mari. succe. vxo. respondetur per Paris. vbi supra, & primò q; Bal. ibi non determinat quæstionẽ, sed se remittit ad dicta per eum in. d. l. hac edictali, vbi nihil dicit, & si aliquid diceret idem Bal. consulendo tenuit contrarium in dicto cons. 495. per totum, vbi latissimè disputat hanc quæstionem, & ipsa opinio de qua in dicto cons. est tenenda tanquã magis deliberata & cõsulta, vt tradit Barto. in. l. si pater. C. de institu. & substitu & Alex. in cons. 136. col. 12. vers. decimò quintò non obstant, vol. 2. & Cur. Sen. in cons. 77. in fi. & Bal. vbi supra in specie repræhendit Socy. in dicto cons. 52. col. pen.

10 Non obstat quartum fundamentum, quòd mulier debet curare, quòd secundo viro plus non concedatur quàm contineatur in dispositione dictæ. l. hac edictali: quæ alienatio & dispositio nedũ pacto, sed etiam per dispositionem statutariam & legalem videtur sibi prohibita: quia respondetur secundum communem opinionem, de qua per 11 Socy. in dicto consi. 52. col. j. & Paris. in dicto cons. 91. colum. 4. in fin. quòd non valet argumentum de pacto ad statutum negatiuè, vt per Barto. in. l. alia. §. eleganter. ff. solu. matri. Vnde licet pacto non possit contra dispositionem dictæ. l. hac edictali, in præiudicium filiorum primi matrimonij alienare & disponere: tamen bene potest ex dispositione statutaria istud induci, & derogari dictæ. l. hac edictali, vt etiam dixit Anch. in citato cons. 380. col. 3. Item quia dispositio ipsius

legis

12 legis non habet locum in alienatione & dispositione necessaria, vt per Bald.in dicto cons.495.colum.5.& Roma in cons.219. quem sequitur Claud.in.l.si quis ita.§.ea lege, col.j. vers. & istam glosam.ff.de verb. obligat. prout est ista alienatio, quæ fit virtute statuti, cum statutum derogando dictæ.l.hac edictali, permittat lucrum secundo marito in præiudicium filiorum primi matrimonij, & consequenter videtur permittere dationem in dotem, ex qua sequitur lucrum tanquam necessarium antecedens, qui enim vult consequens, necessariò vult antecedens ad illud.l.illud.ff.de acquiren.hæredi. Vnde isto casu alienatio virtute statuti non dicitur prohibita sed permissa; & ita tollitur quod habetur in dicta.l.codicillis.§.fina.& per glo.in dicto.§.ea lege. Nam illa locum habent in materia prohibita in antecedenti & consequenti: Secus vbi permissio consideratis verbis statuti claris cõceditur in antecedenti & cõsequenti: quia cum ex verbis statuti sit derogatum ipsi l.hac edictali prohibitio de qua ibi penitus cessat.ita Bal.in citato cõs. 495.col.5.vers.nec obstat, & Socy.in allegato cõs.52.& Paris.in præfato cons.91.col.pen.

13 Non obstat quòd statutum recipere debeat interpretationem passiuam à iure communi, & sic a dicta.l.hac edictali: quia respondetur secundum Socy.in dicto cons.52.col. fina. hoc esse verum nisi ex verbis statuti constaret quòd statuentes velint recedere à iure communi, quia tunc non recipiet talem interpretationem, aliàs secus. & inquit, quòd hæc fuit distinctio Ioan.de Imol. in.l.si vero.§.de viro.ff.solu. matri.in materia interpretationis restrictiuæ; vbi, quando quæritur, an lex vel statutum generaliter loquens recipiat interpretationem restrictiuam per regulam iuris communis, distinguit; quòd aut constat de mente legis nouæ, quòd voluerit corrigere legem antiquam in materia de qua quæritur: & tunc non recipit restrictionem argu.l.j.§. generaliter.ff.de lega.præstan. Si verò non constat de mente quòd voluerit corrigere materiam de qua quçritur, licet in alia materia corrigat, & tunc lex noua distingui debet per legem antiquam auten.offeratur cum glos.C.de lite contesta. vel quando si non fieret restrictio quis indebitè damnum pateretur iuxta notata in.l.fi.§.in cõputatione.C.de iure delib. Sed in casu huiusmodi quæstionis vt supra dictum fuit satis dicitur constare q statutum voluerit corrigere ius commune: Igitur restrictio fieri non debet, quia statutum vult q si vxor decesserit sine filijs ex eo matrimonio maritus lucretur dotem; quod est contra ius commune. Igitur non debet restringi per id ipsum ius commune; præsertim, quia illa verba ex eis nihil operarentur contra.l.si quando, de lega.j.

Non

Non obstat ꝙ per statutum non derogatur dictæ.l.hac edictali, & sic non fit præiudicium filijs primi matrimonij nisi expresse istud di= 14 catur: quoniam vera & communis conclusio est in contrarium, quòd imò ipsi legi derogatur, si ex verbis statuti potest apparere statuen= tes voluisse derogare licet expresse de ipsa derogatione mentionē non fecerint, nec de filijs primi matrimonij, vt per Saly.in dicta.l.hac edi= ctali,in.6.q.in fi.& per ea quæ dixi supra in.q.25.

Non obstat vltimo loco autoritas Bal.in dicta.l.j.C.de inoffi.doti. quoniam vt dicit Paris.in iam sępius allegato cons.91.col.fin. Bal.ibi verbum nullum dicit quoad terminos huius quæstionis, & sic ex his constat vt subdit Paris.ꝙ non est curandum de dictis per Socy.in di= cto cons.35.cum ipsemet contrarium punctualiter tenuerit in terminis huius statuti in dicto cons.52.cuius opinio tanquam magis deliberata & copiosius examinata est sequenda,ex eo etiam,ꝙ rationes,quæ per eum ibi adducūtur sunt efficacissimæ; & in quo respondet omnibus in contrarium adductis de quibus in dicto cons.35. & ideo tu sequere hanc sententiam quam dicit esse veram & sequendam Socy. in citato consil,52.in fin.

Summarium.

1 STATVTVM *disponens quòd muliere prædecedente sine filijs maritus nihil teneatur restituere de dote non corrigit.l.hac edictali.C.de secun.nup. Sed contra nu.11.*

2 *Casus omissus à statuto remanet in dispositione iuris communis quod declara, ut nume.12.*

3 *Verba generalia statuti & absoluta generaliter intelligi debent: & à uerbis eius non est recedendum etiam quòd essemus in materia odiosa quando pro= prietas uerborum hoc requireret.*

4 *Verba uniuersalia statuti de lucro dotis faciunt includi ea quæ aliàs non in= cluderentur.*

5 *Statutum quòd maritus præmoriente uxore in omni casu lucretur dotem ex= cludit filios primi matrimonij.*

6 *Idem quando statutum defert totam dotem.*

7 *Verba negatiua sunt maioris uirtutis quàm affirmatiua; quia negatiua inten= sius negat quàm affirmatiua affirmet.*

8 *Dispositio affirmatiua licet uerificetur in primo actu; secus est in negatiua,quæ porrigitur in infinitum.*

9 *Testator si aliquid reliquit filiæ ultra legitimam & mandauit eam quòd non nuberet mercatori aliàs quòd perdat legatum, si ipsa primò nupsit mercato= ri, & eo mortuo nobili non mercatori perdit legatum.*

10 *Verba statuti sunt intelligenda ne sint superflua, sed ut aliquid operentur, maximè quando aliquis sanus intellectus aliquid importans, etiam si sit contra ius commune, potest ei dari; & præsertim ubi uerba sunt uniuersalia.*

Quæstio Trigesima prima.

1 QVæritur etiam, An statutum disponens, ꝙ muliere prędecedente maritus nihil teneatur de dote restituere, corrigat. l. hac edictali. C. de secun. nup. & sic excludat filios primi matrimonij: & videtur dicendum ꝙ non: quia huiusmodi statutum non loquitur in casu in quo extant filij ex primo matrimonio: Vnde iste casus non intelligitur in statuto compręhensus, sed ab illo exceptus & exclusus: Quo casu cum verba respectu personarum sint indefinitè prolata, cum non exprimantur personæ, quibus restitutio fieri prohibetur, licet respectu rei, idest dotis, sint vniuersalia propter illud verbum, nihil vt in. l. finali. ff. de liber. & posthu. sequitur ꝙ iste casus tanquam omis-
2 sus à statuto remanere debet in dispositione iuris communis, & sic. l. hac edictali, per quam plus non debetur marito quàm vni ex filijs primi matrimonij, & ita ex his decidit Do. meus Ruin. in cons. 63. col. 2. in fi. volu. 5.

Quibus tamen non obstãtibus contrariam sententiam tanquã ma-
3 gis amicam veritati tenẽdam existimamus. Et primò, quia verba statuti quòd maritus nihil de dote restituat sunt generalia & absoluta, siue extent filij, siue non, ergo generaliter intelligi debent. l. j. §. generaliter. ff. de lega. præstan. & à verbis ipsius non est recedẽdum. l. quod constitutum ff. de mili. testa. dato ꝙ essemus in materia odiosa quando verborum proprietas hoc requirere videtur. l. cum lege, vbi Aret. ff. de testa. Cald. in cons. j. in tit. de cõsangui. vel affi. Sed à fortiori vbi materia est fauorabilis, prout in casu huiusmodi quęstionis vbi tale statutum excludẽs expressè vel tacitè filios ex primo matrimonio inductũ fuit, vt supra dixi in. q. 24. in fauorẽ viduarũ, quæ viros non reperiebant. Igitur per tale statutum excludendi veniunt filij primi matrimonij, & per consequens maritus ad lucrum dotis admittendus.

4 Secundo probatur ista opinio. Nam quòd nihil de dote restituatur sunt verba vniuersalia; quæ verba faciunt includi quæ aliàs non includerentur, vt per Barto. in. l. generali. §. vxori. ff. de vsufruc. lega. & Dominum meum Ruin. in cons. 149. nume. 10. volu. 1. & in terminis de lucro dotis hoc voluerunt Roma. in consil. 44. colum. 3. Dec. in l. omnia. ff. si cert. peta. & alij de quibus supra in quæst. 29. vbi statu-
5 tum disponẽs ꝙ maritus pręmoriente vxore in omni casu lucretur dotem, propter illa verba vniuersalia in omni casu excludit filios primi matrimonij.

6 matrimonij. Item similiter quando defert statutum totam dotem marito vt per Paul. de Cast, in cons. 192. col. 2. volu. j. ergo & idem dicendum est, quando disponit, quòd nihil de dote restituatur.

7 Tertiò confirmatur hæc sententia. Nam verba negatiua sunt maioris virtutis quàm affirmatiua: quoniam negatiua intẽsius negat quàm affirmatiua affirmet vt est glo. in c. cum dilectus, de consuetu. Hinc 8 videmus quòd licet dispositio affirmatiua verificetur in primo actu. l. boues. §. hoc sermone. ff. de verbo. signi. Tamen secus est in negatiua, quæ porrigitur in infinitum, vt est glo. fin. in. l. hoc genus. ff. de condit. & demon. quam sequitur Oldrad. in cons. 16. incip. Thema; per quam 9 ipse consuluit quòd si testator aliquid reliquit filiæ vltra legitimam, & mandauit quòd non nuberet nisi mercatori vel filio mercatoris aliàs perdat legatum: si ipsa primò nupsit mercatori, & eo mortuo nobili non mercatori quòd perdit legatum, & istam limitationem dicit alibi non legisse Ias. in. l. duobus. §. ei qui. ff. de iureiur. quam etiam sequitur Paul. de Cast. in. d. l. hoc genus, qui dicit q̄ ex illo cons. Abbas habuit magnum honorem. & idem tenet Ias. in. l. diuortio, in. §. quod in anno, col. fi. ff. sol. matr. & Dec. in cons. 617. col. j. Sed statuta disponentia affirmatiuè, q̄ maritus lucretur in omni casu dotem, vel q̄ lucretur totã dotem excludunt filios primi matrimonij, vt per Roma. Dec. & Paul. vt supra dixi: ergo fortius excludere eos debet statutum negatiuè disponẽs, q̄ maritus nihil de dote restituere teneatur, cum ipsa negatiua, nihil, maximè sit vniuersalis, vt dicta. l. fi. de libe. & posthu.

10 Quartò facit. Verba apposita in statutis sunt intelligenda, ne sint superflua, sed vt aliquid operẽtur, vt notat Bar. in. l. 4. §. prætor ait, in 3. col. vers. quæro quid si statutum. ff. de damno infec. maximè quando aliquis sanus intellectus aliquid importans etiam contra ius commune potest ei dari. l. j. §. fin. vbi notatur. ff. ad municipa. Paul. de Cast. in dicto cons. 192. in princ. & præsertim vbi verba sunt vniuersalia, vt per Corn. in cons. 316. col. pen. volu. j. & Dec. in cons. 617. in fi. Sed si istud verbum, nihil, non excluderet filios primi matrimonij esset sine virtute operandi contra. l. si quando, de lega. j. superfluoq; esset appositum, cum satis fuisset dicere simpliciter in statuto q̄ maritus præmoriente vxore non restituat dotem. Igitur, ne frustra appositum censeatur, fatendum est quòd illa dictio, nihil, vniuersalis excludat ipsos filios ex primo matrimonio prout in simili dicit Socy. in cons. 52. col. pe. vol. 3. quòd statutum deferens dotem marito vxore præmoriente sine filijs ex eis derogat. l. hac edictali, & sic excludit filios primi matrimonij à dote materna, ne dicta verba ex eis censeantur superfluo apposita, vt de hoc latè dixi supra in quæst. præcedenti.

Quintò

11 Quintò & vltimò hanc quæstionem in terminis decidunt Dec. in cons. 19. col. 2. & 3. & in cons. 353. col. 2. Paris. in cõs 91. col. 3. in fi. vol. 3. vbi vult idem esse in isto casu, ac si expressè esset derogatũ dictæ. l. hac edictali, & Berous in quæstio. suis famil. q. 119. vers. tertius casus.

12 Non obstat modò argumẽtum ex aduerso factum, ꝙ cum in huiusmodi statuto non fuerit facta mẽtio de filijs primi matrimonij, iste casus tanquam omissus debet remanere in dispositione dictæ. l. hac edictali, ac secundum eam regulari: quia respondetur, ꝙ etsi in specie non fuerit derogatum ipsi legi, & sic facta mẽtio de filijs primi matrimonij; tamen cum ex coniecturis constet de contraria intentione statuentium, non procedet dictum argumentum, cum statuentes possint illi legi derogare, vt per Saly. in dicta. l. hac edictali, q. 6. in fi. & Paul. de Cast. in citato cons. 192. col. 2. in fi, & alios de quibus supra in. q. 25. Quod tamen satis dicitur constare de mente ipsorum statuentium in terminis huius quæstionis, cum studiosè apposuerint, & cum misterio illud verbum, nihil, quod effectum aliquem producere non potest nisi præmissam exclusionem filiorum primi matrimonij. Igitur &c.

Nec obstat autoritas Do. mei Rui. quia ex rationibus supra deductis necnon & ex autoritatibus pariter citatis constat non esse stãdum eius singulari sententiæ, sed adhærendum esse cõmuni opinioni, à qua in iudicando non est recedendum.

Summarium.

1 LEGI, *hac edictali derogatum esse non intelligitur si statutum admittit maritum ad lucrum dotis per mortem uxoris decedentis sine liberis communibus sed contra nu. 5. & . 11.*

2 *Statutum si disponat quòd uxore præmoriente sine filijs ex eis maritus lucretur dotem non derogat. l. hac edictali sed contra nu. 17.*

3 *Statutum simpliciter disponens quòd uxore præmoriente sine liberis maritus lucretur dotem nõ excludit filios prioris matrimonij, quod declara, ut nu. 16.*

4 *Dos data primo uiro non censetur simpliciter constituta secundo extantibus filijs ex primo matrimonio quo ad effectũ ut maritus ex statuto poßit aliquid lucrari ultra id quod acquiritur uni ex filijs primi matrimonij.*

6 *Exceptio firmat regulam in omnibus casibus non exceptuatis.*

7 *Statutum quando loquitur simpliciter, licet recipiat interpretationem à iure communi: Tamen fallit quando statutum procedit ulterius faciendo aliquas exceptiones, quia tunc non habet locum ius commune sed statuto stare debemus in casibus non exceptis ab ipso statuto.*

8 *Princeps quando excipit unum casum in quo uoluit tertio præiudicare, ex tali exceptione declaratur intentio Principis & ampliatur quòd in alijs casibus*

non

non exceptuatis noluit tertio præiudicare.

9 *Constitutio procuratoris ad omnia præterquàm ad unum casum requirentem speciale mandatum, ut puta quòd non poßit deferre iuramentum, operatur ut omnia alia poßit in quibus requiritur speciale mandatum.*

10 *Verba intelliguntur eo respectu quo prolata sunt.*

12 *Statutum licet debeant secundùm leges declarari & in nonnullis casibus restringi; Tamen id non procedit ubi uerba legis municipalis adeò ampla sunt ut commodè & citra manifestam cauillationem restringi non possunt.*

13 *Verbum minimum in statuto non censetur appositum sine uirtute operandi.*

14 *Statutum admittens maritum ad lucrum totius dotis uxore descendente sine liberis excludit filios primi matrimonij.*

15 *Rei appellatione uenit tota res.*

Quæstio Trigesima secunda.

1 AN dispositio.l.hac edictali correcta esse intelligatur stante statuto, q vxore præmoriente sine liberis communibus maritus lucretur dotem. Do. meus Ruin. in cons. 59. col. 10. vers. præterea, vol. 3. videtur velle quòd non: quoniam vbi etiam verbum cōmunibus non fuisset expressum, sed solum dictum fuisset non extantibus filijs intelligeretur de cōmunibus & natis ex vxore & viro, cui defertur lucrū, & sic talis expresio omnino fuit superflua vt probatur in.l.cum vir, & ibi Bar. & Doct. ff. de condi. & demon.l.si inter. ff. de pac. dotal. ergo datur intelligi q illa verba sine liberis communibus non habeant derogare dispositioni dictæ legis, prout etiam non derogatur, si statutum simpliciter disponere de lucro dotis non existētibus liberis, vt per Bar. & alios in dicta.l.hac edictali. Cui sentētiæ accedat quod notat Socy.

2 in cons. 35. col. 3. in princ. volu. 4. vbi statutum deferens lucrum dotis marito vxore præmoriente sine filijs ex eis non derogat illi legi, quia illa verba etiam intelliguntur quāuis non sint expressa in statuto simpliciter deferēte lucrum dotis, si vxor prædecesserit sine filijs, & sic illa expresio tanquam superflua nihil operatur, & subdit q Bal. punctualiter ita decidit in.l.j.C.de inoffi.doti.

Secundò idem vult ipse D. meus Rui. in cons. 61. in. 2. dubio, vol. 3. vbi inquit quòd tale statutum q non extantibus communibus liberis maritus lucretur dotē, si non procedit vlterius non derogat ipsi.l.hac

3 edictali, sed q maritus tantum consequetur quātum vnus ex filijs primi matrimonij, cui minus acquireretur, vt per Bart. ac alios in dicta.l. hac edictali, & Bar. in disputatione incip. mulier habens amplum pa-

4 trimonium, vbi dicit q si mulier transeat ad secunda vota, quòd dos primi matrimonij non intelligitur simpliciter constituta, quādo extant filij

filij primi matrimonij quo ad effectum vt maritus ex pacto vel statuto possit lucrari vltra id quod acquiritur vni ex filijs primi matrimonij, cui minus acquiritur: & subdit quòd in terminis hoc vult Bald. in c. j. an mari. succe. vxo.

5 His tamen non obstantibus contraria sententia de iure est verior & magis recepta, quod probatur. Nam statutum ponit regulam quòd nõ extantibus communibus liberis ex vxore prædefuncta maritus lucretur dotem, & ab ea excipit vnum casum solum, & in eo duntaxat maritum excludit à lucro dotis, videlicet quando extant communis liberi sumendo argumentum à contrario sensu (vt licet) iuxta not. in l. j. ff. de offi. eius cui manda. est iurisd. & quo sequitur quòd cum talis ex-

6 ceptio, firmet regulam in omnibus alijs casibus non exceptuatis. l. tribunus. §. fi. ff. de testa. mili. quòd firma manet regula, ꝙ maritus etiam extantibus filijs primi matrimonij debet lucrari dotem vt decidi videtur ex dictis per Bald. in. l. j. §. sed excipiuntur, in fi. ff. de ferijs: vbi

7 inquit quòd quando statutum loquitur simpliciter tunc recipit interpretationem à iure communi. l. si serui vestri. C. de noxal. Si verò procedit vlterius faciendo aliquas exceptiones, & tunc non habet locum ius commune: quia in casibus à statuto nõ exceptis debemus stare statuto & non iuri communi. Nam exceptio in quibusdam, videtur regulam in cæteris confirmare. Quod & comprobatur, per ea quæ notat

8 Alex. in cons. 215. col. 3. vers. decimò considero, vbi quando Princeps excipit vnum casum, in quo voluit tertio pręiudicare, ex tali exceptione declaratur intentio Principis, & ampliatur quòd in alijs casibus non exceptuatis noluit tertio pręiudicare. Cui etiam opitulatur quod dixit Lap. in c. qui ad agendum, de procura. quem sequitur Alex. in l. fin. ff. quod quisq. iur. & in cons. 36. col. j. vol. 6. & Dec. in c. in consultationi-

9 bus in fi. de offi. deleg. vbi si constituo procuratorem ad omnia nisi ꝙ non possit iuramentum deferre, & sic excipio casum requirentem speciale mandatum: Certè per talem exceptionem ampliatur regula vt procurator omnia alia possit in quibus speciale mandatum requiritur. Item in proposito cùm statutum excipiat liberos communes, quibus noluit præiudicare: ergo infertur quòd liberos primi matrimonij voluit excludere. & ita in terminis huius quæstionis arguit Dec. in consi. 283. col. 2. vers. hoc idem, vbi etiam pro cõfirmatione facit quod idem Dec. in. j. col. considerat, dum dicit quòd cum ista verba, non extãtibus liberis communibus, sint prolata respectu vxoris præmortuæ intelligi debent de communibus liberis ex marito & vxore præmortua, quia

10 verba intelliguntur eo respectu quo prolata sunt. l. debitor. §. fin. ff. ad Trebel. & in talibus liberis cõmunibus ex dicto marito & vxore præ-

mortua

mortua est, ratio manifesta, q maritus pater liberorũ excludatur, quia pater maritus æquo animo tolerabit, si illo excluso eius filij admittantur, propter maximam affectionẽ patris in filios. l. isti quidem. ff. quod met. cau. nec propter hoc maritus retrahetur à matrimonio, ad quod cum tali lucro à statuto inuitatur: secus esset in liberis primi matrimonij. Igitur cum maritus excludatur à lucro dotis existentibus communibus liberis, illis ergo non extantibus maritus indistinctè admitti debet prout statutũ generaliter loquitur, & sic etiam existẽtibus liberis ex primo matrimonio, aliàs si eorum occasione maritus non deberet lucrari dotem, ipsa verba, de cõmunibus liberis ex vxore præmortua, essent superflua & nihil operarentur, contra. l. si quando. ff. de lega. j.

11 Secundò q dictæ. l. hac edictali, per huiusmodi statutũ sit derogatum, vltra Dec. in citato cõs. 283. col. j. & ij. voluit Paris. sequẽdo Dec. in cons. 91. col. 3. in fin. volu. 3. Alcia. in lib. j. de verbo. signi. car. 28. vbi 12 inquit quòd licet statuta debeant secundum leges declarari, & in nonnullis casibus restringi: tamen id non procedit, vbi verba legis municipalis tam ampla sunt, vt commodè & citra manifestam cauillationẽ restringi non possunt, vt si statutũ diceret, q maritus decedẽte vxore sine cõmunibus liberis lucretur dotem. Quorsum enim liberorũ communium mẽtio fit, nisi vt qui cõmunes non non sint reijciantur? Idem tenuit D. meus Rui. in cons. 59. col. 9. in fi. vers. non obstat etiam q dicitur, & col. 10. in prin. vers. cum enim maritus, vol. 3.

Non obstant quæ in contrarium adducta fuerunt, & in primis dictũ D. mei Rui. in cons. 59. col. 10. vbi ponderat dicta verba. non obstantibus communibus liberis esse superflua, cum aliàs sine expressione ea tacitè intelligerentur: quia respondetur quòd imò cum virtute operandi apposita fuerant, vt aliquid addatur iuri communi: & sic ad demonstrationem, quòd intentio statuentium fuit excludere filios 13 primi matrimonij; cum quodlibet minimum verbum in statutis non censeatur appositum sine virtute operandi, vt per Bald. in rub. de contrahen. emptio. in. 9. q. & D. meum Rui. in cons. 81. col. 3. & 4. vol. j. & per Dec. in terminis huius quæstionis in dicto cons. 283. col. j. & Alcia. vbi supra, & Socy. in cons. 52. col. pen. vol. 3. Quod etiam demonstratur alio modo. Nam nos videmus, vt supra dictum fuit in. q. 31. q statutum disponens quòd vxore prędecedente sine liberis maritus lucretur totam dotem, excludit filios primi matrimonij, vt per Paul. de Cast. in citato cons. 192. col. 1. volu. j. & tamen attenta ratione Domini mei Rui. hoc non esset dicendum: cum etiam si statuto caueatur simpliciter quòd maritus lucretur dotem, tale statutum debet intelligi de tota dote, quia appellatione rei venit tota res, vt not. in. l. si

rem.ff.de rei vendi.& probatur in.l.de pupillo.§.qui nuntiat,vbi Bar.& communiter Doct.ff.de oper.noui nuntia. ergo sequitur q artificiosè & cum misterio dicta verba,sine communibus liberis, sunt apposita in statuto ad exclusionem filiorum primi matrimonij: cum alium effectum operari non posint vt in simili dicit Paul.de Cast.in dicto consi. 191.col.2.in fi.de statuto deferente lucrum totius dotis.

Secundò in dictis Do.mei Rui. non potest fieri fundamentum,cum ipsemet non audeat hoc pro firmo ponere:dum dicit,vel saltem negari non potest quin de hoc dubitari potuisset,& tanto fortius,cum in citato cons.59.col.9.in fin.cum seq in prin.admittat ipsa verba operari exclusionem filiorum primi matrimonij.

Non obstant etiam notata per D.meum Rui.in dicto cons.61.in.2. dubio,quia Bar.& alij in dicta.l.hac edictali.& Bart.in dicta disputat. mulier habens &c.allegati per ipsum D.meum Rui non loquuntur in statuto de quo in quæstione præsenti, videlicet non extantibus cōmu-16 nibus liberis, sed solum quādo simpliciter per statutum conceditur lucrum marito vxore præmoriēte sine filijs. Quo casu verum est q tunc statutum recipit interpretationē à dicta.l.hac edictali:& ad dicta Bart, in simili casu respondet Paris.in cons.91.col.pen.in fi.volu.3.& ideo, cum dictæ decisiones non meruerint allegari in proposito huius quæstionis,non valent dicta per eum in dicto cons.iuxta notata per Barto. in.l.non solum.§.liberationis verba.ff.de libera.lega.

Minusque facit decisio Bal.in dicto.c.j.an mari.succe.vxo.quia licet Bal.ponat quæstionem, An per statutum vxore præmoriente sine filijs ex eis, maritus lucretur dotem,excludantur filij primi matrimonij, & sic derogetur dictæ.l.hac edictali,& arguat hinc inde ad partes: tamen pro decisione se remittit ad dicta per eum in ipsa.l.hac edictali, vbi nullam penitus facit mentionem de terminis illius quæstionis : & 17 quatenus hoc diceret viribus non subsisteret eius sententia , quia contrarium ipse de directo consuluit,vt in cons.495.vol,5.vbi per multas rationes & quidem vrgentes demonstrat , q vbi in statuto sunt apposita illa verba,sine filijs ex eis,excluduntur filij primi matrimonij , & Bal.in dicto.c.j.reprobat in specie,Socy.in cons.52.col.pen.vol.3.

Ad dicta per Socy.in cons.35.post Bal in.l.j.C.de inof.dot.respondet Paris.in dicto cons.91.col.fi.q Bal.ibi verbū nullum dicit ad terminos illius quęstionis,& q idem Socy.fuit sibi contrarius,vt patet in con.52.vbi magis deliberatè loquutus fuit, & quia latisimè illā quæstionem ac satis abundè examinauimus supra in.q.30. Ideo non conterendo tēpus vbi nō expedit,ad ibi dicta me remitto.& ita hanc partem teneas tanquam fulcitam melioribus rationibus & autoritatibus.

Summarium

Summarium.

1 LEGI, *hac edictali, derogatum esse censetur stante statuto quo caueatur q̃ uxore præmoriẽte sine filijs amborũ duorũ, maritus lucretur dotẽ, & nu. 10.*
2 *Verba debent intelligi eo respectu quo prolata sunt.*
3 *Statutum si disponat quòd uxore præmoriente sine communibus liberis, maritus lucretur dotem, excludit filios primi matrimonij.*
4 *Argumentum à contrario sensu sumitur etiam in materia correctoria, ut uerba aliquid operentur etiam ad correctionem iuris antiqui.*
5 *Statutum si admittit maritum ad lucrum dotis uxoris præmorientis sine filijs ex eis, excludit filios primi matrimonij.*
6 *Statutum concedens marito lucrum totius dotis uxoris præmorientis sine filijs, excludit filios prioris matrimonij.*
7 *Statutum quòd uxore præmoriẽte sine filijs amborum, maritus lucretur dotem, non uerificatur in nepote ex filia.*
8 *Verba geminata magis demonstrant enixam uoluntatem statuentium.*
9 *Legi, hac edictali etiam tacitè derogatur.*

Quæstio Trigesima tertia.

1 QVid si statutum deferat dimidiam partem dotis marito vxore præmoriente sine filijs amborum duorum, An corrigatur dispositio ipsius. l. hac edictali. & omissis superfluis teneas, quòd ipsi legi per huiusmodi statutum derogatum esse censetur; quoniam illa verba, sine filijs amborum duorum, sunt prolata respectu vxoris præmortuæ, & ideo intelligi debent de filijs natis ex eodem matrimonio, 2 cum verba intelligãtur eo respectu quo ptolata sunt. l. debitor. §. si. ff. ad Trebel. l. si quis domum. §. quod tamen. ff. loca. notat Bal. per illum tex. in. l. si pater. §. qui duos. ff. de adoptio. Cum ergo maritus excludatur præmortua vxore à lucro dotis extãtibus filijs amborum duorum: illis ergo non existentibus maritus admitti debet ad dictam dimidiam prout statutum generaliter loquitur: & sic extantibus etiam liberis ex primo matrimonio, aliàs si maritus propter ipsos filios ex primo thoro non lucraretur dictam partem dotis, sequeretur q̃ illa verba sine filijs amborum duorum, prout statutum loquitur, superfluo apposita essent, & nihil operarentur: quod nullo modo est dicendum. c. si papa, de priuileg. in 6. l. si quando, de lega. j. & hoc fundamento vtitur Dec. in 3 cons. 281. col. j. vbi dicit, quòd si statutum disponit q̃ vxore præmoriẽte sine communibus liberis maritus lucretur dimidiam partẽ dotis, quòd ipsa verba, sine liberis communibus, cum sint prolata respectu vxoris præmortuæ, & ne superfluò apposita videantur, & sic sine vir-

tute operandi, excludunt filios primi matrimonij. & subdit, hoc in tantum procedere, quod etiam in materia correctoria, vt verba aliquid operentur, sumitur argumentum à contrario sensu, etiam ad correctionem iuris antiqui, vt not. Roma. in auten. ex testamēto, per illum tex. C. de colla & de hoc est glo. in l. nulla. C. de episco. & cleri. notat Bald. in. l. obseruare, in. §. proficisci. ff. de offi. procons. & lega. Pro qua sententia accedat quod dixit Roma. in cons. 44. col. 3. & Socy. in cons. 52. col. pe. vol. 3. vbi tradit, quòd statutum si admittit maritum ad lucrum dotis vxore pręmoriente sine filijs ex eis, excluduntur filij prioris matrimonij propter illa verba, ex eis, ne frustratoriè apposita censeantur. Ad idem facit quod dixit Paul. de Cast. in cōs. 192. col. j. & ij. vbi concludit, quòd statutum concedens marito, quòd præmoriente vxore sine liberis, lucretur totam dotem, excludit filios primi matrimonij: cum illud verbum, totum, non posset operari alium effectum. & ideo cum in casu huius quæstionis militet eadem ratio, eadem debet esse iuris dispositio. l. illud. ff. ad. l. aquil.

4 5 6

Secundò ista opinio confirmatur ex ijs, quæ dixit Dec. in cons. 353. col. fi. vbi inquit, quòd si statuto caueatur, quòd vxore prædecedente sine filijs amborum, maritus lucretur partē dotis; quòd tale statutum non verificabitur in nepote ex filia; quia si extenderetur ad hunc nepotem, ille non esset filius duarum sed quattuor personarū: quod vtiq; dicendum est in terminis huius quæstionis, quia filij primi matrimonij non essent filij duorum, sed trium personarum. Igitur cum verba dicti statuti in filijs primi matrimonij nō possent adaptari, nec pariter eiusdem statuti dispositio. l. 4. §. toties. ff. de dam. infec. & licet ratio Decij in casu suo à nonnullis mordeatur: tamen in terminis de quibus tractatur bene procedit: quia verè dicere nō possumus, filios primi thori esse filios ipsorum amborum, idest eiusdē matrimonij, & tanto fortius, cum vltra verbum, amborum, addatur & verbū, duorum; quæ verba cum sint geminata magis demonstrant enixam voluntatem statuentium, voluisse excludere filios primi matrimonij, & sic tacitè derogare dispositioni ipsius. l. hac edictali. Quod quidē sufficere videtur, vt per Saly. in dicta. l. hac edictali, in. 6. q. in fi. & Socy. in cons. 52. col. pen. in prin. vol. 3. & alios, de quibus in quæstionibus præcedentibus, vbi istā fore communem opinionem demonstrauimus.

7 8 9

10 Tertiò & vltimò, quòd excludantur filij primi matrimonij stante statuto de quo supra, voluit Dec. in cons. 19. col. 2. Paris. in cons. 91. col. 3. in fi. vol. 3. & D. meus Rui. in cons. 63. col. j. vers. & in primis, & col. 2. vers. non obstat, vol. 3. vbi propriè dicit quòd illa verba, sine filijs amborum, sunt posita ad exclusionem filiorum ex alio matrimonio; &

nio: & ita, si casus tibi euenerit, sequere hanc opinionem.

Summarium.

1 DISPOSITIONI *.l.hac edictali non censetur derogatum, si, stante statuto quòd liceat mulieri secundò nubenti, totam dotem dare, & tradere, secundo uiro, exclusis filijs primi matrimonij; mulier non dederit dotem secundo uiro, & nu.6.*

2 *Dos data primo uiro censetur data secundo, quod declara ut nu.7.*

3 *Verba legis, uel statuti ubi non conueniunt, ibi etiam non militat eius dispositio.*

4 *Statutum de lucro dotis cum sit correctorium iuris communis, restringendum uenit, ut minus lædatur dispositio ipsius iuris communis, quàm sit poßibile.*

5 *Verba statuti, si est poßibile, semper debent intelligi ne quis indebitè damnum patiatur, etiam si ita intelligendo statutum nihil operaretur, uel adderet iuri communi.*

8 *Verba statuti non debent censeri superfluò apposita.*

9 *Verba statuti contra ius commune, non recipiunt declarationem ab illo, quando statutum superfluum redderetur.*

10 *Iuris neceßitati non subijcitur omne quod subijcitur licentiæ, & potestati alicuius.*

11 *Filios magis amore prosequi solemus, quàm nosmetipsos.*

12 *Verba statuti debent capi largè, uel strictè, si ita interpretando, euitatur correctio iuris communis.*

Quæstio Trigesima quarta.

QVia à Doctoribus communiter recipitur, q; derogatum censetur dispositioni.l.hac edictali.C.de secun.nup.stãte statuto q; liceat mulieri secundò nubenti totam dotem dare, & tradere secundo viro, exclusis filijs primi matrimonij, absq; eo quòd cogatur eisdẽ aliquid reseruare, vel restituere, vt per Cur. Sen. & Iun. in auten. preterea.

1 C. vnde vir & vxor, ac Ias. in cons. 50. volu. 1. Dubitatur modò, an si mulier non dederit neq; tradiderit dotem secundo viro, & sic vsa non fuerit facultate sibi à lege statutaria concessa, maritus per mortem vxoris decedentis cum filijs primi matrimonij, lucretur dotem. Primo quidem aspectu videretur dicendum quòd sic, quia à statuto concessum reperitur mulieri, quod aliàs à lege etiam permissum erat.

2 Nam lege cautum comperitur, quòd dos data primo viro censetur data secundo .l. dotem .ff. de iure dot. Cum igitur ista expresio statuti nihil plus posit operari, quàm ea quæ tacitè insunt à lege l. 3. ff. de lega. primo, sequitur quod sicut maritus lucratur dotem

datam primo viro ex dispositione legis, vt per Cuma.in cons.109.& alios de quibus infra in q.75.ita etiam lucrari debeat dotem stante præmisso statuto, quod liceat mulieri dare, & tradere secũdo viro dotem, & si actualiter, & expressè non tradiderit, nec dederit.

Verum his non obstantibus sententia contraria vti verior tenenda

3 est. Et primò, quia vbi non conueniunt verba legis vel statuti, ibi etiã non militat eius dispositio.l.quod constitutum.ff.de milita.testamen. Sed verba statuti non cõueniunt, & in simili casu non loquuntur: quia licet ex vi ipsius statuti sit in libera potestate mulieris nubere, & dare, ac tradere bona sua in dotem secundo viro, tamen requiritur quòd dederit, & tradiderit ipsa bona viro, vndè, cum non vsa fuerit facultate ei à iure municipali concessa in non dando dicta bona actualiter secundo marito; sequitur quod non debet habere locum dispositio ipsius statuti, sed quòd debet habere locũ dispositio iuris communis argu.l. commodissimè.ff.de libe.& posthu.& eorum quæ notat Alex.in cons, 212.col.3.volu.6.

4 Secundò facit. Nam statutum, de quo agitur, cum sit correctorium iuris communis, vt abundè diximus supra in.q.2.restringendum venit vt minus lędatur iuris communis dispositio quàm sit possibile.l.fi.§. in computatione.C.de iure delibe. ergo necessariò restringẽdum est, vt solum in casu à lege municipali disposito locum habeat, & sic quando tradidit dotem secundo viro.

5 Tertiò verba statuti, si possibile est, semper debent intelligi ne quis indebitè damnum patiatur, etiam si ita intelligẽdo statutum nihil operaretur vel adderet iuri communi: quia potius debet iudicari statutum vt sit superfluum, & nullius effectus, quàm quòd quis indebitè dãnum patiatur, dicto.§.in computatione. Sed filij indebitè damnum paterentur, si verba statuti intelligerentur in alio casu, quàm quando actualiter dos data fuit: quia priuarentur legitima, & successione eorum matris, propter secundum maritum ergo &c.

6 Vltimò in terminis hoc voluit Rayn.de Forliu.in con.68.& in con. 267.inter cõsilia Signoro de Homod.qui idem ipse tenuit in cons.37. 69.quæ consilia quamuis videantur inuicem aduersari, tamen in casu proposito bene conueniunt. Idem dixit Paul.de Cast.in cons.237.secundum antiquam impressionem, nunc secundum nouam, est in cons. 349.in 2.volu qui loquuntur in casu statuti ciuitatis Ast incip. detestanda, Curt.Sen.in auten.præterea.C.vnde vir & vxor, & in consil. 78.col.6.& Curt.Iun.in dicta auten.præterea, col.5.Ias.in consil.50. volu.1.Brun.in Tracta.exclu.fœmi.in.6.articu.principa.in.4.membro.quæst.27.

Non

7 Non obstant allegata ex aduerso q dos data primo viro, censetur data secundo, & quòd sicut ex vi statuti maritus lucratur dotem illam tacitam, & præsumptam à lege, ita etiam debet lucrari dotem ipsam de qua disponitur à statuto: quia respondetur q argumentum posset procedere quãdo ex primo matrimonio non extarent filij, quia extantibus filijs vt diximus infra in.q.75.dos non videtur repetita in secundo matrimonio simpliciter, sed ita demum quod vir non lucretur vltra quàm haberet vnus ex filijs primi matrimonij, qui minus haberet, ne aliquid aduersus filios prioris matrimonij machinari cõtingat, iuxta.l.si constãte, in fi.ff.de dona.an nupt.& Doct.in d.l.hac edictali.

8 Præterea verba statutorum in dubio non debent censeri superfluò apposita.l.si quando.ff.de lega.j.Bald.in rubri.de contrahen.emptio.

9 q.8.D.meus Rui.in cons.51.col.3.vol.3.vbi verba statutorum contra ius commune non recipiunt declarationem ab illo, quando redderetur superfluum statutum, allegat Barto.in.l.2.ff.de vsucapio.& in.l.4.§. prætor.ff.de dam.infec. Sed si nos diceremus quòd à statuto præsumatur dos data secundo viro, frustratoria essent illa verba, possit, & liceat;

10 quia non omne, quod subijcitur licentiæ, & potestati, subijcitur necessitati iuris.l.non quicquid.ff.de iudi.l.j.vbi Barto.& alij.C.quomodo & quando Iud. Igitur ne frustratoriè apposita censeantur dicta verba, & sine effectu, concludendum venit, quòd licet ex tenore prænarrati statuti possit mulier, & ei liceat dare, & tradere secundo viro dotem lucrandam in præiudicium filiorum primi matrimonij: tamen ex hoc non est præsumendum quòd dederit, & voluerit priuare filios

11 primi matrimonij ob maritalem affectionem: cum filios amore magis prosequi soleamus quàm nosmetipsos.l.isti quidem.ff.quod met. cau.l.fina.in prin.C.de cura furio. Ita Cur.Sen.in dicto cons.78.col.8. & Ias.in citato cons.50.vers.quartò principaliter moueor; & tãto magis sumenda est dicta intelligentia in terminis. de quibus agitur, cum per eam minus derogetur iuri communi, per ea quæ voluit Do. meus Rui.in cons.38.col.pen.volu.3.& in cons.169.col.3.volu.3.vbi dixit

12 quòd verba statuti debent capi largè, vel strictè si ita interpretando euitatur correctio iuris communis, allegat text.in.c.cum dilectus, de consuetu.& ibi Abb.in.5.notab.

Summarium.

1 STATVTO *si caueatur quòd præmoriente uxore sine liberis maritus lucretur dimidiam dotis, & alio disponatur quòd uerba statutorum intelligantur ad literam prout iacent; per hoc ultimum statutum nõ intelligitur esse derogatum remedio.l.hac edictali.C.de secun.nup. & nu.8.*

2 *Statutum disponens quòd omnia statuta præcisè seruentur, recipit interpretationem à glossa, & lege, licet non ab homine.*

3 *Statutum, quòd omnia statuta non recipiant interpretationem uel glossationem; interpretationem instam & legitimam recipient.*

4 *Verba præcisa recipiunt modificationem.*

5 *Verba quantumcunque præcisa recipiunt subauditionem, & interpretationem secundum subiectam materiam.*

6 *Verba Papæ, quamuis præcisa, recipiunt interpretationem, & tacitam conditionem.*

7 *Dispositio.l.cum auus.ff.de condit.& demon procedens ex interpretata mente testatoris, non ideo minus procedit quamuis in ciuitate sit statutum, quòd uerba testamenti nullam recipiant interpretationem.*

Quæstio Trigesima quinta.

STatuto cauetur in ciuitate Veronæ, quòd vxore prædecedente sine liberis, maritus lucretur dimidium dotis, alio quoq; disponitur, quòd verba statutorum intelligantur ad literam prout iacent. 1 Dubium modo offertur. An primum statutum recipiat interpretationem à dicta.l.hac edictali, ex quo de filijs primi matrimonij statutum in litera non loquitur. Non insistendo in verbis superfluis, sed amplectendo communes Docto.decisiones; teneatis, quòd tale statutum recipit interpretationem à dicta.l.hac edictali. Et Primò ex his quæ notat Bald.in.l.omnes populi,col.20.ff.de iustit.& iure, vbi dicit, 2 quòd si statuto caueatur quòd omnia statuta præcisè seruentur, quòd nihilominus recipiunt interpretationem à glossa & lege, licet non ab homine, allegat.l. quamuis.C.de adulter. & ratio est secundum Ias. in.l.quamuis.ff.de in ius vocan quia interpretatio legis est necessaria. Et Bald. sequitur Alexan.in cons.80.colum.3.volu.j. vbi inquit, 3 quòd statutum disponens, quòd omnia statuta non recipiant interpretationem vel glossationem; hoc non obstante, statuta recipient iustam & legitimam interpretationem. Idem voluit ipse Alexan. in cons. 50.col.penult. vers.nec obstat, volu eod. vbi propriè loquitur in statuto disponente, quòd verba statutorum intelligantur prout verba sonant. & in cons.192.col.2.volu.6.& in cons.211.col.fina.eo. volu 6.vbi per illa verba, solum censetur reiecta friuola, & cauillosa interpretatio, non autem iusta & legitima. Quod & voluit Ripa in.l.j.nu.26 ff.si cert.peta.& in respons.3.libro j.respons.Paris.in consil.127.col.3.vers.& illud verbum, volu.j. Socy.iun.in cons j.nu 141. volu.j. & Dominus meus Ruin.in cons.3.col.4.volu.5.& in cons.15.

col.5.

col.5.volu.3. & in cons.127.col. fina. eod. volu.5. vbi pariter refert hanc sententiam à doctoribus magis receptam. Pro qua opinione facit quod not. Ange. & Moder. in.l.3.§.in amittenda.ff.de acquiren.
4 possesio vbi volunt quòd verba præcisa recipiant modificationem. Hinc etiam dicunt glos.Barto. & alij in.l.si stipulatus sum dammam,
5 ff.de verbo obligat. quòd verba quantumcunque præcisa recipiunt etiam subauditionem, & interpretationem secundum subiectam materiam. Accedat etiam quod notat Bald.in.c.cum Ferrariensis, col.8.
6 de constitut. vbi tradit quòd verba Papæ quamuis præcisa recipiunt interpretationem, & tacitam conditionem. Facit glos. notab.in.c.licet de euitanda, de electio.in.6. vbi si Papa præcisè rescribat, tamen legitimæ exceptiones admittuntur.

Confirmatur hæc sententia ex dictis per Socyn. in.l.cum auus. col.54. & sequen.ff.de conditio. & demonstra. quem sequitur Socy.
7 Iun.in cons.j.nu.141. volu.j.vbi voluit, quòd dispositio illius legis, quæ procedit ex interpretata mente testatoris, non ideo minus procedat, quamuis in ciuitate sit statutum, quòd verba testamenti nullam recipiant interpretationem, cum non de illa vel simili interpretatione intelligatur, sed tantum de friuola, & extranea. & in termi-
8 nis huius quæstionis de lucro dotis, ita decidit Curt. Iun. in cons.122. colum. finali, in princi. vbi inquit quòd huiusmodi statuta modicum operantur; cum per ea verba, sola friuola interpretatio remota videatur, non autem iustæ interpretationes legis. Quod tanto magis videtur dicendum in terminis huius nostræ quæstionis, cum per dictam interpretationem non derogetur iuri communi: per ea quæ notat Aret. in cons.145.de quo facit mentionem Curt. Iun. in cons.6.col.4.in fin.cum sequen.

Summarium.

1 *STATVTVM de lucro dotis in præiudicium filiorum primi matrimonij, non extenditur ad filios, qui sunt alienæ iurisdictionis, & nu.15.*

2 *Verba generalia statuti non porriguntur ad eos qui sunt alterius iurisdictionis, & nu.16. & .19.*

3 *Statutum disponens quòd ex stipulatione notarij acquiratur utilis actio sine cessione, non extenditur ad forensem, pro quo facta fuit stipulatio.*

4 *Prouisio nulla legalis actiua uel passiua directo agit in non subditum, nihil agentem per se uel per alium intra territorium.l condentis.*

5 *Statutum Florentiæ disponens, quòd statuta edita contra cessantes, locum etiam habeant in quibuscunque forensibus, & contra quoscunque forenses* habitantes

habitantes in ciuitate, uel districtu quomodolibet traficantes, uidetur inualidum ex defectu potestatis, si forensis non cessauit in ciuitate uel districtu Florentiæ.

6 *Forum sortiri, & statutis ligari à pari procedunt.*

7 *Statutum habilitans, uel inhabilitans personam alias inhabilem, uel habilem non extenditur ad forensem.*

8 *Statuta quæ disponunt circa personam legitimandam ad aliquẽ actum, non porriguntur ad eos qui non sunt suæ iurisdictionis.*

9 *Statutum disponens quòd filiusfamilias possit testari, non extenditur ad forensem.*

10 *Statuto, si caueatur quòd uir non possit instituere uxorem, si forensis testabitur in loco statuti, non impedietur uir instituere uxorem.*

11 *Statutum inhabilitans fratrem sororis à succedendo, non extenditur ad fratrem forensem.*

12 *Forensis non potest gaudere beneficio alterius statuti.*

13 *Statuto si disponatur quòd debitor debitoris capiatur ad instantiam creditoris, non poterit capi debitor debitoris ad instantiam creditoris forensis.*

14 *Statutum arctans communitatem ad emendationem damni dati alicui, non arctat eam quando damnum passus est forensis.*

Quæstio Trigesima sexta.

1 LEge municipali cauetur quòd maritus præmoriente vxore, sine filijs, lucretur dotem in præiudicium filiorum primi matrimonij. An huiusmodi statutum porrigatur seu extendatur ad filios dicti primi matrimonij qui sint alienæ iurisdictionis. Omittendo multa quæ hinc inde dici possunt, concludendum fore arbitramur quòd non. Et 2 primò, quia verba generalia statutorum non compræhendunt eos qui sunt alienæ iurisdictionis, vt voluit Ioan mona. in c. vt animarum, de constit. in. 6. quem sequitur Anto. de Butr. in. c. ecclesia sanctæ Mariæ, eo titu de constitu. quod & voluit Bald. in. l. fin. §. in computatione, in fi. C. de iure deliber. argu. l. qui tabernas. ff. de contrahen. emptio. Hinc 3 dixit Ang. in cons. 73. quòd statutum disponens, quòd ex stipulatione notarij quæratur vtilis actio sine cessione, non extenditur ad fo-4 rensem, pro quo facta fuit stipulatio: quia nulla legalis prouisio actiua vel passiua directo agit in non subditum nihil agentem per se aut per alium intra territorium, legem condentis. l. fina. ff. de iurisdictio. omnium iudi. & l. 3. ff. de offic. præsi. facit etiam quod notat Dominus meus Ruin. in consil. 18. col. 3. volu. 5. vbi concludit quòd statutum ci-5 uitatis Florentiæ disponens, quòd statuta edita contra cessantes, locum

cum etiam habeant in quibuscunque forensibus, & contra quoscunque forenses habitantes in ciuitate, comitatu, vel districtu, quomodolibet mercantes; videtur inualidum ex defectu potestatis, si ille albertus, de quo in themate suo, non sit factus cessans in districtu, vel ciuitate Florentiæ, cum statutum loquatur in personam quæ non est subdita.

6 Secundò. Nam à pari procedunt forum sortiri in aliquo loco, & in statutis vel legibus eius subijci, vt notat glo.in.c.quod clericis, de foro compet. Docto.in rubri.de consuetu. Alex.in cons.44.col.3.vol.5. in consi.19.colum.3.& in cons.116.col.j.eod.volu. Socy.in consi.271. col.2.in fin. Dominus meus Ruin. in cons.200. col. volu.2. Sed filij primi matrimonij forenses non sortiuntur forum in loco statuti vitrici.l.fina.ff.de iurisdict.omn.iud.ergo statutis vel legibus illius loci non subijciuntur.

7 Tertiò facit. Nam statutum habilitans vel inhabilitans personam alias inhabilem vel habilem, de iure communi, non extenditur ad 8 forenses, vt notat Bart.in.l.j.ff.de tuto.vel cura.datis ab ijs, vbi dicit quod statuta ciuitatum quæ disponunt circa personam legitimãdam ad aliquem actum, non porriguntur ad eos qui non sunt suæ iurisdictionis. Idem voluit ipse Bar.in.l.cũctos populos, col.6.in prin.in.3.q.in fi.C. 9 de sum.trinit.& fide catho.vbi tradit quòd si statutum disponit circa personam, vt quòd filiusfamilias posit facere testamentum, filiusfamilias forensis in illa ciuitate non poterit testari: quia statutum non potest legitimare personam sibi non subditam, nec circa ipsam personam aliquid disponere, per dictam.l.j.ac.l.etiam, cum ibi notatis.ff.de 10 tutel. Et subdit quòd etiam si statuto caueatur quod vir non posit instituere vxorem suam, si forensis testabitur in ciuitate statuentium, non impediretur vir instituere vxorem suam. & cum Barto.ibi transit Iaf. in.j.lectu col.5.in prin. & in.2.lect.col.antepen.Idem facit Alexan.in 11 cons.45.col.1.vol.5. vbi concludit quòd statutum inhabilitans fratrem sororis à succedẽdo non extenditur ad fratrem forensem.necnon Corn.in cons.45.col. pen.vers.item est aduertendum, vol.j.& in cons. 94. col.2.vol.2. & in consil.161.colum.2.volu.3.Dominus meus Rui. in consil.120.colum.fina.volu.j. &.201.colum.j.eod.volu.vbi opinionem Barto.de qua supra communem esse attestatur. cum ea quoque pertransit Marsil. in.l.fina.colum.30. versic. hanc tamen conclusionem.ff.de iurisdictio omnium iudi. Sed huiusmodi statutum loquens in personam filiorum primi matrimonij, eos inhabilitat ab eo, quod de iure communi consequi debebant, vigore.l.hac edictali.C.de secun.nupt.ergo ad eosdem tanquam non subditos statuentibus trahi

seu extendi

ſeu extendi non poteſt. Imò plus dicitur, quòd etiam ſi bona dotalia ſita eſſent in territorio ſtatuentium, adhuc ipſi filij primi matrimonij non ligarentur lege ipſa ſtatutaria, per ea quæ dixit Anchara. in repetit. c. canonum ſtatuta, in. 12. q. principa. vers. quæro vlterius, circa iſta ſtatuta permiſsiua, de conſtitut. quem ſequitur Alexan. in citato cons. 44. col. 3. vbi dicit, quòd ſtatutum habilitans vel inhabilitans perſonam alicuius, non videtur forenſem habilitare vel inhabilitare, etiam ſuper bonis ſitis in territorio ſtatuentium, quando ſtatutum expreſsè, non diſponeret contra forenſem ratione rerum poſitarum ſub iurisdictione ſtatuentis, cum in dubio non extendatur ad forenſem: quia bona veniunt acceſſoriè ad perſonas vbicunque ſint, nec bonorum ratione poteſt fundari iurisdictio, & poteſtas ſtatuendi in forenſem, vt not. Cyn. in. l. j. C. vbi pet. tuto. quod & voluit Paris. in cons. 53. colum. 13. vers nec dicatur, vol. 3. & Dominus meus Ruin. in cons. 49. col. 3. & fina. vol. 3. poſt Calder. ibi per eum citatum, & Corn. in præallegato cons. 94. col. 2. vbi atteſtatur hanc fore communem opinionem.

12 Quartò accedit. Nam forenſis non poteſt ſe iuuare beneficio ſtatuti in eius fauorem, cum ſit conditum ad beneficium ſubditorum, vt per Guido. de Suſa. in quæſtio. ſuis, in quæſtio. incipien. ſed pone, quem ſequitur Alexan. in cons. 100. in princi. volu. 3. & in cons. 44. col. 3. volu. 5. Et ideo dixit Roma. in cons. 224. incipien. iſta captura,
13 quòd ſtante ſtatuto quòd debitor debitoris capiatur ad petitionem creditoris, non poterit capi debitor debitoris ad petitionem creditoris forenſis. Item voluit Paul. de Caſt. in cons. 345. incipien. ſtatutum, ſe-
14 cundum antiquam impreſsionem, quòd ſtatutum arctans communitatem ad emendationem damni dati alicui, non arctat eam quan-
15 do damnum paſſus eſt forenſis. Sed propius ad materiam lucri dotis hoc tradit Paris. in cons. 34. col. 1. volu. 3. vbi concludit, maritum forenſem non gaudere beneficio ſtatuti de lucro dotis, ex quo non erat originarius ipſius ciuitatis, nec etiam ibi conſtituerat, nec habebat domicilium. Si ergo forenſis non poteſt ſe iuuare dicto beneficio ipſius legis ſtatutariæ; ergo nec etiam ea debet ligari: cum contrariorum eadem debeat eſſe diſciplina. l. finali. ff. de lega. primo, vt dixit Alexan. in conſil. 41. colum. 2. volu. 7. & in citato conſil. 44. colum. 3. & Dominus meus Ruin in cons. 19. colum. fina-
16 li, volu. quinto. vbi tradunt quòd ſtatutum nunquam intelligitur comprehendere forenſem quò ad hoc, vt ei nocere poſsit: & per conſequens ſequitur, quod filij primi matrimonij, cum ſint forenſes, non ligantur ipſa lege municipali, concedenti marito dotem in

præiudicium

præiudicium ipsorum filiorum, sed ꝙ in eis remanet firma dispositio dictę.l.hac edictali, videlicet quòd maritus non habebit de dicta dote, nisi id quod sibi à dicta lege permittitur. & ne illotis manibus pertransire videamur sine speciali decisione huius nostræ quæstionis, in indi-
17 uiduo ac in terminis terminantibus, ita cõsuluit Paul. de Cast. in cons. 268. incip. præsupposito, col.2. volu.1. vbi loquitur in Decreto huius dominij Montisferrati. quem refert Brun. in tract. exclus. fœmi. in.6. arti. principa. col.5. in prin.

Summarium.

1 STATVTVM *de lucro dotis, secundum communem, locum habet si maritus promisit dotem restituere in omnem casum & euentum dotis restituendæ, & nu.6.*

2 *Hæres, si promittit simpliciter soluere legata, non uidetur renuntiare detractioni falcidiæ.*

3 *Fructus in dispositione hominis intelliguntur deductis expensis.*

4 *Beneficium habens ne conueniatur ultra quàm facere poßit, si promittit summam debitam restituere, non uidetur renuntiare dicto beneficio.*

5 *Promißio simpliciter facta per maritum uxori de restituendo dotem, intelligitur deductis expensis.*

7 *Promißio dotis restituendæ facta per maritum uxori, regulatur moderamine statuti.*

8 *Verba contractus sicut recipiunt interpretationem à iure communi, ita etiam debet recipere interpretationem à dispositione statuti.*

9 *Verba restituendæ dotis debent exponi, idest quatenus sit restituenda.*

10 *Verba stipulationis, interpretantur contra stipulantem.*

11 *Promißio indeffinita restituendi dotem, non derogat speciali consuetudine.*

12 *Renuntiatio non præsumitur, cum in effectu sit donatio.*

13 *Insinuatio, secundum communem, requiritur in renuntiatione.*

Quæstio Trigesima septima.

1 SVbintrat & alia quæstio. An tale statutum de lucro dotis locum habeat, si maritus promisit restituere dotem in omnem casum & euentum dotis restituendæ. Ex infrascriptis concludendum est quòd sic. Primò per id quod notat Cyn. in.l. fina. per illum text. C. ad.l.
2 falcid. quem sequuntur ibi Bald. & Ange. & Salyce vbi si hæres simpliciter promisit soluere legata non videtur renuntiare detractioni falcidiæ.

Secundò facit quod notat Roma. in.l. fructus. ff. solu. matri. vbi si
3 in dispositione hominis fit mentio de fructibus intelligitur deductis expensis

expensis.l.fundus qui.ff.famil.hercifcun.

Tertiò accedit quod voluit Bal.in.l.quod nomine.ff.de condi.inde. 4 vbi ille qui habet beneficium ne cõueniatur vltra quàm facere posfit, si promittit restituere summam debitam, non videtur renuntiasse dicto beneficio, & Bal.sequitur D.meus Rui.in cons.159.col.3.in fi.vol.1.

Quartò confirmatur ista opinio ex not. per glos.in.l.meuius.§. à me.ff.de lega.2.& per glo.& Bar.in.l.2.in prin.ff.de dote prælega.vbi 5 si maritus promittit simpliciter restituere dotem vxori, intelligitur deductis expensis.ergo idem dicendum videtur, q̃ ista generalis promissio dotis restituendæ intelligatur saluo lucro dotis.

6 Quintò & vltimò in terminis huius quæstionis hoc voluit Bald.in 7 dicta.l.fi.C.ad.l.falcid. quia ista promissio dotis restituẽdæ facta per maritum regulatur moderamine statuti. quod & tenuit idem Bald.in cons.273.col.j. vol.j. Hanc etiam sententiam amplectuntur Ray.Alex. 8 & Ias.in.l.post dotem.ff.solu.matri.moti hac ratione, quia sicut verba cõtractus recipiunt interpretationem à iure communi.l.quæro.§.inter locatorem.ff.loca.l.quidam cum filium.ff.de verb.oblig.ita etiam debent recipere interpretationem à dispositione statuti. Huic etiam assentiunt Ang.Imol.& Roma.in.l.damni infecti.§.si parietem.ff.de dam. infec.Alexan.in cons.133.col.2.vol.5, & in cons.201.col.4.vol.6.& in cons.5.col.pen.vol.3.vbi attestatur hanc esse communem opinionem. Id quoq; placuit Corn.in cons.270.col.1.vol.3.vbi cõcludit, stante huiusmodi statuto de lucranda tertia parte dotis, q̃ si est facta stipulatio reddendi dotem, in casu dictæ restitutionis, q̃ talis stipulatio non verificabitur quo ad tertiam partem dotis, quæ defertur marito ex vi statuti, quia per dictam stipulationem solum videtur prouideri cui dos debeat restitui, non autẽ quòd sit restituenda, eo casu, quo restitui non deberet de iure communi, vel ex forma statuti. Pro quo facit etiam, se-9 cundum eum, quia illa verba, restituendæ dotis, debent exponi, idest quatenus sit restituenda, argu.l.stichum qui meus erit.ff.de leg.j. Item 10 quia sumus in stipulatione, cuius verba interpretantur contra stipulantem.l.quicquid astringendæ.ff.de verb.oblig.necnon & Dec. in cons. 195.col.2.vbi etiam fatetur hãc communem.& in cons.402.col.2.vbi dicit pro hac parte bene facere tex.in.l.si prior.ff.solu.matr.vbi si primus maritus promittat dotem secũdo simpliciter, in ista generali promissione non tollitur beneficium quod marito competebat, ne conueniatur vltra quàm facere posfit. & quod notat Bald.in.l.2.C.de bon. 11 quæ libe.vbi indefinita promissio restituendi dotem non derogat speciali consuetudini. Quæ opinio confirmatur alio modo. Nam in tali promissione restituendę dotis nulla habita fuit mẽtio lucri dotis, quod

mortua

mortua vxore viro competebat: vnde tali lucro non potest dici renun-
12 tiatum nisi appareat, quia renuntiatio non præsumitur cum in effectu sit donatio, vt not. glo. & Bald. in. l. si inter, in verbo donationis. C. de
13 solutio. & ideo videmus quòd in tali renuntiatione requiritur insinuatio, vt per glos. in. l. si quis obligatione. ff. de regu. iur. & per Alex. in. l. si mulier. ff. de condi. ob cau. & in. l. creditori. C. de pact. vbi dicit hanc esse cõmunem sententiam. Item non est verisimile, qꝫ quis velit renuntiare iuri suo, vt not. Bal. in. l. j. in vlt. notab. C. de edic. diui Adria. tollen. vbi dicit quòd constare debet renuntiationem cum effectu factam fuisse, quia ea non præsumitur. In hanc similiter sententiam cõcurrunt Ias. in cons. 90. col. 2. vol. 3. Moder. in repet. c. per vestras. §. 12. fol. 184. col. 3. de dona. inter vir. & vxo. Dec. in. l. j. nu. 76. C. de senten. quę pro eo quod interest profe. Alcia. in lib. j. de verb. sign. car. 22. in fi. D. meus Rui. in cons. 81. col. 2. vol. j. & in cons. 84. col. 6. eo. vol. & in cons. 148. col. 2. & in cons. 159. cal. 3. in fi. vol. 3.

Summarium.

1 LVCRO *dotis renuntiari nõ intelligitur per maritum si promisit totam uel integram dotem restituere uxori, Sed contra nu. 3. & . 9. ubi communis.*

2 *Trebellianica non uidetur prohibita si testator iussit totam uel integram hæreritatem restitui, sed in contrarium nu. 14. & . 15. ubi est communis.*

4 *Legatũ integrũ tũc dicitur præstari quãdo sine detractione quartæ præstatur.*

5 *Expensæ licet deducantur ex decima, quæ soluitur de beneficijs: Tamen fallit quando soluitur integra decima.*

6 *Beneficium habens, ne conueniatur ultra quàm facere possit, illi renuntiat, si promittit totam uel integram summam soluere.*

7 *Hæres promittens soluere integra legata, censetur renuntiasse detractioni falcidiæ.*

8 *Venditor, qui ex decreto poterat cogere emptorem ad retrouendendum, si fecit finem, & totius iuris sui remissionem, emptori: censetur etiam ei remisisse ius cogendi eum ad retrouendendum.*

10 *Declaratio glo. in. l. neratius, in uerbo, conferre. ff. de relig. & sumptib. fune. & nu. 11. & . 13.*

12 *Impensa funeris mulieris, est æs alienum dotis.*

16 *Lucro dotis renutiatum non censetur per promissionem de qua supra, si ea facta comperitur per errorem, & non ex certa scientia.*

Quæstio Trigesima octaua.

1 QVid si maritus promisit restituere totam vel integram dotem, An videatur renuntiasse lucro dotis quod ei defertur. Primò videtur

detur quòd non,per ea quæ not.Bal.in.l.neratius.ff.de relig.& sumpt. fune.per glossellam ibi in verbo, conferre, vbi dicit quòd quando maritus debet restituere integram dotem potest deducere iustam retentionem,puta expensas funeris : ergo idem similiter dicendum est,quòd si promisit restituere integram dotem, ꝙ poterit deducere lucrum, quod sibi ex vi statuti debetur : cum portio statuti sit iusta retentio. ita arguendo dicit Cremen.in notab.suo.24.incipien.statuto cauetur, quòd dicit menti tenendum.& per dictam glo.in dicta.l.neratius, ita in terminis huius quæstionis tenuit Barb.in cons.24.col.3.vol.j.& in cons. 68.col.fin. vol.2.qui dicit ꝙ hoc etiam tenuit in ipsa.l.neratius, Nicolaus Alexādri gener Bar.licet quidam Moder.id sibi ascribāt.& Curt. Iun.in.l.precibus,nu.64.C.de impub.& alijs substitu.

Secundò pro ista opinione adducuntur plures leges videlicet.l.si totam.l.lucius.§.hæres institutus.l.nam quod.§.fin.cum.l.sequen. & seq.&.l.ita tamen.§.Trebellianū.ff.ad Trebel. vbi grauatus restituere totam hæreditatem potest retinere quartam Trebellianicam.

Vltimò corroboratur ista opinio ex not.per Bar.in.l.cēturio, col.7. 2 vers.quid si testator.ff.de vulga.& pupil.vbi per ista verba, totam & integram hæreditatem restitui volo, non intelligitur prohibita detractio Trebellianicæ,& ita istam partem Bart. tenet Barb.dicto cons.24. col.2.vol.j. Socy.in cons.14.in fi.& in cons.33.col.6.vol.j.quā firmat communem Bertran.in con.158.in vlt.dubio,vol.3. & magis communem Crot.in.l.nemo potest,col.13.ff.de lega.j.

3 His tamen non obstantibus contraria sententia de iure est verior & magis à Doctoribus recepta. Quæ primò probatur per text.in.l.decē in fi.& ibi glo.ff.de fideicōmis.libert.vbi de iure digestorū; in casibus, in quibus secundum illa tempora testator poterat prohibere detractionem falcidiæ in legatis, si disponebat in testamento,quod legatum integrum præstaretur, videbatur prohibere falcidiā.& tex.ibi non cōstituit differentiam an dictum sit integrum legatum vel totum.

Secundò per tex.in.l.j.§.cum elicitur.ff.si cui plusquam, per.l.fal- 4 cid.vbi legatum integrum tunc dicitur præstari quando absq; detractione quartæ præstatur.Ad idem est text.in.l.lex falcidia, in verbo integræ pensiones.ff.ad.l.falcid. & in.l.Titia, in verbo integra legata, & in.l.qui fundum.§.si cui ex parte, in verbo, tota legata,& in.l. si vir vxori, in verbo, non videbitur totum, sed deducto eo.ff.eo.titu. ad.l.falcid.

Tertiò facit tex.in clem.si beneficiorum coniuncta glo.in verbo ta- 5 xationem,de decim.vbi licet ex decima,quæ soluitur de beneficijs,deducantur expensæ, vt probatur in.l.j.ff.de fructib.& lit.expen.tamen

vbicunque

vbicunq; apponuntur ista verba, integra soluatur decima, nunquã deducuntur expensę, vt etiam probatur in.c.tua nobis, in.c.in aliquibus, in.c commissum, de decim. vbi dicitur q; debent decimæ integræ solui, & iura exponunt illud verbum, integræ, non deductis expensis.

Quartò, accedat quod notat Bald.in.l.quod nomine.ff.de condit. indebi. quem sequuntur, Alex in con.133.col.3.vol.5. Moder.in.c.per vestras.§.12.nu.17.de dona. inter vir. & vxor. & Do. meus Ruin. in
6 cons.152.col.3.volu.3. vbi præsupponit, quòd si ille qui habet beneficium, ne conueniatur vltra quàm facere posſit, & ſit talis, qui huic beneficio renuntiare posſit, ſicut poteſt ſocius.l.ſi conuenerit, cum ibi notat.ff.de re iudica. & promittat reſtituere totam, vel integrã ſummam debitam, quod videtur dicto beneficio renuntiaſſe.

Quintò, probatur ex ijs quæ dicit Barto.in.l.2.in princi.ff.de dote prælega. quem ſequitur Alex.in dicto cons.133.col.3. & D.meus Rui. in citato cons.159.col.4.in princi. vbi inquit quòd ſi maritus promiſit reſtituere quicquid ad illum peruenit ex cauſa dotis, quòd non poterit expenſas deducere; quia videtur illas remiſiſſe.

Sextò, comprobatur hæc opinio per Cyn. in.l.fina.C.ad.l.falcid. quem ſequuntur Bald.Ang & Saly.ibi, & D.meus Rui.in dicto cons.
7 159.col.4. vbi ſi hæres promiſit ſoluere integra legata, cẽſetur renuntiaſſe detractioni falcidiæ.

Septimò, pro iſta parte facit quod not.D.meus Rui.in cons.84.col.
8 6.vol.j. vbi venditor, qui ex decreto poterat cogere emptorem ad retrouendendum, ſi fecit finem, confeſsionem, & totius iuris ſui remiſſionem emptori, cenſetur etiam ei remiſiſſe ius cogendi ipſum ad retrouendendum. Si ergo videmus quòd in iuribus & caſibus ſupraſcriptis, verba, integram, & totam operantur effectus, de quibus ſupra: Idem dicere debemus q; promittens totam vel integram dotem reſtituere, ad ipſius dotis reſtitutionem teneatur abſq; detractione lucri dotis, quod alias viro defertur ex vi ſtatuti.

9 Vltimò, ne eamus per mendicata ſuffragia, in terminis huius quæſtionis, hoc voluit Bald.in dicta.l.quod nomine, vbi inquit, q; ſtante conſuetudine, quòd maritus lucretur certam partem dotis, ſi promittit integralem reſtitutionem, perdit beneficium conſuetudinis, ſi promiſſio non eſt relata ad conſuetudinem. Idem tenuit Ange.in.l.ſi patronus.ff.de dona. Rayn. & Alex.in.l.ſi cum dotem, in fi.ſolu.matr. Barb. ſibi contrarius in.c.Raynaldus, col.24.in vers.nota ibi contra voluntatem, de teſta. Alex.in conſ.5.col.pen.vol.3. vbi atteſtatur hanc eſſe magis communem, & eam tanquam communem ſequitur idem Alex. in cons.133.col.3.vol.5. vbi inquit q; Bald.melius locutus fuit in di-

cta.l.quod nomine, quàm in dicta l.neratius. Idem etiam voluit in cons.201.col.2.vol.6.qui allegat Ange.& Imol.ita tenentes in.l.dãni infecti.§.cum parietem.ff.de dam.infec. Hanc quoq; partem amplectitur.Paul.de Cast.in cons.192.vol.j.col.j.& seq. Dec.in.l.j.nu.76.C. de senten.quae pro eo quod interest profe,& in.c.sua nobis col.2.vers. quintò,& vltimò,de cõfir.vtil.vel inut.& in cons.402.col.2.& in con. 195.col.2.vbi asserit hanc esse communem.Ias.in cons.90.col.2.vol.3. Moder.in Repet.c.per vestras.§.12.car.184.col.3.Ripa in.l.centurio, nu.30.ff.de vulga.& pupil. Gozad.in cons.59.col.3.D.meus Ruin.in cons.25.col.3.vol.j.& in cons.81.col.2.& in cons.34.col.6.vol.eo.& in cons.148.col.2.vol.3.& in cons.159.col.3.in fi.eo.vol.necnon in cons. 56.col.j.vol.5.Boer.in decis.244.col.antepen.

10 Non obstant allegata in contrarium Et in primis tex.in dicta.l.neratius,iuncta glo.quia respondetur pluribus modis.Et primò, quod glo.ibi diuinat, quia text.non vtitur illis verbis, sed dicit, dotem restitui fuit stipulatus, & de tota vel integra nihil dicit. Ideo cum glos.diuinet ad tex.& sine lege loquatur,non est ei credendum.l.illam.C.de collat.nec debet attendi autoritas, sed ratio loquentis.c.ego solis.9.distin, ita ad illam glo.respondet Barb.in dicto.c. Raynaldus.in dicto vers.nota ibi contra voluntatem.

11 Secundò respondetur per Alex. in dicto cons.133 col.2.quod ille text. 12 iuncta glo.non obstat: quia impensa funeris mulieris, est aes alienum dotis.l.impensa.ff.de relig.& sumpt.fune.& ideò quicunq; fecerit illã impensam animo repetendi potest eam consequi aduersus illũ ad quẽ dos peruenit.l.in eũ.ff.eo.tit.& non spectat talis impensa ad onus mariti quatenus dos non sit penes eum remãsura.l.sic pro rata cum.l.seq. ff.eo.tit.de relig.& sumpt.fune.& ideò quando maritus promisit restituere integram dotem soluto matrimonio ei, qui ipsam pro muliere dedit, non potest dici quòd videatur cogitasse de impensa funeris, & voluisse obligari ad non deducendum ipsam impensam,quia non spectabat tale onus marito apud quem non erat remansura dos mortua vxore.& ideò si contingebat eum facere impensam funeris,hoc faciebat tanquam quilibet alius,qui talem impensam sponte facere potuisset,& ideo nimirum si eam deducit,vel repetit tãquam quilibet alius, dicta.l.in eum,&.l.at si quis.§.sed interdũ,& in dicta.l.neratius, cum esset in potestare mariti non facere dictam expẽsam funeris,& sic prouidere quod promissio totius dotis restituendae nihil operaretur quo ad releuandum stipulatorem ab impensa funeris. Sed quãdo maritus est ille, qui lucratur partem dotis vxore praedecedente, non mirum si videtur remisisse illam partem,quando tanquam maritus promittit re-

stituere

stituere integram dotem in omnem casum dotis restituendæ: quia certum erat quòd vxore prædecedente ipse tanquam maritus erat lucraturus partem dotis ex forma statuti; & ideo non erat in eius potestate prouidere, q; promissio totius dotis restituendæ nihil operaretur, quo ad eum, nisi careret dicto lucro dotis cõcessæ à statuto. Ideo nimirum si videatur renuntiasse beneficio dicti statuti.

13 Vel & tertiò respondetur ad illum tex. secundum Alex. in dicto consi. 201. col. 4. vol. 6. quòd posito q; illa opinio esset vera, posset procedere, quando ille qui dedit dotem stipulatus fuit ante solutum matrimonium, q; in casu soluti matrimonij tota dos ei reddatur; nam debet intelligi in casu, in quo non contingat fieri necessariam diminutionẽ pro funeris impensa; vt putà quia matrimoniũ aliter quàm morte mulieris soluatur, vel taliter q; nulla veniat faciẽda necessaria deductio impensæ funeris, prout contingere posset: pone mulierem in mari perijsse, vel casu simili, aut quòd alius, gratis impensam faceret.

14 Non obstant leges allegatę in secundo argumento: quia ad illas respõdet Alex. in dicto cons. 101. col. 3. Barb. in dicto. c. Raynaldus in loco supra allegato. Ripa in dicta. l. centurio, nu. 130. & Do. meus Rui. in dicto cons. 148. col. pen. q; illo tempore, quo facta fuerunt illa iura, nondum erat inductum, q; testator posset prohibere Trebellianicam, vel falcidiam. l. quod de bonis. §. j. & l. Titia. ff. ad. l. falcid. Sed illud fuit inductum iure autenticorum per. §. si verò expressim, in auten. de hæs red. & falcid. & licet ante prouisionem dicti. §. si verò expressim, non posset testator de iure communi prohibere Trebellianicam: tamen attento q; postea est prouisum per ius commune in dicto. §. si vero expressim: Ideo non debet mirum videri, si hodie per dicta verba, totã, vel integram, impediatur detractio Trebellianicæ.

15 Non obstant denique & tertiò notata per Bar. in dicta. l. cẽturio, & aliorum, qui firmant opinionem Bar. communiter receptam: quia respondetur, q; imò communis est in contrarium, vt per Doct. in dicta. l. centurio, & Alex. in cons. 5. col. 1. vol. 3. Beltran. sibi contrarium in consil. 242. vol. 3. Dec. in. l. præcibus. col. 12. C. de impub. & alijs substi. Ripa in. l. j. §. sed & quoties, col. 2. ad Trebel. Paris in cons. 93. nu. 45. vol. 2. vbi pariter asserit hanc esse communem, & in cons. 21. nu. 35. vol. 3. & in cons. 5[illegible]. nu. 17. eo. vol. & eam quoque vti communem sequitur Do. meus Rui. in cons. 47. col. fin. vol. 2. qui idem tenuit in cons. 173. col. pen. eo. vol. & in cons. 146. col. pe. vol. 3. & in cons. 148. col. 2. & in con. 159. col. 2. &. [illegible] eo. volu. Socy. Iun. in cons. 113. nu. 51. vol. j. Adeò q; ex supradictis clarè liquet cõmunem fore Doc. sententiã q; per talẽ remissionem de restituendo totã, vel integrã dotem, renuntiatur lucro dotis.

H ii Limita

16 Limità tamen hanc communem procedere, vbi talis promissio facta per maritum, fuisset facta ex certa scientia, & non per errorem, vt declarat Bal. in dicta. l. quod nomine, & Ang. ac Imol. in dicto. §. cum parietem, & Alex. in citatis cons. 113. col. 2. vol. 5. & 201. col. 3. vol. 6. Moder. in dicto. c. per vestras. car. 184. col. 3. Dec. in cons. 402. col. 3. vers. non obstat.

Summarium.

1 RENVNTIATIO *lucri dotis facta per uirum uxori, non ualet, sed contra est communis, ut nu. 10. & nu. 16.*

2 *Iuri de futuro renuntiari non potest, declara tamen ut nu. 21.*

3 *Renuntiatio est quædam priuatio, quæ præsupponit habitum de præsenti,*

4 *Iuri conditionali, non potest renutiari.*

5 *Renuntiatio iuris de futuro, in iudicijs ualet.*

6 *Renuntiatio gratis facta dicitur donatio, quod declara, ut nu. 24.*

7 *Probibitus donare, probibetur quoque gratis remittere.*

8 *Donatio cadit in iure consistente in spe.*

9 *Donatio facta inter coniuges non ualet, nisi morte donantis confirmetur, præcedente tamen traditione rei donatæ, fallit ut nu. 26.*

11 *Pactum per quod efficitur conditio mulieris melior, tanquam fauorabile doti, ualet.*

12 *Pacta apposita in contractu dotis, sunt approbata & seruanda, nisi reperiantur expreßè probibita.*

13 *Fauori suo quis renuntiare potest.*

14 *Statuto si caueatur, quòd masculi excludant fœminas, buiusmodi statuto potest masculus renuntiare.*

15 *Probibitio tollens facultatem concessam omnibus bominibus à iure disponendi de re sua, inducit pœnam.*

17 *Maritus si promittit totam, uel integram dotem restituere uxori, stãte statuto de lucro dotis, censetur renuntiasse beneficio dictæ legis municipalis.*

18 *Expressa renuntiatio plus ualet, quàm tacita.*

19 *Maritus potest concedere uxori facultatem disponendi de dote.*

20 *Declaratio ad l. si liberis ff. de pact. dotal.*

22 *Tabellio, si utitur uerbo, renuntiauit, super iure de futuro, intelligitur per uiam pacti.*

23 *Differentia est inter pactum, & renuntiationem.*

25 *Lex, si unquam. C. de reuocan. dona. non babet locum, quando renuntiauit iuri quærendo, non radicato ulla spe certa.*

27 *Donatio facta uxori per maritum de re aliena bona fide ualet; & uxor illam usucapere potest.*

Dubium

1 DVbium oritur. Nunquid maritus posſit eius vxori renuntiare lucro dotis, quod ei à ſtatuto defertur. Et primò videt̃ dicẽdum ꝙ non, per tex.in.l.ſi liberis, ſecundũ lecturã glo.ibi.ff.de pact.dotal. vbi ſi maritus remittit vxori pactũ de lucrãda dote, nõ valet talis remiſsio.

2 Secundò, quia huiuſmodi renuntiatio lucri dotis, quæ fit per maritum, eſt de iure ſibi competẽti de futuro: Sed iuri de futuro renuntiari nõ poteſt.l.qui pater.§.quod quis.ff.de reg.iur.not gl.& Doct.in.l.j. 3 C.de pact.& ratio eſt, quia renũtiatio eſt quędam priuatio, quæ præſupponit habitum de præſenti.l.decem.ff.de verb.oblig. qui habitus non eſt in iure conſiſtente in ſpe de futuro, intelligendo etiam de ſpe rationabili habente fundamentum de præſenti, vt declarant Moder. 4 in dicta.l.j.C.de pact. Pro quo facit, quia etiam iuri conditionali non poteſt renuntiari.l.ſi ita ſcriptum.§.ſi ſub conditione, de leg.2. Sed ius portionis debitæ marito ex vi ſtatuti eſt conditionale, quia eidem debetur ſub conditione, ſi vxor præmoriatur. Probatur etiam hæc opi- 5 nio; quia ſpeciale eſt in iudicijs, quòd valeat talis renuntiatio iuris de futuro glo.eſt in.l.j.C.de cura.bon.dan.not.Bart. & Docto. in.l.poſtquam liti.C.de pact.ergo in contrarium eſt ius commune.l.ius ſingulare.ff.de legi.l.j.ad fin.ff.ad municipa.

6 Tertiò iſta opinio probatur. Nam talis renũtiatio gratis facta dicitur donatio.l.ædibus.§.j.ff.de don.Doct.in.l.j.ff.eo.tit. Hinc videmus 7 ꝙ ille qui prohibetur donare, prohibetur quoq; gratis remittere, vt per Bal.& Saly.in.l.j.C.de pact. Ergo maritus renuntiãdo tali lucro quod 8 erat in ſpe, dicitur talẽ ſpẽ lucri donaſſe: cũ donatio etiã cadat in iure 9 conſiſtẽte in ſpe.l.ſpem.C.de dona. Sed donatio facta inter cõiuges eſt prohibita, vt not.Bart.in.l.j.ff.de dona.int.vir.& vxo.niſi cõfirmetur morte donãtis, pręcedente tamen traditione rei donatæ.l.papinianus. ff.de donat.inter vir.& vxo.& in.l.pen.C.eo.tit.ergo ſequitur ꝙ talis renuntiatio non valet.& ita in terminis huius quæſtionis dixit Cuma. in conſ.26.col.fin. vers.quia.

10 Quibus non obſtãtibus contrarium eſt de iure verius, ꝙ imò huiuſmodi lucro per maritum poteſt renuntiari. Quod ex infradicẽdis luce 11 clarius apparebit. Et primò, quia pactũ, per quod efficitur cõditio mulieris melior, valet, tanquam fauorabile doti.l.de die.ff.de pact.dotal. Sed per hanc renuntiationem, conditio mulieris efficitur melior, quia dos redit ad ſuam naturam.l.ſi vnus.§.pactus ne peteret.ff.de pact.

Vlterius iſtud pactum cõfertur in tẽpus ſoluti matrimonij, ergo &c. l.ſi eum ſeruum.§.fin.cum.l.ſeq.ff.de dona.int.vir.& vxo.

12 Tertiò, quia oĩa pacta appoſita in cõtractu dotis ſunt approbata, & ſeruãda, niſi reperiãtur expreſsè prohibita.l.j.§.illud.C.de rei vx.act.

Quartò ꝙ possit renuntiari ostenditur; quia ꝙ maritus possit lucrari dotem, hoc inductum fuit à statuto principaliter in eius vtilitatẽ:
13 ergo suo fauori renuntiare potest, vt in his terminis locuti sunt Socy. in cons. 114. col. 2. vol. j. & Paris. in cons. 127. col. 2. vol. j. prout in simi-
14 li videmus, quòd stãte statuto quòd masculi excludant fœminas, huic statuto potest masculus renuntiare, vt per Bal. in l. maximum vitium, col. 7. vers. sed pone frater. C. de libe. præteri.

15 Quintò facit. Nam si maritus non posset tali lucro renuntiare, ista prohibitio tollens facultatem concessam omnibus hominibus à iure disponendi de re sua, induceret pœnam vt in simili habetur, in l. non vsq;. ff. si quis à paren. fue. manumis. & not. Docto. in l. turpia. ff. de lega. j. vt ergo non inducatur talis pœna, fatendum est, quòd permissa censeatur talis renuntiatio.

16 Sextò in specie hoc voluit Alex. in l. si socer. §. lucius, col. antepen. vers. vtrum. ff. solu. matri. Paul. de Cast. in cons. 232. col. 2. in antiquis. Socy. in dicto cons. 114. col. 2. Dec. in l. in eo, col. fin. de regu. iur. in l. j. col. pen. C. de secun. nup. & in cons. 260. col. 2. Moder. in Rep. rubri. de dona. inter vir. & vxo. car. 42. col. 4. in prin. & in car. 51. col. 4. Paris. in cons. 127. col. 2. vol. j. Pro cuius confirmatione accedat alia communis sententia, de qua per Bal. in l. quod nomine. ff. de condi. indeb. & Alex.
17 in cons. 5. col. penul. vol. 1. vbi si maritus stante statuto de lucro dotis promittit restituere totam, vel integrã dotem, censetur renuntiasse lu-
18 cro dotis sibi à lege municipali concesso. Si igitur valet tacita renuntiatio fortius debet valere expressa renuntiatio, vt per Dec. in l. expressa, de reg. iur. & Socy. Iun. in cons. 37. col. fi. vol. j. per glo. in Clem. sæpe, in verbo, partibus, de verb. signi.

Corroboratur hæc sententia per ea, quæ dixit Barb. in con. 59. in 2. dubio, vol. 2. quem sequuntur Dec. in dicto cons. 260. col. 1. & Paris. in
19 citato cons. 127. col. 2. vbi concludit ꝙ maritus potest consentire vxori disponendi de dote, & ei remittere lucrum dotis quod sperabat habere. facit etiam quod not. Ias. in cons. 90. col. 2. vol. 3.

20 Non obstant adducta in contrarium. Et in primis tex. in dicta. l. si liberis: quia respondet Paul. de Cast. in dicto cons. 232. col. 2. quòd ideò ibi non valet renuntiatio: quia ibi maritus constante matrimonio dictũ pactum de dote lucranda remisit non sponte, sed ex quadã necessitate causata à muliere, quæ iurgium cum eo fecit, & reddire noluit, nisi pactum lucri remitteretur. Vnde redditur nullum ne malitia mulieris sibi prodesset, & de ipsa remissione lucrũ sentiat, & detur materia iurgãdi. Secus enim si ante matrimoniũ, vel in ipso matrimonij contractu sponte vxori renuntiasset, argu. l. quæris. ff. de pact. dotal.

Ad secundum

21 Ad secundum argumētum respondetur, verum esse quòd non valet renuntiatio iuris de futuro in vim simplicis renuntiationis, quādo fieret parte absente, & aliqua publica persona non acceptāte, vt not. Bar. & Bal. in l. postquam liti. C. de pact. Secus si parte præsente, quia tunc valet in vim pacti, casus est vbi notāt Doct. in dicta. l. j. C. de pact. vbi
22 notanter dicunt Iaco. Butrig. & Bal. quòd si tabellio vtitur verbo, renuntiauit, super iure de futuro, intelligitur per viam pacti: quia si non valeat quod ago vt ago, valet vt valere potest ad liberandum. l. an inutilis. ff. de acceptila. & hoc quando fit præsenti, quod dicsit esse no-
23 tabile & subtile; Nec mirum aduersum esse in pacto, & renuntiatione: quia in pacto reperitur verbum pręsens, & futurum, vt promitto, quod est pręsentis temporis, & non petere, quod est futuri temporis, trahitur futurum: Sed in renuntiatione non reperitur nisi verbum præsentis temporis, vt renuntio. Ideò non trahitur ad futurum, secundum Iaco Butrig. in dicta. l. j. C. de pact. quod Bald. ibi dicit esse subtile. & eum sequitur Socy. in iam sæpius allegato cons. 114. col. 2.

Non obstat & tertium: quia primò respondetur, ꝙ tunc renuntiatio
24 dicitur donatio, quando quis remittit ius acquisitum, non autem quærendum. & ità intelligitur tex. in. l. ædibus. §. j. de don. vt per D. meum Rui. in cons. 98. col. 9. in prin. vol. j. & in cons. 170. col. 3. vers. non obstant notata, in. c. quamuis, vol. j. & Rip. in. l. si vnquam, in. q. 11. C. de
25 reuocan. dona. vbi quærit, an dicta. l. si vnquam habeat locum & procedat in renuntiatione hæreditatis nondum aditæ. & primò arguit quòd sic, quia renuntiatio est donatio. l. hoc iure. §. j. ff. de donat. Demum concludit quòd si acquirendum ius, cui renuntiatur, sit radicatum de præsenti spe certa, & probabili, tunc habet locum dispositio dictæ legis, quia tunc talis renuntiatio dicitur donatio, secus quando renuntiatur iuri quærendo non radicato vlla spe certa. & ideò cum huiusmodi lucrum non sit ius quæsitum, sed quærendum, & non radicatum in persona mariti vlla spe certa, quia ita posset prius mori maritus quàm mulier, meritò dicitur, quòd renuntiatio dicti lucri non sit donatio, & per consequens prohibita inter virum & vxorem.

26 Secundò respondetur. Dato etiam ꝙ sit donatio, quòd licet ea regulariter non sit permissa inter virum & vxorem: tamen id procedit quando vir donat aliquid vxori de proprio matrimonio, propter quod videatur pauperior effici: Secus quando renuntiat sibi lucrum quærendum, per quam renuntiationem huiusmodi lucrum remanet in persona vxoris. Casus est de hoc clarus in. l. si sponsus. §. si maritus. ff.
27 de donatio. inter vir. & vxo. & ideo dicta ratione videmus quòd si maritus rem alienam vxori, bona fide donauerit, valet donatio:

quia non fit pauperior, & vxor illam vsucapere poterit. l. sed & si constante. ff. de donat. inter vir. & vxo. Cum ergo per talem renuntiationem vir non efficiatur pauperior, ex quo nullum damnum patrimonij patitur. l. dãnum dicitur. l. proculus, cum ibi notatis. ff. de dam. infec. Sequitur talem renuntiationem valere; præsertim cum sit collata in tempus finiti matrimonij. l. si cum. §. fin. l. & quia. l. sed interim. ff. de dona. int. vir. & vxo Ità respondendo ad dictum fundamentum dixerunt, Socy. in dicto cons. 114. col. 2. Dec. in cons. 260. col. 2. & Paris. in citato cons. 127. col. 2.

Summarium.

1 RENVNTIATIO *lucri dotis facta per maritum uxori, an poßit retractari per eius creditores, & nu. 6.*

2 *Obligatio conditionalis, uel in diem facta, cum sua conditione, uel die restituenda est, quod declara ut in nu. 15.*

3 *Alienatio facta in fraudem creditorum, non ualet.*

4 *Glo. in l. si donaturus. §. fin. ff. de cond. cau. dat. quæ loquitur in lucro prouenіente ex pacto, extenditur & ad lucrum prouenіens ex statuto.*

5 *Lucrum acquisitum pro damno reputatur, quod declara ut nu. 16.*

7 *Alienatio in fraudem creditorum tantum consideratur, quando agitur de diminutione patrimonij.*

8 *Declaratio tituli. ff. de ijs quæ in frau. credi. & . §. item si quis in fraudem, Institu. de actio.*

9 *Alienare non intelligitur, qui occasione acquirendi non utitur.*

10 *Statuto disponente, quòd extantibus masculis filiæ non succedant, frater si uult etiam inuitis creditoribus, poterit renuntiare ad commodum sororis.*

11 *Maritus grauatus per uxorem ad restituendam eius hæreditatem filio communi, poterit incontinenti non retẽta Trebellianica restituere hæreditatem, nec ob id dicitur fraudare creditores.*

12 *Creditores sub prætextu fraudis non poterunt reuocare dimidium usufructus bonorum aduentitiorum filij, ei in præmium emancipationis donatum.*

13 *Donatio inter coniuges prohibetur, quando donans efficitur pauperior, & eius patrimonium minuitur, aliàs secus.*

14 *Maritus potest consentire uxori, disponendi de dote, & remittere lucrum dotis, quod sibi à statuto per mortem uxoris defertur.*

Quæstio Quadragesima.

1 QVoniam in præcedenti quæstione conclusum fuit, quòd maritus potest renuntiare lucro dotis, quod sibi à lege municipali conceditur. Quæritur an talis renuntiatio posit per creditores mariti, tanquam

ti, tanquàm in eorum fraudem facta, retractari. Et dicendum videtur
2 quòd sic: quia obligatio conditionalis, vel in diem cum sua conditione vel die restituenda est. l. ait prætor. §. si conditionalis. ff. de ijs quæ in frau. credi. Vnde licet lucrum dotis debeatur marito sub conditione, si vxor prædecesserit: tamen reuocari debet huiusmodi remissio, conditione postea purificata.

3 Secundò facit. Nam talis remissio dicitur alienatio: sed alienatio in fraudem creditorũ facta non valet toto tit. ff. de ijs quæ in fraud. credi.

Item quia talis alienatio dicitur diminutio patrimonij, cum tale lucrum proueniat ex causa onerosa. & ideo de eo, vt de causa onerosa, iudicari debet propter onera matrimonij, vt per glos. in. l. si donaturus. §. fin. ff. de condi. cau. dat. quæ licet loquatur in lucro proueniente
4 ex pacto: Tamen secundum Docto. ibi extenditur ad lucrum proueniens ex dispositione statutaria, vt etiam latissimè dictũ fuit supra in q. 4. Et ideò cũ de diminutione patrimonij agatur per talẽ remissionẽ:
5 quia tale lucrũ acquisitũ pro dãno reputatur, iux. gl. in. l. j. C. si quis. ff. de itin. actuq; priua. & per Bal. post Cyn. in. l. cum te, in prin. C. de donat. an. nup. & Alex. ac alios in. l. 3. ff. de dam. infec. & Dec. in cons. 63. col. pen. Sequi videtur quòd maritus non potuit à se abdicare lucrum, nec ei in præiudicium creditorum renuntiare.

6 Sed, prædictis non obstantibus, contrariam partem veriorem esse arbitramur: q̃ imò, secundum veram & communem conclusionẽ maritus potest huic beneficio sibi à statuto cõcesso renuntiare, vt abundè dictum fuit in quæstione præcedenti: nec prætextu fraudis existimamus à creditoribus retractari posse: quoniam alienatio in fraudem cre-
7 ditorum, solum consideratur in diminutione patrimonij. l. qui autem, in prin. ff. de ijs quæ in frau. credi. ibi pertinet enim hoc edictum ad diminuentes patrimonium suum, non ad eos qui id agunt ne locupletentur. & quem tex. singularem dixit Ang. in. §. si quis in fraudem, in glo. in verbo rem suam. Instit. de actio. vbi etiam per illum concludit, quòd si debitor repudiat hæreditatem, vel legatum, vel si alio modo & titulo rem poterat acquirere & non vult: imò repudiat etiã in frau-
8 dem & spretum creditorum, non habet locum dictus. §. si quis in fraudem, nec titulus. ff. de ijs quæ in frau. credi. ex quo non agitur de diminutione patrimonij. Quod inquit bene notandum.

Secundò, pro ista opinione facit text. in. l. alienationis verbũ. §. j. ff.
9 de verb. signi. vbi qui occasione acquirẽdi non vtitur, non intelligitur alienare, & ideo dicit ibi Alcia. q̃ in edicto, quo prętor in fraudẽ creditorum gesta reuocat, non cõprehenditur, qui legatum repudiat: quoniã alienationis verbo prętor vsus non est, allegat dictam. l. qui autem.

Tertiò

Tertiò confirmatur hæc sentẽtia per.l.maximum vitium, per Bal. in.6.col.vers.sed pone quòd frater.C.de liber.præteri.quem refert & sequitur Alexan.in addit. ad Barto.in.l.patrem.ff.de ijs quæ in frau. credi. & Brun. in Tracta.exclus.fœmi. in.10. articu. in.quæst.2. & in 10 articu.12.q.7.vbi dicit quòd stante statuto, quòd extantibus masculis filiæ non succedant, si frater non vult excludere sororem, sed eam vult admittere secum ad succedendum & renuntiare beneficio statuti, creditores verò velint eum conuenire tanquam hæredem insolidum, quòd non obstante contradictione creditorum, poterit masculus renuntiare legi municipali in eius fauorem inductæ. Quod dictum tenendum perpetuò cordi affixum dixit Ias. in dicto.§.si quis in fraudem, col. penult.

Quartò accedat quod not.Bald.in rub.C.de ijs quæ in frau.credi. 11 quem sequitur Alexan. in dicta.l.patrem, vbi dicit: quòd si vxor tua instituerет te hæredem & rogaret te vt post mortem restitueres bona sua communi filio, si tu habes suspitionem de creditoribus tuis, poteris incontinenti restituere hæreditatem filio, nec propterea diceris fraudare creditores, quia tale fideicommissum ex coniecturata mente testantis non præsumitur fuisse conditionale, sed ad beneplacitum patris, per text.quem reputat vnicam & singularem in iure in dicta.l. patrem, secundum vnam lecturam. Imò secundum Ias. in dicto.§.si quis in fraudem, col.penul.ille tex.vult vnum quod est longè singularius, quòd si tu pater in casu prædicto restituas hæreditatem incontinenti filio non retenta quarta Trebellianica, quæ detrahitur de fideicommissis particularibus, secutus plenam fidem & debitam pietatem vt ibi inquit tex.non diceris creditores fraudasse, & subdit Ias.ꝙ iste tex.tanquam singularis non est obliuioni tradendus.

Quintò in medium affertur decisio Alber. de Rosa. in dicta.l.pa- 12 trem, vbi dicit se determinasse per illam legem quæstionem, quam habuit de facto, videlicet ꝙ si pater emancipauerit filium suum, qui habebat multa bona aduentitia, & in ipsa emancipatione sibi remisit in præmium emancipationis dimidium vsusfructus illorum bonorum aduentitiorum: ꝙ creditores patris non poterunt dicere hoc fore factum in fraudem, & reuocare velle per iura & rationes ibi per eum citatas, & præsertim per tex.in dicta.l.qui autem. Cum ergo in isto lucro dotis, quod à marito vxori remittitur, non agatur de diminutione patrimonij, videtur ꝙ talis remissio reuocari non possit, & pro qua opinione videtur esse bonus text.in.l.cum hic status.§.si maritus, de dona.int.vir.& vxo.& in.l.sed & si vir.§.quod legaturus.ff.eo.tit. vbi 13 donatio inter coniuges prohibetur, quando donans efficitur pauperior

& eius

& eius patrimonium minuitur: secus si lucrum, quod fieri potuisset, remittatur. & ideo dixit Barb. in cons. 59. volu. 2. de quo mentionem
14 feci in quæstione præcedenti, quod maritus potest consentire vxori disponendi de dote, & remittere lucrum dotis, quod sperabat virtute statuti: quia agitur de remissione lucri, & patrimonium eiusdem per talem remissionem non minuitur. & sic in terminis concludit, quod dispositio dictæ. l. qui autem in tali lucro dotis verificetur. & in specie in terminis huius quæstionis, ita consuluit Dec. in cons. 260. per totum, & Paris. in cons. 127. col. 2. & 3. vol. j.

15 Non obstant allegata in contrarium. Et primo quod dicitur de obligatione conditionali per tex. in dicta. l. ait prætor. §. si conditionalis: quia secundum Dec. in dicto cons. 260. col. 2. ille text. intelligi debet in obligatione conditionali, in qua agatur de diminutione patrimonij secundum naturam tituli, quia pro constanti ibi præsupponitur, quod si obligatio esset pura indubitanter reuocaretur. Secus in obligatione conditionali in qua nō tractatur de diminutione patrimonij: quia tunc non militat dispositio dicti. §. si conditionalis, sed dicta. l. qui autem.

Secundò non obstat quòd remissio huiusmodi lucri videatur respicere diminutionem patrimonij, quia ex rationibus & iuribus supra citatis clarè constat de contrario.

Non obstat denique, quod tale lucrum acquisitum videatur ex causa onerosa propter onera matrimonij, quia ad hoc respondetur secundum Dec. in dicto cons. 260. col. 2. duobus modis. Verum quia prima eius responsio iuribus non subsistit, cum contra eum sit communis opinio, vt latè demonstrauimus supra in. q. 4. Ideò omittēdo primam solutionem, & deueniendo ad secundum dicitur: quod etiam dato quod tale lucrum propter onera matrimonij detur, sufficit quod in huiusmodi remissione non agatur de diminutione patrimonij: cum hoc solum attendatur & consideretur in materia dictæ. l. qui autem.

16 Vltimò non obstat, quod de lucro acquisito idem iudicetur quod de damno: quia id verū esse fatemur; in lucro perfecto & radicato prout esset in donatione facta & consumata, prout loquitur tex. in. l. cū te. C. de dona. an. nup. & ita declarat latè Alex. in cons. 89. col. pen. in princ. vol. 2. & in cons. 203. in fi. vol. 6. Secus in lucro non perfectè acquisito, prout loquitur tex. in dicta. l. qui autē. Si enim esset hæreditas adita, vel legatum acceptatum, esset incorporatū in patrimonio, & nō posset repudiari, Secus est ante acquisitionē perfectam d. l. qui autem. & ideò cum in terminis huius quęstionis lucrū dotis nō sit perfectè acquisitū, & incorporatū in patrimonio mariti, meritò sequitur, quod potest tale lucrum remitti, & repudiari: quia propter hoc non sequitur diminutio

patrimonij

patrimonij. ita formaliter respondet Dec. in citato cons. 160. col. fina.

Summarium.

1 MARITVS potest reuocare licentiam concessam uxori testandi de dote, Sed contra, nu. 4.

2 Eius est nolle, cuius est uelle.

3 Filiusfamiliàs si donat causa mortis rem patris, eo consentiente, potest pater talem donationem reuocare, quod declara ut in nu. 7.

5 Donatio, quæ fit per uirum uxori, ut alij donet, ualet.

6 Dispositio. l. hac edictali. C. de secundis nup. locum non habet, quando uxor relinquit uel econtrario, uel donat ultra mensuram dictæ legis, cum grauamine de restituendo tertio.

8 Donatio causa mortis facta per filium emancipatum de re patris, eo consentiente; non potest per ipsum patrem reuocari.

Quæstio Quadragesima prima.

1 PONE, stante dicto statuto de lucro dotis, quòd maritus consenserit, vel licentiam præstiterit vxori testandi de dote, An possit huiusmodi licentiam, & consensum iam præstitum, vir ante mortem vxoris reuocare. Videretur primò dicendum quòd sic: quia talis reuocatio facta fuit antequam vxor decederet. Vnde cum adhuc testamentum non esset sortitum effectum, sed esset in pendenti. l. 3. ff. de adimen. lega. §. posteriore, Instit. quib. mod. testa. infir. videtur quòd per maritum re-2 uocatio ipsa fieri possit, quia eius est nolle, cuius est velle, vt in regula iuris, cuius est nolle. ff. de reg. iur. Sed donare licentiam testandi de dote, procedit ex mera volútate mariti: ergo eius oppositum, scilicet posse reuocare, pariter ex eius voluntate procedere debet.

Secundò ista opinio probari videtur ex notatis per Barto. in. l. 2. in 3 prin. in vers. quartò solet formari; de donat. vbi si filius donat causa mortis rem patris, eo cõsentiente, potest pater talẽ renuntiationẽ reuocare, arg. l. in ædibus. §. quod si filius, in. j responso. ff. de dona. Quod & voluit Cyn. post Dyn. in. l. nec fratris. C. de donat. cau. mor. Petr. de Anch. in cons. 76. col. j. quẽ sequuntur Moder. in rub. de don. int. vir. & vxo. car. 17. col. 2. vers. item dicas el. j. Bal. & Moder. in. l. senũ. C. qui testa. face. pos. Et ratio est, secundũ Bal. ibi: quia viuẽte filio non est ius alteri quęsitũ: ergo eodem modo dicẽdum videtur, ꝙ cum vxor testata fuerit de re pertinẽte ad maritum in spe, ꝙ maritus viuente vxore possit dictã dispositionẽ reuocare: cũ inter virũ & vxorem nõ teneat donatio. & sic nõ potest fingi virũ vxori donasse saltẽ efficaciter, prout inter patrem & filium considerant in simili Doct. in locis supra citatis.

His

4 His verò non obstantibus, contrariam partem vti veriorem amplectendam fore arbitramur, vt in terminis decidit Alex. in cōs. 246. vol. 6. vbi expressè consuluit, maritum qui præstitit consensum vxori testandi de dote, non potuisse ea viuente, dictum consensum reuocare, & inter alia mouetur ex dictis per Saly. in dicta. l. nec fratris. C. de donat. cau. mor. vbi inquit, quòd si pater præstitit consensum filio existēti in eius potestate super donatione, vel legato facto de re ipsius patris: posito q; per huiusmodi consensum pater videretur primò donare filio: tamen quia fit vt res in alium transferatur, & non penes filium remaneat, valet donatio inter patrem & filium: ergo secundum Alex. idem inter virum & vxorem, per. l. donatio, iuncta. l. donationes quas. C. de dona. inter vir. & vxo. & rationem assignat Salyc. quem sequitur ipse Alex. quia ex ea non efficitur locupletior ille, cui præstatur consensus, allegat in argumentum. l. si sponsus in fin. de dona int. virum & vxo. Sed melius quòd valeat dicta donatio, quo ad terminos huius quæstionis, probatur secūdum Alex. in. d. l. si sponsus. §. si maritus el. 2, vbi quoq; inquit ipse Alex. Fulgo. ita tenuisse in dicta. l. senium.

Secundò, idem consuluit Socy. in cons. 114. col. 2. & 3. vol. j. quoniã, quando vxor donat rem mariti, eo consentiente, videtur resultare duplex donatio; vna viri, per quam videtur donare vxori: altera vxoris extraneo, vt probatur in dicta. l. edibus. §. quod si filius. ff. de dona. & per Io de Imo. in. l. 2. in prin. ff. eo vbi concludit, quòd donatio quæ
5 fit per virum vxori, ad finem vt alij donet, valet; ex quo res non debet remanere penes vxorem, nec de ea fieri locupletior, per text. vbi dicit, ibi esse casum, in. l. profectitium. §. si quis certum. ff. de iur. dot. & in. l. quod autem. §. fin. cum. l. seq ff. de dona. inter vir. & vxo. vbi potest donari seruus vxori vt manumittatur: quia non debet remanere dominium rei penes eam. & Imol. sequitur Alex. in addi. ad Bar in dicta. l. 2. ff. de donat. qui pro confirmatione Imolæ, adducit notata per Bald. in. l. hac edictali, colum. 2. vers. nunc statim succedit. C. de secun.
6 nupt. vbi inquit, quòd si vxor relinquit viro, vel vir vxori, vel donat vltra mensuram illius legis, cum grauamine de restituendo cuidam tertio, non habet locum dicta lex: quia est consideranda persona commodum capientis, non restituere debentis. l. cum dotem. ff. ad. l. falcid. l. si mulier, aliàs, sulpitius. ff. de donatio. inter virum & vxorem. Idem etiam tenuit Paul. de Cast. in dicta. l. 2. col. j. vers. in primo verò casu, motus etiam illa ratione: quia duplex resultare videtur donatio: vna quam pater videtur fecisse filio cum sibi consensit, quòd de pecunia ipsius patris donaret: altera quam facit ipse filius donatario.

Nec obstat

Nec obstat secūdum eum, q pater non potest donare filio quem habet in potestate.l.2.C.de inoffi.doti.quia hoc est verum, quādo res donata erat remansura penes filium : quia hoc non posset fieri, sed re acquireretur ipsi patri, cum sit profectitium, in quo etiam hodie ius est immutatum, & sic, perindè esset, ac si pater sibi ipsi donasset. Sed quia non est remansura apud ipsum, sed apud alium, quia donat filio, vt alteri filius donet; Tunc valet etiā prima donatio, argu.l.cogi.§.hi qui solidum.ff.ad Trebel.vbi qui non potest capere solidum pro se, potest capere vt alij restituat. Cum igitur in casu quæstionis de qua agitur, valida fuerit licentia concessa per maritum vxori testādi de ipsa dote, cum de ea nō debeat fieri locupletior, nec penes eam remanere debeat. Sequitur firma conclusio maritum dictam dispositionē vti perfectam reuocare non posse, iuxta.l.perfecta.C.de donat.& idem in casu huius quæstionis, sequēdo Socy.vbi supra in dicto con.114.voluerunt Moder.in repet.rub.de don.int.vir.& vxo.§.47.col.4.in prin.

Non obstant quæ in cōtrarium adducta fuerunt, Et primò, q datur & permittitur reuocatio licentiæ præstitæ, quemadmodum & testamenti, quod non sortitur effectum ante mortem testatoris; quia respondetur, quòd admittitur testamenti reuocatio, cum ambulatoria sit voluntas hominis vsq; ad mortem, dicta.l.3.non sic in licentia, quia ipsa habet vim donationis perfectæ, vt supra ostensum fuit, quæ reuocari non potest dicta.l.perfecta.C.de dona.

7 Ad notata per Bart.in.l.2.ff.de donat.respondetur, q in contrarium tenuerunt Paul.Imol.Saly.Alex.& Socy.in locis supra citatis.

Secundò alia datur responsio, videlicet, q dato, & concesso, q vera esset opinio Bar. Tamen nō quadrat ad propositum huius quęstionis. Nam Bart.videtur cōcedere patri reuocationem donationis factæ per filium eo consentiente, quia censetur voluisse donare filio, cui prohibetur à lege donare, vt.l.3.§.si pater.ff.pro donato. Sed in terminis huius quæstionis, sumus in casu, in quo donatio facta coniugi valet, Ideò non permittitur reuocatio, vt demonstratum fuit supra, in.q.19.cū de vno ad aliud nō benè inferatur.l.papinianus exuli.ff.de mino. & istud

8 est de mente Bar.in dicta.l.2.in fi dum vult, q si donatio facta fuisset per filium emancipatum de re patris eo consentiente, non esset locus reuocationi, & sic pœnitentiæ; ex quo inter patrem & filium valeret donatio, & ita in specie respondet Socy.in dicto cons.114.col.fina.vbi pro hac opinione adducit notata per Bal.in dicta.l.senium; vbi decidit, quòd si filius donat, causa mortis, rem patris, eo consentiente, pater potest eam reuocare, si autem alius quàm filius, qui est in potestate, legaret rem meam me consentiente, cum esset sibi ius legandi quæ-

situm,

ſitum, ſeu donatum, non videretur quòd poſsè per pœnitentiam impedire, arg. l. ſicut. §. ſi venditor. ff. quib. mod. pign. vel hyppo. ſolua. l. 2. C. ſi aduers. dona. & ideò ex his concluditur, quòd cum maritus conſenſerit vxori diſponendi de dote, & ſimus in caſu, in quo donatio valet ſicut in extraneo, & res non eſt integra, quia cõſenſus præſtitus iam executionem habuerat per confectionem teſtamenti, quę impedit mutationem voluntatis, vt patet ex notatis per Bar. & Imol. in locis prę allegatis, ꝙ maritus non poteſt talem licentiam reuocare.

Summarium.

1 MARITVS *promittens cum iuramemto reſtituere dotem, in omem caſum & c. cum renuntiatione de omnibus iuris, & legum auxilijs, cenſetur renuntiaſſe beneficio ſtatuti de lucro dotis, & nu. 24.*

2 *Omnia includit, qui omnia dicit.*

3 *Oratio uniuerſalis eſt maioris uirtutis quàm generalis.*

4 *Legatum generale factum uxori per maritum de uſufructu rerum ſuarum, non complectitur uenalia; ſecus quando in legato appoſitum eſſet ſignum uniuerſale omnium rerum ſuarum.*

5 *Statutum ſimpliciter diſponens, quòd maritus lucretur dotem, uxore decedente ſine liberis, & ſi non excludat filios primi matrimonij, tamen ſecus eſt, ſi ſtatuto caueretur, quòd in omni caſu maritus lucretur dotem.*

6 *Priuilegia ſtudij Pariſienſis, ſi ſint conceſſa ſtudio Toloſano, intelliguntur de præſentibus tantum, & non de futuris; ſecus ſi dictum eſſet de omnibus priuilegijs.*

7 *Conſeruator Imperialis, quamuis non poßit conſtituere procuratorem ante litem conteſtatam; tamen ſi in conſeruatoria ſint appoſita uerba, quòd poßit omnes actus facere opportunos, tunc poterit ante litem conteſtatam procuratorem conſtituere.*

8 *Maritus promittens totam dotem reſtituere, ſibi præiudicat in lucro dotis.*

9 *Effuſo ſermone quis uti non debet.*

10 *Renuntians omni iuri & legum auxilio, cenſetur renuntiaſſe beneficio Senatuſconſulti Velleyani, accedente præſertim iuramento.*

11 *Necnon purgationi moræ.*

12 *Paritérq; remißioni, occaſione belli ſuperuenientis.*

13 *Item ne quis conueniatur, niſi in quantum facere poteſt.*

14 *Similiter & beneficio inuentarij.*

15 *Ac etiam beneficio cedendarum.*

16 *Plus & beneficio excußionis.*

17 *Atque etiam beneficio. l. plerique. ff. de in ius uocan.*

18 *Rurſus & beneficio ordinis, & diuißionis.*

Facultati

Quæstio Quadragesima secunda.

1 MAritus qui promisit cum iuramento restituere dotem in omnem casum & euentum dotis restituendæ, cum renuntiatione de omnibus iuris & legum auxilijs, an cẽseatur renuntiasse beneficio statuti de lucro dotis, Non vagando vbi non expedit dicendum est, quòd sic. Primò, quia ipsa renuntiatio facta comperitur de omnibus iuris & legum auxilijs; vnde videtur quòd compræhendere debeat lucrum do-
2 tis; quia, qui omnia dicit, omnia includit.l. à procuratore.C. mãda.l.
3 Iulianus.ff.de lega.1.& etiam quoniam maior est virtus orationis vniuersalis, quàm generalis, vt per Bart.in.l.generali.§.vxori.ff.de vsufruc.lega. quẽ sequitur Dec.in cons.294.col.2.& in cons.358. D.meus
4 Rui.in cons.78.col pen.vol.j.vbi licet in legato generali facto per maritum vxori de vsufructu rerum suarum, non veniant venalia; tamen secus quando apponitur signum vniuersale omnium rerum suarum: quia tunc veniunt & venalia. Hinc videmus vt supra dixi in.q.29.
5 quòd licet, stante statuto simpliciter disponente de lucro dotis, maritus non excludat filios primi matrimonij virtute.l.hac edictali.C.de secun.nup. Tamen si statutum disponat, ꝙ maritus in omni casu dotẽ lucretur, tunc propter illa verba vniuersalia in omni casu, excluduntur filij primi matrimonij. Pro cuius cõfirmatione accedat quod notant
6 Moder.in.l.j ff.de leg.j.vbi volunt, quòd si priuilegia studij Parisiensis sint concessa studio Tolosano, intelligitur de præsentibus tantum, & non de futuris, per.l.si ità.ff.de auro & argen.lega.& per notata per Bal.in.l.omnia priuilegia.C.de episc.& cleri.secus si dicto studio concederentur omnia priuilegia, quia propter illam dictionem, omnia, venirent, & futura. & ideò dixit D.meus Rui.in cons.61.col.12.volu 5.
7 quòd, & si conseruator Imperialis non posit constituere procuratorem ante litem cõtestatam, vel habitam pro contestata, per.l.quod quis.l. neque tutores.l.nulla.l.nihil.C.de procura. Tamen si in conseruatoria sint apposita verba, ꝙ posit omnes actus facere, quos opportunos iudicauerit, Tunc propter illam dictionem, omnes, poterit constituere & procuratorẽ, ante litem contestatam, vel habitam pro contestata.

Secundò principaliter facit. Nam ista est vera & communis Doctorum sententia

8 rum sententia, quòd, si maritus promisit totam dotem restituere, censetur remisisse lucrum dotis, quod sibi ex forma statuti competebat, propter illam dictionem, totam, vt abundè diximus supra in q. 34. post Ang. Imol. & Roma. in l. damni infecti, la vltima. §. cum parietem. ff. de dam. infec. Si ergo tale lucrum remittitur quando dicitur de tota dote restituenda; pari ratione videtur idem dicendum, quãdo est renuntiatum omnibus iuris, & legum auxilijs quia talis renuntiatio magis videtur respicere lucrum dotis, quàm si dicatur de tota dote, quia ibi de renuntiatione nullum verbum.

Tertiò quòd per dictam renuntiationem excludatur à lucro dotis
9 maritus, facit; Nam imputandum est marito, qui effuso sermone vsus fuit, vt vult tex. notabilis in l. fin. in fi. C. de dot. promis. ibi, ne, dum effuso sermone sese iactat, in promptum incidat periculum, quẽ Ange. multum notat ibi ad illud, quod dicunt Perusini, quòd nemo debet itá latè verba sua effundere. & per illum tex. dixit etiam notabiliter Bal. in l. pactum quod dotali. q. 16. C. de colla. se consulere, quòd caueant sibi renuntiantes à verbis generalibus, ne in promptum, ex effuso sermone, incidant periculum. & ideò cum maritus apertius legẽ suam non dixerit, imputandum est ei, argu. l. veteribus. ff. de pact.

Quartò pro ista sententia facit. Nam nos videmus ꝙ ille, qui renuntiat omni iuris & legum auxilio, censetur renuntiasse beneficijs infrascriptis.

10 Primò beneficio Senatusconsulti Velleyani, vt per Barto. & alios in auten. matri & auiæ, col. penul. vers. quæro quid si non renuntiauit. C. quan. muli. tutel. offi fun. non pot. & in l. si sub cõditione, col. pe. vers. quæro quid si. ff. de testa. tutel. quem sequitur Alex. in cons. 11. col. pe. vers. pondero illa verba, vol. 2. Aret. cons 33. col. pe. Socy in cons. 200. col. pe. & in cons. 103. col. fi. vol. 3. maximè accedente iuramento.

11 Secundo per dictam clausulam, quis cẽsetur renuntiasse purgationi moræ, vt per Crot. in l. si insulam, in fi. ff. de verb. oblig. Dec. in consi. 452. col. pe. Affl decis. 174. col. fi. Gozad. cons. 77 col. 5. in fi.

12 Tertiò, vt cõductor non possit petere remissionẽ occasione belli superueniẽtis, vt per Alber. de Ros. in l. itẽ quæritur. § excepto. ff. loca. quẽ sequit̃ Ias. in l. j col. antep. in fi. C. de iu. emphi. vbi dicit, ꝙ quãdo in instrumẽto emphiteotico renũtiatũ fuit exceptiõi doli mali, & omni auxilio, quo emphiteota se tueri poterat à præstatione canonis, vel pensionis, ꝙ teneretur etiã emphiteota ad canonis solutionẽ, dato ꝙ bellũ superuenisset post cõtractum celebratum. & istud subdit procedere nedum in emphiteota, & liuellario, sed etiam in quocunq; simplici colono, seu cõductore, & in omnibus casibus in quibus propter sterilitatem

remiſsio fieret, vel ob alium quemcunq; caſum, & ità ſe obtinuiſſe coram Collegio Pergamenſi, & q; ita ſeruatur in Lombardia. quod dicit ſingulare, & diligentiſsimè multum notandũ, quia dicta clauſula ſemper in inſtrumētis apponi conſueuit, propter magnam vtilitatē quam affert. & hoc notãdum etiam eſſe voluit, Cepol in cautel. 51. regula eſt. quod & tenuit Gozad. cons. 59. col. 3. in fi. & cõs. 87. col. 3. & 88. col. 4. in fi. Anto. Capi, in decis. 37. col. pen. & decis. ſeq. col. j. in fi.

13 Quartò, renuntiatum quoque cenſetur. ne quis conueniatur niſi in quantum facere poteſt, ita Corn. in cons. 128. col. 3. vers. confirmantur prædicta, volu. 3. quem ſequitur Gozad. in dicto cons. 69. col. 3. & in cons. 88. col. penul.

14 Quintò, beneficio inuētarij, vt per Corn. in cons. 31. col. 5. vers. confert, vol. 3. quem refert, & ſequitur Gozad. in dicto cons. 69. col. pen.

15 Sextò, beneficio cedendarum, ità Ange. in. l. 2. C. de fideiuſſo. Socy. cons. 200. col. pen. Corn. cons. 51. col. penul. vol. 2. Dec. cons. 27. col. 2. & cons. 452. col. pen. & in. l. fin. col. 4. vers. illud tamen. ff. ſi cer. pet. Affl. decis. 188. Moder. in tract. de pigno. in. 3. membro. 5. par. princi. col. 19. Purp. in. l. j. nu. 67. C. de trãſact. & dicit Bal. in cons. 4. quæritur, vol. 4. quòd iſta pars, de rigore iuris, eſt verior.

16 Septimò, beneficio excuſsionis, vt dicit Bald. in. l. j. col. 3. C. de conuenien. fis. debi. lib. 10. quem ſequuntur Aret. in cons. 33. col. pe. in prin. Alex. in cons. 32. col. 3 & in cons. 34. col. 2. vol. 4. Dec. in d. l. fin. col. 4. & in dicto cons. 27. col. pen Mars. in rub. de fideius. col. 14.

17 Octauò, beneficio. l. plerięq;. ff. de in ius vocan. vt per Ias. ibi col. 4. vers. decimò tertiò limita.

18 Nonò, beneficio ordinis, vt Guid. Pap. in decis. 367. Et diuiſionis, vt per Aret. in dicto cons. 33. col. pen. in prin.

19 Decimò, facultati reuocandi donationem ob non inſinuationem factam, ità dixit Corn. in cons. 54. col. 3. volu. 4. Gozad. cons. 87. col. 3. Do. meus Ruin cons. 180. nu 15. vol. j.

20 Vndecimò, beneficio non incarcerãdi, vt per Bar. in dicta auten. matri & auiæ, col. pen. & ibi Saly. & Alex. ac Ias. in dicta. l. plerięq;. Socy. cons. 126. col. 2. vers. confirmatur, vol. j.

21 Duodecimò, exceptioni ſimulationis, vt per Gozad. in dicto cons. 69. col. 3.

22 Decimò tertiò, diſpoſitioni. l. de his. ff. de tranſact. vt per Alexan. in cons. 11. col. 4. vol. 2. Socy. in cons. 200. col. pen. volu. 2. & in cons. 103. col. fin. vol. 3. Dec. in cons. 452. col. penult. Ias. in dicta. l. de his, col. 4. Gozad. in cons. 69. col. 3 in fi. Socy. Iun. in cons. 116. col. antepen. vol. j.

Si ergo ipſa verba, omni iuris & legum auxilio operãtur, vt ex his

renuntiatum esse censeatur tot tantisque beneficijs de quibus supra; Idem vtique dicendum est, vt per ea etiam renuntiatum sit legi municipali de lucro dotis loquēti; quia secundum Bal. Ang. Cuma. & alios 23 in. l. sed & si quis. §. quæsitum. ff. si quis cautio. ipsa verba operantur, vt non solum intelligatur esse renūtiatum auxilio iuris ciuilis, sed etiā legis municipalis. Quod & voluit Roma. in cons. 251. Dec. in cons. 452. col. pe. Mars. in rub. de fideiusso. col. 14. vers. restat modò, vltimo loco Gozad. in citatis consilijs. 69. 87. & 88. ac D. meus Rui. in con. 51. col. 7. vol. j. quia, si non veniret ius municipale virtute dictorū verborum, sequeretur quòd illud verbum, iuri, esset superfluum: cum sub verbo, legum, cōtineatur ius commune. Igitur vt euitetur superfluitas verborum, dicendum est, secundum eum, vt veniat & ius municipale.

24 Vltimò, in terminis huius quęstionis quòd renuntiatum censeatur lucro dotis, in specie hoc voluit Dec. in cons. 195. col. j. licet in casu suo consuluerit contrarium vigore primæ conuentionis, de qua ibi. & sic ex his firma remaneat hæc cōclusio, quòd per ista verba renuntiatum sit lucro dotis, quod marito competere poterat ex vi statuti. & in dubio ca-25 pienda est hæc interpretatio: quia potius fauendum est repetitioni dotis, quàm lucro mariti, vt not. Bal. in cons. 229. vol. j. secūdum primam impressionem. & de quo mentionem facit Dec. in allegato cons. 195. col. 3. in princi.

Summarium.

1 *STATVTO si caueatur, quòd uxore præmoriente sine liberis maritus lucretur dotem: argumentum sumitur à contrario sensu, quòd existentibus liberis maritus priuetur commodo dicti lucri.*

2 *Argumentum à contrario sensu si sumitur in pacto, multo fortius in statuto.*

3 *Argumentum à contrario sensu in statuto sumitur, ubi ius commune non corrigitur, sed conseruatur.*

4 *Statutum excludens sororem, extante fratre; ex ui argumenti à contrario sensu, eo non existente, ipsa non excluditur.*

5 *Argumentum à contrario sensu etiam ad correctionem iuris communis admittitur, quando in sensu directo statutum nihil operaretur.*

6 *Statutum disponens, quòd mulier forensis non habens filios posit dimittere, & legare dotes suas cuicunque uoluerit, sumit argumentum à contrario sensu, quòd de ipsis mulier, filijs existentibus, disponere non poßit.*

7 *Statuto si disponatur, quòd filia, non extantibus masculis, matri succedat ab intestato; masculis extantibus, ex ui argumenti à contrario sensu excluditur.*

8 *Statutum si concedit lucrū dotis marito, non extātibus cōmunibus liberis, ipsis ergo extātibus, per argumentū à contrario sensu, maritus non admittitur.*

Quæstio Quadragesima tertia.

1 QVæritur, an stante statuto, quòd vxore præmoriente, sine liberis, maritus lucretur dotem: à contrario sensu eiusdem statuti, existentibus liberis, maritus excludatur. & concludendo dicas ꝙ sic. Et primò, per tex. in l. inter socerum. §. cum inter, iuncta glo. in verbo, id actum. ff. de pact. dotal. vbi si pactum initum est inter patrem puellæ, & generum, quòd si filia moriatur, sine liberis, dos patri restituatur, id actum inter contrahentes intelligitur, vt filia defuncta, cum liberis superstitibus dos retineatur; quia posito quid iuris in vno de contrarijs, & in opposito, quid iuris sit intelligitur. Idem voluit Corn.
2 in cons. 2[illegible]. in princ. volu. j. Si ergo in pacto dotali sumitur contrarius sensus, idem & in statuto, vt per glos. in rub. C. de decret. decur. lib. 10. facit. l. sed & ea ff. de legi.
3 Secundò, pro ista opinione facit. Nam in statutis sumitur licitè argumentum à contrario sensu, vbicunque ius commune non corrigitur, sed potius conseruatur, secundum Bal. in l. 2. in prin. C. de cond. inser. in l. apud antiquos. C. de furt. Doct. in l. j. §. huius rei. ff. de offi. eius cui manda. est iurisd. & in. c. apostolica, de hijs quæ fiunt à præla. vbi dicunt, ꝙ ad correctionem iuris communis, non debet sumi argumentum à contrario sensu, & hoc quia illud est odiosum. Secus econuersò, quando ius commune conseruatur, quia hoc est fauorabile, secundum glo. in c. statutum, in verbo, dinumerandum est, de præben. in. 6. Sed quòd extantibus liberis excludatur maritus, in hoc conseruatur ius commune, per quod disponitur, ꝙ dos soluto matrimonio reuertatur ad dotãtem, vel ad liberos mulieris. l. dos à patre. C. sol. matr. Igitur validè sumendum est prædictum argumentum à contrario sensu. & pro ista opinione
4 facit quod not. D. meus Rui in cons. 19. col. 2. vol. 5. vbi dicit ꝙ si statutum excludat sororem extante fratre, nõ tamen eam excludit fratre non existente ex vi argumẽti à cõtrario sensu, quia non corrigitur ius commune, sed potius conseruatur: quia cum iure communi concordat statutum, si à contrario sensu sumatur argumentum, cum de iure communi soror defuncti præferri debeat remotioribus agnatis ab intestato,
5 vt in. §. reliquum, in auten. de hæredi. ab intest. Imò fortius dicitur, ꝙ etiam quando resultat correctio iuris cõmunis adhuc legitimè sumitur argumentum à cõtrario sensu, quãdo in sensu directo statutũ nihil operaretur, vt per Petr. de Anch. in cons. 213. quẽ refert, & sequitur Brun.
6 in trac. exclus. fœmi. in 3. arti. principa. col. pe. vbi consuluit, ꝙ statutum disponẽs, ꝙ mulier forensis, non habens filios, possit dimittere & legare dotes suas cuicunque voluerit, à contrario sensu censetur disponere,

nere, quòd si habet filios, non possit. Quod argumētum inquit esse sumēdum maximè, quia aliàs hoc statutū esset derisorium. Idem voluerunt scriben in d.l.j.ff.de offi.eius cui mād.est iurisd. & Camp.in tra-
7 cta.de statu.exclud.fœmi.in.14.q. vbi dicunt, ꝙ stante statuto ꝙ filia succedat matri ab intestato, non extantibus masculis, ꝙ masculis extantibus, ex vi argumēti à contrario sensu, filia excluditur per dictā.l. inter socerum.§.cum inter; quia in sensu directo huiusmodi statutū nihil operaretur, prout etiam esset in terminis huius quæstionis. Quid enim operarentur verba statuti disponentis, maritū debere lucrari dotem si mulier moriatur sine liberis? quando etiam si cum filijs moreretur maritus deberet etiam admitti ad tale lucrum? certe nihil cōtra.l. si quando.ff.de lega.j.Igitur &c.

Tertiò, & vltimò, hoc in terminis decidit Paul.de Cast.in cons.137. col.j.quia in casu isto maritus vocatus est à statuto sub conditione, quando mulier decederet sine liberis. Vnde illis existētibus & ita conditione, sub qua maritus vocatur, deficiente, non potest habere locum vocatio, & statuti dispositio.l.iubemus.§.fin.C.ad Trebel.l.ex facto, §.fin.ff.eo.titu. Idem etiam voluit Dec.in cons.283.& maximè, col.4.
8 vbi dicit, ꝙ si statutum concedit lucrum dotis marito non extantibus communibus liberis, quòd ipsis extantibus, maritus ad tale lucrū non admittitur, & hoc per argumētum à contrario sensu. Clarius idem tenuit Curt.Iun.in cons.93.col.3.& Socy.Iun.in cons.27. col.pen.vol.j. D.meus Rui.in cons.58.col.6.vers.nam in quātum, & col.7.vers.dicebatur etiam, & iterū, necnon, col.pe.vers.& ad istud respōdetur, vol. 3.& in cons.59.col.8.vers.secūdò alia ratione, & vers.tertiò idē comprobatur, ac in ver.quartò pro eadē eo.vol.3.& in cōs.63.col.j.eo vol.

Summarium.

1 STATVTVM *de lucro dotis locum non habet in muliere minore, Sed contra nu.7.& .12.*
2 *Statutum mandans carcerari debitores non comprehendit minores.*
3 *Statutum pœnale prohibens extrahere bladum de comitatu non ligat minores, declara ut nu.13.*
4 *Statutum de compromißis non ligat minores, sed contra nu.9.*
5 *Consuetudo ligat infantes & furiosos, quia & lex scripta eos ligat.*
6 *Statutum ligat minores.*
8 *Statutum disponens quòd non repudians hæreditatem infra mensem habeatur pro adeunte ligat minorem.*
10 *Statutum, si, mandat causas compromitti, Tutor & curator tenentur compromittere.*

11 *Consuetudo quod emens rem teneatur consanguineo retrouendere ligat & minorem.*

Quæstio Quadragesima quarta.

1 Cadit quoque alia dubitatio. Nunquid statutum de lucro dotis locum habeat in muliere minore. Et prima facie videretur dicen- 2 dum quòd non. Primò, quia statutum mandans carcerari debitores, non compræhendit minores, vt per Roma. in cons. 120. col. 2. quem sequuntur Barb. in cons. 6. col. j. volu. 4. & Roch. de Cur. in repet. c. fina. q. 14. in fi. de consuetu.

Secundò, ex ijs quæ not. Roma. in singula. suo vltimò. vbi inquit, 3 quòd statutum pœnale prohibens extrahere bladum de comitatu, non ligat minorem.

Tertiò, facit quod scribit Barto. in cons. 40. in 2. par. secundum nouam impresſionem incip. quæritur, vbi in effectu concludit, quod sta- 4 tutum de compromisſis fiendis inter coniunctos non cōpræhendit minores; quia statutum generaliter loquēs debet referri ad habiles. l. j. C. de sacrosan. eccles. Si ergo huiusmodi statuta, de quibus supra, non includunt minores, nec etiam statutum de lucro dotis debet mulieres minores includere.

His tamen non obstantibus altera pars est de iure verior, quæ Primò probatur ex ijs quæ dixit Cyn. in l. 2. in fi. & ibi Bart. q. 22. C. quæ 5 sit lon. consue. vbi volunt, quòd consuetudo ligat infantes, & furiosos, quia & lex scripta eos ligat. l. diuus. ff. de offi. præsi. l. pen. ff. de parricid. Idem etiam tenuit Saly. in l. j. in fi. C. eod. titu. quæ sit lon. consue. vbi dicit hanc esse communē opinionem. Pro cuius confirmatione accedat quod dixit Oldrad. in dicta. l. 2. col. fina. vbi inquit, quòd si sit 6 consuetudo in ciuitate quòd quilibet soluat talem collectam, tenebuntur etiam infantes, & furiosi. Cum ergo ex vi talis cōsuetudinis infantes includantur, & furiosi, multo magis debent ligari minores viginti quinque annis, maiores tamen infantibus, argu. auten. multomagis. C. de sacrosan. eccles.

7 Secundò quòd ligentur minores, hoc voluit Bart. in repet. l. de quibus, col. 10. vers. primò ergo quæro. ff. de legi. per text. in l. fine hærede. §. lucius. ff. de admi. tuto. vbi etiam ibi notat Barto. Roma. in dicto singu. vltimò, & in cons. 120. col. 2. Barb. in cons. 44. col. pen. volu. 3. & in cons. 6. col. j. vol. 4. Alex. in cons. 49. col. 1. vol. j. & in cōs. 254. col. j. vol. 6. Dec. in auten. si qua mulier, in. 2. notab. C. de secun. nup. Pro quo facit quod notat Paul. de Cast. in. l. si pupillorum. C. de repudian. hæ- 8 redi. vbi statutum disponens, ꝙ non repudians hæreditatē infra mensem

sem habeatur pro adeunte, ligat minorem. Accedat quoq; ꝙ voluerunt 9 Saly. Paul. de Cast. & Alex in. l. fin. C. de in integ. restitu. vbi statutum de compromissis fiendis ligat etiam pupillos, & minores, quod & tenuit Alex. in dicto con. 54. per totum, & Tiraq. in tract. de retrac. car. 10 287. nu. 13. Et in tantum hoc est verum, ꝙ si statutum mandat causas compromitti, tutor, & curator tenentur compromittere, licet voluntarium compromissum facere non possint, vt per Bal. & Ang. in. l. Imperatores. ff. de pact. ac Paul. de Cast. & Alex. in. l. si plures. ff. eod. tit. Pro cuius confirmatione facit quod voluit Tiraquel. in loco de quo supra, 11 vbi concludit, quòd consuetudo, ꝙ emens rem teneatur eam consanguineo retrouendere, ligat & minorem.

12 Tertiò, & vltimò, in terminis cõsuetudinis vel statuti de lucro dotis, quòd ligentur minores, voluit Guliel. de Cun. in. l. ingenium. ff. de statu homi. quem referunt, & sequũtur, Bar. in dicta. l. 2. q. 22. C. quæ sit lon. consuetu. Alex. in cons. 65. col. 2. vol. 6. quod est duplicatum, eo. volu. in cons. 119. & Roch. de Cur. in repe. dicti. c. fi. q. 14. Idem quoq; tenuerunt Bal. & Paul. de Cast. in. l. j. C. si aduers. dot. Roma. in cons. 314. & Corn. in cons. 6. col. pen. vol. 3.

Non obstant quæ adducta fuerunt. Nam ad primum argumentum respondetur, ꝙ contrarium eius, quod voluit Roma. vbi supra, & in specie contra eum, tenuit Ias. in. l. neque impuberes. ff. de in ius vocan. Ad secundum de statuto prohibente sub pœna extrahere bladum de 13 comitatu, pariter respondetur, ꝙ Roma. loquitur in statuto puniẽte id quod de iure communi erat impunibile. Quo casu verum est, ꝙ in tali statuto non includuntur minores, vt in specie dixit Roma. in dicto singu. vlti. per text. in. c. 2. de delic. puero. Nam homicidium (vt scitis) casu perpetratum, sine culpa est, impunibile. l. j. C. de sicca. & ideò in dicto. c. 2. dicitur, quòd in illa consuetudine ibi relata minor non includitur, licet generaliter loquatur, quod subdit non esse obliuioni tradendum. Idem dixerunt Barb. in citato cons. 6. col. 2. & Roch. vbi supra in dicta quæst. 14. in fin. ac Curt. Iun. in. l. postquam liti, in fin. C. de pact. Sed in casu huius quæstionis sumus extra terminos Roma. Igitur &c.

Summarium.

1 DOS *data per mulierem minorem uiro, in bonis immobilibus, sine decreto iudicis, non cedit lucro mariti, stante statuto de lucro dotis. & nu. 3.*

2 *Bona minorum immobilia, sine decreto iudicis alienari non possunt.*

4 *Pubes licet habeat legitimam ætatem in matrimonio, tamen secus in dote, licet sit sequella matrimonij.*

5 *Minor quamuis habeat legitimam personam in iudicio in causa matrimonij, secus in causa dotis.*

6 *Minor mulier etsi in dotem immobilia sine decreto Iudicis dare non posit; id tamen non procedit in bonis mobilibus, & pecunia, & alijs quæ seruãdo seruari non possunt; quia poterunt dari in dotem, & in ea habebit locum statutum de dote lucranda.*

Quæstio Quadragesima quinta.

1 QVid iuris, si minor dedit in dotem marito, bona immobilia, quæ regulariter sine decreto alienari non possunt, vt.l. magis puto.§. ne pasim ff.de reb.eor. An tali casu maritus posit lucrari totam dotem, vel partem, quæ sibi à lege municipali conceditur. Prima facie videretur q̀ sic, vt colligitur ex dictis Guliel.de Cun.in dicta.l. ingenium, quem sequuntur Docto.de quibus in.q. præcedenti, vbi videtur velle, quòd vbicunq; sumus in actibus, in quibus minores admittuntur vt maiores, vt si consuetudo habeat, quòd muliere prædecedente, maritus lucretur dotem, mulieres etiam minores comprahenduntur, & obligantur sub dicta consuetudine, quia minor obligatur ex matrimonio, & habetur in talibus pro maiore.c.fina.de iudi.in 6. notat glo.in.l.ait prætor, in prin.in verbo aliud.ff.de mino.ergo & in dote, nam in hoc non debet minus ligari, quàm maior, vt in.l.æmilius.ff.de mino. Sed maiores posiunt constituere dotes in bonis immobilibus sine decreto iudicis, vt not.in dicta.l.j.C.si aduers.dot. Ergo & minores, cum habeantur pro maioribus.

2 Tu autem teneas contrarium; quia bona immobilia minorum non possunt alienari sine decreto, & si fit alienatio redditur nulla.l.magis puto.§.ne pasim.ff.de reb.eor.& in dote propriè, est text in.l.lex quæ tutores.C.de administra.tuto. vbi notat Barto. Idem voluit ipse Barto.in.l.prædia.C.de præd.mino.& Bal.in.l.nulla, in fin.C.de iure dot.Calcan.in cons.11.in princ.Cuma.in cons.109.col.2. Bald.in cons. 108. volu.j.& ratio est, quia in tali constitutione dotis requiritur causæ cognitio.l.si ex causa.§.in dotis.ff.de minor.scilicet, An suppetant facultates, & an vir sit dignus tanta dote, vt per Bald.in dicta.l.nulla. Et hęc causæ cognitio spectat ad iudicem, dicta.l.magis puto.§.ne tamen, & dicta.l.lex quæ tutores, & per Bald.in dicto cons.108. Item & quia ipsa constitutio dotis non est necessaria, sed voluntaria; ergo attenta ratione legis, non potest fieri sine decreto. Si ergo est nulla, perindè est, ac si facta non esset, argu.l.quoties.ff.qui satisda.cogan quo casu vbi nulla reperitur facta dotis constitutio, non potest tractari de lucro dotis; quia non entium nullæ sunt qualitates.l.eius qui in prouincia.ff.

3 uincia.ff.si cert.peta & in terminis proprijs de lucro dotis, hoc voluit Bald.in.l.j.col.j.C.si aduers.dot per dictam legem, vbi inquit, quòd licet minor posset dare eius marito in dotem, omnia eius bona, quamuis immobilia, cum pacto de lucrando dotem; tamen quod id procedit, quando dos fuit solemniter constituta, cum decreto iudicis, secundum Iaco.Butriga.aliàs non includeret bona immobilia ipsius minoris. Quod & voluit ibi Paul.de Cast col.2.in prin.dum dicit, intellige ergo istam legem, quando interuenit decretum iudicis, si illa mulier habebat prædia, quando dedit omnia bona sua in dotem, & sic valuit datio, aliàs non valuisset, & de eis maritus nihil lucraretur, ex pacto, vel lege: quia non essent dotalia, & pactum non operatur nisi super dote. Idem voluit Roma.in cons.314.col.j.Cuma in citato cons.109. col.2.& Corn.in cons.3.col.penul vers.& insuper, volu.3.vbi propriè inquit, quòd bona minoris, quæ seruando seruari possunt, non possunt dari in dotem, etiam cum autoritate tutoris vel curatoris, nisi interueniat decretum iudicis. Et ex hoc subdit, quòd statutum loquens de lucro dotis, locum sibi non vendicat in talibus bonis, quæ validè non fuerunt data in dotē, cum ipsa datio non valuerit, arg.l.4.§.condemnatum.ff.de re iudi.

Nec habent obstare notata per Guliel.de Cun.in dicta.l.ingenium: quia duobus modis respondetur. Et primò, quòd eius dictum non est verum; quia non sequitur, minor obligatur ex matrimonio, & in ipso habetur pro maiore, vt in dicto.c.fin.de iud.in.6.& in dicta.l.ait prætor, iuncta glo.ergo & in dote; quia contrarium expressè decidit Bal. 4 in dicta.l.j.C.si aduers.dot.vbi dicit, Tertiò nota, quòd licet in matrimonio pubes habeat legitimam ætatem, tamen non est ità in dote, licet sit sequella matrimonij. Et pro ista opinione facit quod not. idem Bald.in auten.quod locum, col.fin.vers.octauò quæritur.C.de collat. 5 vbi dicit, quòd minor quamuis habeat legitimam personam standi in iudicio, in causa matrimonij, vt in.c.fina.de iudi.in.6.non tamen potest stare in iudicio in causa dotis, per text.in dicta auten.quod locum; quia licet sit connexa, tamen non est eiusdem naturæ, quod dicunt esse notandum Moder.in repetit.c. per vestras.car.126.col.4.vers.nec est simpliciter verum, vbi quoque tradunt fuisse de mēte Io.And.in.c.cum olim el.j.in fi.de offi.delega.

Secundò respondetur, quòd opinio Guliel. de Cun. potest saluari, vt procedat in alijs bonis, quàm in ijs; quæ seruando seruari 6 possunt, prout est in pecunia, quæ seruando seruari non potest, vt per Barto.& Aret.in.l.si ex legati causa.ff.de verbo.obligatio.vel in alijs mobilibus, quia tunc in illis cum habeatur tanquam maior, &

ea fine

ea sine decreto alienari possint, vt per glos. & Docto. in l. j. §. fuit quæsitum ff. ad Trebel. & Tiraquel. in tract. de retrac. car. 105. nu. 115. poterit constituere dotem & eueniente casu mortis mulieris, poterit maritus consequi lucrum, sibi à statuto concessum. Et ad hoc benè faciunt notata per Moder. in tracta. de pignori. in. 2. par. in 4. membro, nu. 74. & 75. vbi dicunt, quòd licet mulier non possit dare in dotem bona immobilia sine decreto iudicis, & autoritate curatoris, dicta. l. lex quę tutores, nec expressè obligare eius bona pro dicta dote cum hyppotheca, minus etiam tacitè; tamen respectu aliarum rerum quæ alienari non sunt prohibitæ per minorem, poterit puella minor se dotare moderatè, absq; curatore, & decreto, vt in dicta. l. j. C. si aduers. dot. & poterit se obligare pro dote constituenda, & in consequentiam in tali obligatione, & dotatione orietur tacita hyppotheca, iuxta. l. j. §. & vt plenius. C. de rei vxo. actio.

Summarium.

1 MINOR, *quæ dotem uiro immoderatam constituit, stante statuto quod maritus per mortem uxoris sine liberis, lucretur dotem, restituitur in integrum aduersus ipsam dotis constitutionem, secus contrà dictum statutum.*

2 *Pactum factum inter uirum & uxorem de dote lucranda, licet mero iure ualeat, etsi mulier sit minor; tamen ei datur restitutio in integrum.*

3 *Statutum si extat quòd filia dotata excludatur à successione; filia, quæ dotem accepit, non poterit restitui aduersus ipsum statutum.*

4 *Minor, qui ex necessitate statuti disponentis, quòd inter coniunctos fiat compromissum cum autoritate sui tutoris, fecit compromissum; si exindè contra eum iniustè per arbitros iudicari contingat; non poterit petere restitutionem in integrum aduersus statutum, uel compromissum, sed aduersus effectum statuti, idest sententiam secutam ex compromisso.*

Quæstio Quadragesima sexta.

1 AN minor, quæ constituit dotem immoderatam viro, possit restitui aduersus statutum, quo cauetur quòd maritus lucretur dotem; ita vt minuatur lucrum ipsius dotis in personam mariti. Et conclude quòd contra statutum, non; sed contra dotis conuentionem, sic, vt in specie decidit Bald. in. l. j. col. j. C. si aduers. dot. vbi dicit; nota,
2 quòd inter virum & vxorem potest apponi pactum de tota dote lucranda; si vxor præmoriatur, & valet ipso iure pactum, etiam si mulier sit minor: tamen datur restitutio in integrum. Si autem lucrum veniret ex lege, vel statuta non competeret restitutio contra legem, vel statutum. l. sine hærede. §. lucius. ff. de admini. tuto. nisi per indirectum;

ctum ; quia peteretur restitutio in integrum contra conuentionem do=tis, & per consequens contra effectum statuti, non contra statutum, & Bald. sequitur Campa. in tracta dot. in. 1. par. q. 11. Bal. in quęstio. statuto, in vers. dos. q. 3. Tiraquel. in tracta. de retrac. car. 775. in prin. vbi
3 etiam inquit ; quod si extat statutum, q filia dotata excludatur à suc=cessione : filia, quæ dotem accepit, non poterit restitui aduersus ipsum statutum. Idem voluit Alex. in cons. 254. col. 3. in fi. vol. 6. dum se re=
4 mittit ad Bal. in dicta. l. j. vbi etiam voluit, q minor, qui ex nece si=tate statuti disponentis, q inter coniunctos fiat compromissum ; cum autoritate sui tutoris, compromissum fecerit ; & exinde contingat in=iustè iudicari per arbitros contra pupillum ; q non poterit minor pe=tere restitutionem in integrum aduersus statutum, vel compromissum, sed aduersus effectum statuti, & sic sententiam secutam ex compro=misso, per notata per Bald. vbi suprà. Cui sententiæ quoque assentit Roma. in cons. 114. col. fina. quem sequitur Gozad. in consil 33. colum. penult. vbi concludit, quòd si per mulierem minorem fuit dos consti=tuta viro, quæ fuerit immoderata, videlicet in maiori quantitate, quàm qualitati, facultatiq; viri atque vxoris conueniat, vt in. l. cum post §. gener, & in. l. quæro. ff. de iure dot. quòd eidem competit resti=tutio aduersus ipsam dotem immoderatam ; & consequenter ex hoc capite minuetur lucrum dotis, in personam mariti, per casum expres=sum secundum lecturam glo. communiter approbatam in dicta. l. j. C. si aduers. dot.

Summarium.

1 *LVCRVM dotis non agnitum per maritum, ad suos non transmittitur hæredes ; sed contra est communis, ut in nu. 11.*

2 *Hæreditas de iure ciuili non adita, non transmittitur ad hæredes, declara, ut nume. 15.*

3 *Substitutio, quæ est secunda institutio, non transmittitur ad hæredes.*

4 *Statuto si caueatur quòd filius succedat in dote materna, si filius moriatur, antequam adiuerit, uel agnouerit non transmittit ad hæredes ; sed declara ut nu. 17. & 18.*

5 *Portio, ad quam filius masculus admittitur ex forma statuti, excludendo fœmi=nam, si non fuerit agnita, non transmittitur ad hæredes ; sed contra est com=munis ut nu. 17.*

6 *Arrogatus quartam sibi debitam ex constitutione diui Pij in bonis arrogantis, & si non agnitam, ad hæredes transmittit.*

7 *Ea, quæ deferuntur titulo singulari, & ex legis dispositione, non autem titulo uniuersali, transmittuntur ad hæredes, etiam nulla præcedente agnitione.*

Bona

8 *Bona damnatorum, quæ uigore auten. bona damnatorum. C. de bon. damna. conseruantur ascendentibus, & descendentibus, transmittuntur hæreditate non adita.*

9 *Legitima, uel eius supplementum non petita in uita per filium, ad eius hæredes transmittuntur.*

10 *Trebellianica non acceptata in uita, transmittitur ad hæredes.*

12 *Agnitio non requiritur in iure contractus, ut fiat transmißio.*

13 *Ea, quæ acquiruntur iure quodam separato ab aditione hæreditatis, sed sunt quid abstractum, & separatum ab ipsa hæreditate, non requirunt agnitionem, & transmittuntur ad hæredes.*

14 *Acquisita per coniuges constante matrimonio, quæ ex ui consuetudinis inter eos diuidi debent, si diuisa non fuerint, transmittuntur ad hæredes, quamuis non fuerint acceptata.*

Quæstio Quadragesima septima.

1 SVboritur & quæstio. An lucrum dotis non agnitum per maritum transmittatur ad eius hæredes. Primò enim aspectu uideretur dicendum quòd non, per text. in. l. emancipata. C. qui admit. & in. l. 3. §. hoc igitur. ff. de bono. possess. vbi bonorum possessio non agnita non transmittitur ad hæredes.

Secundò per text. in. l. j. §. in nouissimo. C. de cadu. tollen. vbi hæ-
2 reditas de iure ciuili non adita, non transmittitur ad hæredes, sicuti
3 etiam est in substitutione, quæ est secũda institutio. l. qui liberis. §. hæc verba l. sed et si plures, in prin. ff. de vulga. & pupil.

4 Tertiò, ex ijs quæ not. Ang. in cons. 81. vbi inquit, quòd stante statuto quòd filius succedat in dote materna, si filius moriatur antequam eam adiuerit, vel agnouerit, non transmittit ad hæredes.

5 Quartò facit, quod voluit Saly. in. l. j. in. 2. & 3. col C. de adult. vbi inquit, q̃ portio ad quam filius masculus admittitur ex forma statuti excludendo fœminam, si non fuerit agnita, non transmittitur ad quoscunque.

Sed his non obstantibus contraria sententia vti verior, & magis à Doctoribus recepta sequẽda est; vt primò probatur per. l. si arrogator.
6 in prin. ff. de adoptio. vbi filius arrogatus transmittit ad hæredes suos, quartam partem bonorum sibi debitam in bonis arrogatoris ex cõstitutione Diui Pij, quamuis nõ agnitam. & illum tex. dicit ibi Bar. col. ij. esse argumentum, q̃ maritus, qui lucratur certam partem dotis, eam transmittit sine agnitione. & cum Bar. ibi transeunt Bald. Ang. & Ias.
7 quia ea quæ deferuntur titulo singulari, & ex legis dispositione, non

autem

autem titulo vniuersali, transmittuntur etiam nulla præcedente agnitione. Pro qua opinione dicit Ias benè facere, quod in simili notat Saly. in auten. bona damnatorum, in vlti. col. C. de bon. damna. vbi dicit 8 se de facto consuluisse, q̄ bona damnatorum, quæ per dictam aut. conseruantur ascendentibus & descendentibus, transmittuntur hæreditate non adita, per tex. in l. edicto. §. ad hæredes ff. de iur. fisc. per quam legem ita ante Saly. tenuit Bar. in cons. 157. col. 1.

9 Confirmatur hæc sententia: quia legitima, vel supplementū ipsius, quamuis debeat peti in vita per filium: tamen si non petatur transmittitur ad hæredes. ita Saly. in l. cum simus. C. de inoffic. testa. Bald. in l. 2. in vlt. q. C. de liber. præteri. Alex. in cons. 150. col. fi. vol. 2. Paris. in cons. 81. col. 2. volu. 2. Ripa in l. si vnquam. q. 42. C. de reuocan. dona. Dec. in cons. 81. col. j. & Aymo cons. 142. col. 2.

10 Idem videmus in Trebellianica, quæ, etsi acceptata non fuerit, tamen transmittitur. l. quamquam, ad l. falcid.

11 Vltimò, in terminis huius quæstionis communiter ita teneri dixit Paul. de Cast. in §. cum antiquioribus, vbi etiam hoc voluerunt Saly. Ias. & Alex. qui dixit hoc menti tenendum, quia quotidianum. C. de iure delibe. Hanc quoq; sententiam tenuit Alex. in l. cum vir. ff. ad l. falcid. quem sequitur Ias. in dicta l. si arrogator, vbi inquit, quòd tale lucrum, quod consequitur maritus virtute statuti, dicitur effici patrimonium viri, non autem dicitur hæreditas mulieris; & ideò cum tale lucrum non dicatur habere maritus iure hęreditario, licet non sit agnitum per eum, tamen transmittitur ad hæredes: ita etiam voluit idem Alex. in cons. 150. col. fin. volu. 1. ac Barb. in c. officij col. 20. de testa. 12 quia in iure contractus non requiritur agnitio vt fiat transmissio. l. cum pater. §. matrem, de lega. 2. Quod & placuit Socy. in l. qui duos, §. si maritus. ff. de reb. dub. & in cons. 296. col. 3. vers. confirmo prædicta necnon, & Ias. in cons. 59. col. fina. volu. j. vbi ad hoc allegat optimam decisionem Bald. in l. generaliter. §. in his. C. de secun. nupt. vbi per illum text. & auten. hæres. C. eod. titu. colligit doctrinam, quam 13 reputat notandam, videlicet quòd ea, quæ acquiruntur iure quodam separato ab aditione hæreditatis, sed sunt quid abstractum vel separatum ab ipsa hæreditate, talia non requirunt agnitionem, & transmittuntur non agnita ad liberos, & hæredes. l. pro hærede. §. papinianus. ff. de acquiren. hæredi. l. sepulcrum. ff. de sepul. viola. Huicque sententiæ vti communi assentit Brun. in Tracta. exclus. fœmi. in. 13. arti. principa. quæst. 6. col. 5. circa med. Cui etiam adhæret Anto. Capy. in decis. 176. nu. 27. Moder. in tract. Suita. nu. 7. vers. tertiò quæro. D. meus Rui. in cons. 26. nu. 16. vol.

Pro cuius

Pro cuius cõfirmatione faciunt quæ notant Moder. in repet.rub. de dona int. vir. & vxo.§.62.col.12.in fin. vers. & ista consuetudo, iuncta 14 col.fin in prin. vers. amplia quartò, vbi dicunt q stante consuetudine quæ est multum æqua, q bona acquisita per coniuges, cõstãte matrimonio, inter eos diuidantur, si contingat q multa fuerint superlucrata per maritum, q ea diuidi debent inter ipsos coniuges, adeò q trãsmittuntur ad suos hæredes, quamuis nõ fuerint acceptata: Vnde si vxor præmoriatur viro, antequam acceptet medietatem lucrorum sibi pertinentem, ad suos transmittit hæredes: quia ea, quæ deferuntur à lege, vt sunt ista lucra, iuxta notata in.l.3.ff.de interdic, & in.l.fi.C.de bon. mater. transmittuntur ad hæredes, quamuis non acceptentur.l.infantes.C.qui admit. & ex his secundum eum infertur, quòd si pater meliorauit filium in tertia vel quinta parte bonorum suorum, illam ad suos hæredes, quamuis non agnitam, transmittit.

15 Non obstat modò tex. in dicta.l.emancipata, ac alia iura supra allegata: quia ipsa iura loquuntur, vt ibi notatur, & secundum Moder. in repet. dictæ rubri. in dicto.§.62.col. fin. in his, quæ deferuntur iure hæreditario: Secus in his, quæ deferuntur ex titulo particulari, vt per Docto. in dicta.l.si arrogator, & in alijs locis supra citatis, vt est in terminis huius quæstionis.

16 Similiter non obstant scripta per Ang. in dicto con.89. quia respondetur secundum Alex in cons.150.col.fin. vol.2. q Ang. malè dicit, & eius rationes non sunt efficaces: mouetur enim, quia dos est ius vniuersale.l.quod dicitur.ff.de impens. in reb. dotal. fact.l.j.post prin.ff.de dote prælega. Vnde, verbum commune relatum ad vniuersitatem, trahitur ad successionem directam, seu ad titulum hæreditarium, vt not. in.l.his verbis, de hære. insti. Sed hæc ratio, tãquam non bona, impugnatur per Imol. in.c.Raynaldus, col.6.de testa. nam sequeretur secundum eum, q si testator diceret, relinquo Titio peculium, cum dicatur peculium ius vniuersale.l.peculiũ nascitur.ff.de pecul, q videretur institutus hæres: q dicendum non est: cum iure cautum non reperiatur; & alio casu loquuntur ea, quæ habentur in dicta.l.his verbis, scilicet quando relinquerentur omnia bona, vel quota omnium bonorum, & Ang. reprobant idem Alex in dicta.l.cũ vir, & in.l.cũ antiquioribus, col.3. in fin. Socy. in dicta.l.qui duos.§.si maritus, Ias in dicta.l.si arrogator, col.8. & D. meus Ruin. in citato cons.26.col.pe. in prin.

17 Item & alio modo responderi potest, saluando Ang. q eius decisio potest procedere. & locum habere, quando lucrum dotis à statuto defertur filijs iure hæreditario, vt si in dote, simul cum hæreditate succederent, tunc non trãsmitteretur, ità Alex, in dicto con.150, in fi. & Socy. in.d.§.

in d.§.si maritus,& Ias.in ipsa.l.si arrogator, col.8.& ab hac opinione de qua supra,tanquam communi,in iudicando non recedas.

18 Similiter non obstant nota.per Saly.in dicta.l.j.C.de adulter. quia contra eum est communis opinio,vt per Alex.in cons.20.vol.j.& Socy.in con.143.vol.j.& in cons.296.vol.2. & per Brun.latissimè in suo tract.exclus.fœmi.in.13.articu.principa.q.6.

Summarium.

1 REMISSIO *lucri dotis, facta per maritum uxori, quæ ad eum reuerti noluit, propter discordiam habitam cum ipso, si huiusmodi lucrum non remitteretur; non ualet.*

2 *Venalis concordia, inter coniuges, prohibita est.*

Quæstio Quadragesima octaua.

1 DEnuo quæritur, Stante statuto de lucro dotis in totum. Pone q vxor propter discordiam habitam cum marito de domo eius recedit,& vadit ad domum consanguinei, marito desiderante pacem,& vxorem suam,ea petit,sibi remitti lucrũ dotis,ex statuto viro peruenturum per ipsius mortem. Dubitatur an talis remissio valeat,& dicas quòd non per tex in.l.vir mulieri.ff.de donat.inter vir.& vxo. vbi si durante matrimonio vxor diuertit à viro,& vt ad se reuertatur maritus vxori aliquid dederit, quæ propterea reuersa est, non valet talis donatio.

Item & per tex.in.l.si liberis.ff.de pact.dotal.vbi est casus secundũ glo.quòd si mulier dedit cẽtum in dotem viro, hoc pacto, vt idem vir ipsam lucretur,ea mortua,superstitibus liberis, hæc mulier habens filios ex hoc matrimonio, finxit se iratam cum eius marito, & cum eo redire noluit nisi hoc pactum remitteretur: cõcluditur ibi q si pactum remissum fuerit, quod nõ valet.& ex illo tex.vti singulari infert Roma.in terminis huius quæstionis, in singulari suo 576.incip. pone q stante statuto de lucro dotis, si contingat vxorem propter discordiam habitam cum viro recedere, & exinde nolle redire nisi sibi remittatur tale lucrum dotis statutarium; q ipsa remissio si facta fuerit non valet: 2 quia venalis concordia inter coniuges prohibita est; vt dicta.l.si liberis,secũdum lecturam glo.licet aliàs permissa esset. quod dicit notandum,quia quottidianum.& Roma.sequuntur Moder.in repet.rub. de dona.inter vir.& vxo.§.34.col.peu.& fin. Hoc idem voluit Paul. de Cast.in cons.232.col.2 secundum antiquam impressionem quod est secundum nouam in cons.59.in.j.volu.col.2.in princ.Alex.in.l.si socer.§.lucius,col.4.vers.vtrum autem.ff.sol.matr.Tiraquel.in repet.l. fina.in

fina. in verbo largitus, nume. 192. C. de reuocan. dona.

Summarium.

1 STATVTVM *de lucro dotis locum non habet, quãdo matrimonium momento durauit. Sed in contrarium est communis, ut in nu. 10. & 12.*

2 *Vir dicitur habere nedum in dote titulum onerosum, sed etiam in lucro dotis.*

3 *Testamentum ut rumpatur, sufficit posthumum momento uixisse.*

4 *Testator si fecit substitutionẽ filio, si decesserit sine liberis, si ipse moriatur cum filio, qui momento tantum uixit, extinguitur substitutio.*

5 *Prorogatio termini sufficit quòd fiat in ultimo momento primi termini.*

6 *Filius qui post mortem patris non uixit nisi per horam, ex potentia suitatis, transmittit hæreditatem patris non agnitam.*

7 *Statutum excludens maritatam uerificatur in ea, quæ habuit maritum, qui statim mortuus fuit.*

8 *Statutum quòd filius masculus excludat fœminam, locum habet in ea, quæ momento fuit exclusa, ut in perpetuum excludatur.*

9 *Testamentum ut rumpatur sufficit quòd posthumus natus sit in octauo mense, licet secundum phisicos uiuere non posit.*

11 *Breuitas temporis, quo matrimonium durauit, non impedit ab altero coniugum alteri legari.*

Quæstio Quadragesima nona.

1 SVbnectitur & alia. An statutum de lucro dotis locum habeat, quando matrimonium momento durauit. Ias. in. l. non tãtum, col. 2. C. de lega. dicit se dubitare quòd non sufficiat matrimonium momentaneum ad lucrãdam dotem beneficio dicti statuti: quia in eo non potest asignari nisi vnica ratio, scilicet onera matrimonij. l. pro oneribus. C. 2 de iur. dot propter quę vir dicitur habere nedum in dote titulum onerosum. l. j. C. de impo. lucr. descrip. lib. 10. sed etiã in lucro ipsius dotis, quod ex forma statuti ei defertur, vt per glos. cõmuniter approbatam in. l. si donaturus. §. fin ff. de cond. cau. dat. & de cuius veritate abundè verba fecimus supra in. q. 4. Cum ergo non posit asignari alia ratio, nisi onera matrimonij, quæ debet haberi pro expressa, iux. glos. quam ibi sequuntur Bal. & Pau. de Cast. in. l. quãuis. C. de fideicom. & onera non potuerunt sustineri per virum in matrimonio, quod per momẽtum durauit, meritò sequitur, quod cessante causa lucri, pariter debeat & cessare ipsius statuti dispositio, arg. l. adigere. §. quamuis. ff. de iure patro. c. cum cessante de appella.

His tamen non obstantibus contrariam sentẽtiam teneas quia momentanea etiam habentur in consideratione, vt Primò probatur per

tex. vbi

tex. vbi omnes notant, in.l.2.C.de posthu. hæred.institu.vbi sufficit
3 posthumum præteritum vixisse momento, ad hoc vt rumpat testamentum, & per illum tex. dixit Bal.singulariter in.c.j.§.cum etiam, in
4 tit.episco. vel abba.in vsibus feudo. q; si testator facit substitutionem filio, si decesserit sine liberis, & ipse moriatur cum filio, qui momento tantum vixit, extincta est substitutio fideicommissaria, iuxta.l.ex facto.§.fin.ff.ad Trebel.& Bald.sequitur Ias.in.l.si quis hęredem, col.2. in fi.C.de institu & substitu.

Secundò facit quod not Bald.& Dec.in.c.de causis, de offi.delega.
5 vbi sufficit quòd prorogatio temporis fiat in vltimo momento primi termini.

Tertiò accedat tex.in.l.cum spōsus.§.fin.in fi.ff.de publici.vbi dicit tex.etiam is qui momento possedit, rectè hac actione experiatur, de quo tex. mentionem faciunt Bal.& Dec.in dicto.c.de causis.

Quartò, confirmatur hæc opinio ex ijs quæ scribit Bal.in.l. vnica.
6 §.in nouissimo.C.de cadu tollen.col.2. vbi filius infans qui post mortem patris non vixit, nisi per horam, ex potentia suitatis transmittit hæreditatem patris non agnitam.

Quintò, pro hac parte facit quod voluit Bru.in tract.exclus.fœmi. in.6.articu.principa.in.4.membro.q.21.vbi concludit, quòd statutum
7 Astense, quod excludit maritatam, locum habet in ea, quæ habuit maritum, qui statim mortuus fuit.

Sextò, corroboratur hæc sententia ex notatis per Bald in.l.si quis
8 posthumos.§.j.col.fina.ff.de liber.& posthu. vbi tenet, q; si statutum simpliciter dicat, q; filius masculus excludat fœminam, sufficit q; momēto eam excluserit, vt sit exclusa in perpetuum, quem sequitur Dec. in cons.623.col.j.

9 Septimò facit etiam quod notat Bald in cons.110.in.3.volu. in fin. quem sequitur Dec.in citato cons.623.col.2.in fin.vbi inquit, q; licet posthumus natus sit in octauo mense, qui secundū phisicos viuere non potest, tamen sufficit q; momento vixerit, vt rumpat testamentum.

10 Vltimò, ne sine autoritate in terminis huius quæstionis pertranseamus hanc partem tenent Bal.& Ang.in lectura Florentina, in dicta.l. non tantum, vbi expressè dicunt, maritum tale lucrum consequi, etsi per momentum durauerit matrimonium, per tex.ipsius legis, non tan-
11 tum, vbi breuitas temporis, quo matrimonium durauit, non impedit ab altero coniugum alteri legari.& hanc sententiam amplectitur Ang. in cons.180.col 2 in fi. vbi inquit, q; casus repentinus mortis non tollit de medio tale lucrum. Idem tenuit Areti.in.l.2.in princ.& in.l.si ante nuptias, col.fina.ff.solu.matri, Socy.in cons.223.col.2.in princi. Ias in

K dicta

dicta.l.si donaturus.§.fina. & in.l.inter stipulantem.§.sacram, col.8. vers.tertiò.ff.de verbo.obli.quod dicit valde notabile,& in cons.135. in fi.vol.j.Calcan.in cõs.31.col.2.in fi. Dec.in dicto.c.de causis.col.4. in prin.& in cons.577.col.fin.& in dicto cons.623.col.j. Brun.in dicto tract.exclus.fœmi.in.6.arti.principa.in.4.membro.q.21.Ripa in.l.j. nu.66.ff.solu.matr.& in repet.l.si vnquam.C.de reuocan.dona q.18. Curt.Iun.in.l.vinum,nu 6.ff.si cer.peta.Paris.in cons.127.col.j.vol.j. & Doct.in auten.præterea C.vnde vir & vxor.

Non obstat modò dictum Ias.in dicta.l.non tantum : quia in eius dicto non potest fieri fundamentum, duplici ex capite. Primò, quia ipsemet cõtrarium tenuit in dicta.l.si donaturus,& in dicto.§.sacram, & in cons.135.superius allegato.

12 Secundò contra eum est communis opinio,vt ipsemet videtur fateri in dicta.l.non tantum, dum dicit Bal.non habere contradicẽtem; & quamuis hoc non fateretur, satis apertè demõstratur ex autoritatibus supra relatis. Nec obstat eius ratio,q̃ si matrimonium momẽto durauit cessant onera, propter quæ lucrum dotis conceditur : quia respondetur,quòd ipsa ratio non obstat, quoniam,vt docet experientia, quæ est rerum magistra.§.pen.institu.de satisda. nos videmus q̃ hodiernis temporibus antequam matrimonia celebrentur,fiunt multæ expensæ, & quidẽ maximæ,per maritos,in annulis, iocalibus,monilibus,& alijs rebus,quæ tempore contracti matrimonij dantur vxori, & alijs personis de domo ipsius:& sic eius causa fiunt.quod sufficit, etsi postea accidentaliter cessent alia onera propter mortem vxoris.& quamuis ista expensa & damnum mariti non sit quãtum lucrum dotis: tamen integrum lucrum consequi debet, argu.l.si creditor.§.si inter maritum.ff. manda.sicut econtrario posset contingere q̃ dotis fructus,vel ipsa dos non sufficerent,ad onera matrimonij inchoandi siue iam inchoati, arg. c.salubriter, de vsur.Vndè cum hoc stet sub fortuna, maritus videtur emisse istum casum,arg.l.fin.ff.de actio.emp.nimirum ergo si maritus lucrari debet dotem,vigore statuti de quo supra. & ista respõsio colligitur ex notatis per Campa.in tract.dot.in.5.par.q.13.post Ang.in.§. fuerat,col.15.vers.quæro de quæstione quottidiana,in fi.inst.de actio. quẽ sequuntur Moder.in rep.rub.de donat.int.vir.& vxo.§.55.col.4.

Summarium.

1 STATVTVM *de lucro dotis locum non habet in cophanis,iocalibus,& alijs bonis mobilibus, sed contra nu.7.*

2 *Statutum de lucro dotis,cum sit correctorium,non uenit extendendũ etiam ex identitate, uel maioritate rationis; quod declara ut nu.8.*

Correctio

3 *Correctio iuris non debet induci per tacitos, uel subauditos intellectus.*

4 *Statutum si disponat, quod filia posit tantum de dote testari, poterit etiam testari de cophanis.*

5 *Iocalia, & alia bona parafrenalia, quæ dantur per patrem filiæ tempore nuptiarum secundum consuetudinem patriæ, sunt de appenditijs dotis, & prout de dote iudicari debent.*

6 *Donatio facta à patre filiæ, sicut ualet pro dote, ita etiam debet ualere si sit de scrinijs cum iocalibus consuetis.*

Quæstio Quinquagesima.

1 OFfert se nobis & alia quæstio. An statutum de lucro dotis etiam habeat locum in cophanis, iocalibus, & alijs bonis mobilibus pa-
2 rafrenalibus. Et videtur dicendum ꝙ non: quia, cum tale statutum sit correctorium iuris communis, vt supra diximus in. q. 2. non debet fieri extensio etiam ex idētitate vel maioritate rationis, auten. quas actiones. C. de sacrasan. eccle. Vndè, siue dicamus quòd dicta bona sint supplementum dotis, siue de appenditijs, ex quo tamen statutum de illis non facit mentionem, non potest dici, quòd illa compræhendat, nisi ta-
3 citè vel per subauditum intellectum, & tamen constat, ꝙ per subauditos, vel tacitos intellectus non debet fieri, vel induci correctio iuris, vt est glo. singu. in. c. cupientes. §. quod si per viginti, in verbo petere, de elect. in. 6. & facit quod habetur in. l. apud antiquos, cum ibi not. per Barto. C. de furtis.

Quibus non obstantibus in contrarium est veritas, vt probatur ex
4 dictis per Anan. in con. 36. vbi dicit, quòd si statutum disponat, ꝙ filia posit de dote tantum testari, poterit etiam & de cophanis testari: quia aut volumus dicere istud supplementum esse dotis, & tunc iudicamus de eo quod de dote. l. inter socerū. §. cum inter. ff. de pact. dot. aut volumus dicere ꝙ sint pars dotis, & tunc idem. l. fundi partem, in fi. ff. de contrah. emptio. aut volumus dicere ꝙ sint appenditiæ dotis, & idem est. l. si quis hæres institutus. ff. de acqui. hæred. Ergo si in casu de quo per Anan. permissum est mulieri, quæ tantum de dote poterat testari, ꝙ etiam de iocalibus, cophanis, & mobilibus parafrenalibus posit testari tanquam sint vel de supplemento dotis, vel de parte eius, vel de appenditijs: Multo fortius & hoc dicendum venit in casu huius quęstionis, vt pariter statutum, de quo supra, locum habeat in cophanis, & alijs mobilibus. Et pro ista opinione ꝙ sint de appenditijs dotis, facit
5 decisio Alex. in cons. 27. col. pen. in fi. volu. 5. vbi dicit, quòd iocalia, & bona parafrenalia, quæ dantur per patrem filiæ tempore nuptiarum, & causa matrimonij secundum consuetudinē, sunt de appēditijs dotis;

& eius accessorijs, ac prout de dote iudicari debent.l.etiam.C.de iure dot.l.inter socerum.§.cum inter.ff.de pact. dot. per quæ iura voluit 6 Paul.de Cast.in.l.cum pater.§.pater filiæ.ff.de leg.2.quòd sicut valet donatio facta à patre pro dote.l.pomponius philadelphus.ff.famil. hercisc.ita etiam valet, si donat filiæ scrinia cum iocalibus cõsuetis, & hanc partem referendo Paul.& Alex,vbi suprà, tenuit Beltr.in cons. 47.nu.3.vol.2.Idem etiam voluit Alex.in cons.117.col fin.vol.6.du- 7 plicato in cons.154.vol.7.& in terminis quæstionis pręsentis hoc voluit Curt.Iun,in cons.129.col.pen.in fi.

Non obstat quòd hoc statutum cum sit correctorium, quòd non debet fieri extensio: quia ad hoc respondet Bologni.in addit. ad Anan. 8 in dicto cons.36.vbi pariter sequitur opinionem eiusdem, quòd illud habet locum præterquam in pertinẽtijs & parificatis à iure: quia tunc potest fieri extensio per text.in.c.postquam,de ellectio.in.6. Quod & vult Bald. ac Ias. in dicta auten.quas actiones. Vnde cum in casu, de quo tractatur, agatur de pertinentijs & de parificatis à iure, vt supra diximus, nimirum si tale statutum de lucro dotis pariter locum habebit in cophanis, & alijs bonis mobilibus de quibus supra.

Summarium.

1 LVCRO *dotis priuatur maritus stante statuto, quòd præmoriente uxore sine liberis, maritus lucretur dotem, si semel extitit conditio liberorum, licet ante mortem uxoris deffecerit, sed contra nu.9.*

2 *Conditio, sufficit, quòd semel extiterit, licet non durauerit. quod tamen declara ut in nu.10.*

3 *Principium primæ existentiæ attendimus in conditionibus, & non curamus de eius successu.*

4 *Legatum si factum fuerit mulieri sub illa conditione, si uidua efficiatur, mulier non perdet legatum, si uidua facta fuerit; esto quòd postmodum matrimonium contraxerit.*

5 *Donatio licet reuocetur ipso iure per natiuitatem liberorum: tamen si filij nati sint, & incontinenti mortui, non reconualescit donatio.*

6 *Substitutio facta hæredi, si decesserit sine liberis, extinguitur si unus ex filijs extiterit tempore mortis.*

7 *Fideicommissum iniunctum hæredi, si decesserit sine filijs masculis, deficit extantibus filijs tempore mortis, quicquid de liberis postea contingat.*

8 *Qualitas iuncta uerbo, debet intelligi secundum tempus uerbi.*

11 *Statuto si caueatur, quòd uxor si liberos non habuerit, maritus lucretur dotem, ad exclusionem mariti, sufficit quòd liberos habuerit, licet ante matrem mortui fuerint.*

Questio

1 STatuto cauetur, ꝙ si vxor decesserit sine liberis ex ea, maritus lucretur dimidium dotis. Pone modò, quòd mulier suscepit liberos, qui tamen matri præmortui sunt: an sufficiat filios extitisse, vt maritus excludatur à lucro dotis. Et primò videtur dicẽdum quòd sic, per
2 communem Doctorum conclusionem, quę habet, quòd regulariter sufficit semel extitisse conditionem, licet non durauerit, vt est tex. in. l. in substitutione, in prin. ff. de vulg. & pupil. & in. l. si quis hæredem. C. de inst. & subst. & per Paris. in cons. 32. col. 9. vol. j.

Secundò facit quod not. Bal. in. l. pręcibus, in. 3. col. & in. 3. oppositione. C. de impub. & alijs substit. quem sequitur Ias. in dicta. l. in sub-
3 stitutione, col. 3. vbi dicit, quòd in cõditionibus attẽdimus principium primæ existentiæ, & non curamus postea successum eius.

Tertiò accedit quod dixit Bal. in. l. fi. in. 2. notab. C. de indic. vidui. tollen. quẽ sequitur Paris. multos alios citãs in allegato cons. 32. col. 9.
4 vbi voluit, ꝙ si legatum factum sit alicui mulieri, sub illa conditione si vidua efficiatur: ꝙ mulier non perdet legatum, si vidua facta fuerit, esto ꝙ postmodum matrimonium contraxerit: quia satis est ꝙ conditio extiterit, etsi ad implementum non durauerit.

Quartò, confirmatur ista opinio ex eo quod decidit Bart. in. l. titia, in. §. Imperator, col. 2. de leg. 2. quẽ sequuntur Imol. in. c. fin. col. fin. de dona. & Corn. in cõs. 176. col. pe. vol. 2. ac Ias. in d. l. si quis heredẽ, col.
5 3. & in d. l. in substitutione, col. 3. vos scitis ꝙ per natiuitatem filiorum reuocatur ipso iure donatio. l. si vnquã. C. de reuo. dona. Pone (inquit Bar.) ꝙ filij nati sunt, qui tamen incontinenti mortui sunt, an cõfirmetur donatio: & concludit, postquam arguit ad vtranqꝫ partem, ꝙ non reconualescat: quia sufficit extitisse liberos, etsi mortui sint.

Vltimò facit tex. in. l. hæredibus, in prin. ad Trebel. vbi si sit iniunctum hæredi fideicõmissum, si decesserit sine liberis, dicit ibi tex. si habuerit liberos hæres, extinguitur fideicommissum. Si ergo in casibus, de quibus supra, sufficit conditionem semel extitisse, etsi non durauerit: Idem dicendum videtur, quòd in casu præsentis quæstionis sufficere debeat, ad exclusionem mariti à lucro dotis, quòd extiterint liberi, quamuis exinde mortui fuerint.

6 Verùm his non obstantibus contraria sententia, tanquam de iure verior amplectẽda est. quæ Primò probatur per tex. in. l. ex facto, in. §. pen. ff. ad Trebel. vbi substitutio facta hęredi, si decesserit sine filijs, locum habet etiam si hæres liberos habuerit, qui tamen ei præmortui sint: quia verum est dicere, eum decessisse sine filijs.

Secũdò, per tex. in d. l. ex facto. §. si arrogatus, iũcta gl. in verbo ex volũtate. ff. ad Treb. vbi substitutio facta hęredi, si decesserit sine libe-

 ris extinguitur,

ris extinguit, si vnus extiterit, dũmodo viueret tẽpore mortis hęredis.

Tertio, idem voluit Oldra. in cons. 21. quem sequitur Dec. in consil. 63. col. 2. & in cons. 205. col. 3. & in con. 218. col. 2. in fi. & Paris. in cons. 7 18. col. 2. vol. 2. vbi dixit, ꝙ fideicommissum iniunctum hæredi, si decesserit sine filijs masculis, deficit extantibus liberis tempore mortis, quicquid de liberis postea contingat. l. cũ vxori. C. quan. dies leg. ced.

Quartò, facit quod vult tex. in. l. inter castellanum. ff. de arbitr. vbi in ijs quæ habent causam successiuam, non sufficit ab initio esse factũ, nisi perseuerantia subsequatur: sed in casu quæstionis huiusmodi, conditio liberorum requirit perseuerantiam & tractum successiuum: Ideò non sufficit quòd ante mortem fuerit adimpleta, si non perseuerauit.

8 Quintò, cõfirmatur hæc opinio. Nam qualitas iuncta verbo, debet intelligi secundum tempus verbi. l. in delictis. §. si extraneus. ff. de noxal. l. si titius. ff. de milita. testa. Sed illa verba, sine liberis, iuncto verbo, si decesserit, denotant quòd liberi debent existere tempore mortis vxoris. Igitur &c.

9 Vltimò, propius accedẽdo, ista quęstio deciditur ex notatis per Cyn. Alber. & Ias. in d. l. si quis hęredẽ, vbi propriè formãt quęstionẽ. Pone in quibusdã partibus est cõsuetudo, ꝙ matrimonio soluto, pręcedẽte marito vxor habere debeat dimidiũ bonorũ eius, nisi pactũ cõtrarium excluderet eam: modò accidit ꝙ mulier ita cõuenit cum marito, quòd si maritus decederet sine liberis ex ea, quòd non haberet nisi tertiam partem. mulier postea suscepit filios, qui mortui sunt ante eam, nunquid sufficiet semel extitisse conditionem; Et determinant quòd non: quia oportet ꝙ extent liberi tẽpore mortis, per tex. in d. l. ex facto. §. si quis autẽ, vbi videtur casus. Hoc etiam voluit idem Alber. de Rosa. in. 2. par. statu. q. 108. de quo mẽtionem facit Camp. in trac. de statu. loquen. de dote. q. 90. Ergo idem dicẽdum est econuerso, ꝙ quando talis consuetudo fuisset, ꝙ pręmoriẽte vxore, maritus deberet habere dimidium bonorum mulieris, si maritus cõuenisset cum vxore, ꝙ si ea decederet sine liberis, haberet tertiam partẽ, ꝙ non sufficit ad exclusionem mariti, ꝙ habuerit mulier filios, qui ante eam mortui fuerint.

10 Non obstant modò adducta in contrarium, videlicet notata in. j. ij. iij. & iiij. argumento: quia respondetur, ꝙ ea procedunt in conditione quæ non requirit tractum successiuum. & perseuerantiam, & quæ momento perficitur, vt per Doct. in dicta. l. in substitutione, ac in. l. si quis hæredem: secus in terminis, de quibus nunc tractatur, in quibus ista conditio non completur per actum, qui non habeat perseuerantiam, vt per Doct. vbi supra, & Paris. in cons. 32. col. 9. cum respiciat terminum instantaneum mortis, qui terminus non habet tractum vel durationem

ante,

ante, vt dicit Barto.in.l.2.in.§.creditum.ff.si cer.peta.

Non obstat tex.in d.l.hęredibus: quia ad illum respõdetur secundũ Ias.in d.l.in substitutione, q͏̃ licet in prin.tex. videatur loqui de cõditione, si sine liberis decesserit: tamen, quando ponit verba testamenti, super quibus disputat, loquitur de conditione, quæ erat concepta, si liberos nõ educauerit, & super ea tantũ decidit: dicẽs q͏̃ si liberi sint nati & educati, quãuis mortui viuo hærede, q͏̃ non erit locus substitutioni: quia est verum eum educasse liberos, licet viuo hærede mortui sint.

11 Limita tamen hãc sentẽtiam, de qua supra, nõ procedere, vbicũq; statutũ vel cõsuetudo disponeret, q͏̃ si vxor liberos nõ habuerit, maritus lucraretur dotẽ: quia tũc sufficeret ad exclusionẽ mariti ab ipso lucro, q͏̃ liberos habuerit, quãuis ante vxorẽ mortui sint, vt colligitur ex dictis per Paul.de Cast.in d.l.ex facto.§.si quis autẽ, dũ opponit de d.l. si quis hęredẽ, ad dictũ.§.si quis autẽ, & pro solutione dicit, q͏̃ si substitutio esset facta sub cõditione, si liberos nõ habuerit, & tũc habet locũ d.l.si quis hæredẽ, q͏̃ sufficit conditionẽ semel fuisse impletã, licet implementũ nõ durauerit: Sed si fuisset facta substitutio, si decesserit sine liberis, tunc nõ sufficeret cõditionem semel fuisse impletã: quia requiritur q͏̃ liberos habuerit hæres tẽpore eius mortis, vt euanescat substitutio, per dictum.§.si quis autem. & propriè in terminis nostris ita decidunt Cyn.Alber.& Ias.in dicta.l.si quis hæredem, & ita teneas.

Summarium.

1 *MARITVS promittens restituere dotem in omnem casum & euẽtum dotis restituendæ, secundum formam statuti ciuitatis, intelligitur etiam promisisse illius restitutionem, secundum consuetudinem ipsius ciuitatis.*

2 *Statutum, & consuetudo à pari procedunt.*

3 *Statutum, & consuetudo non differunt circa causam efficientem, & potestatem, sed circa modum, & formam.*

Quæstio Quinquagesima secunda.

1 QVæritur. An stante statuto de lucro dotis, si quis promisit restituere dotem in omnem casum & euentum dotis restituendæ, secundum formam statuti ciuitatis, intelligatur etiam promisisse secundum ipsius ciuitatis consuetudinem. Bal.in.l.constitutionis, circa fin.C.de bo.quæ libe.determinat q͏̃ sic, & Bal refert, & sequitur Alex.
2 in cons.190.col.1.vol.2.& in cons.65.col.2.vol.6.quia, à pari procedunt
3 statutum & cõsuetudo, quæ non differunt circa causam efficientem & potestatem, sed circa modum & formam, vt per Bal.in.l.2.col. 2.C.quæ sit lon.cõsue.& Alex.in cons.225.col.1.in fi.vol.6. Nam sta=

tutum requirit expressum consensum, qui expeditur vno momēto. l. j. ff. de legi. Sed consuetudo debet esse prescripta, idest roborata tempore, & sumit originem ex multis actibus, & continuatis consensibus populi, ita quòd habet causam suam ex tempore, & ex actibus. §. ex non scripto, Inst. de iure natu. gent. & ciui. l. fin. C. quæ sit lon. consue. Barb. in. l. de quibus, vers. nunquid deesse. ff. de legi. Idem voluit Roma. in terminis huius quæstionis, (licet de Bal. in dicta. l. constitutionis nullam fecerit mentionem) in. l. post dotem. ff. solu. matri. & hanc partem etiam tenuerunt Ias. in. l. omnes populi. col. 5. ff. de iustit. & iur. & in. l. de quibus, col. antepen. in prin. ff. de legi. Affl. in const. regn. car. 5. q. 8. Brun. in tract. exclus. fœmi. in. 5. articu. principa. q. 12. circa med. Io. de Amic. in cons. 12. col. 2. & Aymo Crau. in cons. 251. col. 2.

Summarium.

1 LVCRVM *dotis excedens metam legalem insinuationem requirit; quod declara ut nu. 4. & nu. 6.*

2 *Insinuatio requiritur in pacto de dote lucranda.*

3 *Donatio propter nuptias facta per uirum uxori, insinuatione non eget.*

5 *Donatio ob causam non requirit insinuationem.*

7 *Solidus, & aureus, idem est in iure.*

8 *Donatio excedens summam quingentorum aureorum, supra quam requiritur insinuatio, non uitiatur usque ad summam quingentorum, sed in excessu.*

9 *Donatio tamen supradicta hodiè usq; ad summam scutorum octingentorum ualet, sine insinuatione.*

10 *Aurei centum et septem hodie faciunt libram auri; licet aliàs septuaginta duo, & demum nonaginta sex constituerent libram.*

Quæstio Quinquagesima tertia.

1 QVæritur. An lucrum dotis quod marito conceditur ex beneficio statuti vxore præmoriente sine liberis, si excedat metam legalem, indigeat insinuatione. Veritas huius quæstionis pendet, vt inquit Bal. in. l. fin. col. 2. vers. ad secundum dubium. C. de iure dot. An 2 in pacto de dote lucranda requiratur insinuatio: quia si in eo erit necessaria, idem erit & in statuto; nam dispositio legis reducitur ad intellectum pacti. l. si ita quis. §. ea lege. ff. de verb. oblig. Operæpretium igitur est videre, an in ipso pacto dotis lucrandæ requiratur insinuatio. Et concludendum est quòd sic, per tex. in. §. illud quoque, in auten. vt fratr. fil. ibi, si verò dotalium pacta, & horum euentus, parti viri concedunt actionem dotis, aut etiam eius partis nullam iubemus eum habere actionem, si non donationem insinuauit. Et ita illum text. ibi

summat

3 summat Ange. dicens, Donatio propter nuptias facta per virum vxori, vel per alium, insinuatione non eget, quo ad hoc vt mulier lucretur, existente conditione lucrandi donationem prædictam: Sed bene eget insinuatione ex parte viri, vt vir lucretur partem dotis, ex pacto de lucrando. Idem voluit glos. & ibi Ang. in auten. vt sponsal. largi. in princi. in verbo apud virum. Quod & tenuerunt Cyn. Oldrad. Odofre. Bald. Saly. & Alber. de Rosa. in auten. eò decursum. C. de donatio. ante nupt. quæ sumpta fuit ex dicto. §. illud, in auten. vt fratr. fil. Cui sententiæ quoque assentit Anto. de Cana. in tracta. de insinua. in. 2. parte, quæst. 5. in fi. & 6. Cum ergo communis resultet conclusio, quòd in pacto dotis lucrandæ requiratur insinuatio: idem vtique dicendum venit in statuto; vt per Bald. in dicta. l. fina. C. de iure dot. & Anto. de Canar. vbi suprà, q. 7. quia vt dixi, tale statutum debet regulari secundum pactum dotis lucrandæ, quod similiter regulatur secundum legem loquentem de insinuatione, vt etiam videmus, quod lucrum ipsius statuti regulatur secũdum dispositionem. l. hac edictali. C. de secun. nup. vt per Bar. & Bal. in. l. j. C. de inoffi. doti.

4 Quam tamen conclusionem limita procedere, quando lucrum dotis deferretur marito ex vi statuti, sub sola conditione mortis: Secus si propter onera matrimonij, vel propter stipendia nuptiarum, prout communiter solet fieri, vt latè diximus supra, in q. 4. quia tunc 5 lucrum dotis non esset simplex donatio, sed ob causam, & impropria: quæ non indiget insinuatione. l. fin. in princ. C. de iure dot. l. Aquilius regulus, & ibi Bart. Imol. & Roma. ff. de dona. Alex. in cons. 83. col. fin. volu. 2. & in cons. 113. in fi. vol. 6. vbi attestatur hanc esse communem opinionem. & D. meus Rui. in cons. 126. col. 4. vol. j.

Aduertendum tamen esse censemus, quòd licet defectu insinuatio- 6 nis maritus priuetur lucro statutario: tamen id intelligẽdum venit in 7 eo, quòd huiusmodi lucrum excederet metam legalem quingentorum solidorum, vel aureorum, quod idem est in iure, vt per glos. in. l. fin. & ibi Docto. ff. de in ius vocan. & in. l. quicunque. C. de seru. fugiti. non autem abinde infrà, vt per glos. & ibi Ang. in. §. illud quoque, in auten. vt fratr. fil. & Saly. in auten. eò decursum. C. de donat. ante nup. & Anto. Canar. in loco de quo supra, q. 5. Pro cuius cõfirmatione accedat quod tenẽt Alex. in cons. 21. col. 2. vol. 2. & Dec. in cons. 239. col. 2. & in cons. 536. col. pe. & Socy. in cons. 48. col. 4. vol. j. vbi post Bal. & Ang. in. l. 8 sancimus. §. j. C. de dona. volunt quod donatio excedens summam quingentorum aureorum, supra quã requiritur insinuatio, non vitiatur vsque ad summam quingentorum aureorum, sed in excessu: ne vtile per inutile vitietur, per dictam. l. sancimus, iuncta. l. pen. eo. tit.

Verum

Verum quia supra habita fuit mentio de solidis, & aureis, ne aliquando æquiuoces: notãdum fore arbitramur, q etsi aurei, & solidi de quibus locuti sumus, aliàs debeant intelligi de illis aureis, & solidis, de quibus & primo loco, septuaginta duo faciebãt libram auri, & exindè, propter defectum minoris ponderis, nonaginta sex constituerunt librã auri, vt per glo. & ibi Docto. in d. l. quicunq;, & Paul. de Cast. in. l. j. in prin. col. 2. C. commu. de lega. & Dec. in cons. 536. col. pen. Tamen q etiam vltra septingentos aureos valeret sine insinuatione. quod dicit Ias. in d. l. fin. ff. de in ius vocan. esse magnæ vtilitatis in practica. Imò fortius dixerunt Fely. in c. conquerẽte, col. j. de offi. ordi. & Socy. in citato cons. 48. & Ias. in. l. 2. §. ex his, col. 9. ff. de verb. obli. post Ang. ibi per eum citatum, & quos refert Alcia. in. l. hæc enuntiatio. ff. de verb.

9 signi. q donatio valeret vltra octingẽtos aureos, & plus inquit ibi Ias. q ita obtinuit. quod credimus verum: quia, vt à magistris monetarum

10 percepimus, hodiè cẽtum & septem aurei, cõficiunt libram. & ideò firmando hanc nostrum conclusionem teneas, quòd istud lucram dotis, si ascenderet ad quantitatem aureorum octingentorum, deberetur marito, etsi priuatum esset insinuatione.

Summarium.

1 STATVTVM *de lucro dotis locum habet in bonis feudalibus; sed in contrarium est communis, ut in nu. 15.*

2 *Statutum generaliter loquens de lucro dotis, generaliter intelligi debet; quod declara ut nu. 16.*

3 *Lucrum dotis datur propter onera matrimonij.*

4 *Lucrum dotis dicitur alienatio legalis, & nu. 17.*

5 *Feudum potest dari in dotem præsertim quando est perpetuum, & concurrit inopia uasalli non habentis aliundè facultatem honestè, & congruè, dotandi filiam, ut nu. 6. & 7. quod declara ut nu. 18.*

8 *Feudalia non ueniunt in generali dispositione bonorum.*

9 *Nec etiam in renuntiatione hæreditatis paternæ.*

10 *Minusq; in generali obligatione bonorum.*

11 *Legitimandi facultas alicui à Cæsare concessa, non extenditur ad feuda.*

12 *Statutum excludens fœminam à successione, non excludit à feudo, in quo succedere potest ex tenore successionis feudalis.*

13 *Maritus, etsi non extantibus propinquis posit succedere uxori: tamen secus est in feudo.*

14 *Dispositio auten. res quæ. C. cõmu. de lega. non habet locũ in bonis feudalibus.*

19 *Statutum de lucro dotis, locum habet in bonis feudalibus transmißibilibus ad quoscunq; hæredes extraneos.*

20 *Statuta excludentia mulieres propter masculos, habent etiam locum in bonis feudalibus, in quibus mulieres unà cum masculis succederent.*

21 *Bona emphiteotica, quæ uigore pacti, uel conuentionis possunt alienari, æquiparantur bonis allodialibus.*

22 *Clausula, & quibus dederis, uel æquipollens, apposita in concessione feudali, operatur non solum licentiam alienandi, irrequisito domino; sed etiam, quòd ille, in quem facta fuerit alienatio, poterit retinere illam rem liberã, & expeditam, ac tanquam allodialem, non autem iure feudi.*

23 *Clausula, & quibus dederis, licet operetur licentiam alienandi irrequisito domino: tamen non operatur quòd posit feudum transferri in fœminam, sed contra nu. 29.*

24 *Feudũ quãdo est cõcessum pro te, & hæredibus quibuscunq;, etsi posit transferri in quamcunq; personam, non tamen ad fœminas, sed contra nu. 28.*

25 *Vasallus licet posit testari de feudo, quando concessum fuit cum clausula, & quibus relinquere uellet; non tamen in spurium, quia uerbum, quibuscunque, refertur ad habiles; quod declara ut nu. 30.*

26 *Mulier est persona prohibita, moribus, et natura incapax successionis feudalis.*

27 *Feudum esse concessum, pro te uel hæredibus quibuscunque, uel pro te, et quibus dederis; à pari procedunt.*

Quæstio Quinquagesima quarta.

1 ALia oritur & quæstio. An statutum de lucro dotis locum habeat in bonis feudalibus. & Primò videtur dicendum quòd sic: quia 2 statutum loquens de lucro dotis generaliter loquitur: ergo generaliter debet intelligi. & vbi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus. l. de pretio. ff. de publicia.

3 Secundò, quia maritus sustinet onera matrimonij, propter quæ vir cõsequitur tale lucrũ, vt per glo. cõmuniter approbatã, in. l. si donatus. §. si ff. de cõd. cau. dat ergò debet habere locũ in bonis feudalibus.

4 Tertiò facit. Nam huiusmodi lucrum dotis dicitur alienatio legalis, quæ etiam in feudis locum habere debet, vt refert Bal. in. c. j. §. fin. de inuest. de re alie. fac.

5 Quartò confirmatur. Nam mulier feudataria potest feudum dare in dotem marito, vt per Andr. de Iser. Bal. Alua. ac alios in c. j. §. donare quali. feu. pote. olim alie. quos refert & sequitur Ias. in auten. res quæ, col. 7. vers. limita. C. commu. de lega. & in con. 66. vol. j. & hoc secundum Bal. & Ias. vbi suprà fauore mulieris, & dotis, imò & Reipublicę, arg. l. j. solu. matri. Idem voluit Paris. in con. 6. nu. 31. vol. j. vbi dicit. quòd licet Docto. dubitẽt, an feudum posit in dotem dari, vt in. c. j. §. 6 donare. qual. feud. olim pot. alie. vbi plenè per Doc. tamen quãdo feudum non

dum non est temporale, sed perpetuum, tunc secundũ Host. & Io. And. in. c. ex parte, de feud. potest dari in dotẽ, licet glo. ibi dicat contrariũ, quæ secundum eos intelligi debet in feudo tẽporali, quod dictum reputat notãdum, Abb. in dicto. c. ex parte, & si in feudo etiam perpetuo antiquo, & paterno aliqui Doct. tenuerunt contrarium, tamen quando 7 concurrit inopia vasalli non habentis aliunde facultatẽ honestè & congruè dotandi filiã, videtur posse dari, vt per Doct. ibi per eum citatos. Si ergo à lege feudali permittitur datio rei feudalis in dotem: dicendum est etiam, quòd in consequentiam lex voluerit, subsistente ratione onerum matrimonij, quòd maritus consequi habeat beneficium lucri dotis à lege municipali sibi concessum.

His tamen non obstantibus contrariam sententiam vti veriorem & 8 communem teneas. Et Primò, quia in generali dispositione bonorum non veniunt feudalia. c. in generali, vbi notant omnes, si de feu. fuer. contro. inter domi. & agna.

9 Secundò, id videmus in renuntiatione hæreditatis paternæ, in qua non includuntur feudalia, vt per Aluaro. in c. j. de eo qui fec. fi. agna. col. fina. & Alexan. in cons. 110. col. fina. volu. j. vbi attestatur hanc esse magis communem.

10 Pro quo & tertiò accedat, quod dicitur de generali obligatione bonorum, in qua pariter non comprehenduntur feudalia, vt per Alex. in cons. 2. col. j. vol. 4. & Socy. in cons. 19. col. 4. volu. j. ac Aegid. in cons. 17. col. 3. & Afflic. decisione. 14. vbi idem voluerunt in generali donatione omnium bonorum.

Quartò confirmatur hæc sententia ex dictis per Homod. in cons. 220. in primo dubio, quem sequitur Dec. in cons. 76. col. 2. vbi in ge- 11 nerali potestate legitimandi, quæ alicui ab Imperatore vel Papa conceditur, non videtur data potestas legitimandi ad feuda, per text. in. c. naturales, si de feu. fue. contro. inter domi. & agna.

Quintò facit, quod dixerunt Card. Floren. in cons. 2. Bald. in. c. j. an 12 agna. vel fil. & ibi Alua. col. pen. vers. item addas, vbi volunt, ꝙ statutum excludens filiam à succesśione, non excludit eam à feudo, in quo potest succedere ex tenore succesśionis feudalis, quod & tenuit Dec. in cons. 139. col. fi. vbi inquit, ꝙ statutum disponens ꝙ filia vnà cum masculis succedat in bonis paternis, nõ habet locum in bonis feudalibus: & ratio est secundũ Doct. vbi suprà: quia natura bonorum feudalium est separata ab alijs bonis, Ideo de his debet fieri specifica mentio.

Sextò, comprobatur hęc opinio ex not. per scribẽtes in. c. j. an mari. succe. vxo. & in auten. prætereà. C. vnde vir. & vx. vbi tradunt Doct. 13 quòd licet de iure communi, non extantibus propinquis, maritus succedat

cedat vxori: tamen nõ succederet in feudo, Idẽ voluit Beltr. in cons. 59. in vlti. dubio, vol. 2. & Benedic. in repet. c. Raynutius nu. 801. de testa.

14 Septimò accedit quod not. Bald. & alij in. c. j. §. donare qual. olim feud. pot. alie. vbi dicunt quod auten. res quæ. C. com. de lega. non habet locum in bonis feudalibus, vbi etiã notat ibi Ias. col. 8. ver. an autem, & in cons. 89. col. 4. vol. j. Guid. Pap. cons. 214. col. 5.

15 Vltimò, ne eamus sine autoritate, in terminis huius quęstionis ita decidunt Bal. Alua. & alij in d. c. j. an mari. succe. vxo. & in d. c. j. §. donare, & in. c. j. §. fina. de inuest. de re alie. fac. Bal. in cons. 346. vol. 2. idem Bal. & Ias. in auten. res quæ. C. commu. de lega. Areti. in. l. 2. in prin. & in. l. si ante nuptias. ff. sol. matr. & ibi Ripa col. 4. Barb. in. c. officij, col. 21. de testa. vbi dixit hoc esse elegans, & notabile dictum Pic. in rep. l. filiusfamilias. §. diui, car. 21. col. 3. de leg. j. Ias. in. l. cũctos populos, in. j. lectura, col. 6. in fi. vers. nota etiam, & in. 2. lectura col. 15. vers. vltimò nota. C. de sacrosan. eccle. Dec. in. l. j. col. 2. & in auten. præterea. C. vn. vir & vxor, Mars. in. l. fi. de iurisd. om. iud. col. 24. Brun. in trac. exclu. fœmi. in. 8. arti. principa q. 23. Socy. iun. in cons. 71. nu. 50. vol. j.

16 Non obstat modò primũ argumentũ, quia respõdetur, ꝙ etsi statutũ generaliter loquatꝰ, tamen recipit interpretationẽ in materia feudali, à cõsuetudine feudali, potiusq̃ à iure ciuili: cũ natura (vt supra diximus) bonorum feudaliũ sit separata ab alijs bonis, vt dixerũt Doct. in dictis c. j. an mari. suc. vx. & in. c. j. §. fi. de inuest. de re alie. fac. & Dec. in citato con. 139. ac alij supra relati in fundamẽtis pro altera parte adductis.

Ad secundum respondetur similiter, quòd ratio onerũ non est considerabilis in consuetudine feudali, vt per Pręposi. & Marti. de Lau. in dicto. c. j. an mari. succe. vxo. & per Doct. supra citatos.

17 Pariter non obstat & tertium, quòd lucrum dotis sit alienatio legalis: quia ad hoc respondent Bal. & alij in dicto. c. j. §. fin. de inuest. de re alie. fac. quòd alienatio legalis non intelligitur fieri cum præiudicio alterius, in rebus sui natura alienari prohibitis.

18 Vltimò non obstat, ꝙ feudataria potest dare in dotẽ, quia respondetꝰ verũ fore, ꝙ mulier põt se dotare in bonis feudalibus, etiã sine licentia dñi; dũmodo nõ apponat in cõstitutione dotis rei feudalis pactũ de lucrãdo dotẽ, vt p And. de Iser. Bal. & alios in d. c. j. §. donare, quali. olim feu. po. alie. Bal. & Ias. in aut. res quę. C. cõ. de leg. Et sic ex his resultat clara iuris cõclusio, ꝙ maritus excludiťꝰ à lucro dotis bonorũ feudaliũ.

19 Limita tamen hanc communem sentẽtiam non procedere, vbi bona feudalia data in dotem, siue per patrem, siue per filiam, talis essent naturæ, ꝙ forent transmissibilia ad quoscunq; hęredes, vtputa, si concessio feudalis facta esset ipsi, vel vnicuiq; eorũ, cum clausula, & quibus

dederis

dederis, vel pro se & hæredibus quibuscunque, vt in. c. j. vbi omnes feudistæ, de feu. non haben. propr. natu. feu. quia tunc maritus etiam consequeretur lucrum dotis bonorum feudalium, vt per Dec. in. l. j. col. 3. vers. sextò, & vltimò. C. vn. vir & vx. quem sequitur ibi Cur. Iun. nu. 16. vbi inquit, quòd licet statutum de lucro dotis non habeat locum in bonis feudalibus: tamen illud restringitur ad bona feudalia, quæ de sui natura sunt separata ab hæreditate, iux. not. per Bar. in. l. item videndum. ff. de petit. hæred. Secus autẽ in feudo quod transit ad quemlibet hæredem, etiam extraneum. Idem voluit Ripa in. l. 2. nu. 19. ff. sol. matri. Purpu. in. l. cunctos populos, nu. 19. C. de sum. trini. & fid. catho. Pro qua opinione facit quod tenuit Brun. in tracta. exclus. fœmi. in. 8.
20 arti. principa. q. 23. vbi dicit se credere, quod statuta excludentia mulieres propter masculos, habeant etiam locum in bonis feudalibus, in quibus mulieres vnà cum masculis succederent: quia tunc feudum remouetur à propria natura feudi, & reducitur ad regulas iuris communis, ac ad propriam naturam successionis: cum ex speciali consuetudine non deferatur, nec de hoc mirandum est ex eo quod not. Ancha. in cons. 125. col. 2. quem sequitur D. meus Rui. in con. 117. in. 5. dubio, vol. 3. & Dec.
21 in cons. 586. col. 2. & in cons. 680. col. 2. vbi inquit, quod de bonis emphiteoticis, quæ possunt vigore pacti, vel conuẽtionis alienari, vel vendi, idem iudicatur, quod de bonis patrimonialibus. necnon & ex ijs quæ scribunt feudistę in dicto. c. j. de feu. non haben. propr. natu. feu. vbi il-
22 la verba, & quibus dederis, vel æquipollentia apposita in concessione feudali, non solum operantur licentiam alienandi irrequisito domino: imò quòd ille, in quem erit facta alienatio, retinebit illam rem liberam & expeditam, ac tanquam allodialem, non autem iure feudi. quod dictum mirabile, singulare, & memoriæ cõmendandum reputat Cur. iun. in tract. feud. in. 4. par. in. 2. regula princip. vers. quintò quęro, qui subdit quod ad hoc nõ solet aduerti in practica. Si ergo talia bona vigore dictæ clausulæ, vel æquipollẽtis, possunt alienari, irrequisito domino, vt etiam fatetur Alex. in cons. 173. in fi. vol. 2. & in cõs. 189. col. 4. vol. co. Dec. in cons. 171. col. 2. &. 680. col. j. Curt. iun. in cons. 108. nu. 17. Socy. cons. 257. col. fin. Ias. cons. 156. col. 2. vol. 2. &. 64. in fi. vol. 3. Do. meus Rui. in cons. 81. nu. 6. vol. j. Paris. cons. 23. nu. 41. volu. j. Brun. con. 38. col. 2. & Gozad. in cons. 9. col. j. & con. 26. nu. 47. & Craue, in cons. 92. col. 2. Et eam esse communẽ testatur Dec. in cons. 193. col. 3. & in cons. 164. col. penul. & Cassador. in decis. suis, in titu. de locato. q. 3. & Paris. cons. 3. col. 2. in fi. vol. j. Et reputantur vti patrimonialia, & allodialia: vtique dicendum venit, quòd cum fuerint per patrem, vel filiam dicta bona feudalia alienata in virum, & in eum translatum dominium dictorum

ctorum bonorum, iux. l. doce. C. de rei vēdic. quòd maritus lucrum dotis ei delatum à statuto, consequi etiam debeat in dictis bonis feudalibus, quæ redacta reperiuntur ad instar allodialium.

Verum est, quòd ista limitatio, respectu patris dotantis filiam in talibus bonis feudalibus, dubia redditur ex not. per Dec. in con. 193. col.
23 pe. vbi inquit, quòd licet in inuestitura sit apposita clausula, & quibus dederis. per quam possit fieri alienatio etiam irrequisito domino: tamen non poterit dictum feudum trāsferri in fœminam, & sic in filiam: quia, cum illa verba sint contra naturam propriam feudalem (ex quo satis operantur vt possit fieri alienatio irrequisito domino) debent intelligi, quòd debeat fieri in masculos, & non in fœminas. & mouetur:
24 quia nos videmus, quòd quando in inuestitura sunt apposita ista verba, pro te, & hæredibus quibuscunq;, quæ sunt vniuersalia: tamen non potest feudum transire ad fœminas, vt per Bal. in. c. j. §. donare, quali. olim feu. pote. alie. & in. l. cum virum. C. de fideicom. ergo nec quādo est apposita clausula, & quibus dederis. Confirmatur ista sententia ex
25 dicto Bal. in cons. 207. in. 2. vol. vbi voluit, quòd licet vigore clausulæ, & quibus relinquere vellet, possit vasallus testari in quamcūq; personam: tamen debet intelligi in quamcunque personam idoneam. sicut dicimus habeat vnusquisq;, vt in. l. j. C. de sacrosan. eccl. ità quòd non poterit in spurium transferri: quia per dicta verba, non includuntur personæ prohibitæ, lege, vel moribus, vel natura incapaces, argu. l.
26 cum prætor. §. pe. & fi. ff. de iudi. Sed mulier est persona prohibita moribus, & natura, incapax successionis feudalis, vt in c. j. §. hoc autē notādum, qui feu. dare pos. & sic ex his sequi videtur, q; per patrem non potuit dari dos filiæ in bonis feudalibus talis naturæ: & per consequens, q; maritus per mortem vxoris sine liberis, non habeat consequi huiusmodi lucrum dotis, q; sibi à lege municipali conceditur, cum lucrum dependeat à dote, vt per Docto. in. l. j. C. si aduers. dot.

Sed his non obstantibus sequenda est ipsa limitatio, tanquam iuri consona, & magis à Doctoribus recepta: quia notata per Bal. & Dec. in in locis supra citatis, carent veritate, quod demonstratur. Nam à pari
27 procedunt, q; feudum alicui sit concessum, pro se & hęredibus quibuscunq;, vel pro se & quibus dederit, vt per Bal. in. l. j. q. 35. ff. de rer. diui. quem ad hoc allegat Cur. iun. in cons. 4. col. 4. & Paris. in con. 3. col. 3. in fi. vol. j. Sed quando feudum est concessum pro se & hęredibus quibuscunque, trāsit ad extraneos, vt inquit Bal. in. c. imperialem, de prohibi. feu. alie. per Federi. in prin. vbi feudum sub tali forma concessum, non solum includit tria genera hæredū, de quibus insti. de hæred. quali. & diffe. Sed etiam legatarium, qui in re legata dicitur quodāmodo hæres.

hæres.l.id tempus.§.j.de vsucap.Idem dixit Alex.in cons.7.volu.7. Dec.in cons.78.col.pe.in prin.& in cons.395.col.fi. Et hanc esse communem opinionem dixit Curt.iun.in tracta.feu.in.4.par.in vlt.col.& in con.j.col.2.Ripa in.l.ex facto.§.si quis ita.ff.ad Treb.Item & transit ad fœminas, & descendētes ex fœminis, vt per Ias.in cons.9.inter

28 consilia Brun.vbi consuluit, ex quo in inuestitura dicebatur, pro quibuscunq; successoribus masculis; quòd veniunt descendentes ex fœmina masculi, quia dicebatur de masculis: ergò si fuisset dictum simpliciter pro successoribus quibuscunq;,etiam fœminæ admitterentur. Idem voluit Socy.inter dicta consilia in cons.10.vbi dicit, quòd ideò non venisse fœminæ in terminis suis, quia in inuestitura dicebatur pro quibuscunq; successoribus masculis: secus si non fuisset positum verbum,masculis,quia tunc,secundum eum, venirent & fœminæ. Si ergo stantibus ijs verbis veniunt fœminæ, idem est dicendum, quando in

29 cōcessione est apposita clausula,& quibus dederis, cum (vt dictū fuit) hæc parificentur,per regulam quæ habet, quòd dispositum in vno ex parificatis,censetur etiam in alio,iux.glo.in.c.si postquam.§.fi.in verbo prouisione, de ellect.in.6.

Sed quòd veniant fœminæ,vbi datur potestas alienandi, hoc voluit Gozad.in con.8.col.9.& Card.Simone.in con.11.col.4.vbi in specie cōtra Bal.& Dec.firmat esse communem opinionem,& Collegium Bononiense, in cons.15.nu.53.& Paris.in cons.9.nu.13.inter consi.status Montisferrati edita in fauorem Illustrissimæ Dominæ meæ Ducissæ Mātuæ super Marchionatu Montisferrati, quod nunc reperitur impressum inter sua consi.in cons.23.vol.j.nu.43. Idem & nos firmauimus in cons.26.in.2.par. inserto inter dicta consilia Montisferrati. idemq; voluit ipse Dec.sibi cōtrarius in cons.390.col.4.in vers.capio secundam inuestituram.

Non obstāt notata per Bal.in locis supra citatis: quia respondetur, quòd Bal.reprobat Ias.in.l.2.§.prætor ait, in fi.ff.qui satisda.cogan. post Alex.in.l.si patroni, ad Trebel.& in.l.j.§.nunciatio.ff.de no.ope.

30 nuntia.quia illud,quod dicitur,verbū quibuscunq;,referri ad habiles, procedit in dispositione legis,non autem hominis,vt per Bal.in.l.fin. in.l.j.C.sine cens.vel reliq.quod & voluit Socy. in cons.10.supra citato,& Cur.iun.in cons.j.col.2.Sed in quęstione de qua agitur verbū, quibuscunq;, est positum in dispositione hominis: Igitur non restringitur ad habiles tantum.

Præterea si vera esset ratio Decij, sequeretur, quòd etiā vigore talis clausulæ,& quibus dederis,feudum non posset transferri in extraneum,& ꝙ ea deberet intelligi de agnatis masculis,licet remotioribus: in quibus

in quibus aliàs non poterat fieri alienatio sine consensu agnatorum, vt minus lædatur propria natura feudi: quæ est quòd non debet cadere feudum, nisi descendēti & proximiori agnato, vt in. c. j. de alie. feu. pater. & tamen in cõtrarium est communis opinio, q imò transeat ad extraneum, vt voluerunt Cur. Ripa, & alij in locis supra citatis.

Summarium.

1 STATVTVM *deferens lucrum dotis per mortē uxoris sine filijs, locum non habet ea decedente cum filia: sed in contrarium est communis, ut nu. 5.*

2 *Verba statuti concepta in plurali, non uerificantur in singulari: declara ut nume. 7. & 10.*

3 *Vnus non est numerus, sed principium numeri, quod declara ut nu. 8.*

4 *Masculinum in statutis non concipit fœmininum, nisi ex quadam interpretatione extensiua, quæ in eis locum non habet. quod declara ut in nu. 12.*

6 *Decedere non dicitur sine filijs, qui unicam filiam reliquit.*

9 *Statutum si disponat, quòd extantibus masculis soror non succedat, solus masculus excludit sororem.*

11 *Dispositio facta à testatore in plurali numero de pluribus filiabus, uerificatur in una sola.*

13 *Statutum disponens quòd nullus uadat de nocte sub tali pœna, compræhendit et fœminam.*

14 *Statuto si caueatur, quòd nullus audiatur uolens opponere exceptionem quòd pactum sit nudum, compræhenditur & fœmina.*

15 *Masculinum concipit fœmininum in ijs, quæ possunt adaptari & fœminæ.*

16 *Casus duo, pluresue similes dicuntur, quando in omnibus habet locum eadem ratio.*

Quæstio Quinquagesima quinta.

1 NVnquid statutum de lucro dotis, vxore decedente sine filijs, habeat locum vxore præmoriente cum filia. Videretur dicendum 2 quòd nõ, duplici ex capite. Et Primò, quia verba statuti sunt concepta in plurali numero, videlicet in vxore decedente sine filijs: ergo in casu illo verificari debent & intelligi, non autem in alio, & sic in singulari prout est quando vxor decedit cum filia, per tex. in. l. si seruum, vers. 3 non dixit. ff. de acquir. heredi. quia vnus non est numerus, sed principium numeri. l. 2. in prin. ff. si cer. peta. ad idem facit text. in. l. fina. ad Trebel. glo. in. l. meuius. §. eum qui, de lega. ij.

Secundò, quia ipsum statutum loquitur de vxore decedente sine fi- 4 lijs, & sic in masculino genere, sed in statutis masculinum non concipit fœmininum, nisi ex quadam interpretatione extensiua, quæ in statu-

tis locum non habet.l.constitutionibus. Ad municip. not.in.l.de quibus.ff.de legi.& in.l.j.ff.de verb.sign. Igitur videtur quòd stante filia, maritus dotem lucrari debeat.

5 Quibus non obstantibus, contrariam sententiam, vti veriorem, & cõmunem teneas, quam Primò tenuit Bal.post Anto.de Butr.per eum 6 citatum in.l.j.C.de conditio.inser.quia non dicitur decedere sine filijs, qui vnicã filiam ex eodẽ marito reliquit; cum dictiones sine, & absq;, requirant omnimodam carentiam, ac si diceret, sine vllis liberis.Et ad hoc bene facit tex.in.l.non est sine liberis.ff.de verb.signi. vbi non dicitur decedere sine liberis,cui vel vnus filius,vnaue filia est. Idem voluit Bal.in quæstio.statu.in verbo liberi. Corset.in sing.suo incip.statuta Italiæ disponunt. Roma.in cons.129.col.j.vers.sed eadem ratio, & in vers.est ergo,dum dicit,quòd beneficium exclusionis mariti à lucro dotis,conceditur filio, aut filiæ, & in cons.190.col.j.in fi.Fulgos.in cons.203.col.fin. vbi inquit,inspiciendam fore mẽtem huiusmodi statuti, & eius rationẽ, quæ fuit, vt magis dos apud filios vtriusq; sexus remaneret,quam apud maritum. Item & communem vsum loquendi, qui ita se habet, per dictam.l.non est sine liberis. Hanc quoq; partem tenuerunt,Ias.in.l. gallus.§.quod si is,col.2.ff.de libe.& posthu.Brun. in tract.exclus.fœmi.in.12.arti.principa.q.13.col.2.necnon Do. meus Ruin.in cons.63.colum.2.vers.his igitur,vol.3. & latissimè Aymo in cons.307.col.2.

Non obstat modò,quòd statutum loquẽs in plurali, non habeat lo-7 cum in singulari,& sic extante filia: quia ad hoc respondet Bal.in dicta.l.j.col.2.de cõdi.inser.& Corset.vbi supra, quòd licet id verum sit de proprio significatu: tamen est falsum de ratione naturali, quæ magis attenditur,quàm pluralis oratio:quoniam etsi vera & recta natura pluralis numeri non sit contenta vnico indiuiduo.l.fin.ff.ad Trebel.& 8 vnitas non sit numerus,sed principium numeri: tamen secus est de ra-9 tione naturali & ideò infert ibi Bal.quòd si statutum dictaret, q; stantibus masculis soror non succedat, quòd solus masculus excluderet sororem:quia ipsa naturalis ratio magis attẽditur, quàm oratio pluralis, & quia pluralis numerus resoluitur in singularitates, idest in clausulas separatas,& absq; nodo cõiunctionis. Quod & voluit Barb.in.c.Raynaldus,in vers. vlterius pondera vnum,extra de testa.Alex.Ias.& alij, in dicta.l.gallus.§.quòd si is.Dec.in.l.j.versi. vltimò nota.C.de pact. Brun.in dicto trac.exclus.fœmi.in.12.arti.principa q.13.& in materia lucri,de qua tractamus,idem voluit Paul.de Cast.in cons.39.in princi. vol.1.Quæ opinio confirmari potest ex ijs,quæ latè congerit Alcia.in dicta.l.non est sine liberis.

Secundò

10 Secundò respondetur, quòd vbi est eadem ratio in vno quæ est in pluribus, quod dicitur de pluribus habet locũ in vno, ita Paul. de Cast. in dicta. l. j. ff. de condit. inser. Socy. in cons. 43. col. 2. & in cons. 278. col. 3. vers. confirmatur. Ias. in dicto. §. quòd si is. Dec. in cons. 362. col. fin.
11 vbi inquit, quòd dispositio facta à testatore in plurali numero de pluribus filiabus, verificatur in vna sola. alibi idẽ Dec. scribit in cõs. 370. in princ. quòd dispositio testatoris facta in plurali numero in fauorẽ filiorum, etiam in vno verificatur, per tex. in. l. pater seuerinam. §. ita fideicommisso. ff. de condit. & demon. quod & tenuit in cons. 484. col. j. & in cons. 627. col. 2. Ripa in. l. ex facto. §. si quis rogatus, nu. 51. ff. ad Trebel. Sed ratio quare excluditur maritus à lucro dotis extãtibus filijs per statutum, & quæ est vt dos potius sit apud filios, quàm penes maritum, ita militat in vno vel vna sola, sicut in pluribus. Ergo &c.

Secundo non obstat quòd in statutis masculinum non cõcipiat fœmininum, nisi ex quadam interpretatione extẽsiua, quæ in statutis lo-
12 cum non habet: quia respondetur, quòd ex quo sumus in materia indifferenti, quæ ita cõuenit fœminis sicut masculis, masculinum concipit etiam fœmininum, vt per Barto. in. l. j. in fi. principij. ff. de pecul. &
13 Bal. in. l. quicunq;. C. de seru. fugi. vbi dicunt, quòd si statutum disponat, quòd nullus vadat de nocte, sub tali pœna compræhẽdetur etiam & fœmina. facit etiam quod vult idem Bal. in. l. in multis, de statu ho-
14 mi. vbi si statuto caueatur, ꝙ nullus audiatur volens opponere exceptionem, quòd pactum sit nudum; compræhendetur & fœmina; cum statutum loquatur in materia, quæ est par maribus & fœminis, & in qua est eadem ratio. & Bal. sequitur Alex. in cons. 125. col. penul. vol. 7. Accedit quoque, quod notat Do. meus Ruin. in cons. 22. col. 5. volu. 3.
15 vbi post Bal. in. l. seruus C. commu. de lega. dicit ꝙ masculinum concipit fœmininum, in ijs quæ possunt adaptari fœminæ, per. l. j. §. ad filias. ff. ad. l. iul. maie. & per notata per Iaco. Butrig. in. l. si quis in tantam. C. vnde vi, & subdit ꝙ masculinum dicitur congruè adaptari ad fœminam, quando in illa militat eadem ratio: quia tunc fœmina dici-
16 tur persona similis alteri personæ expressæ in statuto: sicut dicimus ꝙ duo pluresue casus, dicuntur similes, quando in omnibus habet locum eadem ratio, secundum Bal. in. l. illud. C. de sacrosan. eccle. Sed ita est, quòd in statuto de lucro dotis ideo facta est mentio de filijs, quia prudens consilium statuentium fuit, velle eos præferre marito, argu. l. lucius in fi. de hæred. insti. Quæ ratio cum par sit, ita fœminæ sicut masculo, nimirum si excludatur maritus à lucro dotis extante filia. & ita in terminis nostræ quæstionis decidit Fulgos. in cons. 63. col. 3. & in dicto cons. 203. col. fina.

Summarium.

1 STATVTVM *disponens quòd uxore præmoriente sine filijs ex se natis maritus lucretur dotem, locum non habet uxore etiam decedente cum nepote ex filio. Sed in contrarium est communis ut nu.6.&.7.*

2 *Filiorum appellatione non ueniunt nepotes, quando lex facit mentionem de filijs, cum aliqua qualitate, quæ nepotibus non conueniat, & nu.24.*

3 *Conditio si hæres decesserit sine filijs ex suo corpore natis, non deficit extantibus nepotibus ex filio. Sed contra nu.15.16.18.20.25.&.26. Vbi communis est in contrarium.*

4 *Dictio, ex, denotat causam immediatam, quòd declara ut nu.27.28.&.29.*

5 *Inuestitus pro se, & filijs ex se natis, non uidetur inuestitus pro nepotibus.*

8 *Dispositio iuris cõmunis ubi ad aliquem actum duos casus parificat, tunc dispositio cõstitutionis superueniens in uno casu, trahitur ad alium sibi parificatũ.*

9 *Quod amplia, etiam si ex larga significatione uocabuli, casus ille à iure cõmuni æquiparatus, & in statuto non expressus, sub expresso compræhendatur.*

10 *Beneficium concessum filio, regulariter transit ad nepotes.*

11 *Filij, ubi in dispositione hominis, uel statuti sunt appositi in conditione, appellatione filiorum ueniunt nepotes ex filio.*

12 *Statutum disponens quòd extantibus masculis fœminæ non succedant, locum habet quando extat nepos ex masculo.*

13 *Dispositio auten. præterea. C. unde uir & uxor, quæ loquitur de conseruanda proprietate liberis eiusdem matrimonij; etsi correctoria sit, locum etiam habet in nepotibus ex filio.*

14 *Materia correctoria, quatenus nos reducit ad antiquam dispositionem, dicitur fauorabilis, & per consequens latè interpretanda.*

17 *Dispositio faciens mentionem de filijs ex se natis, compræhendit et nepotes ex filio: quando in persona filij non fuit sortita effectum.*

19 *Filius dicitur portio paterni corporis. & nu.21.*

22 *Pater præbet formam in creatione filij, & mater materiam.*

23 *Feudum si recepit pater pro se, & filijs masculis, & fœminis ex suo corpore descendentibus; uenit & filius fœminæ.*

Quæstio Quinquagesima sexta.

1 REfricatur in dubium. An statutum disponens quòd vxore præmoriẽte sine filijs ex se natis, maritus lucretur partem dotis, habeat locum ea decedente sine filijs, sed cum nepote ex filio. Et primò 2 videtur dicendum quòd non: quia vbi lex facit mentionem de filijs cum aliqua qualitate, quæ non conuenit nepotibus, tunc appellatione filiorum non veniunt nepotes, ita Bar. in. l. liberorum, col. 3. vers. item

prædicta

prędicta vera,& col.4.in fi.vers.veritas autē.ff.de verb.signi.per tex. in.l.fi.C.de natur.lib.quē sequūtur Dec.in cons.353.col.fi.& D.meus Rui.in cons.13.col.2.in fi vol.j.Sed in statuto huiusmodi verbū, filijs, profertur cum illo adiuncto ex se natis: quæ verba non cōueniunt nepotibus ex filia, qui non dicuntur nati ex viro & vxore.Igitur &c.

Secundo facit quod not.Ang.in.l.j.C.de condi.inser.vbi illa condi-
3 tio, si hęres decesserit sine filijs ex suo corpore natis, non deficit existen tibus nepotibus ex filio. Idem voluit Corn.in cons.199.col.12.volu.2.
4 quia dictio ex, significat causam immediatā.l.non dubium.C.de legi. not.Bar.in.l.j.§.ex incēdio.ff.de incēd rui.naufra. Hoc tenuit & Saly. in auten.sed & si quis, in fi.C.de secun.nup. & Gui.Pap.in q.353. Pro cuius confirmatione accedat quod not.Ange.in.§.nec illo, in auten.de
5 trien.& semis. vbi inuestitus pro se, & filijs ex se natis, non videtur inuestitus pro nepotibus.

Tertiò in terminis, de quibus tractamus, decidit Bar.in cōs.132.vbi
6 clarè dicit, q̄ stante dicto statuto, & nepte ex filia, maritus nō excluditur à lucro dotis: quia nō reperitur q̄ neptis ex filia sit ex eis, ea ratione de qua supra: quia dictio, ex, denotat causam proximā; & decisionē Barto.refert Socy.in cons.51.col.j.vol.4.Ripa in.l.ex facto.§.si quis ita.ff.ad Trebel.& Paris.in cons.91.col.3.vol.3.

7 Quibus tamen non obstantibus, altera pars de iure verior esse videtur, vt in terminis decidit Roma. in cons.129.motus tribus ex cau-
8 sis. Quarum quidem Prima est. Vbicunq; dispositio iuris cōmunis ad aliquē actum duos casus parificat, tunc dispositio cōstitutionis super-
9 ueniens loquēs in vno casu, trahitur ad alium sibi parificatū, etiā si ex larga vocabuli significatione casus ille à iure cōmuni æquiparatus, & in statuto non expressus, sub expresso cōpręhendatur, per tex.in.c.ad audiētiam, & in c.cum dilectus, de cleri.non residen. Sed dispositio iuris cōmunis, ad excludendum maritum à successione dotis, æquiparat filium ex vxore, aut nepotem vxoris, ex lata significatione. Ergo, &c.

Secunda est, vbi in ijs, quæ ex lata, & in ijs quæ ex propria significatione sub eodē vocabulo cōpręhenduntur omnino est eadē ratio, tūc dispositio, etiā correctoria (dūtamen nō sit pœnalis districta) ad latam significationē extēditur, vt de primo habemus gl.notabiles in clem.j. de ellec.in autē.minoris debitor.C.qui tut.dar.pos.& in aut. vt ijs qui obliga.§.sed & si quis. De secūdo est gl.singularis in clem.vt ij qui de æta.& quali. Sed eadē ratio in nepote ex filia est, vt maritū à lucro dotis auiæ excludat, q̄ est in filia: cū nepos ipse decedēte filia locū ipsius filię (quo ad successionē auię) teneat: Igit̄ cōstitutio volēs filiū aut filiā extātes à lucro dotis maritū excludere, saltē ex lata significatione vo-

cabuli, licet non ex propria, ad nepotem ex filiam superexistentem trahenda est.

Tertia. Nam certũ est, ꝙ ex dicta statuti dispositione à lucro ipsius dotis excluditur contemplatione superexistẽtium filiorum: ergo ipsis filijs, quorum cõtemplatione excluditur, dotis attribuitur successio. l. 10 2. §. si duo emancipati. ff. de colla. bono. Sed beneficium concessum filio regulariter transit ad nepotes. l. milites. l. diuo marco. C. de quęstio. Igitur sequitur, quòd beneficium à statuto filijs concessum, vt ab eis maritus à lucro dotis excludatur, ad nepotes etiam extendatur: cum ipsa dispositio legis municipalis excludens maritum à lucro dotis sit fauorabilis. prout in simili videmus, quòd stante statuto, quòd extante filio, fœminæ non succedant, etiam nepos ex filio fœminas excludit. quoniam ex ea parte, qua statutũ filios includit, est fauorabile. & ideo extendendum ad nepotes, saltem ex larga vocabuli significatione.

Secundò, principaliter idem tenuit Do. meus Rui. in cons. 63. col. 2. 11 volu. 3. motus hac ratione. Nam quoties in dispositione hominis, vel statuti, filij sunt appositi in conditione, veniunt appellatione filiorum nepotes ex filia præmortua, vt per Bar. in dicta. l. liberorum, col. 4. de 12 verb. signi. dum vult, quòd statutum disponens ꝙ fœminæ non succedant extantibus filijs, locum habeat etiam quando extat nepos ex filio præmortuo: præsertim ea ratione, quia subrogatur loco filij. §. cum filius, Insti. de hæredi. quæ ab intesta. & subrogatum sapere debet naturam eius, in cuius locum subrogatur. l. si eum. §. qui iniuriarum. ff. si quis cautio. Vnde habet locum extẽsio passiua, quæ resultat ex regula iuris antiqui. l. j. §. lex falcidiam. ff. ad. l. falcid. & cum Bar. transeunt communiter Doct. in. l. 2. C. de in ius vocan. Si ergo ratione præmissa sit extẽsio ad nepotes ex filio præmortuo, ad correctionem iuris communis; vt per Bar. in dicta. l. liberorum: quanto magis fieri debet, vbi ea mediante ius commune non corrigitur, sed cõseruatur, vt est in casu huius quæstionis, quoniam ꝙ maritus excludatur à lucro dotis, extantibus filijs vel nepotibus ex filio præmortuo, non est contra ius, sed secundum ius commune.

Pro cuius confirmatione faciunt scripta per Curt. iun. in auten. præ 13 tereà, col. 9. vers. prima dubitatio est. C. vnde vir & vxor. vbi dicit, ꝙ licet dispositio illius auten. quæ loquitur de conseruanda proprietate liberis eiusdem matrimonij sit correctoria: tamẽ habet locum in nepo- 14 tibus, per illam singularem conclusionem, quæ habet ꝙ materia correctoria, quatenus nos reducit ad antiquam dispositionẽ, dicitur fauorabilis, & per consequens latè interpretanda, iux. glo. in. c. statutum, in verbo numerandum, de præben. in. 6. quam commendãt Alex. in. l. si

constante,

constante, in prin. col. 5. ff. solu. matr. & Moder. in. l. si vnus. §. pactus. ff. de pact. Pro quo accedat quod dixit Socy. Iun. in cons. 19. col. j. volu. j.
15 vbi etiam voluit, q̄ dispositio statutaria loquēs de filijs, in ijs quæ sunt ipsis filijs, fauorabilia, procedunt etiam in nepotibus, dato etiam quòd essemus in materia odiosa, dummodo redundaret in fauorem filiorum. Ergo cum simus in materia fauorabili, & per quam conseruatur dispositio iuris communis, dicēdum est, vt appellatione filiorum veniant & nepotes ex filio ad exclusionem mariti.

Nec habet obstare si diceretur, quòd Bar. & alij supra citati non loquuntur in casu in quo mentio habeatur de filijs ex se natis: quia re-
16 spondetur quòd idem dicendum est quando mentio habita esset de filijs ex se natis, per tex. in dicta. l. lucius. ff. de hæred. instit. vbi conditio fuit adiecta fratri, si filium aut filiam ex se natū non habebit, quæ verificatur in vlterioribus liberis. & ibi dicūt Ang. & Imo. quos sequitur Corn. in cons. 97. col. 5. in. j. vol. & in cons. 207. col. 7. vol. 2. q̄ licet vbi testator facit mentionē de filijs ex se natis videaт̄ loqui de filijs immediatis tn̄ dicta verba porriguntur ad vlteriores liberos. Hoc idem voluit Bar. in d. l. liberorū, in pe. col. in fi. de verb. signi. quem sequitur D. meus Rui. in cons. 35. col. 3. vers. tertiò idem probatur, vol. j. & in dicto
17 cons. 63. col. 2. in fin. vbi concludit q̄ si in aliqua dispositione sit facta mentio de filijs ex se natis, quòd veniunt nepotes ex filio præmortuo, quando in persona filij non fuit sortita effectū ipsa dispositio. Cui sententiæ assentit Bal. in dicta. l. j. vers. quæro quid si dicatur. C. de con-
18 ditio. inser. dicens, quòd si testator in suo testamento dixerit si hæres decesserit sine filijs ex suo corpore natis, sub istis verbis compræhenditur nepos & neptis ex filia, non obstante quòd dictio, ex, significat causam immediatam: quia in nepote est sanguinis continuatio. Vnde immediatè dicitur quicquid per rerum naturam est vnum & idem. l. cum acutissimi. C. de fideicom. & Bald. ibi adhærent Corn. ac Paul. de Cast. col. 2. vbi dicit hoc procedere, quia auus ipsum dicitur suscipere ex filia. Nam malleus vel instrumentum licet faciat domum, nihilominus & faber, vt per Barto. in. l. per procuratorem. ff. de acquir. possessio. Idem dixit Bald. in cons. 13. in. 1. volu. vbi conditio adiecta fratri, si decesserit sine filijs ex suo corpore natis, habet locum in filio filiæ: quia cum filia sit nata ex suo corpore, per consequens
19 etiam filius filiæ pars sui corporis est. Hanc quoque sententiam amplectuntur Anchara. in. c. canonum statuta, colum. 25. vers. tertiò principaliter, de constitut. Alexan. in. l. ex facto. §. fina. colum. j. ff. ad Trebellia. Barb. in. c. Raynutius, fol. 15. vers. expedita, de testa. Alcia. in. l. non est sine liberis. ff. de verbo. signi. Paris in cons. 18. colum. 3. vol. 2.

Curt.iun.in dicta auten.præterea,col.2.C.vnde vir & vxor.& Ripa in dicta.l.ex facto.§.si quis ita, col.2.ad Trebel.vbi attestatur hanc esse

20 magis cōmunem opinionem D.meus Rui. in cons.35.col.7.vers.non obstat,vol.j.& in cons.115.col.6.&.7.vol.3.vbi inquit ꝙ appellatione filiorum ex suo corpore natorū, veniunt tam nepotes ex filio,quàm

21 ex filia:quia vt declarat Paul.de Cast.in cons.161.filius dicitur portio paterni corporis, quæ transfusa est in procreatione filij, vt dicit tex.in l.cū simus.ante fin.C.de agrico.& censi.lib.11.& quæ portio licet conuersa sit in nouum hominē,propter nouam & diuersam animā: tamen negari non potest, quin remanserit vera caro & corpus patris. qui (vt

22 dicunt naturales) præbet formā in creatione filij, & mater materiam; Et forma est quæ dat esse rei & substātiam.l.labeo.§.insulam, in fi.ff. de acquir.rer.domi. Licet ergò secundum Paul.de Cast.residuum corporis, quòd apud patrem tanquam radicem remansit, extinctum sit: hæc tamen portiuncula, quæ in procreatione filij fuit transfusa non est extincta, sed aucta, & augumenta noua anima & nouo spiritu infusis, adhuc viuit, & ideo per respectum ad solum corpus potest dici corpus & caro filij, verè corpus & caro patris, licet propter nouam animam & nouum spiritum dicatur nouus homo verè, sed fictè idem. sicut si de radice vitis aliquis ramum propagaret deinde siccaretur vetus radix, non tamen siccaretur ramus propagatus, quia nouam emisit radicem, quæ loco animæ habetur.l.adeo.§.fina.l.qua ratione,in prin.ff.de acqui.rer.domi.& diceretur eadem vitis cum illa vnde processit,licet renouata & noua radice alita,per not.per glo.in.l.obligationum fere.§.placet.ff.de actio.& obliga.licet alio respectu propter nouam animā,idest nouam radicem seu alimentum, dicatur arbor noua.l.sed si ex meis.§.arbor.ff.de acqui.rer.domi.& ideo ex istis rationibus & alijs inquit,ꝙ nepos ex filio prędefuncto facit deficere conditionem adiectam alicui,si decesserit sine filijs ex se vel ex suo corpore descendentibus.facit etiam quod not.Bal.in.c.j.§.filia,in fi.de succes-

23 sio.feud.vbi si pater recepit feudum pro se & masculis & fœminis ex suo corpore descendentibus, venit & filius filiæ. Et ibi Bald.sequitur Affl & Alex.in dicta.l.ex facto.§.fina.col.j.

Non obstant quæ ex aduerso pro parte contraria adducta fuerunt. Et in primis quòd appellatione filiorum non veniunt nepotes ex filio, quando fit mentio de filijs cum aliqua qualitate, quæ non conueniat nepotibus, prout esse videtur quando fit mentio de filijs ex se natis:

24 quia respondetur, quòd licet dictum Barto.in dicta.l.liberorum, sit verum in terminis suis; tamen non facit ad propositum, quia illa qualitas, ex se natis, conuenit etiam nepotibus, vt voluerunt idem

Barto.

Barto. in dicta.l.liberorum, ac cæteri Docto.supra relati.

Similiter non obstāt dicta Ang.in d.l.j.C.de cōdi.inser. & Corn.in 25 dicto cōs.199.ac Saly.in dicta aut.sed & si quis: quoniā cōtra Ang.stat cōis Doctorū sentētia de qua supra.nec in dicto Corn.pōt fieri fundamentū,cū ipsemet contrariū teneat in d.l.j.C.de cōdi.inser.col.4.& in cons.97.col.5.vol.j.&.207.col.7.vol.2.& Saly.reprobat per Alex.in d.l.ex facto.§.fin.in.j.col.& Do.meum Rui.in cons.115.col.5.volu.3. & vt diximus communis est in contrarium,à qua non est recedendum. Et ad Ang.in dicto.§.nec illo, respōdetur q̄ cōtrarium tenuerunt Bal. & Affl.in.c.j.§.filia,de succes.feu.& Alex.in dicta.l.ex facto.§.fin.

26 Tertiò non obstant dicta per Bar.in dicto cons.132.quia contrarium tenuit ipse Bar.in dicta.l.liberorū,vbi expressè voluit,q̄ appellatione filiorum ex se natorum veniunt nepotes,nec vis facienda est in dictione,ex,pōderata per Bar.in dicto cons.quæ secundū eum denotat cau- 27 sam proximā & non remotā,& sic nepotes: quia ad hoc patet respōsio ex dictis per Ang.& Imol.in d.l.lucius, vbi dicūt,q̄ licet vbi testator facit mentionem de filijs ex se natis, videatur loqui de filijs immediatis propter illam dictionem,ex,quæ significat causam proximam : tamen dicta verba porriguntur seu extenduntur ad vlteriores liberos: & sic verificatur etiam dictio,ex,in causa remota,& hoc propter suadentem naturalem rationem , quæ inuitat ad hæreditatem descendentes, quæ ratio militat in casu huius nostræ quæstionis.

28 Item respondetur per Bal.& Corn.in dicta.l.j.C.de cōd.inser.q̄ imò dictio,ex,in hoc statuto denotat causam proximam,quia in nepote est sanguinis continuatio. Vnde immediatè dicitur, quicquid per rerum naturam continuatiuè est vnum & idem.quod & voluit Paul.de Cast. in dicto cons.161.quod & comprobatur ex nota.per Socy. in cons.51. col.j.vol.4.vbi vult quòd si testatrix dixerit,quòd volebat eius bona peruenire ad descendētes ex Ciono,& Ciedo quòd veniunt non solum descendentes immediati ex eis,sed etiam & alij.

Tertiò respōdetur q̄ idem Bar.in dicto cons.132.in fi.etiam vult q̄ nepos ex filio excludat maritū: dum dicit,fortè aliud dici posset in nepote ex filio,quamuis in nepte ex filia hoc nō sentiat, licet eius opinio in dicto nepote ex filia ab alijs Doct.de quibus supra,recepta nō cōperiatur.Et ideò imponēdo finem huic nostræ quæstioni,prædictam opinionem tanquam fulcitam melioribus rationibus teneas,q̄ imò maritus per existentiam nepotum ex filio,excludatur à lucro dotis.

Summarium.

1 STATVTVM *de lucro dotis locum non habet in dote tradita viro,*

& subiecta

& subiecta fideicommisso & nu.5. Sed contra nu.7.13.&.14.

2 *Substitutio facta filiæ in dote ultra legitimam, ualet.*

3 *Substitutio expressa est potentior quàm tacitum lucrum proueniens ex statuto tanquam ex tacito pacto, sed contra nu.15.*

4 *Res datæ in dotem transeunt cum onere suo & nu.18. ubi declaratur.*

6 *Dispositio testatoris non debet regulari secundum dispositionem statuti, ubi uerba sunt clara.*

7 *Substitutio facta per patrem filiæ de dote restituẽda, debet intelligi de eo quod restitui potest de iure, uel de facto.*

8 *Statutum trahitur ad legatum ex interpretatione paßiua.*

9 *Accessorium censetur inesse principali & nu.19.*

10 *Testator præsumitur uelle quòd leges & consuetudines habeant locum in sua dispositione.*

11 *Pactum factum de dote lucranda locum habet in bonis subiectis fideicommisso, si legitima & Trebellianica non sufficiunt mulieri ad dotis constitutionem, attenta qualitate eius personæ.*

12 *Viduitas spernitur à Iure.*

16 *Substitutio expressa facta in dote debet regulari secundum naturam dotium, & subiectam materiam.*

17 *Dispositio generalis debet intelligi secundum naturam rei de qua loquitur dispositio.*

20 *Verba, liberè uel pleno iure, idem important, quod sine aliqua diminutione.*

Quæstio Quinquagesima septima.

1 PAter reliquit dotem filiæ, & ei substituit. Quæritur an maritus, cui ipsa dos data fuit, stante statuto de lucro dotis, excludat substitutum. Videtur Primò dicẽdum quòd non, præmittẽdo prius vnum,
2 videlicet quòd vbi pater expresse substituit filiæ in dote, valet substitutio vltra legitimam, vt per Bar. post Dyn. in. l. fin. §. filiæ. ff. de leg. 2.
3 & Ias. in cons. 44. col. j. vol. j. modo sic, substitutio expressa potentior est quàm tacitum lucrum, quod prouenit ex statuto, vti ex tacito pacto, quia expressum restringit tacitum. l. ex facto. §. item quæro. ff. de vulga. & pupilla. ergo ipsa substitutio expressa operabitur, quòd lucrum dotis non debebitur marito nisi in quantum ascendit legitima, per notata in dicto. §. filiæ.

Secundò facit. Nam statutum, de quo quærimus, debet intelligi de illis bonis, quæ simpliciter potuissent dari in dotem, & non de subiectis restitutioni fideicommissi facti sub conditione. l. fi. C. commu. de lega. Vnde si ea data fuerunt in dotem, transiuerunt ad maritum cum sua causa: & ideo resoluto iure datoris, & sic vxoris per mortem eius, resoluetur

soluetur & ius acceptoris.l.lex vectigali.ff.de pigno.l.peto.§.prædium, de lega.2.c.nuper, de donatio.inter vir.& vxo.vbi res datæ in dotem, vel in donationem propter nuptias, transeunt cum onere suo, ità dixit Paul.de Cast.in cons.59.in fin.volu.j.& in cons.43.col.fina. volu.2.

4

5 Tertiò accedit autoritas Alex.in cons.176.col.2.vol.7.vbi expressè dicit, quòd stante statuto de lucranda dote pro dimidia, si reperiatur quod mulier habuerit dotem in qua ei datus fuerit substitutus post mortem ipsius, quòd eueniente casu conditionis, maritus excluditur à dicta dimidia de qua in statuto de lucro dotis.

Nec habet obstari secundum eum, si dicatur, quòd dispositio testatoris debet regulari secũdum dispositionem statuti, vt per Bar.& alios in.l.hæredes mei.§.cũ ita.ff.ad Trebel.& sic quòd testator relinquendo dictam rem in dotem & in auxilium maritãdi videatur voluisse quod daretur in dotem secundum cõditionem statuti, scilicet quòd ipsa præcedẽte sine liberis maritus lucraretur dimidium dotis. Quia respon-

6 det Alex.quod quando verba testatoris sunt clara, tunc ipsa verba non intelliguntur secundum dispositionem statuti. Nam in incertis & non certis est locus coniecturis.l.continuus.§.cum ita, de verb.obli.& verba secundum eum sunt clara quando dicitur in legato, quod dicta petia terræ in dotem data post mortem legatariæ peruenire debeat ad suos hęredes. Quo casu, cum illa verba, dicta petia terræ, importent totum, vt per glo.& Bar.in.l.si in rem.ff.de rei vendica.non possumus dicere quòd potuerit marito per legatarium dari dos cum præiudicio fideicommissi appositi in testamento ad fauorem filiorum & hęredum testatoris: quia statutũ loquẽs de dote lucrãda intelligitur de necessitate, quãdo dos est data marito simpliciter à persona, quæ poterat disponere pleno iure de re data in dotem, aliàs sequeretur quod si mulier dedisset dotem in aliena re, quod maritus vxore præmoriẽte lucraretur dimidiam rei alienæ, quod stare non potest, quia id, quod nostrum est, sine facto nostro nobis auferri non potest, est verum quod ille qui talem dotem dedisset tanquã de re sua teneretur marito de euictione si dolus tradẽtis intercessit, vt habetur in.l.j.C.de iure dot.

7 Quibus non obstãtibus sentẽtia contraria est de iure verior. Et pro quo primò facit. Nam substitutio facta per patrẽ filiæ in dote de restituendo, debet intelligi de eo, quod restitui potest de iure & de facto.l.mulier.§.si hæres.ff.ad Trebel. Sed de iure non potest restitui portio quã vir debet lucrari de publico, quod quidẽ in hoc derogat vtilitati priuatæ, vt dicit tex.in auten.res quæ, in fi.C.cõmu.de lega.& in corpore vnde sumitur, in fi.vbi exprimitur de lucro dotis, Ergo &c.

Secundò,

Secūdò, quia, ex quo pater legauit in causam dotis, debet trahere in
8 tali legato statutum de lucro dotis: quia statutū trahitur ad legatum interpretatione passiua. l. j. §. lex falcidia. ff. ad. l. falcid.

Tertiò probat. Nā testator, ex quo permisit q̧ res tradatur in dotē, cēsetur etiā permisisse accessoriū, scilicet lucrū dotis, quod intelligit in=
9 esse principali. l. ex diuerso. ff. de rei vēd. & sic q̧ possent cōst tui dotes secūdum naturā ipsarū dotiū, & vt lucrū earū facere posset maritus se/ cūdū statuta de dotibus loquētia, arg. l. si stipulatus. §. verū. ff. de vsur.

Quartò accedit. Nam, ex quo etiam lex disposuit de dotis lucro, & pater de dote, quę est quodam vniuersale: intelligitur pariter de lucro, quod est onus dotis, disposuisse, cum in vniuersalibus semper conti= neantur onera. l. 2. ff. de hæred. vel actio. vendi.

10 Quintò, testator præsumitur velle q̧ leges & cōsuetudines habeant locū in sua dispositione. l. quæritur. §. si vēditor. ff. de edil. edic. l. item quia. ff. de pact. Cum igitur pater cōsenserit vt lucrū dotis locū habeat virtute statuti ita disponētis: meritò id non venit restituēdū tam legis dispositiōe, q̄ pr̄is volūtate & intētione restitutioni fideicōmissi aduer/ santibus. ita p hæc qnq̧ argumēta cōsuluit Bal. in cōs. 79. col. 2. vol. j.

11 Sextò pro ista opinione facit. Nam nos videmus, q̧ quando mulier præter voluntate testatoris cōstituit sibi dotes de bonis fideicommisso subiectis, si apponit pactū de dote lucrāda, valet pactum, si legitima & Trebellianica non sufficiāt ad dotis constitutionē attēta qualitate eius psonæ, vt est tex. in autē. de resti. & ea quæ par. in. §. quāobrē Si ergo ex pacto præiudicatur fideicōmissario, & maritus lucratur dotē in di= ctis bonis subiectis restitutioni, vt etiam voluerūt Paul. de Cast. Bal. & Cur. iun. in dicta autē. res quæ, ac Bal. in con. 156. vol. 2. & in cons. 75. vol. 4. in fi. & in con. 101. in fi &. 469. eo. vol. Cuma. in con. 56. in prin. & Paul. de Cast. in. l. si mulier. §. cum proponeretur, col. 2. ff. ad Trebel. multò fortius lucrū dotis cōsequi debet maritus ex vi legis municipa/ lis, cū dos marito data fuerit ex volūtate testatoris, qui censet voluisse quod restitutio fieret fideicōmissario, vbi diminutio fideicōmissi non fieret ex alia causa, vt vult Bal. in dicto cons. 79. col. 2. vbi propriè di= cit, q̧ iura quæ dicunt de fideicommisso, loquuntur in alio casu, vide= licet quando Ius fideicommissi non diminuitur ex alia causa.

Septimò corroboratur hæc opinio. Nam si vera esset hæc opinio, quòd maritus vigore dictæ substitutionis non posset lucrari dotem ei delatam à statuto, sequeretur q̧ pater vellet inducere viduitatem filię,
12 quæ non esset inuentura maritum sine spe dicti lucri: quæ viduitas quantū à lege spernatur demōstrat tex. in. l. 2. C. de indic. vidui. tollen. Igitur, vt reijciatur hæc qualitas viduitatis, quæ posset oriri ex tali

substitutione,

substitutione, sequitur ꝙ iure merito dicendũ venit maritum etiam de dicta dote debere lucrari, quãtum sibi tribuitur ex beneficio legis municipalis. & isto argumento vtitur Bal. (licet non ita latè) in cons. 327.
13 vol. 4. vbi dicit hoc esse æquum. & ampliat hoc procedere vbi etiam talia bona vigore fideicommissi deberent restitui pijs locis.

14 Vltimò vltra Bald. ita tenuit Camp. in tracta. dot. in. 5. par. q. 18. vbi concludit ꝙ si legitima filiæ sufficiebat ad dotem, & vxor dederit marito alia bona de subiectis fideicõmisso, ꝙ per mortẽ vxoris illa bona quę excedebant legitimã, veniunt restituenda fideicõmissario, nec maritus de ipsis bonis poterit aliquid lucrari, & sic vult ꝙ si legitima non sufficiebat ad dotẽ, ꝙ valeret talis datio, & ꝙ maritus lucratur de ipsis bonis. Vltimò hanc partem latissimè defendit Aymo in cons. 186.

15 Non obstant adducta in contrarium. Et in primis, quòd potentior sit substitutio expressa, quàm lucrum tacitum proueniẽs ex statuto: quia respondetur, ꝙ argumentũ istud in iure non subsistit. Quod demõstratur per tex. in. l. fi. iuncta autẽ. res quæ. C. cõmu de lega. vbi facta erat expressa substitutio, propter quam res subiectę restitutioni nõ poterãt alienari irreuocabiliter, & tamẽ per autẽ. res quæ, iuncto corpore vnde sumitur, si datur in dotem de bonis subiectis fideicommisso, cum pacto de lucrando, præiudicatur substitutioni expressæ, & etiam in ea habet locũ statuti dispositio de lucro dotis, vt per Bal. Paul. de Cast. & Curt. iun. in dicta auten. res quæ, & alios supra citatos. Igitur nõ militat argumentum dictæ substitutionis expressæ.

16 Secundò respondetũ, ꝙ etsi testator fecerit substitutionẽ expressam, ꝙ ea regulari debet secũdũ naturã ipsarũ dotiũ, & secũdum subiectã materiã, vt lucrũ earũ facere maritus possit secũdũ statuta de dotibus
17 loquẽtia: quia dispositio generalis debet intelligi secũdum naturã rei de qua loquitur dispositio. l. j. §. j ff. de offi. procur. cæsar. & melius ad hoc facit cõsilium Oldr. 243. factũ tale est col. 2. vbi volũtas disponẽtis intelligitur secũdum naturam rei, & sic talis esse intelligitur voluntas disponentis, qualis est natura rei. Sed per tale statutum data est certa lex & natura dotibus, vt dimidiam partem earum maritus superstes lucrifaciat: ergo secundum talem naturam dispositio testatoris debet intelligi, ita respondet Aymo in dicto cons. 186. col. 3. in prin.

Ad secundum argumẽtum Pauli de Cast. in dictis cõsilijs. 59. vol. j. & 43. vol. 2. respondetur, ꝙ contra eum stant decisiones supra citatæ.

Vel, & secundò respondetur, quòd fundamentum eius caret veritate, quia (vt supra dictum fuit) mulier quæ est grauata restituere bona subiecta restitutioni, potest de ipsis se dotare, & in ipsis habet locum dispositio statuti de lucro dotis, vt voluerunt Bald. & alij supra citati:

& tamen

& tamen constat clarè, quòd de illis bonis non poterat simpliciter facere dationem dotis, cum essent subiecta fideicõmisso. Iure igitur me-
18 rito venit dicendum, quòd in dicto Paul. non possit fieri fundamẽtum, nec tex. in. c. nuper, de donatio. int. vir. & vxo. vbi dos & donatio propter nuptias debet transire cum onere suo, potest locum habere in terminis quæstionis de qua quærimus, cum sit diuersa ratio inter vnum casum & alium, vt patet: quia in casu. c. nuper. vsufructuarius non potest plus iuris in alium transferre sine cõsensu proprietarij, quàm quod habet: nimirum si mortuo vsufructuario quod datum fuit mulieri reuertitur ad proprietarium. Sed in casu nostro, ex quò, qui fecit substitutionem, est dominus, & de bonis suis potest disponere permittendo quòd res, in qua facta est substitutio, tradatur in dotem; in consequentiam censetur etiã voluisse q accessorium, & sic lucrum dotis cõpetens marito ex beneficio statuti, ei debeatur ea præmoriẽte sine liberis, arg.
19 l. ex diuerso, de rei vendica. vbi accessorium censetur inesse principali.

Non obstat quòd Alex. teneat contrarium in cons. 176. vol. 7. quia etsi hoc ibi teneat, tamen habet multos ei aduersantes, vt ex supra citatis autoritatibus satis demonstratur.

Secundò respõdetur q Alex. loquitur in casu, in quo testator voluit, quòd bona restituerẽtur liberè & pleno iure, quæ equidem verba ma-
20 gni momẽti sunt: quia important idem quod sine aliqua diminutione, vt in auten. hoc vsus, & ibi Bald. C. de sacrosan. eccle. & ita respondet Aymo in citato cons. 186. col. fin.

Pariter non obstat quod subdit Alex. in dicto cons. q dispositio testatoris non debet intelligi secundum leges & consuetudines locorum cum verba sint clara: quia respondetur, q si Alex. hoc vult intelligere in casu suo vbi erant ista verba, q dicta petia terræ liberè, expeditè, & pleno iure peruenire debeat ad filios, & hęredes ipsius testatoris, potest procedere eius sententia propter enixam voluntatem ipsius disponentis, quæ resultat ex dictis verbis pręgnantibus, & geminatis, iux. l. balista. ff. ad Trebel. & notata per Bar. in. l. cum simus. C. de agric. & cẽsi. lib. 10. Secus autem vbi simpliciter dictum esset, quòd dicta petia terræ peruenire debeat &c. tunc malè loqueretur, quia cum verba non sint clara, imò dubia, militat dispositio iuris, quòd testator cẽsetur voluisse in sua dispositione, quod leges & cõsuetudines disponant. vt in specie in casu quæstionis, de qua tractamus, cõsiderant Bal. in dicto cons. 79. col. 2. & Aymo in allegato cons. 186. col. 4. & sic firmata remanet conclusio, quòd statutum de lucro dotis locum habeat in bonis subiectis fideicommisso, quod tamen intelligas locum habere, & procedere, ut in quæst sequenti,

Summarium

Summarium.

1 STATVTVM *de dimidia dote lucranda locum non habet in bonis subiectis restitutioni fideicommißi, si mulier habebat alia bona, in quibus poterat se dotare.*

2 *Dolus mulieris dantis in dotem marito bona subiecta fideicommisso operatur, quòd uir ratione dotis euictæ poterit agere de euictione super reliquis bonis uxoris, & in eis consequi lucrum sibi à lege municipali concessum.*

Quæstio Quinquagesima octaua.

QVid autem si mulier habebat alia bona libera, in quibus poterat se dotare, an de bonis subiectis fideicommisso datis in dotem, poterit cõsequi lucrũ dotis: Bal. in cons. 469. vol. 4. format hanc quæstionem, & decidit ꝙ non, quia illa quæ habet aliundè vnde se dotet, non potest dotis causa fideicommissum euertere vel minuere, per tex. in auten. res quæ. C. commu. de lega. & in corpore vnde sumitur, & Bal. sequitur Aymo in cons. 19. col. fin. sed melius in cons. 186. in fin. vbi inquit hoc esse notabile dictum. Idem voluit Paul. de Cast. in cons. 77. in 8. dubio, vol. 2. Socy. in cons. 23. col. j. cum seq. vol. 3. Cur. iun. in cons. 154. in fin. Et si dicatur quomodo erit cõsultum viro respectu lucri dotis, respondet Bal. vbi supra, quòd vir ratione dotis euictæ poterit agere de euictione super reliquis bonis mulieris, & hoc modo ei poterit satisfieri pro dicta dimidia lucri dotis. Quod & placuit Aymo in loco supra citato, necnon & Alex. de quo ipse mentionem non facit in cons. 176. col. pen. vol. 7 quando intercessit dolus tradentis dotem, qui dicitur adesse quando grauata restituere quæ habebat alia bona voluit dare in dotẽ res subiectas restitutioni, & sic fraudare maritum lucro dotis eueniente cõditione mortis ipsius vxoris, vt voluit Cyn. Bal. & Saly. in l. j. C. de iure dot. quod voluit Corn. in cons. 140. col. 2. vol. 2. quem refert & sequitur Aymo in cons. 193. col. 2. in princi. in vers. & quòd ex tali.

Summarium.

1 STATVTVM *de lucro dotis locum habet etiam si mulier sit condemnata, & eius bona publicata fisco propter unum ex quinque delictis de quibus in. l. quinque legibus. ff. de bon. damna.*

2 *Retentione lucri dotis traditæ poterit uti maritus contra fiscum, si bona mulieris propter unum ex delictis de quibus in dicta. l. quinque legibus, fuerint publicata.*

3 *Actionem cui damus, multomagis exceptionem.*

4 *Bona uxoris etsi fisco publicata fuerint propter unum ex casibus de quibus in dicta.l.quinque legibus : tamen maritus, cui dos promissa fuit cum pacto dotis lucrandæ, poterit agere contra fiscum, & summatim cognito quòd sit creditor, consequi debet lucrum dotis.*

5 *Maritus lucrum dotis ex pacto non cõsequitur in bonis dotalibus, si uxor ante matrimonium hæretica erat: secus si constante matrimonio incidit in hæresim.*

6 *Hæretico interdicta est facultas administrandi, & alienandi.*

7 *Argumentum de pacto affirmatiuè ad statutum, est ualidum.*

8 *Lucrum ex forma statuti debitum, est magis necessarium quàm ex pacto.*

Quæstio Quinquagesima nona.

1 QVæro, An stante statuto de lucro dotis, si vxor damnata fuit ad mortem, & bona eius fuerint publicata propter vnum ex delictis de quibus in.l.quinq; legibus.ff.de bon.damna.videlicet maiestatis, vis publicæ, patricidij, veneficij, & de siccarijs, maritus possit petere à fisco quod sibi debetur ex beneficio dicti statuti de lucro dotis. Questio hæc decisa comperitur per Bar.in dicta.l. quinq; legibus, 2 vbi tenet, quòd si initum fuit pactum inter virum & vxorem de dote lucranda, & maritus eam consecutus fuerit, quòd poterit se tueri exce-3 ptione retentionis contra fiscum, quia, cui damus actionem, multomagis exceptionem, vt per glo.ibi. Si autem non habuerit, poterit agere 4 contra fiscum, & summatim cognito quòd sit creditor, fiscus tenetur ei soluere lucrum dotis.l.vt res.§.res.ff.de iure fisci. Sequendo Bar.idem voluit Alber.de Rosa.in tract.statu.in.1.par.q.5.vbi premissa quarta quæstione, An ex delicto vxoris dos publicetur, in quinta quærit, quid 5 si vxor fecit pactum cum marito de dote lucrãda, & matrimonio constante condemnetur de hæresi, nunquid dos publicetur, vel eam maritus lucretur ex pacto; Et dicit esse distinguendum, aut vxor erat hæretica ante contractum matrimonium, & tunc pactum quod fecit cum 6 marito non valet, quia interdicta sibi erat facultas administrandi, & alienandi.l.manichæos.C.de hæreti.l.ex iudiciorum.ff.de accusatio. Aut non erat tunc heretica, sed exinde facta constante matrimonio, & tunc secus, quia delictum vxoris non habet nocere marito.l.post contractum.ff.de donatio.l.si quis posthac.C.de bon.proscripto. Cui sententiæ pariter assentit D.Io.Bapt.de sancto Blasio in tracta. de priuil. dot.in prin.priuil.93. Si ergo stante pacto vir lucratur dotem, quando 7 facta fuit publicatio bonorum vxoris, Igitur & fortius debet lucrari si statuto ita caueatur, cum validum sit argumentum affirmatiuè de pacto ad statutum.l.non impossibile, vbi scriben.ff.de pact.& in materia propria statuti, de qua quærimus ita tenuit Ang.in tract.malefi.in verbo, &

bo, & eius bona publicamus, vers. an vxor damnata. & Socy. in cons. 121. col. 4. vers. secunda ratio, vol. 4. vbi inquit. quòd sicut quãdo publicatur dos propter delictum vxoris in casibus de quibus in dicta. l. quinq; legibus, vir petere potest quod lucrari debet ex pacto vel ex statuto: Idem etiam quando confiscãtur bona mariti, vxor petere poterit lucrum, quod sibi debetur in bonis mariti ex dispositione legis, & subdit quod quamuis Bar. in dicta. l. quinq; legibus loquatur quando lucrum causatur ex pacto, tamen idem erit quando causatur ex dispositione statuti, cum de pacto ad statutum (vt dictum fuit) validum sit

8 argumentum, eo maximè quia lucrum ex forma statuti debitum, est magis necessarium quàm ex pacto, vt patet ex ijs, quę dicunt Iaco. de Arc. Bar. & alij in. l. si cum doté. §. si pater. ff. solu. matri. & hãc partem similiter amplectitur Anchara. in. c. decreuit, de hæreti. in. 6. Camp. in tracta. de dote. q. 80. in. 8. priuil. dot. & Affl. in. c. j. in verbo condemnatorum, nu. 46. quæ sint rega.

Summarium.

1 *STATVTVM quòd uxore decedente sine liberis maritus lucretur dotem, uendicat sibi locum, quando maritus & uxor simul decedunt, quod amplia ut nu. 3.*

2 *Stipulatio de dote lucranda si mulier in matrimonio decesserit, locum habet si maritus & uxor simul perierint.*

4 *Maritus & uxor, si simul moriantur ad donationem ualidandam præsumitur præmortuus donator.*

5 *Pactum si est initum inter uirum & uxorem quòd ea decedente maritus lucretur dotem, si ambo intrant monasterium, maritus lucratur dotem. & nu. 8.*

6 *Statuto si caueatur, quòd uxore præmoriente sine liberis maritus lucretur dotem, si ambo simul moriantur maritus excluditur à lucro dotis.*

7 *Præmori aliquem ubi requiritur, non sufficit quòd simul moriantur, uel quod non appareat quis prius mortuus fuerit, Imò debet apparere quis primo ab humanis decesserit.*

Quæstio Sexagesima.

1 STat statutum quòd vxore decedente sine liberis maritus lucretur dimidium dotis. Nunquid tale statutũ vendicet sibi locum, si maritus & eius vxor simul decedant, Barto. in. l. qui duos. §. si maritus, de

2 reb. dub. tenet quod sic, per illum tex. iuncta glo. vbi stipulatio de dote lucranda, si mulier in matrimonio decesserit, locum habet si maritus & vxor simul perierint, si non probatur quòd ea superstes fuerit viro, & idem sequuntur ibi Paul. Alex. in addit. ad Bar. & Socy. Imò dixit ibi

M Paul.

3 Paul.de Cast.hoc etiam locũ habere si nullus ante alium emisisset spiritum, & hoc constaret. Hoc tenuit glo in.l.cum hic status.§.si ambo, in verbo simul.ff.de dona.inter vir.& vxo. Probatur quoq; hæc opinio,per tex.iuncta glo.in.l.si possessor.in.§.si eodem,in verbo decesserint.ff.de relig.& sumpti.func. vbi si eodem momento temporis vir & vxor decesserint, labeo ait in hæredem viri pro portione dotis dãdam esse actionẽ funerariam : quoniam id ipsum nomine dotis ad eum peruenit.glos.in verbo,id ipsum, exponit, scilicet portio dotis. & subdit. Pone enim talem pactionem fuisse vt maritus dotis dimidiam lucraretur si vxor decesserit in matrimonio,& dubium fuerit, An prius decessisset in matrimonio,an post. Respondet glo.quòd præsumitur mulierem prius decessisse: Ideoq; sumptus funeris ad hęredem viri pertinere. & ista glo.ibi dixit notabilem Alber.de Rosa. Hanc quoq; sententiam tenuit Homod.in cons.9.col.j.Bal.in.l.pro hæreditarijs,col.3. vers.sed posset dubitari.C.de hæredi.actio. Idem dixit Bald.in d.l.si possessor, quem sequitur Crem.in sing.52.vbi inquit, quòd si statuto caueatur,quòd mortua vxore in matrimonio maritus lucretur tertiam partem dotis,& ambo simul moriãtur, vel ex naufragio, vel ex ruina domus, & nescitur quis anterior & posterior fuerit mortuus, quòd fauore ipsius lucri præsumitur mortua vxor, & sic habebit locum dispositio ipsius statuti.& ad hoc dicit se allegare optimum tex.in d.l.cum
4 hic status.§.si ambo, de donat.int.vir.& vxo. vbi si maritus & vxor simul moriantur ad donationem validãdam præsumitur præmortuus donator,siue donatus fuerit maritus siue vxor. quod dicit notandum. Cui sententiæ pariter assentit,Luc.de Pen.in.l.principes, in.44.casu. C.de princip.agen.in reb.lib.12.vbi dicit quòd vxor pręsumitur prius in naufragio decessisse quàm maritus, vbi agitur de dote restituenda per dictum.§.si maritus : Secus vbi agitur de donatione habita inter eos : Nam tunc præsumitur prius decessisse donator.l.si inter virum. ff.de reb.dub. Et eidem inhæret Anch.in cons.438.col.fin. & Mars.in Rubri.C.de probat.nu.416.

Pro cuius confirmatione accedat quod notant Petr.& Cyn.in.l.deo
5 nobis,col.pen.& ibi Saly.in fi.C.de episco.& cleri.vbi dicunt q; stante pacto inito inter virum & vxorem quòd ea decedẽte maritus lucretur certam partem dotis ; si ambo intrãt monasterium maritus lucrabitur dotem,per text.in dicta.l.qui duos,de reb.dub.

6 Limita tamen istam opinionẽ procedere in terminis de quibus supra, videlicet in statuto loquente de vxore decedẽte, secus si statutum loqueretur de vxore præmoriente : quia tunc si ambo moriantur, non dicitur maritus superuixisse.ita dixit Paul.de Cast.in d.l.qui duos.§. si maritus,

7 si maritus, per text.in.l.quod de pariter.ff.de reb.dub.vbi quoties requiritur aliquē præmori,non sufficit quòd simul moriantur,vel ꝙ non appareat quis prius mortuus fuerit,imò debet apparere quis primò ab humanis decesserit.Idem vult ipse Paul.de Cast.in.l.si inter, col.2.ff. de reb.dub.dicens quòd si esset casus, in quo requireretur alterum superuixisse vel pręmortuū fuisse,non sufficeret eos sic simul decessisse. Hoc etiam tenuit Homod.in dicto cons.9.quem sequuntur Præposi. Alex.in.c.fin.col.4.de donat.int.vir.& vxo.& Moder.in repe.rub.eo. titu.§.74.col.3. vbi mouentur hac ratione, quia cum isto casu ex præmorte vnius & superexistentia alterius occurrat, & purificari debeat conditio lucri,non potest dici vnum præmortuum alteri,ex quo simul decesserunt.Ideò non occurrit nec purificatur conditio lucri, vt est tex. qui secundum eos sic debet intelligi,in d.l.quod de pariter,cum.l.seq. ff.de reb.dub.quia ex præmortæ vxoris, & superexistentia viri debet maritus lucrari dotē, vt dictat statutum, ergo &c. Nam cum isti simul mortui sint, ista simultas impedit ordinem prioris & posterioris.l.arethusa.ff.de statu homi. & per consequens conditio lucri non est purificata,& sic non debet habere locum statutum.Pro qua limitatione facit etiam quod dixit Petr.Cyn.& Saly.in d.l.deo nobis, vbi voluit quòd

8 si factum fuerit pactum inter virum & vxorem,ꝙ qui eorum superuixerit lucretur dotem, vel donationē ante nuptias, si ambo intrant monasterium neuter lucrabitur: quia neuter alteri tunc dicitur superuiuere. Quod & voluit Anch.sequendo Cyn. vbi supra in cons.273.col.pe. in fi.& in cons.438.circa fin. Moder.in dicta repet.vbi supra, col.4.& Anan.in dicto.c.fin.de donat.inter vir.& vxo.

Summarium.

1 OCCIDENS *uxorem excluditur à lucro dotis, secundum communem.*

2 *Mortis appellatione, intelligitur de naturali.*

3 *Legis natura licet sit dare formam futuris negotijs: tamen ut euitetur materia delinquendi, restringitur ad præterita.*

4 *Statutum permittens quòd filio spurio relinqui poßit, secundum communem non ualet.*

5 *Negligentia inferiorum non deuoluit potestatem ad superiorem, quando illa negligentia dolosè causata fuisset à superiore.*

6 *Beneficium sentiens ex delicto alterius, cōmodo illius priuatur, si dolosè procurauit delictum committi.*

7 *Statuto si liceat impunè occidere bannitum, procurans dolosè bannum alterius ut illum occidere ualeat, non gaudet priuilegio impunitatis.*

8 *Vasalli licet non priuentur feudo quando dimiserunt dominum in prælio pro-*

pter eorum impotentiam: tamen ſecus quando eorum culpa cauſata fuiſſet ipſa impotentia.

9 *Donatio inter uirum & uxorem etſi morte confirmetur: tamen ea non confirmabitur, ſi uxor à marito interfecta comprobetur.*

10 *Beneficium uacans, uel uacaturum cum morte uiolēta, licet ueniat in impetratione beneficij uacantis, uel uacaturi per mortem Titij: tamen ſecus, ſi impetrans fuit cauſa mortis: quia impetratio non ualet.*

11 *Maritus occidens uxorem, ſecundum communem, perdit ius ei ſuccedendi.*

12 *Succedere quis non poteſt ei, quem interfecit.*

13 *Pactum factum inter uirum & uxorem de dote lucranda, locum non habet, ſi uxor fuerit à marito occiſa.*

14 *Præmium ex maleficio ſuo quis non debet reportare.*

15 *Verba legis generalia, etiam in fauorabilibus debent referri ad benemerentes, non autem ad odioſos uel indignos.*

16 *Papa non præſumitur uelle prouidere indignis, quia odioſi non compræhendun tur in gratijs.*

17 *Vxorem interficiens priuatur beneficio aliam accipiendi.*

18 *Pœna maior imponitur ſecundum canonem interficiēti uxorem, quàm matrem.*

Quæſtio Sexageſima prima.

1 DVbium offertur. An ſtatutum de lucro dotis locū habeat, ſi vxor à viro interfecta comperiatur, & breuiter agendo teneas quòd non. Primò, quia verba huiuſmodi ſtatuti dotis ſunt propriè intelligenda, vt latè diximus ſupra in quæſt. 2. poſt Ang. & alios ibi citatos.
2 Sed appellatione mortis propriè venit naturalis. l. ex ea. §. inſulam. ff. de verbo. obliga. not. Alexan. in. l. inſulam. ff. ſolu. matri. & in conſil. 2. col. j. volu. j. Cum ergo verba ſtatuti dicant, quòd per mortem vxoris maritus lucretur dotem, debent intelligi de naturali, & non de violenta illata per maritum in perſonā vxoris: aliàs, ideſt ſi ſecus diceremus, ſtatutum daret materiam delinquendi maritis: quia aliquando dedignati cum vxoribus, vt voluntati, & iræ ſuæ ſatisfacerent, & dotem lucrarentur, inducerentur ad occidendas vxores. & ideo fienda eſt neceſſariò iſta reſtrictio, iux. l. conuenire. ff. de pact. dotali. & ea quæ
3 not. Barto. & Bald. in. l. cum lex. ff. de legib. vbi licet de natura legis ſit dare formam negotijs futuris: tamen ad futura non porrigitur, ſed ad præterita reſtringitur lex, quando aliàs daretur delinquendi occaſio & iſtud dictum fuit Odofre. & refert & ſequitur Salyce. in. l. 2. C. de genera. abolitio. Accedat quod volunt Ias. in. l. 3. in princ. col. 2. in fin. ff. de iure iuran. & Dominus meus Ruin. in cons. 179. colum. fina. volu. j. & in cons. 202. colum. volu. 1. & in cons. 138. colum. 5. volu. 5.

vbi

4 vbi dicunt, quòd non valet statutum, secundum communem opinionem, per quod permittitur, quòd filio spurio relinqui posit: quia secundum Bal.in.l.eam quam.C.de fideicom.& Imol.in.l.3.ff.de testa. daretur materia delinquendi.

Secundò facit quod not. Abb.in.c.postulasti,in vlti.notab. de con5 ces.præben.vbi per illum text.dicit, quòd ex negligentia inferiorum potestas non deuoluitur ad superiorem, quando superior dolosè procurauit illam negligentiam: quia non debet dolus sibi prodesse, nec pro eo commodum reportare. Et etiam inquit, quòd si pro certo de6 licto per aliquem commisso eius bona debent ad certam personam peruenire, si illa persona dolosè procurauit illius delictum, non debet consequi bona. Subdens quoq;, quòd si ex statuto liceret impu7 nè occidere bãnitum, quòd dolosè procurans bannum alterius vt possit eum occidere, non gaudet priuilegio impunitatis.& cum Abb.transit Lancel.Dec.in.l.si ab hostibus.§.si vir.ff.sol. matr. vbi dicit hoc de facto habuisse in ciuitate Senarum.

Tertiò accedat quod voluit Præposi.in.c.2.col.2.de feu. sine culp. 8 non amitten. vbi licet excusentur vasalli vt non priuentur beneficio feudi, si dimiserunt dominum in prælio propter impotentiam: tamen non excusarentur si ex eorum culpa prouenit talis impotentia.

9 Quarto facit. Nam licet donatio inter virum & vxorem morte con firmetur.l.j.& iij.l.si maritus la.2.l.papinianus.l.cum hic status, in prin.ff.de dona.int. vir.& vxo. Tamen ea non confirmabitur morte, si vxor à marito interfecta comprobetur: quia non videtur de hoc casu cogitatum inter eos. Hinc dixit Anan.sequendo hoc dictum Bal.in.c. fina.col.3.de homicid.cum quo transit ibi Fely.& in.c.in nostra, corre10 lario 37.in fi.quòd si quis impetrat beneficium vacãs vel vacaturum morte Titij, licet veniat beneficium vacans cum morte violẽta, vt per Docto.in.c.susceptum, de rescrip.in.6.tamen si impetrans fuisset causa mortis Titij, non valeret impetratio.

Quintò, dixit Bal.quem communiter sequuntur Scriben.in.l.j.col. 11 fin. vers.extra quæro.C.vnde vir & Vxor, q maritus occidens vxorẽ perdit mero iure ius ei succedendi. & Bal.etiam sequitur Dec.in cons. 525. col.j. Ratio est (secundum Bald.) quia qui occidit videtur sua culpa diuertisse, vnde nihil lucratur.l.consensu.C.de repud. Idem voluit Bal.in cons.26.in fi. vol.3.

Sextò confirmatur ista opinio ex not. per Bar.in.l.cum ratio.§.fin. 12 ff.de bon.damna. vbi quis non potest succedere ei, quem ipse interfecit.& cum Bar.transit Dec.in citato cons.525.

Septimò, accedendo propius ad terminos quæstionis nostræ, eam

13 decidit tex. in dicto. §. si vir, vbi pactum factũ inter maritum & vxorẽ de lucrãdo dotem non habet locum, si vxor à marito fuerit interfecta: quia, vt dicit text. nõ est æquũ virum ob facinus suum dotem sperare lucrifacere, quem dicit notandum ibi Bar. in fi. ad statutũ de quo nunc
14 tractamus. & Bar. ibi sequuntur omnes Scriben. quia inconueniẽs est, vt quis præmium ex maleficio suo reportare habeat. l. relegatorũ, in
15 fin. ff. de interdict. Item, & quia verba legis generalia debent referri ad merentes, non autem ad indignos vel odiosos, etiam si essemus in materia fauorabili, & in vltimis volũtatibus, vt est tex. notabilis in. l. lucius. §. lucius titius. ff. de leg. 2. per quẽ dixit Bal. in. c. fi. in. j. col. de præsump. quem sequitur Ias. in dicto. §. si vir, col. j. & Mars. cons. 93. col. 2.
16 ꝙ Papa non præsumitur velle prouidere indignis, quia odiosi non cõpræhenduntur in gratijs. l. testamẽto centurio. ff. de manumis. testa. Et idem in terminis huius quæstionis dixit Bar. in. l. ei qui. ff. de ijs quib. vt indig. Bal. in. l. j. §. sed nec retẽtio, in fi. C. de rei vxo. acti. Aret. in. §. fuerat, col. 6. insti. de actio. Camp. in tract. dot. in. 5. par. q. 2. Bal. nouel. in tracta. dot. in. 8. par. priuil. 31. Mars. in. l. nihil interest, in princ. ff. ad l. cornel. de sicca. & in cons. 93. col. j. & ij. Io. de Amic. in cõs. 9. col. vbi attestatur Doct. communiter ita tenere. Boer. in decis. 244. col. pen. &
17 Dec. in citato cõs. 525. col. j. vbi inquit, adeò esse graue delictum interficientis vxorem ꝙ etiam punitur vt aliam vxorem non habeat. c. in-
18 terfectores. 33. q. 2. & ꝙ maior pœna à canone imponitur interficienti vxorem, quàm matrem. c. admonere. 33. quęst. 2. & pro comprobatione huius quæstionis vide quæ dicta comperiuntur in q. 64.

Summarium.

1 LVCRO *dotis priuatur maritus, si uxoris necem non uindicauit.*
2 *Hæres, si non uindicauit necem defuncti, priuatur commodo hæreditatis.*
3 *Hæres grauatus restituere hæreditatem, si non defendit necem testatoris, perdit commodum quartæ, & applicatur fisco.*
4 *Maritus commodo lucri dotis non priuatur, si uxoris occisores ignorauit.*
5 *Sindici, qui ex forma statuti tenentur maleficia denuntiare, digni sunt excusatione si malefactores non reperierunt.*
6 *Maritus non excluditur à lucro dotis ob necem uxoris non ultæ, si ab alio fuit præuentus.*
7 *Sindici non denuntiantes maleficia, si ab alio præuenti fuerint excusantur.*
8 *Maritus licet priuetur commodo lucri dotis, si uxori infirmæ non adhibuit medicos: tamen hoc fallit, si præuentus fuit à fratribus uel à patruo mulieris.*
9 *Maritus lucrum dotis consequitur, si non defendit necem uxoris occisæ à patre ipsius mariti.*

Pone

1 POne, stante statuto de lucro dotis, q̃ uxor fuit occisa, & maritus eius necem non vindicauit: nũquid maritus ex beneficio dicti statuti lucrabitur dotem. Breuiter videtur concludendum q̃ non. Primò 2 per tex. in. l. si sequens. §. cum ex parte. ff. ad sylleia. vbi hæres institutus pro parte, & cui pariter fuit factum legatum, si non defenderit necem testatoris, Diuus Seuerus & Antoninus rescripserunt tam hæreditatis portionem quàm legatum auferendum; hæredibus autem, qui in vlciscenda morte defuncti cessauerant, tam ex testamẽto quàm ab intestato auferuntur bona: Eadem ergo ratione idem dicendum est, q̃ marito qui nõ vindicauit mortẽ occisæ vxoris, auferri debeat dos, quã lucrari debet ex forma statuti. & ita per istũ tex. in terminis quęstionis de qua tractamus decidunt ibi Bar. Bal. Ang. ac Alex. in add. ad Bar.

Secũdò probatur ista opinio per tex. in. l. marcellus. §. fi. ff. ad Treb. 3 vbi hæres grauatus restituere hæreditatem, si non defendit necem testatoris perdit commodum quartæ, quæ applicatur fisco: ergo & maritus lucrum dotis.

Tertiò, per tex. in. l. ei qui. ff. de ijs quib. vt indig. & in. l. cum mortem iuncta glo. in verbo pertineat. ff. de iur. fisci, vbi si maritus, ad quẽ pertinet dos propter pactum, mortem vxoris necatæ non defenderit, priuatur hęreditate. & ibi illa iura ponderat Bar. ad terminos materiæ de qua agitur post Iaco. de Are. ibi per eum citatũ, & etiam Ang. in dicta. l. cum mortem. Hanc quoq; partem tenuit Bart. & Ang. in. l. si ab hostibus. §. si vir. ff. solu. matr. & Luc. de Pen. in. l. mulieres, col. 2. versi. item nota. C. de incol. lib. 10.

Limitandam tamen existimamus hanc conclusionem procedere, 4 vbi maritus sciuisset occisores vxoris: secus si ignoraret, arg. tex. in. l. si ideo. C. de ijs quib. vt indig. vbi excusatur hæres, qui non est vltus necem defuncti, si cædis auctores reperire non potuit, cum nulla culpa in eo detegatur. Pro quo etiam facit tex. in. l. cum fratrem. C. eod. titu. 5 & ideo dicunt Bar. & alij in dicta. l. si ideo, hoc facere ad excusandum sindicos, qui non denuntiarunt maleficia ex forma statuti, eo quia non sunt reperti malefactores. quod & voluit Barto. in. l. diuus la. 2. col. penul. circa fin. ff. de custod. & exhib. reor. & Alber. de Rosa. in tracta. statuto. in. 2. par. q. 82.

6 Secundò, limita eam non procedere, quando alius præuenisset maritum in vlciscenda nece vxoris, per ea, quæ not. Ias. in. l. j. col. j. versi. secundò limitatur. C. de ijs quib. vt indig. per text. in. l. sororem, eo. tit. vbi non imputatur hæredi, si non vindicauit necẽ defuncti, si fuit ab alio præuẽtus. & inquit ibi Ias. in d. l. sororẽ secũdum Bar. & alios, hoc 7 facere ad excusationem sindicorum villarum, qui non denuntiarunt, si

fuerunt ab alio præuenti. Hoc idem probatur ex ijs quæ scribit Alex. 8 in cons.123.col.2.vers.secundò respondeo, vol.7. vbi decidit, quòd licet maritus priuetur lucro dotis quãdo non adhibuit medicum vxori, quæ mortua sit: tamen hoc fallit, quando fuit præuentus à fratribus, vel à patruo mulieris, qui medicum adhibuerunt, per dictã.l.sororem, & not. per Bart.in.l.j.§.eleganter.ff.de liber.agnos. Pro cuius confirmatione faciunt etiam quæ dicentur infra in q.67.

9 Tertiò, limita etiam ipsam cõclusionem non procedere, si pater mariti fuisset ille, qui vxorem filij occidisset, quia maritus non teneretur vlcisci necem vxoris contra patrem; quod probatur ex ijs quæ in simili determinat, Ias.in.l.j.colum.2.C.de ijs quib.vt indig.vbi inquit, quòd etsi hæres, qui adiuit hæreditatem testatoris occisi inulta eius nece, tanquam indignus priuetur successione: tamen quòd istud limitatur non habere locum in filio instituto hærede: quia si eius pater occidit testatorem, filius institutus non debet accusare patrem, nec vlcisci necem defuncti contra proprium patrem: & si ipsam adeat ea inulta, non redditur indignus. & subdit quòd hoc fuit dictum singulare Alber.de Rosa à quo didicit in rub.C.eod.titu.de ijs quib.vt indig.& ita teneas si casus tibi contingeret in facto.

Summarium.

1 *MARITVS occidens uxorem repertam in adulterio, stãte statuto uel consuetudine sic disponente non lucratur dotem; quod declara ut in nu.6.*
2 *Præmium legale perdit, qui sibi ius dicit propria autoritate.*
3 *Actum faciens lege permittente, pœnam non meretur.*
4 *Vir succedens uxori deficientibus agnatis, licet ei succedere non poßit si ipsam occidit: tamen secus si à lege, uel ex statuto hoc ei permittatur.*
5 *Declaratio ad tex.in.l.interdum.§.qui furem.ff.de fur.*

Quæstio Sexagesima tertia.

1 QVid si maritus occiderit vxorem repertã in adulterio, statuto vel consuetudine sic permittẽte, An lucretur dotem? Bal.Paul.Imol. Roma.Aret.& Alex.in.l.si ab hostibus.§.si vir.ff.sol.matr. tenent ꝙ non, per tex.in.l.interdum.§.qui furem.ff.de furt.vbi qui sibi 2 ipsi ius dicit propria autoritate, perdit præmium legale. Idem voluit Mathesil.in notabi.73.

Verum est ꝙ Bar. Ang.& Ias.in d.§.si vir, tenuerũt cõtrarium: quia 3 qui fuit actum lege permittẽte, pœnam non meretur.l.gracchus.C.de adulr. Ad idẽ facit quod scribit Dec.in.l.j.col.2.in fi.vers.quintò limi4 tatur.C.vn.vir & vxor, vbi inquit, ꝙ licet in casu illius legis, quę vult

ꝙ defi-

ꝙ deficiẽtibus agnatis vir succedat vxori, si maritus interficiat vxorẽ non possit ei succedere, quia videtur sua culpa diuertisse: tamen ꝙ hoc limitatur procedere nisi maritus potuisset interficere vxorem de iure communi, vel ex forma statuti, quia tunc nõ deberet priuari successione, nec alio lucro, per not. per Bar. in dicto. §. si vir. Nec obstat, secundũ
5 eum, tex. in dicto. §. qui furem: quia respondetur, ꝙ illud ibi est, quia agitur de remissione pœnæ, quæ odiosa est, & quæ erat debita ratione delicti, pro quo captus fuerat fur; vnde dispositio illius. §. qui furẽ non debet extendi ad casum de quo supra.

6 Tu autem pro concordia distingue, secũdum Alex. in dicto. §. si vir, ꝙ aut tractamus de lucro legali, vel statutario, quod debetur ratione delicti, & isto casu procedat sentẽtiam Bal. ac aliorũ, qui eum sequũtur: aut verò à lege, vel à statuto defertur lucrũ ex alia causa, quã ex delicto, prout est stãte statuto, ꝙ vxore præmoriẽte maritus lucretur dotẽ: & isto casu si vir lege, statuto, vel consuetudine ita permittẽte occidat vxorem, tũc lucrabitur dotẽ, cum illã non lucretur propter delictũ, sed secũdum cõmunem doctorum sentẽtiam, propter onera matrimonij, vt per glo. & Doct. in l. si donaturus. §. fi. ff. de cõdi. cau. da. & ea quæ diximus supra in q. 4. & hoc casu saluatur opinio Bar. & cũ hac concordia pertrãsit Camp. in trac. dot. in. 5. par. q. 5. & Cur. iun. in d. l. j. C. vn. vir & vx. col. 2. licet ante Alex. quo ad istud vltimũ caput ita voluerit Mathes. in dicto notab. 73. quẽ sequitur Ias. in d. l. j. col. j. C. vn. vir & vx. & licet Alex. in d. §. si vir, videat impugnare Mathes. in pacto vel statuto: Tamen aduertẽdum censemus ꝙ respectu pacti Alex. bene loquitur, quia non est verisimile ꝙ mulier cogitauerit de tali casu: respectu verò statuti non habet locũ eius reprobatio, cum ipsemet, vt diximus, teneat quod dixit Mathesil. quòd si lex vel statutũ deferat lucrũ dotis ex alia causa quàm ex delicto, tunc maritus lucretur dotem.

Summarium.

1 MARITVS *priuatur lucro dotis si uxori infirmæ non adhibuit medicum, uel imperitum, & nu. 6.*

2 *Paria sunt occidere, uel infirmum sine medico negligere.*

3 *Emptori non datur actio, si eius culpa mancipium mortuum fuerit, quia medicum non adhibuit, uel malum.*

4 *Occidens testatorem, uel eum infirmum negligens, omni commodo successionis tanquam indignus priuatur.*

5 *Vxor præsumitur mortua culpa mariti non subministrantis de medico, uel malo, & ideò perinde indignus reputatur ac si eam occidisset.*

7 *Dominus qui non facit curare seruum infirmum priuatur eius dominio, &*

seruus

seruus efficitur liber.

8 *Donatio facta per uxorem uiro morte non confirmatur, si donatarius ei non prouidit de medicinis & alimentis.*

9 *Maritus qui aufugit tempore pestis uxore infirma non prouiso sibi de alimentis & medicinis, priuatur lucro dotis.*

10 *Maritus ingratus erga uxorem dotem non lucratur.*

11 *Maritus, qui non sustinet onera matrimonij, fructus dotis non lucratur.*

12 *Hæredibus uxoris incumbit onus probandi maritum medicum non adhibuisse, & nu. 15.*

13 *Asserens hæredem nõ seruasse uoluntatem defuncti, atque ideo priuari debere relictis sibi factis, habet probare, quòd rogatus uoluntatẽ suã nõ adimpleuit.*

14 *Donanti incumbit onus probandi donatarium ingratum fuisse, ut à commodo rerum donatarum excludatur.*

16 *Negatiua debet probari per obijcientem culpam.*

17 *Testis deponens super tali negatiua debet reddere rationem sui dicti, etiam non interrogatus.*

18 *Hæredibus uxoris nõ sufficit probare maritum medicũ non adhibuisse, sed quod potuit adhibere, quia erant in loco, quod declara ut in nu. 22.*

19 *Statuto si caueatur quòd minor non possit contrahere sine consensu proximioris, si aliquis allegare contractum inualidum & uult se fundare in statuto, debet probare, quòd ille erat minor, & quod habebat proximiorem præsentem, quem de facili poterat adhibere.*

20 *Tutori, qui non cõuertit pecuniã pupillarẽ in emptionẽ prædiorũ, culpa uel negligẽtia nõ ascribitur, nisi ostẽdatur ꝙ erãt ꝑdia uenalia ꝙ̃ emere potuisset.*

21 *Potestati non potest ascribi culpa, quòd non cœpit malefactores, nisi probetur quòd illos capere potuisset si uoluisset.*

23 *Locus insignis appellatur, qui habet forum meri & mixti imperij.*

Quæstio Sexagesima quarta.

1 QVæritur, An maritus beneficium lucri dotis ordinatũ à lege municipali consequatur, si vxori infirmæ, ex cuius infirmitate mortua sit, non adhibuit medicum vel imperitum. Et non laborando vbi non expedit intrepidè tenẽdum est ꝙ non. Primò per tex. in. l.

2 si seruum, in prin. ff. de verb. oblig. vbi paria sunt occidere, vel infirmũ sine medico negligere. Sed maritus, vt diximus in quęstione 62. si occidit vxorem lucrum dotis perdit; ergo & similiter si vxori ægrotanti medicum non adhibuit.

Secundò per tex. iuncta glo. in verbo culpam, in. l. quod si nolit. §. si

3 mancipiũ. ff. de edil. edic. vbi emptori nõ datur actio si mãcipium mortuum fuerit culpa emptoris, quia nõ adhibuit medicum vel malum.

Tertiò

Tertiò probatur ista opinio per text.in.l.3.iuncta glo.in verbo culpam.ff.de hijs quib.vt indig.vbi diuus Pius illum indignum decreuit, qui manifestissimè comprobatus est id egisse, vt per negligentiam & culpam suam mulier,à qua hæres institutus erat moreretur,dicit glos. in verbo culpam,non adhibendo medicū,vel malum. Idem dixit tex. iuncta glo.in.l.necessarios.§.fin.in verbo iniuria.ff.ad syllania. & glo. in dicto.§.si mācipium,in verbo medicū.& Bal.in cons.26.volu.3.vbi 4 inquit,ꝙ testatorem occidens vel etiam,quod minus est,infirmum negligens omni commodo successionis,tanquam indignus,destituitur.

Quartò hoc decidit gl.in pacto dotis,in.l.si ab hostibus.§.si vir.ff. solu.matr.quam ibi auream esse dicit Bal.& quæ ab omnibus recepta 5 est,vbi dicit,ꝙ si maritus non subministrauit vxori infirmę medicum, vel imperitum,ꝙ eius culpa mortua præsumitur, & perinde indignus reputatur ac si occidisset,& in terminis statuti per dictam glo.ibi idem firmant omnes Doct.

6 Pro cuius confirmatione accedit quod volunt Bal.ac alij in.l.quod in vxorem.C.de neg.gest. vbi dicunt,ꝙ maritus tenetur vxori subuenire de alimentis, & medicinis, & omnibus necessarijs: quia quandiu durat matrimonium tenetur subire onera eiusdē,& si ea non supportet non potest dotē lucrari,neq; ex pacto,neq; ex statuto.Idem voluit ipse Bal.in auten.dos data,col.2.C.de secun.nupt.quē sequuntur Scriben. in dicto.§.si vir,& in specie Paul.de Cast.dicens hoc menti tenendum quia quottidianum,& ꝙ istum casum habuit de facto Florentiæ. cum ipsa quoq; sentētia trāsit ipse Bal.in cons.53.col.2.vol.5.Abb.in cons. 85.in fi.vol.2.Socy.in cons.105.col.fi.vol.3.Alex.in cōs.91.col.2.vol. 7.& in cons.125.col.j.eo.vol.Corn.in cons.120.col.fi.vol.j.& in con.11. col.pen.vol.2.& in cons.151.col.fina.vol.4.Camp.in tracta.dot.in.5. par.q.3.&.4.Luc.de Pen.in.l.mulieres,col.2.C.de incol.lib.10. Mars. in.l.nihil interest,col.j.ff.ad.l.cornel.de sicca.& in cons.93.col.2.Ioan. de Amic.in cons.3.col.fin.& in cons.9.col.2.Boer.decis.244.col.pen. Aret.in.§.fuerat, Instit.de actio.col.6.qui etiam adducit simile de do-7 mino,qui non fecit (vt debuit) curare seruum suum in infirmitate, & expellit eum de domo, quia priuatur eius dominio, & seruus efficitur liber, per text. in.l.j.§.sed & scimus.C.de lati.liber. tollen. Pro cuius corroboratione faciunt quæ dixit Ripa in tracta.pest.de priuil. contr. 8 colum.fina. vbi concludit, quòd donatio facta per vxorem viro morte non confirmatur, quando donatarius ei non prouidit de medicinis, & alimētis,cum culpa posit imputari marito cur mortua fuerit, & quòd 9 si maritus pestis tempore aufugeret vxore infirma non prouiso sibi de alimentis & medicinis, priuaretur lucro dotis quod ex forma statuti debetur.

ti debetur. Idem dixit ipse Ripa in.l.fi.col.2.C.de reuocan.dona.quòd
10 maritus ingratus erga vxorem non lucratur dotem.

11 Vltimò facit. Nam vir, qui non sustinet onera matrimonij, nõ lucratur fructus dotis.l.dotis fructus.ff.de iure dot. ergo nec proprietatem eiusdem dotis, cum subsistat & militat eadem ratio, arg.l.si ante, iũcta glo.ff.solu.matri. Ita dixit Bal.in cons.289.in prin.vol.j.

Sed quia dubitari posset cuinã incũbat onus probandi maritũ adhibuisse medicũ, vxori, An hæredibus vxoris ꝙ non adhibuerit, vel ipsi
12 marito ꝙ adhibuerit, ideò dicatis, ꝙ obijcienti culpam marito spectat onus huiusmodi probationis, ꝙ ipse non adhibuerit medicum vxori. Et primò per ea quæ dicit Bar.in con.137.statuto ciuitatis Gualdi, quẽ
13 sequitur Corn.in dicto con.11.col.pe.vbi dicit, ꝙ qui asserit hæredem non seruasse voluntatẽ defuncti, & propterea priuari relictis sibi factis in testamẽto secũdum terminos auten.hoc amplius.C.de fideicõ.habet probare negatiuã, scilicet ꝙ rogatus voluntatẽ nõ adimpleuit: quia qui se fundat in negatiua, tenetur eã probare.l.in illa.ff.de verb.obli..l.si quis.C.de fabr.cens, lib.10.Idẽ voluit Saly.in dicta autẽ.hoc amplius, quẽ sequitur Corn.in cons 120.col.fi.vol.j.& ideo dixit Corn.vbi supra se cõsuluisse apud Spoletum, ꝙ si est instituta Titia, & iniũctum ei ꝙ non nubat sine cõsensu Caij & Sempronij, & si cõtrafecerit priuetur omni cõmodo sibi relicto à legitima supra, & totum dictũ residuum distribuatur amore Dei; nõ sufficit probare ꝙ illa nupserit, nisi probetur ꝙ nupserit sine illorum voluntate: Ergo idem dicendum in casu huius dubitationis, quòd hæredibus vxoris incũbit onus probationis ipsius negatiuæ, quòd vir vxori infirmæ medicum non adhibuerit.

Secundò facit quod scribit idem Corn.in præfato cons.120. col.2.
14 vbi qui affirmat donatarium ingratum, & sic non pręstitisse alimenta petita donanti, ei incumbit onus probandi, aliàs non potest dictus donatarius priuari rebus donatis.

15 Tertiò, in terminis hoc voluit Barto.quem omnes alij sequuntur, in dicto.§.si vir, vbi inquit, quòd hæc negatiua debet probari per obijcientem culpam marito.& cum ista sententia transit Alexan.in consi-
26 lio supra citato.123.colum.j.volu.7.vbi expresse dicit, quòd ista negatiua, quòd medicus non fuerit adhibitus vxori infirmæ per virum, debet probari per eum, qui se fundat in illa, per nota.in dicta.l.in illa.
17 & plus; quòd testis deponens super tali negatiua debet reddere rationem dicti sui, etiam non interrogatus, vt per Barto.in cons.73.& Bald.in.l.cum hi.§.prætor.ff.de transactio. Hanc quoque partem amplectitur Barto. cum qua alij concordant in.l.si seruum.ff.de verbo. obliga.ac idem Barto.in.l.idemꝗ.ff.pro socio, Corn.in dicto cons.120. col.fina.

18 col.fina.& in dicto cons.11. col. penult. Et aduertas, quòd non sufficit probare quòd medicum non adhibuit, sed quòd potuit adhibere, cum essent in loco medici, aliàs sibi non imputaretur, ita Barto.in dicto.§. si vir, & in dicta.l.si seruum, qui ab omnibus est receptus. vbi etiam inquit hoc esse notandum in omnibus casibus in quibus vis alicui quid imputari quod non fecit per alium, vt habeas necesse probare, quòd aliàs inueniebat per quem de facili facere poterat. Quod & voluit Alexan.in citato cons.123.col.2.Socy.in.l.j.§.fina. col.penul.ff.de verbo. obligatio.in vers. secunda conclusio, vbi dicit, quòd ad conuincendum aliquem de negligentia magistrorum vel peritorum, oportet ostendere quòd in loco erant magistri, & periti, per nota.per Bart. in dicto.§.si vir.Idem voluit Corn.in cons.241.col.3.volu.2.vbi in si-

19 mili post Paul. de Cast. per eum citatum dicit, quòd stante statuto quod minor non possit contrahere sine consensu proximioris, si aliquis vult allegare contractum inualidum, & se fundare in statuto, debet probare quòd ille erat minor, & quòd habebat proximiorem præsentem, ità quòd poterat de facili illum adhibere.cum hac sententia etiam transit ipse Corn.in cons.151.col.fina.volu.4. Dec.in cons.450. col.j.duplicato in cons.632.& in cons.562.col.fina.vbi etiam pro hac parte allegat notata per Barto. in.l.tutor qui repertorium.§.si post

20 depositionem, in fin.ff.de administra. tuto. vbi culpa & negligentia non ascribitur tutori, qui non conuertit pecuniam pupillarem in emptionem prædiorum, nisi ostendatur quòd prædia erant venalia, quæ emere potuisset. Postremò hoc idem voluerunt Camp.in tracta. dot. in.5.par.q.3. Ripa in.l.in illa,col.pen.ff.de verb.oblig.Do.meus Rui. in cons.12.col.5. vers.comprobatur, volu.5.vbi etiam in simili dicit,

21 quòd non sufficit probare ad conuincendam negligentiam potestatis ꝙ ipse non cœpit malefactores, sed debuit etiam probare quòd illos capere potuisset si voluisset.

22 Limita tamen hanc probationem non fore necessariam in ciuitatibus, & locis insignibus: quia in eis præsumũtur esse, vt in.c.statutum, de rescript.in.6.& in.l.si duas.§.est autem,de excusa. tuto. ita voluit Bar.in dicto.§.si vir, & Doct.in dicta.l.si seruum, Alex.in citato cons. 123.col.2.vol.7.& Camp.in loco de quo supra etiã dicit sufficere marito adhibere medicum bene disciplinatum, etsi nõ antiquiorem. Sub-

23 dens locum insignẽ appellari, quando habet forum meri & mixti imperij, per not.per Ang.in dicta.l.si seruum, vbi Ang.hoc non dicit, sed credo quòd voluerit allegare Alex.in dicto.§.si vir, etsi etiam hoc voluerit Bar.in.l.in bonorum.ff.de bono.posses.& Bald.in.l.iuris ignorantia.C.qui admitti.Et sic ex his remanet clarè probatum, maritum

priuandum

priuandum esse lucro dotis, si non adhibuit medicum vxori infirmæ, quæ mortua fuerit, si facilè adhiberi potuit, & non fecit.

Summarium.

1 MEDICVM *non esse in loco uel esse, sed imperitum idem est.*

2 *Maritus lucro dotis non priuatur, si extra locum pro medico perito non misit, sed contra nu. 4. & 8.*

3 *Aestimatio rei, si fienda est per arbitros elligendos ab utraque parte, &, si concordes non erunt per duos insignes arbitrio iudicis elligendos; hoc intelligitur, si reperiãtur in loco, aliàs nõ cogitur extra ciuitatẽ illos inquirere.*

5 *Fabri, si in loco non reperiuntur, inueniendi sunt in locis circunuicinis.*

6 *Tutor idoneus si non reperitur in ciuitate, debet in locis circũuicinis perquiri.*

7 *Iuris ignorantia sicut non excusat mulieres, & rusticos in lucris quando potuerunt consulere peritiores existentes in loco: Ita etiam quando non extabant in loco, sed in locis circunstantibus.*

9 *Mulieres sicut uadunt ad ciuitatem pro indulgentijs, & rustici ad nemus pro lignis: ita quoque accedere debent ad ciuitatem pro consilijs. quod limita ut in nu. 13.*

10 *Discußio bonorum sitorum extra prouinciam etsi fieri nõ debeat: tamen secus si bona sita essent in territorio confinante cum iurisdictione Principis.*

11 *Maritus non abundans facultatibus non tenetur mittere pro medico ad loca circunuicina.*

12 *Item & quando tutus non esset accessus ad loca circunuicina.*

14 *Culpam obijcienti marito, quòd potuit habere medicum in loco uicino, incumbit onus probandi.*

15 *Probandi onus spectat asserenti mulieres uel rusticos potuisse consulere peritiores in locis circumuicinis.*

Quæstio Sexagesima quinta.

1 POne quòd in loco nõ sit medicus, vel sit vnus sed imperitus, quod idem est, vt volunt scribentes in. l. si seruum, in prin. ff. de verbo. oblig. per tex. iuncta glo. in. l. q; si nolit. §. mancipium. ff. de ædil. edic.

2 An maritus, ne priuetur lucro dotis, teneatur mittere extra locum pro medico perito? Barto. in. l. si ab hostibus. §. si vir. ff. solu. matr. videtur sentire quòd non, dum dicit, debet probare quòd medicum potuit adhibere, cum in loco essent medici, aliàs sibi non imputaretur. Idem sentit ipse Bar. in dicta. l. si seruum, cum inquit, quòd debet probari quòd medici erant in loco quos poterat adhibere, & non adhibuit. Sed expressè quòd nõ cogatur maritus mittere in alium locum, voluit idem Bar. in. l. idemq;. ff. pro socio, quẽ sequitur Alex. in cõs. 91. col. 2. vol. 7.

Io. de

Io.de Amic.in cons.3.col.fi.qui mouetur etiam ex not. per Ang.in.l.
3 hac edictali.§.bis illud,col.j.C.de secun.nup. vbi dicit, quòd quãdo rei æstimatio est fienda, tunc per arbitros elligendos ab vtraq; parte fieri debet,&,si non sunt in cõcordia,tunc iudex potest elligere.§.quod autem,in auten.de nõ alie.& duos debet elligere insignes si inuenit, aliàs sufficit vnus, non tamen cogitur iudex extra ciuitatem peritos inquirere.

4 Contrarium verò tenuit idem Bar.in.l.continuus.§.qui insulam.ff.
5 de verb.oblig. vbi dicit,quòd si fabri non reperiuntur in loco,q; inueniendi sunt in locis circunstãtibus,per tex.in.l.diuus.ff.de tutor.& cu-
6 ra.dat.ab ijs.vbi si tutor idoneus non reperitur in ciuitate, debet perquiri in locis circunuicinis. & per istud dictum Bart. Alex.in dicto.§.si vir,tenet contra Bar.in locis supra citatis.Pro cuius confirmatione faciunt scripta per Doct.in.l.iuris ignorantia.C.qui admitti.& per Tira-
7 quel,in tract.de retrac.car.936.nu.20.vbi sicut iuris ignorantia in lucris non excusat mulieres, & rusticos quando potuerunt consulere peritiores,vt putà quia moram trahebant in aliqua ciuitate vel loco insigni,vbi præsumitur adesse copia peritorum,vt in.c.statutũ, de rescrip. in.6.Ita & similiter quando non essent in loco peritiores. Sed in alijs locis circunuicinis:quia sicut mulieres vadunt ad ciuitatem pro indulgentijs,& rustici ad nemora pro lignis:ita & debẽt accedere ad ciuitatem pro consilijs.Ergo pariter dicẽdum est, quòd ad loca circunuicina accedere debet maritus,vel mittere pro medico.

In hac difficultate fœdere distinctionis concorda has opiniones,videlicet,vt Prima opinio Bar.in dicto.§.si vir.& in dicta.l.si seruum,ac
8 in.l.idem quæ,procedat,quando medici essent in partibus longinquis ità quòd commodè accedi non posit.Opinio verò Bar.in.§.qui insu-
9 lam,quando in partibus circunuicinis essent medici,vel medicus,ita in terminis nostris distinguit Alex.in dicta.l.si seruum,in princ. in fi.col. vbi dicit Bal.ita sentire in dicta.l.iuris ignorãtia, dum loquitur de rustico,qui tenetur venire ad ciuitatem pro consilio peritorum,vbi locus non sit valde remotus.Et istam concordiam etiam facit idem Alex.in dicta.l.iuris ignorantia,colum.2.in vers.& secundum prædicta limita. Quàm & sentit in dicto.§.si vir.dũ allegat Rom.in.l.si duo,de acqui. hære.Pro cuius cõfirmatione faciunt quæ notant Butr.& Imol.in.c.2, col.8.de constitu.vbi dicunt,q; si esset aliqua lex dubia in loco, & super ipsa dubietate esset cõmunis opinio, vel esset quis in loco vbi esset copia peritorum, censetur esse in lata culpa si ignorat ipsam communem opinionem, vel id quod ab alio scire poterat. & idem dicit si esset in locis circunstantibus & propinquis, quorum homines conuer-

sarentur

ſarentur in ciuitatibus & locis propinquis, in quibus eſſet copia peritorum; ſecus ſi in remotis partibus à locis vbi ſunt periti, quia tunc non diceretur exiſtens in tali loco eſſe in lata culpa, ſi ignoret ipſam communem opinionem, vel quod ab alio ſcire poterat. Cui accedat
10 quod voluit Alex.in cons.83.volu.3.vbi dicit q licet diſcuſsio bonorum ſitorum extra territorium fieri non debeat: tamen ſi ſint in territorio confinãte cum iurisdictione Principis,& ſic locus ſit vicinus,tunc debet fieri diſcuſsio. Quod & voluit idem Alex.in cons.91.col.2.in fi. vol.7.Bologni.cons.18.col.pen.in fi.& Dec.in.l.fina.col. pen.ff.ſi cer. pet. Facit quoq; quod ſcribit Fely.in.c.propoſuiſti. in.3.col.vers.fallit tertiò,de probat.& in.c.ſignificaſti el.2.col.2.vers.fallit tertiò, de homici.vbi inquit, q licet regula ſit q medici vel alij periti debeant eſſe plures: tamen fallit ſi in loco reperiretur vnus ſolus peritus: quia tunc ſufficit de illo, nec tenetur quis tranſmittere extra locum pro alio, per doctrinam Bart.in dicta.l.idem quæ. Quod tamen intelligendum dicit niſi occurreret aliquis caſus valde arduus,puta ſi ageretur de morte hominis: quia tunc oporteret mittere ad alia loca pro ſupplendo numero peritorum, niſi ea loca eſſent valde remota.

11 Limita tamen quod dictum fuit, maritũ teneri mittere ad loca circunuicina,quando abundaret in facultatibus, ità q expenſa non foret ei difficilis, aliàs ei non eſſet imputandum, ita in ſpecie dixit Paul.de Caſt.in dicto.§.ſi vir,col.fina. quem ſequitur Alex.in cons.123.col.2. in prin.vol.7.

12 Secundò limita pręmiſſam concluſionem locum habere,quando eſſet tutum mittere ad loca circunuicina, aliàs ſecus, vt ſi eſſet bellum. Quod probatur ex dictis per Roma.in.l.ſi duo.ff.de acqui.hæred.vbi dicit,q ea,quæ dicta ſunt per Bal.in dicta.l.iuris ignorãtia.C.qui ad-
13 mitti,videlicet mulieres vel ruſticos teneri accedere ad loca circunuicina pro conſulendis peritioribus,procedunt vbi tutus daretur acceſſus: & Roma.ſequitur Alex.in ipſa.l.iuris ignorantia, col.2.Vnum tamen omittendum non cenſemus,q ſi quis impingere vellet marito q pote-
14 rat habere medicum in locis circunuicinis, q ei incumberet onus probandi, iuxta ea quæ tradunt Saly.& Corn.in dicta.l.iuris ignorantia,
15 & Tiraquel.in dicto tract.de retrac.car.936.vbi dicunt q ei, qui affirmat mulieres vel ruſticos potuiſſe conſulere peritiores in locis circũuicinis,incumbit onus probandi:quod ſubdit Tiraquel.menti tenẽdum.

Summarium.

1 MARITVS *commodo lucri dotis priuatur, ſi uxori peſte infectæ non prouidit de medico, & alijs neceſſarijs.quod declara ut nu.5.& .8.*

Vaſallus

2 *Vaſallus derelinquens dominum in bello humano perdit feudum, declara ut in nu.7.&.10.*
3 *Filius negligens liberare patrem à captiuitate priuatur eius ſucceßione.*
4 *Idem ſi eum ægrum non curauerit.*
6 *Præpoſitum ſuum ſi quis non protexerit (cum poſſet) in pari cauſa factori habendus eſt, aliàs ſecus.*
9 *Caſu fortuito (quem culpa præceßit) quis non tenetur, ſi citrà eam culpam contigiſſet.*
11 *Vulneratus mortiferè quis dicatur.*
12 *Maritus lucro dotis priuatur, ſi aufugiens à loco peſtifero non traduxerit ſecum uxorem, ſed eam dimiſit in eo loco, in quo mortua ſit: ea tamen uolente cum ipſo accedere.*

Quæſtio Sexageſima ſexta.

1 DVbitatur, An maritus commodo lucri dotis priuetur, ſi vxori peſte infectæ medicum non adhibuerit. Quæſtionem hãc in ſpecie decidit Ripa in tract.peſt.in.2.par.in fi.vbi dicit, quòd in tantum maritus tenetur ſubuenire coniugi morboſæ de medicinis, cibarijs, & alijs neceſſarijs, iux.not.in.l.quod in vxorem.C.de neg.geſt. quòd ſi tempore peſtis aufugeret dimiſſa vxore morboſa, & non prouiſo ſibi de alimentis & medicinis, priuaretur lucro dotis, quod ei ex forma ſtatuti debetur, ſecundum Bal. & alios in.l.ſi ab hoſtibus.§.ſi vir, ſolu.matri. & pro hac parte, ſecundum eum, facit text.in.c.j.quib.mod.feu.amit.
2 vbi vaſallus derelinquens dominum in bello humano perdit feudum: ergo idem in marito relinquẽte vxorem in bello dei. necnon tex. in.§.
3 ſi vnum, in aute, vt cum de appel.cogno. vbi ſi filius negligit liberare patrem à captiuitate, & ſimiliter alij, qui vocantur ad alicuius hæredi-
4 tatem, priuantur eius ſucceſsione, & idem ſi eum ægrum non curauerint, vt in glo.ibi in verbo neglexerit, per text.in.l.3.ff.de ijs quib. vt indig.

Verum quia dicta deciſio non ita paſsim intelligenda eſt, ideo de-
5 clarandam exiſtimamus, vt ea procedat, quando vxor laboraret morbo peſtis curabili, ſecus ſi incurabili. Quod probatur primò, arg. text.
6 in.l.omne delictum.§.pen.ff.de re milit. vbi ſi quis præpoſitum ſuum non protexit (cum poſſet) in pari cauſa factori habendus eſt: ſi verò reſiſtere non potuerit parcendum eſt ei, ergo idem in marito.

Secundò facit tex.in.l.item quæritur.§.exercitu, iuncta glo.in verbo non denuntiauerit.ff.loca. vbi ſi conductor diſceſsit à colonia exercitu veniente, & per milites ex hoſpitio feneſtræ, & cætera ſublata fuerint, labeo ait, ſi reſiſtere potuit conductor, & non fecit, tenetur: ſi

verò resistere non potuit tunc, secundum glo.non tenetur: sed merces pro rata ei remittitur.

Tertiò accedit tex.in.c.2.in fi.& ibi Præposi.& alij, de feu.fine cul.
7 non amitten.vbi si vasallus dominũ suum in pugna dimiserit,& cũ eo non laborauerit, si potuerit, amittit beneficium feudi: sin autem, secus.

Quartò, ita in specie declarat Paul.de Cast.in dicto.§.si vir, vbi in-
8 quit, quòd licet maritus priuetur lucro dotis, quãdo non adhibuit vxori infirmæ medicum, quia ex hac negligentia in dubio mortua præsumitur: tamen secus est, si constaret de contrario, videlicet q in omnem euẽtum fuisset moritura, vt putà si erat infirmata peste, vbi non valẽt medici nec medicinæ, & taliter, quòd secundum communem cursum infecti moriebantur: quia tunc non perderet lucrum dotis, arg.l.& in totum, ibi dum dicit, non facturum ita si ob id res malè gesta est.ff.de impen.in reb.dotal.fact.& Pau.sequitur Alex.in cons.123.col.2.vers. tertiò respondeo, vol.7.& idem dixit Socy.in cons.105.col.fin.vol.3. vbi refert aliàs ita consultum fuisse per solẽnes doctores, arg.dictæ.l. & in totum.&.l.si alius.§.est & alia, vers.idem ait, ibi, æquè perituris ædibus, & per notata per Bar.in.l.si quis in graui, in prin.ad Sylleia. vbi si vasallus dominum omnino periturum dimisit in bello, quamuis ei opem ferret, excusatur. Quæ sententia confirmatur ex ijs, quæ dixit Bart.post Guliel.de Cun.in.l.si vt certo.§.sed interdum.ff.commoda. quem sequitur Bald.in cons.145.col.4.in prin.vers.præterea, volu.3.
9 vbi quis non tenetur de casu fortuito, quem culpa præcessit, si modo citra eam culpam contigisset. Cui accedat quod notant communiter Doct.in.l.quod te.ff.si cer.pet.vbi in actionibus realibus si debitor rei conuentus à creditore fuit ab initio bonæ fidei, sed postea superuenit mala fides, si res exinde pereat, debitor liberatur, si eo modo fuisset interitura penes creditorem.

Vltimò corroboratur hæc sententia ex notatis per Scriben. in dicto
10 c.j.quib.mod.feud.amitta. vbi si vasallus derelinquat dominũ in prę-lio mortiferè vulneratum non priuatur feudo, & secundum Bal.ibi, is
11 mortiferè vulneratus dicitur, cuius curatio est impossibilis, secus si possibilis, argu.l.maritus.ff.loca. & nota.in.l.si ab hostibus.§.si vir. Quod & dixit Cur.iun.in tract.feud.in.4.par.in.j.causa. & sic Bal. & eum sequentes intelligunt notata in dicto.§.si vir, procedere, quando curatio erat facilis, secus si impossibilis; & ita etiã intelligit Ripa ibi supra, dum allegat tex.in dicto.c.j.quib.mod.feu.amit.qui, vt à Doct. cõcluditur procedit, quãdo vasallus poterat adiuuare dominũ, & non aliter; & similiter dum adducit tex.in d.§.si vnũ, expressè loquens in eo, qui liberare poterat captiuũ. Vnum tamen memoriæ mandandum

duximus,

2 duximus, quòd si maritus aufugisset propter pestē non traducta vxore sana secum, sed ea ire volente dimissa in loco pestifero, si moriatur tunc ex peste, perderet lucrum dotis. ita Ripa vbi supra.

Summarium.

1 MARITVS, *qui uxori infirmæ medicum non adhibuit, si præuentus fuit à fratribus aut agnatis uxoris, lucrum dotis non amittit.*

2 *Statutum si sit in ciuitate, quòd uilla teneatur denuntiare maleficium infra certos dies, aliàs quòd ea teneatur: si interim alius accusauerit, uel iudex inquisiuerit, uilla excusatur.*

3 *Denuntiator, si non denuntiauit delictum, quia præuentus ab alio, non punitur.*

4 *Hæres, qui nō uindicauit necem defuncti, licet priuetur commodo hæreditatis: tamen si fuit præuentus ab alio excusatur.*

5 *Patronus, qui non præstat alimenta liberto, etsi priuetur ijs, quæ sibi debentur ratione libertatis liberto concessæ: tamen si reperiretur alimentatus à tertio non priuatur iure libertinitatis.*

6 *Donatio etsi propter ingratitudinem donatarij, qui non præstitit alimenta donanti, per donatorē poßit reuocari: tamē secus si à tertio fuerit alimētatus.*

Quæstio Sexagesima septima.

1 PAriter & quæritur: Quid si maritus vxori infirmæ medicum non adhibuit, quia præuentus fuit à fratribus, vel parentibus, aut alijs agnatis vxoris, an amittat lucrum dotis? Conclude ꝙ non, vt in terminis decidit Alex. in cons. 123. col. 2. vers. secundò respondeo, volu. 7. vbi expresse dicit, ꝙ quando fuerunt adhibiti medici vxori infirmæ ab agnatis mulieris, quòd maritus non priuatur commodo lucri dotis. Pro cuius confirmatione faciunt quæ dixit Bart. in. l. j. §. elegāter. ff. de 2 libe. agno. vbi si statutum sit in ciuitate, quòd villa teneatur denuntiare maleficium infra certos dies, aliàs ꝙ ea teneatur, si interim alius accusauerit vel Iudex inquisiuerit, villa excusatur. l. edicto. §. 2. ff. de iure fis. Idem voluit Bar. in. l. diuus, la vltima, col. pe. vers. quid si talis de3 nuntiator. ff. de custod. & exhib. reor. vbi inquit, ꝙ si denuntiator delictum non denuntiauit, quia præuentus ab alio, vt putà ab iniuriato accusante, non punitur. & cum hac sentētia etiam trāsit Alber. de Rosa. in. 2. par. statu. q. 62. & Ang. in tract. malefi. in verbo necnon ad denuntiationem, vers. quid si fuit sindicus? Pro qua parte faciunt etiā quæ 4 diximus supra in q. 61. vbi firmauimus, quòd licet hęres, qui non vindicauit necem defuncti, priuetur commodo suæ hæreditatis: tamen si 5 fuit præuentus ab alio excusatur. Postremò accedat. Nā nos videmus, quòd si patronus non præstat alimenta liberto, priuatur ijs, quæ sibi

debentur ratione libertatis liberto concessæ.l.diuus, la.j.de iur.patro. l.si patronus.ff.de bon.liberto. & tamen si reperitur alimentatus à tertio,non priuatur patronus iure libertinitatis, per tex.in.l.alimenta, in prin.§.j.ff.de liber.agno. quem ad hoc pōderat Corn.in cōs.120. col.2.
6 vers.est & tertiò ponderādum, vol.j.& ideò ex hoc infert, q̄ licet donatio propter ingratitudinem donatarij,qui non prçstitit alimenta donanti,per donatorem posit reuocari,iux.glo.in.l.fin.C.de reuocā.dona. Tamen ipsa donatio non poterit reuocari ex vitio ingratitudinis,si donator à tertio fuerit alimentatus, benefaciunt etiam quæ scripsi infra in.q.107.quæ transcribenda non putaui.

Summarium.

1 LVCRVM *dotis non debetur uiro,qui sine causa expulit uxorem,quod et declara, ut in nu.8. & .11.*
2 *Fructus dotis restituere tenetur maritus uxori, qui sine causa eam eiecit, si nō sustinet onera matrimonij.*
3 *Lucrum dotis propter onera matrimonij datur.*
4 *Maritus nedum restituere tenetur uxori fructus dotis, si non sustinet onera matrimonij, & eam à domo eiecit ; imò ipsam dotem consignare tenetur.*
5 *Dos est proprium patrimonium mulieris,ex quo uiuere debet.*
6 *Vir dotem lucrari non debet, si onera matrimonij non sustinet.*
7 *Statutum quòd maritus lucretur fructus dotis, sicut debet intelligi quando per maritum supportantur onera matrimonij : ita & eodem modo debet intelligi statutum disponens de lucro dotis;quia eadem ratio est interpretandi statutū.*
9 *Dispositio.l.si ab hostibus.§.si uir.ff.solu.matr.cum sit penalis,et loquatur in casu,in quo uir occidit uxorem, non debet extendi ad casum,in quo mulier à uiro fuit expulsa.*
10 *Dispositio dicti.§.si uir,non habet locum si uir uulnerauit uxorem, quod declara,ut nu.12.*

Quæstio Sexagesima octaua.

1 LVerum dotis, An detur marito, qui expulit vxorem à domo sine causa? Videtur dicendum quòd non.Primò ex ijs,quæ not.Bald.
2 in rubri.C.de priuil.dot.col.j. vbi dicit,q̄ si vir eiecit vxorem, tenetur restituere fructus dotis, si nō sustinet onera mattrimonij per.l.si ab hostibus.§.fina.ff.solu.matr. quia non videtur bonæ fidei possessor, cum pietatis officium non adimpleuerit, argu.l.j.ff.de ijs quib.vt indig. & Bal.sequitur Alex.in.l.si cum dotem.§.sin autem in sæuissimo, col. 3.in prin.ff.solu.matri.& in cons.78.col.2.vol.5.duplicato in cons.26. col.2.vol,6,Socy.in.l.2.in princ.col.5.vers.item limita.ff.solu.matri.

Camp.

Camp.in tracta.de petit.& restitut.dot.q.14.Moder.in repet.rubri.de dona.int vir.& vxo.car.134.col.2.&.4. Si ergo vir non lucratur fructus dotis, quando expulit vxorem non sustinēdo onera matrimonij, sed tenetur eos restituere vxori, vtiq; dicēdum venit, quòd nec etiam lucrari debeat dotem, quę sibi à statuto defertur, si sine causa vxorem
3 à domo eiecit: cum lucrum dotis, vt abunde demonstrauimus supra in
4 q.4.detur marito propter onera matrimonij. Imò plus dicitur, ꝙ nedum tenetur maritus dotis fructus restituere, sed etiam dotem ipsam consignare, vt per Bal.in.l.fin.C.de senten.quæ sine cer.quan. & in.c. ex parte, col.j.vers.item nota quod mulier, de ellect.quia dos est pro-
5 prium patrimonium mulieris, ex qua viuere debet.l.3.§.sed vtrum.ff. de minori.& cōmodum dotis tunc spectat ad maritum, quādo sustinet onera matrimonij.l.insulam.§.vsuras.ff.solu.matr.l.si pater, in princ. de doli except.& cum Bal.pertranseunt Alex.Aret.Socy. & Camp.in locis supra citatis, & Paul.de Cast.in.l.viro, & in.l.cum mulier la grāde, col.fin.ff.solu.matr.licet Alex.in.l.2.col.5.in prin.ff.eo.tit. dubitare videatur de hac decisione Bald.per nonnullas rationes, quibus ibi respondet Socy. Cui accedat quod dixit Bal.in aut.dos data, col.j.C.de dona.an.nup.quem sequitur Ana.in.c.salubriter, col.pe.in fi.de vsur.
6 & Alex.in cons.122.col.3.in fi.vol.7.vbi inquit, ꝙ vir non debet lucrari dotem, si onera matrimonij non sustinuit. Pro cuius cōfirmatione
7 faciunt quę dixit Bal.in cons.289.in prin.vol.j.vbi voluit, ꝙ sicut statutum disponēs ꝙ maritus lucretur fructus dotis, debet intelligi quādo per virum supportātur onera, ità & similiter statutū disponens, ꝙ maritus lucretur proprietatē dotis, debet ita intelligi, quia eadem est ratio interpretādi statutum, arg.glo.in.l.si ante nuptias.ff.solu.matri.& ꝙ
8 maritus expellens vxorem, è domo, sine causa, priuetur lucro dotis, voluit Bal.in.l.j.§.sed scimus.C.de lati.liberta.tollen.quem sequuntur Alex.in dicto.§.sinautem in sæuissimo, col.3.& in cons.26.col.j. volu.6.& in cons.122.col.3.in fin.& in cons.sequen.col.j.vol.7.Anan. in.c.j.col.3.de infan.exposi.& langui. Do.meus Rui.in cons.8.col.2. vol.2.& in cons.131.col.j.in fin.vol.4.

In contraria tamen sententia fuit idem Alex.in.l.2.col.4.in prin.ff.
9 sol.matr.& in dicto.§.si vir, quia cum dispositio dicti.§.si vir, sit pœnalis, & loquatur in casu in quo vir occidit vxorem, non debet extendi ad casum in quo mulier à viro fuit expulsa sine causa, per regulam c.odia de reg.iur.in.6.& maximè, quia dicit glo. in.l.si donaturus.§. fin.iuncto tex.ff.de cōd.cau.dat.quòd de lucro ex causa onerosa procedente idem debet iudicari, quod de causa merè onerosa.& Alex.sequitur ibi Ias. confirmans etiam eius sententiam ex ijs, quæ scribit

10 Bal.in.l.hæreditas,ante fin.C.de ijs quib.vt indig.vbi tenet,ꝙ ista.l. ab hostibus.§.si vir,& similes,quæ priuant aliquē dote, si vxorē occidit,non habent locum si eam vulneraffet : ergo eodem modo si eam à domo expulisset. Idem tenuit Camp.in tract.dot.in.5.par.q.4.Mod. in rep.rub.de dona.int.vir.& vxo.§.70.col.pen.in fi.

Tu autem pro concordia distingue has opiniones : & dicas, ꝙ hæc 11 vltima opinio Alex. procedit & locū habet vbi vxor simpliciter fuit expulsa à domo sine culpa ipsius : tamen post expulsionem non mortua fuit fame, quia ei non fuerunt denegata alimenta : secus autem si post expulsionem fame mortua fuerit, quia tūc habebit locum opinio Bald.de qua in d.l.j.§.sed scimus,& ita videtur tenere Paul. de Cast. in dicto.§.si vir, col.fin. vbi inquit, quòd si maritus expulit vxorē vel se absentauit, & de alimentis sibi non prouidit, & mortua est mulier marito non sustinente onera matrimonij sui culpa,ꝙ non debet lucrari dotem ex forma statuti, & ꝙ habuit istum casum de facto Florentiæ, vbi ita dixit per dictū.§.si vir,cū glo.& per.l.necare.ff.de libe.agnos. Quod dicit quotidianum & menti tenendū. & cum Paul.tenent Mod. in repet.c.per vestras,car.134.col.3.& Boer.in decis.244.in fi. vbi dicit,ꝙ licet Alex.& Ias.superius relati contrarium teneant:tamen quòd ipsi non loquūtur si post expulsionem vxor fame mortua fuerit,prout intelligunt Bal.Paul.& alij.

12 Et ita distinguendo non obstat, quòd sicut maritus non perdit lucrū dotis quando vulnerauit vxorem : ita nec etiam quando eam à domo eiecit : quia sententia Bald.posset procedere,quando ex vulnere vxor mortua non esset, aliàs secus,quia tunc habet locum dispositio dicti.§. si vir,quæ,quamuis pœnalis sit,tamen extendenda venit ex idētitate rationis ad casum,in quo ex vulnere secuta fuit mors ; sicut etiam videmus,quòd extenditur ad casum, in quo mulier non fuit occisa à viro,sed eius curæ,dum infirmaretur, adhibuit medicum imperitum, ex cuius infirmitate mortua sit, vt per Doct.communiter in dicto.§.si vir, & ita in vxore non vulnerata, sed tantum verberata ex cuius verberibus mortua sit, ꝙ maritus priuetur lucro dotis tenuit Boer. in dicta decis.244.col. pen.

Summarium.

1 MARITVS *lucro dotis priuatur , si uxori ultra dotis redditus de medicis, & alijs necessarijs non subuenit : quod declara non procedere quando ipsa uxor aliunde haberet unde posset prouidere suis necessitatibus , ut in nu. 5. uel quando non haberet aliunde, sed patrem, & alios qui tenerētur eam alere ex dispositione legis, ut nu.6. & .7.*

Vxorem

2 *Vxorem occidere, uel ipsam ægrotantem sine medico negligere à pari procedunt.*
3 *Lucrum dotis uir amittit, si uxori non subuenit de medicinis.*
4 *Maritus si abundat facultatibus, & non adhibuit medicum, & alia necessaria uxori, non consequitur lucrum dotis delatum à statuto.*
8 *Declaratur. l. si ab hostibus. §. si uir, solu. matri.*

Quæstio Sexagesima nona.

1 VXor quæ in obsequio viri propter ægritudinem esse non potest, dedit viro dotem, cuius fructus non sufficiunt ad curam ipsius. Dubitatur nunquid maritus lucro dotis priuetur, si vxori vltra dotis redditus non subuenerit de medicis, ac alijs necessarijs. Et primò dicendum videtur, quòd ei denegandum sit beneficium lucri dotis: quia 2 paria sunt vxorem occidere, vel ipsam ægrotantem sine medico negligere, vt est tex. & ibi not. Scriben. in. l. si seruum, de verb. oblig. Sed si maritus occidit vxorem, priuatur lucro dotis, ergo etiam si ei non adhibuit medicũ, vt diximus supra, q. 64. post glos. Bart. & alios in. l. si ab hostibus. §. si vir. ff. solu. matri.

Secundò faciunt notata per Scriben. in. l. quod in vxorẽ. C. de neg. 3 gest. vbi maritus amittit lucrum dotis, si non subuenit vxori de medicinis, & alijs necessarijs.

Tertiò probatur hæc opinio ex dictis per Pau. de Cast. in dicto. §. si vir, quem sequitur Alex. in cons. 123. col. 2. vol. 7. & Do. meus Ruin. in 4 cons. 139. col. pen. volu. 4. vbi si maritus abundat facultatibus & non adhibuit medicum, & alia necessaria vxori, non consequitur lucrum dotis, quod sibi à lege municipali conceditur, vt etiam verba fecimus in quæst. 65.

Sed quia huiusmodi decisiones ita simpliciter intellectę iure merito possent à prudentibus damnari: Ideò pro decisione huius quæstionis 5 declara. Videlicet, q̀ maritus non tenetur vxori infirmæ, quæ in eius seruitio occasione infirmitatis esse non potest, subuenire, nisi vsque ad quantitatem dotis, idest secundũ id, quod redigitur ex dote, vt. l. cum vnus, in prin. & in. §. si. ff. de alimen. & ciba. leg. & in. l. imperator. ff. ad Treb. quãdo illa haberet aliunde ex quo posset sibi abũdè succurrere: cum dos detur viro, vt deseruiat oneribus matrimonij, quæ consistunt circa alimentationem vxoris, & liberorum, vt in. l. dotis fructus. ff. pro socio. l. pro oneribus. C. de iur. dot. Ita dicunt Bart. & alij in. l. quod in vxorem. C. de nego. gest. Bal. & Imol. in. l. si cum dotem. §. si autem in sæuissimo. ff. sol. matr. Rom. in cons. 517. col. j. Socy. in cons. 186. col. 2. & in cons. 64. col. j. vol. 4. Corn. in cons. 145. col. 3. vol. . D. meus Rui.

in cons. 139. col. pen. vol. 4. Et ideò si maritus non subuenit vxori, isto casu, vltra fructus dotis nõ priuaretur lucro dotis, cui ipsa habeat vnde possit prouidere suis necessitatibus. Quod etiam dicẽdum est, quã-
6 do non haberet bona, sed patrem diuitem, vt per Doct. in d. l. quod in vxorem: vel alium, qui vltra patrem teneatur subuenire, vt est mater, vt inquit ibi Paul. de Cast. vel fratrem, vt per D. meum Rui. in citato cons. 139. col. pen. Et ideo ex his autoritatibus patet limitãdas fore decisiones citatas supra in j. & ij. arg. vt non procedãt in terminis huius quæstionis quando vltra redditum dotis mulier potest subuenire sibi de per se, vel per patrem, matrem, aut fratrem diuites, qui tenentur ex legis dispositione ei in suis necessitatibus succurrere.

7 Si verò mulier est adeò inops, quòd non potest sibi aliunde prouidere & subuenire, tunc officij maritalis est ei supplere, argu. l. quod si nulla. ff. de relig. & sumpt. fune. ita Bar. & alij in dicta. l. quod in vxorem, per glo. in. §. sinautem in sæuissimo, vbi per Imol. & idem volunt Roma. in citato cons. 517. & Socy. in cons. supra allegato. 64. ac Corn. & D. meus Ruin. vbi supra. Adeò q; si maritus vltra fructus dotis non subueniat vxori de necessarijs, priuatur lucro dotis: & ita procedat quod supradictũ fuit, q; maritus abundans facultatibus tenetur prouidere vxori infirmę de medico, ita dixit D. meus Rui. in ipso cons. 139.
8 col. pe. vbi inquit, q; ea, quæ dicuntur in d. §. si vir, locũ habẽt eo casu, quo maritus nõ inops pro vxore infirma tenetur indistinctè expẽdere, sicut quãdo fructus dotis ad hoc sufficiũt, vel quãdo mulier nihil habet nec patrem nec alium, ad quem spectet onus pro ea expendendi.

Summarium.

1 MARITVS *qui malè tractauit uxorem, etsi commodo lucri dotis priuatur; tamen lucrum ipsum non perdit, si cœpit eam bene tractare. Limita tamen ut infra nu. 8.*

2 *Quod amplia procedere etiam si coactè & non uoluntariè cœpisset eam bene tractare.*

3 *Pater si ex iusta causa filium in testamento exhæredauit, si exinde filius se reconciliauerit cum patre, exhæredatio uidetur adempta.*

4 *Filius qui cõmisit ingratitudinẽ propter quam potest exhæredari, si egit pœnitentiam uiuo patre, uel ante testamenti factionem, non potest exhæredari.*

5 *Nec per patrem ei poterunt alimenta denegari.*

6 *Filia quæ peccauit in corpus quamuis à patre non sit alimentanda nec dotanda: tamen hoc fallit si pœnitentiam egerit.*

7 *Mulier, quæ turpiter uixit, si exinde se correxerit ac ad uitam honestam reuersa sit, non debet ut turpis persona reputari.*

Quia

QVia fertur à scribentibus, vt abundè vidimus supra in quæstionibus præcedētibus, q; propter mala tractamenta facta per viros vxoribus, priuantur mariti cōmodo lucri dotis. Quæritur modò, An dicta cōclusio procedat locumq; habeat, si maritus postea bene tractaret vxorē. Imol. decidit hunc passum in.l.si cum dotē.§.sinautē in sæuissimo, vers. vlti.ff.sol.mat. vbi inquit. Nota, q; licet à principio vir malè tractauerit mulierē: tamen si postea bene tractet nō perdit lucrum dotis, vt videť probari secūdum eum in d.§.in vers.pactis, iūcto præcedēti tex. & subdit q; per hoc limitať quod habetur in.l.si ab hostibus.§.fi.ff.sol.matr. & Imol.ibi sequitur Alex.col.3.vers.item istum text. & in d.§.si vir, col.2.vers.prædicta tamen procedunt, & in cons. 123.col.2.vers quartò respondeo, vol.7.vbi dicit ita etiā tenuisse Roma.in d.§.sinautem in sæuissimo, quia per maritum potuit mora purgari. & Camp.in tract.dot.in.5 par.q.4.in fi. & D.meus Rui. in cons. 111.col.j.in fi. vol.4.necnon & Areti.in dicto.§.si vir, vbi ampliat hoc procedere etiam si coactè & nō voluntariè cœpisset eam bene tractare. Pro qua quidem opinione facit quod not. Bar.in.l.3.§.fi.ff.de adimē. lega. quem sequitur Ias.in auten.non licet in fi. & Curt.Iun.nu.8.C.de liber.præte. vbi dicit quòd si pater in testamento exhæredauit filium ex iusta causa, & exinde filius se reconciliauerit cum patre, illa exhæredatio videtur adempta. Cui accedat quod dixit Alex.in.l.j.col.7.ff. solu.matr. vbi inquit quòd si filius, qui commisit ingratitudinem adeò quòd potest exhæredari, pœnitentiam agit viuo patre vel ante testamenti factionem, non poterit exhæredari. Item nec similiter ei alimenta denegari. & cum Alex. pertransit Camp.in tract.de dote, quæst.13. in fin. & Ias.in dicta auten.non licet, col.j.dicens hoc mirabile in practica. Corroboratur quoq; hæc sententia ex not.per Specul.in titu.qui filij sint legi.§.pen. vers.sed quid si filia, vbi vult quòd licet filia, quæ peccauit in corpus, non debeat ali nec dotari à patre: tamen fallit si pœnitentiam egerit. & Specul.sequuntur Alexan.in dicta.l.j.col.7. & ibi Ripa col.15. vers. fallit in filia.ff.solu.matr. Camp.in dicto tracta. de dote.quæst.13.in fi. Ias.in dicta auten.non licet, colum.j. & hanc esse communem opinionem attestatur Ripa in repet.l.fina.q.67.C.de reuocan.dona. & ideo dixit Bald.in.l.si filia.C.de inoffic. testa. quòd si mulier turpiter vixit, & deinde se correxit ac ad honestam vitam reuersa sit non debet reputari turpis persona, quia vltima consuetudo inspicienda est, arg.l.mella.ff.de alimen. & ciba.lega. & Bald.sequitur Alex.in locis supra citatis.

Quam tamen conclusionem limita procedere vbi maritus re integra mutauit voluntatem, & cœpit eam bene tractare, secus si propter

eius

eius culpam mulier transiuisset iam in infirmitatem mortalem: quia tunc etiam amitteret lucrum dotis, ita Imol. in dicto. §. fin autē in sæuissimo, quē sequitur Alex. in dicto. §. si vir, col. 2. & in citato cons. 123. col. 2. in fi. ac D. meus Rui. in allegato cons. 131. col. j. vol. 4. Quæ omnia tene menti, quia sæpissimè solent euenire.

Summarium.

1 *MVLIER contrahens matrimonium censetur uiro omnia bona dedisse in dotē, adeò q́ stante statuto de lucro dotis, maritus per mortē uxoris lucrabitur dotē ex beneficio dicti statuti, sed cōtra nu. 2. ubi est communis, & nu. 10.*
3 *Dos est facti.*
4 *Facta non præsumuntur nisi probentur.*
5 *Variabile quod est non præsumitur.*
6 *Dos est uariabilis.*
7 *Matrimonium potest esse sine dote, & si mulier bona habeat.*
8 *Statutum de lucro dotis cū sit cōtra ius cōmune restringendū est ad dotē datā uel promissam, ut minus lædatur dispositio iuris cōmunis quàm sit poßibile.*
9 *Declaratio. l. dotem. l. diuus la. j. ff. de iur. dot. l. cū maritus. §. titius. ff. de pact. dot. & l. in his. §. uxor, solu. matri.*
11 *Limitatur hæc quæstio non procedere, ubi esset consuetudo, quòd omnia bona censeantur data in dotem.*

Quæstio Septuagesima prima.

1 STante præmisso statuto de lucro dotis, Pone q́ maritus acceperit vxorem nulla facta mētione dotis, An ipsa censeatur oīa bona sua dedisse in dotē, adeò q́ ea decedente sine liberis maritus consequi habeat beneficium dicti lucri dotis. Ista quæstio depēdet ab alia, nunquid mulier per contractū matrimonij absq; cōstitutione dotis cēseatur tradidisse omnia bona in dotem; & resoluto hoc articulo remanebit clara hæc quęstio. Deueniendo igitur ad veritatem ipsius articuli, videretur Primò dicēdum, q́ ipsa mulier cēseatur bona omnia dedisse in dotem, per tex. in. l. dotem, & in. l. diuus la. j. ff. de iur. dot. l. cum maritus. §. titius. ff. de pact. dotal. l. in his. §. vxor. ff. solu. matri. vbi probatur, quòd mulier contrahēdo matrimonium cum aliquo tacitè videtur ei constituere bona in dotem. & istud videtur tenere Aristot. in Topicis relatus per glo. in. l. mulier bona, in prin. ff. de iur. dot. quando vir esset dignus tanta dote. hoc idem dixit Bar. in. l. si constāte, in. 4. q. 1. q. principa. ff. solu. matri. vbi inquit, quòd mulier eo ipso quòd se nubit videtur dare omnia bona sua in dotem tacitè, licet nihil dicatur, si tamē dignitates viri & eius facultates hoc patiantur & mereantur, arg. l. quæro. l. siue generalis.

generalis.ff.de iur.dot. Idem tenuit Bal.in.l.fin.vers.sed quid si tradidit.C.de sent.quæ sine cer.quanti. vbi ait hoc dictum habere æquitatem,si vir erat dignus tãta dote. Quod & voluit in.l.si ante nuptias, col.j.ff.solu.matr.& in.l.j.in princi.C.de priuil.dot.& in.c.j. An mari. succe.vxo.& Blasius de sancto Petro in tracta. de priuil. in.2. centuria, priuil.65.& ideo dixit Abb.in cons.46.in.2.dubio, volu.j.ꝙ maritus: stãte statuto de dimidia lucri dotis,per mortẽ vxoris sine liberis lucrabitur dimidiam bonorum vxoris; cum omnia bona in dubio censeantur data in dotem.

2 His tamen non obstantibus,quæ verè non obstant,sentẽtia contraria vti verior & cõmunis amplectẽda venit, quod ex infrascriptis demonstratur.Et primò, quia hoc nulla lege cautum reperitur,vt fatetur glo.in d.l.mulier,vbi tradit,ꝙ licet Aristo.interpres dixerit mulierem videri dare in dotẽ omnia bona:tamen ꝙ hoc lege nõ probatur,& verè dicit,quia cõtra Arist.est tex.in.l.fi.C.de diuor. & in.§.si quis autẽ, C.de nup. vbi matrimoniũ sine dote esse censetur, quãuis mulier matrimoniũ contrahens bona habeat.& illũ tex.in d.l.fi.ad hoc in specie ponderat Saly.ibi in.§.eodẽ modo. Idem tenuit Bar.in disputa.sua incip.mulier habẽs &c.col.6.vers.secundò casu; vbi simpliciter dixit nõ esse curãdum de autoritate Arist.quæ cũ sit cõtra legem non est seruãda,per.l.in tãtum,in fi.cum.l.seq.ff.de rer.diui.Idem voluit Bal.in.l. nulla,col.2.vers.sed pone,& ibi Saly.in prin.C.de iur.dot.Idem Bal.in aut.res quæ,col.3.C.cõmu.de leg. sed melius in cons.100.col.j.vol.4.

3 quia dos est facti.l.eas ff.de capi.dimi.& facta non præsumuntur, nisi

4 probẽtur.l.quæcunq;.§.fi.ff.de publicia. Item, quod est variabile non

5 præsumitur; sed dos est variabilis,quia quãdoq; maior,quandoq; mi-

6 nor,aliquãdo in rebus,aliquando in pecunia,vnde hoc non potest præsumi,per ea quæ not.Cyn.in.l.j.C.de cõtrah.& cõmit.stip.Itẽ, dos est titulus,sed tituli nõ præsumũtur.§.aliæ,Inst.de actio.Itẽ est lex expressa in.l.si ego.§.dotis.ff.de iur.dot.vbi dotis causa accipere debemus ea,quæ in dotẽ dãtur. Hãc quoq; partẽ secuti fuerũt Bal.in.q.statuto. in verbo dos,q.16.Paul.de Cast.in cons.283.col.2.secũdum antiquam impressionẽ.Ang.& Imo.in.l.j.sol.matr.Saly.in d.l.mulier bona.Cuma.in cons.56.& in cons.109.col.2.Rom.in cons.44.col.2.Ang.in.§. fuerat,col.13.vers.vnũ aliud,Inst.de actio. Alex.in cõs.144.col.j.vol.

7 5.quia matrimoniũ potest esse sine dote,et si mulier nubens bona habeat.l.fin.C.de dona.an.nup. quia illa bona non intelligitur in dotem dedisse, vt probatur in d.§.si quis enim,cum.§.seq. Vnde videmus ꝙ mulier habere potest bona parafrenalia, quæ non vidẽtur in dotẽ data.l.hac lege,&.l.fin.C.de pact.conuen. Quod ampliat etiã procedere

quando

quando maritus dicta bona tenuisset & fructus percepisset ea patiẽte: quia adhuc non intelligerentur data in dotẽ, iux. not. per glo in. l. 1. C. de acquir. posses. Quod tamen vltimũ an sit verũ videbimus infra in q. 74. vbi de eius veritate disputabimus. Idẽ tenuit Alex. in cons. 122. col. 2. in fi. vol. 7. & Socy. in cons. 31. col. fi. vol. 3. Cor. in cõs. 127. col. 2. vol. 4. Bal. nouel. in trac. dot. in. 6. par. specia. 14. Cãp. in trac. dot. in. 5. par. q. 99. Calca. in cons. 11. col. j. Dec. in cõs. 521. col. 3. Beltr. in cõs. 160. col. 2. vol. 2. Paris. in cons. 62. col. 5. vol. 4. & hanc esse cõem opinionẽ attestãtur Alex. in cons. 142. col. j. vol. 7. Ias. in auten. præterea. C. vn. vir & vx. in. 5. col. in prin. & Dec. in. 3. Ias. in. l. si cõstãte, nu. 219. ff. sol. matr. Cur. Iun. in cõs. 168. col. 2. Pro qua opinione facit. Nã istud statutum est cõtra ius cõmune, & ideo cũ loquat̃ de dote, restringẽdũ est ad dotẽ datã vel promissam, vt minus lædat̃ ius cõe quàm sit possibile, non autẽ ad nõ promissam vel nõ datã; cũ verba statuti nõ possint ad eam adaptari, vt per Alex. in dicto cons. 122. col. 3. & 142. col. j. vol. 7.

8

Non obstant modò quæ in contrarium adducta fuerunt. Et in primis. l. dotem. l. diuus, cum alijs legibus suprà citatis: quia respondetur, ꝙ illa iura procedunt quando mulier in primo matrimonio bona omnia aut partem bonorum constituerat in dotem primo marito: quia si post mortẽ dicti mariti secundò nubat, & non supersint liberi ex primo matrimonio, tunc videtur mulier cõstituere dotẽ secũdo marito in bonis datis primo viro, secus, vbi essemus in casu primi matrimonij. ita dixit Bar. in dicta sua dispu. col. 6. vers. ad primũ dico. Ang. in d. §. fuerat, col. 13. Cum. in allegato cõs. 109. col. 2. & Beltr. in cons. 160. col. fi. vol. 2. necnõ & Alex. in citato cõs. 122. col. 3. ver. ex p̃missis apparẽt.

9

Secundò, non obstant notata per Bart. in dicta. l. si constante: quia respondet Alex. in dicto cons. 144. col. 2. vol. 5. quẽ sequitur Cur. iun. vbi supra, quòd Bart. arguendo incidenter ibi refert opinionem Iaco. Butri. & Marti. de Fan. Sed quòd ipsemet Bart. reassumens istum articulum in dicta sua disputatione, tenet contrarium.

Tertiò, non obstat quod habetur in dicta. l. quæro, & in. l. siue generalis: quia secundum Alex. in citato cons. 144. col. 2. & Cur. iun. vbi suprà, ibi solum dicitur, quòd mulier minor habẽs bona & curatorem potest petere sibi constitui dotem ex bonis suis, dandam futuro viro pro modo facultatum suarum & dignitate sua & mariti; non autem dicitur quòd videatur dare omnia bona in dotem.

Vltimò, non obstant notata per Bal. in dicta. l. fin. C. de senten. quæ sine cer. quanti. & in alijs locis supra citatis: quia respondetur. Primò quòd Bald. in dicta. l. fina. non firmat opinionem contrariam: imò videtur sequi glo. in d. l. mulier bona, dum inquit; tamen glo. indistinctè dicit

ctè dicit quòd dictum Aristot. non probatur. Vel & secundò respondetur, quòd quatenus ita vellet, eius opinio non esset sequenda, cum in multis locis supra relatis, idem Bal. teneat cōtrarium, & contra eum sit cōmunis opinio, & Bal. ibi in specie reprobat Cur. iun. vbi suprà, col. 2. & ideo stante hac cōclusione ab omnibus approbata, quòd mulier non cēseatur in dubio dedisse omnia bona in dotem viro, & si dignus esset
10 tanta dote; sequitur quòd statutū de lucro dotis non habebit locum in isto casu, cum huiusmodi cōmodum detur vbi dos aliquo modo constituta sit; ita in terminis dixit Barto. in iam sæpius allegata disputa. mulier &c. col. 6. & Bal. in dicta. l. nulla, col. 2. vers. sed pone,. C. de iur. dot. vbi inquit, quòd si simpliciter contractum est matrimonium nulla facta mētione de rebus, ꝙ non videntur ipsæ res datæ in dotē, sed erit matrimoniū sine dote; & ꝙ hæc sunt vtilia ad sciendū, vtrū vir, qui debet lucrari ex forma statuti certā partē dotis, debeat aliquid lucrari de dictis rebus, necne. Idem dixit Rom. in cons. 44. col. 2. Pau. de Cast. in d. cons. 283. col. 2. Cuma. cōs. 56. & Corn. cōs. 127. col. 2. vol. 4. Alex. in dictis cōs. 122. col. 2. & 142. col. j. vol. 7. & Soc. iun. in cōs. 8. col. 6. vol. 2.
11 Limita tamen hanc conclusionem non procedere, vbi esset consuetudo in loco, ꝙ mulier cēseatur omnia bona dedisse in dotem; ita Bal. in auten. res quæ, col. 3. C. commu. de lega. & in dicta. l. nulla. Alex. in citatis cōsil. 144. col. 2. vol. 5. & 122. col. 3. vol. 7. & 142. col. j. eo. vol. Cur. iun. in auten. præterea. col. 8. vers. tertiò limita. C. vnd. vir. & vxor.

Summarium.

1 BONA *uxoris cēsentur uiro data in dotē, si uxor dixit ei, Do tibi bona mea, in tantum quòd maritus prædecedente sine liberis consequetur lucrū statuti.*

Quæstio Septuagesima secunda.

PAriter quærit. Quid si vxor dixisset viro suo, Do tibi bona mea, an ipsa censeantur data in dotem, adeò ꝙ ea præmoriente sine liberis maritus assequatur lucrum, quod ei cōceditur à statuto? Bal. in. l. fin. col. fin. in prin. C. de senten. quæ sine cer. quanti. decidens istā quæstionem inquit, ꝙ si in instrumēto contineatur. B. contraxit matrimonium cum. C. & dedit ei bona sua, ꝙ intelliguntur ipsa bona data viro in dotem, per text. in. l. quòd autem. ff. de iur. dot. quia traditio sine titulo, quæ non est mera, sed translatiua dominij præsumitur facta ex titulo dotis, & cum Bal. pertrāsit Alex. in cons. 144. col. 2. ver. non obstat lex ꝙ autem. vol. 5. Idem dixit Bald. in. l. nulla. col. 3. C. de iur. dot. vbi concludit, ꝙ si Berta dixit Titio viro suo, ego do tibi me & mea, nec aliter sit expressus titulus dotis, ꝙ præsumitur bona dedisse nomine dotis,

ne dotis, quia est vsa mulier verbis significantibus ius, quod intelligitur ex causa dotis, allegat tex. in. l. quod autem, in verbo in datione, quem dicit vnicum in iure, nihil supplendo ad tex. sed omissa suppletione glo. tãquàm diuinatoria, quæ volebat ita actum fuisse inter partes, q̃ esset dos. Istud idem amplectitur Roma. in cons. 44. col. 2. in fin. vers. aliquando contrahitur matrimonium cum his verbis, Do. per dictam. l. quòd autem, simpliciter intellectam, non considerando suppletionem glo. & Ang. in. l. j. col. 2. vers. ibi lege quòd autem. ff. solu. matr. & hanc partem sentit, Bar. in ipsa. l. quòd autẽ, dum dicit nota legem. in casu suo, quæ facit ad quęstionem, quam disputaui, quæ incipit mulier habens, si mulier dedit omnia bona sua marito, & nihil aliud dixit, deinde mulier decessit nũquid videatur dedisse in causam dotis? Hãc quoq; sentẽtiam sequitur Io. Bosch. in tract. de legi. nup. in. 5. lib. nu. 2. Et ideo firma manente hac conclusione, quæ ab omnibus approbata videtur, concludendum censeo cum Bald. in dicta. l. nulla, ac Roma. in allegato cons. 44. quòd maritus per mortem coniugis sine liberis lucrabitur dotem, virtute supradicti statuti.

Summarium.

1 M V L I E R, *quæ dixit uiro tempore matrimonij trado uel committo me & mea tibi, an censeatur ei bona sua dedisse in dotem, si uir dignus erat tanta dote, adeo quòd per mortem ipsius uxoris consequatur beneficium lucri statutarij.*

2 *Præsumptio legis nõ debet adaptari ad id, quod non est uerisimile nec iuridicũ.*

3 *Traditio bonorum simplex & nuda facta per uxorem marito nõ facit ut tradita sint in dotem, sed præsumuntur parafrenalia, nisi aliud ex coniecturis colligatur.*

Quæstio Septuagesima tertia.

1 QVid si mulier tempore, quo contraxit matrimonium, dixit marito suo: trado vel committo me & mea tibi, an per ista verba videatur dedisse bona sua in dotem, ita q̃ per mortem eius vir consequatur beneficium lucri dotis statutarij? Et succinctè loquendo dicas quòd sic, vt decidit Bal. in. l. nulla, col. j. C. de iur. dot. & hoc quãdo maritus est dignus tanta dote, & non apparet de per se specialiter constituta in aliquibus rebus, quoniam tunc præsumitur dotis constitutio, & ita intelligendum esse dictum Aristotelis subdit Bal. aliàs se-
2 cus, quia tunc bona præsumuntur potius parafrenalia. Nam præsumptio legis non debet adaptari ad id, quod non est verisimile nec iuridicum, Sed iuri non est consonum, quòd dos detur vltra mensuram, maximè si

ximè si puella esset minor viginti quinq; annis. & decisionem Bal. sequuntur Roma. in cons. 44. col. 2. vers. aliquando contrahitur talibus verbis, & Alex. in cons. 122. col. 2. vol. 7. & in cons. 142. col. j. eod. volu. Bald. nouel. in tracta. dot. in. 6. par. princip. specia. 14. Hoc idem dixit ipse Bal. in. l. fin. col. fin. C. de senten. quæ sine cer. quanti. quando traditio sine titulo est translatiua dominij, & non mera, & licet Bal. in. c. j. circa fi. An mari. succe. vxo. velit quòd si interuenit traditio, q̄ mulier censeatur dedisse bona in dotem, per. l. quod autē, de iur. dot. Tamen dictum Bal. nō videtur verum, ex ijs quæ decidit idē Bal. in d. l. fin. C. 5 de senten. quę sine cer. quant. vbi inquit, quòd simplex & nuda traditio bonorum facta per vxorē non facit, vt tradita sint bona in dotem, sed præsumuntur parafrenalia, nisi aliud ex coniecturis colligeretur. Quod & voluit Alex. in cons. 144. col. 2. vol. 5. dum respōdet ad tex. in d. l. q̄ autem, q̄ ille procedit eo quia ibi interuenit datio bonorum; sed in casu vbi tractatur de sola traditione, ea nō sufficit ad dotis constitutionem: quia requiritur datio, idest q̄ dicat Do, & sic vtatur verbis habilibus ad trāsferendum dominium. Et sic ex his concludēdum videtur, maritum virtute statuti huiusmodi debere lucrari dicta bona tradita per vxorem, si dignus erat tanta dote, aliàs secus, vt in specie in terminis huiusmodi statuti dixerunt Bald. in d. l. nulla, & Roma. in allegato cōs. 144. col. 5. ac Alex. in citato cons. 122. col. 3. & in cōs. 142. col. j. vol. 7. & ita teneas, neq; ab hac opinione in iudicando recedas.

Summarium.

1 MVLIER, *quæ nullam uiro constituit dotem permittendo bona sua per ipsum poßideri, censetur ea dedisse in dotem, ita quòd ipsa præmoriente sine liberis est locus lucro dotis; sed contra communis nu. 7.*

2 *Matrimonia, secundum generalem consuetudinem, sine dote esse non solent.*

3 *Dos incerta, arbitrio boni uiri pro modo facultatum, et dignitate personarum, certificari debet.*

4 *Patiētia pro cōsensu habetur, ubi de cōmodo patiētis tractatur, limita ut nu. 10*

5 *Mulieris interest dotem habere, ut melius per uirum tractetur, et ne ab eo tanquam indotata expellatur.*

6 *Lege non probatur, quòd mulier habens bona, & contrahens matrimoniū censeatur ea dedisse in dotem, limita ut nu. 12.*

8 *Titulus dotis non inducitur, si mulier paßa fuerit maritum bona sua poßidere, & fructus percipere, etiam per spacium decem annorum.*

9 *Quod amplia, etiam si dicta bona non excedebant congruam mensuram dotis.*

11 *Maritus poßidens rem spectantem ad eius uxorem, dicitur poßidere iure familiaritatis.*

Limita

13 *Limita tamen.q.nostram non procedere, quãdo probaretur quòd uir palam & publicè dicebat se tenere ipsa bona tanquam dotalia uxore sciente, & non contradicente.*

Quæstio Septuagesima quarta.

MAritus, cui nulla facta fuit promissio dotis, nec constitutio, patiente vxore tenuit ac possedit ipsius bona. Quæritur modò, 1 an per dictam patientiam inducatur titulus dotis, ita quòd ea præmoriente sine liberis maritus consequatur lucrum dotis à lege municipali sibi delatum. Prima facie videretur dicendnm, quòd sic, duplici respe- 2 ctu. Et primò, ratione generalis consuetudinis, quæ est, ꝙ matrimonia sine dote non solent contrahi. ergo dos constituta præsumitur: & licet 3 remaneat incerta, debet arbitrio boni viri certificari pro modo facultatum, & dignitate personarum. l. siue generalis. ff. de iur. dot. l. j. de lega. 2. l. si filiæ, de lega. 3.

Secundò, quia in persona mariti viget ratio, propter quam lucrum dotis ei conceditur, videlicet onera matrimonij. Igitur honestum est, & congruum, ac conueniens, vt dotem lucretur arbitrio boni viri declarandam, in recompensationem ipsorum onerum, dato quòd dos aliqua constituta nec promissa reperiatur. Ita arguit Bald. in cons. 100. col. 2. vol. 4. quem sequitur Ias. in. l. j. col. 5. in fin. vers. adde. ff. solu. matri. & Socy. iun. in cons. 8. col. 2. vol. 2. & Abb. in cons. 46. in. 2. dubio, vol. j.

4 Tertiò facit. Nam patiẽtia pro consensu habetur vbi de commodo patientis tractatur. l. qui patitur. ff. manda. Sed quòd dos præsumatur 5 cõstituta, est commodum mulieris, interest enim ipsius habere dotem, vt melius per virum tractetur, & ne ab eo tanquam indotata expellatur. l. j. ff. solu. matr. §. si quis, in auten. de nupt. & per Socy. in cons. 80. volu. 4.

Quibus non obstantibus, sentẽtiam contrariam veriorem fore putamus. Et primò per glo. in. l. mulier bona. ff. de iur. dot. vbi, secundum 6 eam, nulla lege probatur, quòd mulier habens bona, & cõtrahens matrimonium, nulla facta mẽtione dotis, censeatur dedisse bona in dotem. & quia de hoc abundè scripsimus supra in q. 71. Ideo tempus non conteram in allegandis autoritatibus, ne bis idem repetere videamur.

7 Secundò, hæc opinio probatur autoritate Bar. in disputa. sua incip. mulier, col. pen. quẽ sequitur Alex. in cons. 144. col. j. vol. 5. & in cons. 8 122. col. 3. & in cons. 142. col. j. volu. 7. vbi vult, ꝙ non solum si mulier passa fuerit maritum tenere ac possidere bona ipsius, & eorum fructus percipere per biennium vel triennium, non inducitur titulus dotis, per not. per glo. in. l. 2. C. de acqui. posses. Imò etiam si dicta bona patiẽte

vxore

vxore possedisset spatio decem annorum, cum agatur de magno præiudicio, iux. not. in. l. nullo. C. de rei vendi. & in. l. pen. C. commu. diui. & in. l. cum de in rem verso. ff. de in rem ver. Hanc quoq; partem amplectitur. Paul. de Cast. in cons. 391. col. 2. vol. 2. Rom. in cõs. 314. col. j. & Camp. in tract. dot. q. 39. Bald. nouel. in tract. dot. in. 6. par. princip. 9 specia. 14. col. fi. vers. tertius casus principalis, vbi ampliat etiam hoc procedere, si dicta bona non excedebant congruam mensuram dotis. Hoc idem tenuit Calcan. in cons. 4. col. 3. Gozad. cõs. 34. col. pe. Socy. Iun. cons. 29. col. pe. in fi. vol. j. Adeò q; ista videtur communis opinio, à qua in iudicando putamus non esse recedendum.

Non obstant adducta in contrarium, videlicet Primum argumentũ, quod fit de generali consuetudine, quæ est, q; matrimonia non solent contrahi sine dote, & ideo quòd præsumatur dos constituta, declarãda tamen arbitrio boni viri ratione incertitudinis: quia respondetur, quòd huiusmodi fundamentũ in iure non subsistit, quod clarè demõstratur: Nam attẽta hac ratione sequeretur, q; etiam quãdo mulier simpliciter se nubit nulla habita ratione dotis, q; præsumerẽtur bona data in dotẽ declaranda arbitrio boni viri: quod tamen ab omni iure est alienũ, vt latè patet ex ijs, quæ diximus supra in q. 71. Itẽ pariter sequeretur, q; quãdo mulier dixisset viro suo, trado me & bona mea tibi, præsumeretur titulus dotis cõstitutus etiã si maritus non esset dignus tãta dote, & q; ratione incertitudinis veniret declarãda arbitrio boni viri: & tamen hoc iure cautum non reperitur, vt supra q. 73. Item istud est cõtra mentem Bar. & aliorum, quos supra retulimus, qui hoc etiã dicere sciuissent si ita voluissent, arg. l. j. C. de cadu. tollen. cum & tempore ipsorum ita esset cõsuetudo dandi dotes, sicut & temporibus Bal. & Socy.

Secundò non obstat, q; in marito vigeat ratio onerum, propter quæ lucrum dotis ei conceditur: quia respondetur, quòd ista ratio nõ valet obolum, cum etiã ea ita militet, quando nulla est facta cõstitutio dotis, & similiter quãdo mulier tradit bona marito, qui non erat dignus tanta dote, quantũ ascendebant bona mulieris: & tamen hoc non obstante non censetur facta aliqua dotis constitutio, ita quòd locum habere possit per mortem vxoris statutum de lucro dotis.

10 Ad tertium, quòd patientia habeatur pro consensu vbi agitur de commodo patientis. Respondetur quòd hic non tractatur de commodo patientis, Imò de amissione dominij & administrationis rei suæ, & sic de magno præiudicio mulieris; quo casu titulus dotis non præsumitur. l. nullo. C. de rei vendic. nec patientia habetur pro consensu. Ita dixit Bart. in allegata sua disputa. col. 7. vers. cum ergo in casu nostro, & col. fin. vers. si magnum, & Alex. in dicto cons. 142. col. j. in fi. & dicit

O ibi

ibi Alex. ad hoc benefacere rationem quæ colligitur ex. l. qui iure fa-
11 miliaritatis. ff. de acqui. posses. ꝙ maritus possidens rem spectãtem ad eius vxorẽ dicatur iure familiaritatis possidere. Quod & voluit Socy. in cons. 60. col. 2. vol. j. post Imol. & Roma. in d. l. qui iure.

Nec obstat ꝙ intersit mulieris dotẽ habere vt melius tractetur per virum: quia dicitur, ꝙ licet mulier quæ habet dotem melius tractetur quàm non habens: tamen si habet alia bona & permittat maritum eis frui, prout frueretur bonis dotalibus, lõgè melius à marito tractabitur, vt quotidie experientia docet; & si pro se retinet fructus, si maritus in aliquibus deficiet, supplebit ipsa de proprio, ita dixit Corn. in cons. 254. col. 7. in prin. vol. j.

Quartò non obstant dicta per Bal. in citato cons. 100. in. 4. vol. quia etsi satis responsum sit eius rationibus, contra eum est communis Doc.
12 sententia, nisi saluãdo Bal. dicatur, ꝙ in casu suo concurrebat confessio vxoris de dote per testamentum & codicillos vna cum patientia: ex quibus cõiecturari potest, quòd mulier dederit bona sua in dotem marito. Quæ coniecturæ sufficiunt, vt colligitur ex dictis per Aret. in. §. fuerat, col. 13. Insti. de actio. vbi dicit, quòd licet mulier simpliciter nubendo nõ videatur dedisse bona in dotem: tamen debet postea videri; An mulier patiatur ꝙ maritus vtatur dictis bonis, & de eis disponat vt dotalibus vel non, iux. nota. per Barto. in. l. quæ dotis. solu. matr. & ex alijs coniecturis poterit colligi, de quibus per Barto. in dicta sua disputatione mulier &c.

Item responderi potest ad cons. Socy. Nam in casu suo concurrebat legatum & constitutio dotis facta per patrem filiæ, necne confessio ipsius filiæ pluries facta in diuersis locis præsente socero eius, & sic patre mariti acceptante ipsam confessionẽ, & qui etiam pluries talè constitutionem dotis asseruit nuru pręsente & assentiente: Quo casu nimirum si in casu suo patientia cum qualitatibus, & coniecturis supra relatis possit operari dotis constitutionem. Vlterius Socy. in dicto consil. non bene figit pedes, vt fecit in citato cons. 29. vbi expressè contrariũ tenuit. Et ideo ex his concludendum existimamus sequendo receptiorem sententiam, quòd propter patientiam mulieris, quæ permisit maritum eius bona possidere, non inducatur titulus dotis declarandæ arbitrio boni viri, ita quòd possit maritus aliquid lucrari de ipsis bonis per mortem vxoris.

13 Quam tamen conclusionem limitandam fore censemus non procedere, quando probaretur quòd vir publicè & palam dicebat, se tenere & possidere ipsa bona tãquam dotalia, ipsa muliere hoc sciente & non contradicente, ita in specie limitat Bart. in dicta disputatio, col. 7. vers.

sed si

ſed ſi tu poneres, & Bald. nouel. vbi ſupra, col. fin. Beltr. in citato cons. 160. in fi. Calcan. in cons. 11. col. 2. vers. adeſt & alia præſumptio. & Socy. iun. in allegato cons. 8. col. 5. & ideo ipſa limitatio eſt menti tenēda, quia per eam datur cautella marito capienti vxorem ſine dote, & quæ patitur eius bona poſsideri per virũ; vt inducatur titulus dotis q coram vxore non contradicente & teſtibus aſſerat & dicat ipſa bona tenere & poſsidere titulo & nomine dotis, quia tunc per mortem eius nõ poterit priuari lucro dotis, de quo in lege municipali.

Summarium.

1 DOS data primo uiro, cenſetur data ſecundo, latius nu. 6.

2 Dos data in primo matrimonio ſoluto per diuortium, repetita cenſetur in ſequenti, licet matrimonium tertij in medio interuenerit.

3 Poteſtas, ſi durante tempore ſui officij fuit caſus, & poſtea reaſſumptus, cum eiſdem pactis reaſſumptus intelligitur.

4 Ciuitas ſi conduxit doctorem cum certo ſalario pro uno anno, quo finito receſsit domum, & demum interpoſitis pluribus annis reconducatur ſine repetitione ſalarij, ſub illo ſalario, quod prius perceperat reconductus intelligitur.

5 Idem eſt de famulo & ſimilibus.

7 Declaratio ad. l. dotem. ff. de iur. dot. l. cum maritus. §. titius. ff. de pact. dotal. l. pe. §. ſi uxor. ff. ſolu. matr. & l. ſi ſerua. ff. de iur. dot.

8 Statutum de lucro dotis non habet locum in dote præſumpta; ſed cõtra nu. 15. & 20. ubi communis eſt in contrarium.

9 Statutum de lucro dotis, tanquam exorbitans & contra ius commune, reſtringi debet ad ueram dotis conſtitutionem, ut minus lædatur ius commune quàm ſit poßibile.

10 Statutum de lucro dotis locum non habet in dote ficta.

11 Statutum loquens de probatione, non habet locum in iuris præſumptione, & ſic in probatione præſumpta, eo caſu quo non haberet locum in ficta, quod declara ut nu. 21.

12 Statutum de lucro dotis, ut uendicet ſibi locum, oportet quòd ſit uerus caſus ſtatuto compræhenſus & non præſumptus.

13 Statutum diſponens, quòd mulier ſecundo nubens poßit totam dotem dare & tradere ſecundo uiro, excluſis filijs primi matrimonij, non habebit locum in dote præſumpta.

14 Actio, licet hodie oriatur ex pacto nudo donationis expreſſo, non tamen ex tacito, ne concurrant plura ſpecialia.

16 Dotis conſtitutio probatur per præſumptionem.

17 Diſpoſitum in caſu uero & expreſſo locum habet etiam iñ tacito & præſumpto, dato etiam quòd eſſemus in caſu in quo uerba ſtatutorum non compræ-

henderent casum fictum.

18 *Vxor si dixerit marito trado uel comitto me et mea tibi, & uir sit dignus tanta dote præsumitur dos constituta, ita ut in ea locum habet lucrum dotis.*

19 *Mulier si secundò nubat nulla dote cõstituta, si extant filij ex primo matrimonio, maritus lucrabitur tantũ de dote, quantũ unus ex filijs primi matrimonij.*

22 *Præsumptiones iuris, sunt liquidißimæ probationes.*

23 *Statutum requirens probationem instrumentalem, uerificatur in præsumptionibus iuris.*

24 *Præsumptio legis, tantum operatur, quantum ueritas.*

25 *Dos præsumpta, dicitur uera, licet probata præsumptione iuris.*

26 *Actus transferendi possessionem per constitutum, & si sit fictus: tamen ipsa possessio est uera.*

27 *Statutum loquens de dote data, locum habebit & in dote præsumpta constituta à lege.*

28 *Specialia plura admittuntur, quando originem habent à diuersis fontibus.*

29 *Conducens rem suam scienter ab ecclesia, tanquam ecclesiæ uidetur donare.*

30 *L. fin. C. de sac. san. eccle. quæ loquitur in donatione, locum etiam habet in donatione tacita & præsumpta.*

Quæstio Septuagesima quinta.

STante statuto quo cauetur ꝙ præmoriẽte vxore sine liberis maritus lucretur dotem, Quæritur nunquid mulier per transitum ad secunda vota, censeatur dedisse eandẽ dotem secundo viro, quam dederat primo, ita vt eueniente eius morte maritus gaudere debeat beneficio dictæ legis municipalis. Hic cadunt duo dubia discutienda. Primũ etenim est, an dos data primo viro censeatur data secundo. Secundum est, posito quòd sic, nũquid huiusmodi statutum de lucro dotis habeat locum in dote præsumpta.

1 Deueniẽdo igitur ad primũ intrepidè tenendũ est, ꝙ dos primi matrimonij censeať repetita in secũdo, per tex. in. l. dotẽ la. j. ff. de iur. dot. vbi expresse hoc dicit ipsa lex nisi aliud conuenisse probetur.

Secundò idẽ probať in. l. diuus. ff. eo. tit. vbi si mulier, quę dedit dotẽ viro, post diuortiũ redit in matrimoniũ, censetur cum eadẽ dote redire.

Tertiò facit tex. in. l. cũ maritus. §. titius. ff. de pact. dot. vbi idẽ diciť de extraneo qui dedit dotẽ mulieri, quæ post diuortiũ redit ad maritũ cum voluntate ipsius extranei, vt censeatur cum eadẽ dote accessisse.

Quartò accedit tex. in. l. pe. §. si vxor. ff. sol. matr. & in. l. post diuortium. ff. de iur. do. vbi dos data in primo matrimonio soluto per diuortium, repetita cẽsetur in sequẽti, licet matrimoniũ tertij in medio interuenerit, per quẽ tex. in dicto. §. si vxor, dixit Bal. in. l. si constãte, vers.

2

sed pone.

3 ſed pone.C.de dona.an.nup.ꝙ ſi poteſtas durante tempore fuit caſſus de officio,& poſtea reaſſumptus, intelligitur reaſſumptus cum eiſdem pactis,& in.l.etiã,col.fi.vers.extra quæro.C.de iur.dot. quē ſequũtur cõiter Scriben.in.l.diē functo.ff.de offi.aſſeſſo.vbi etiã dicunt, ꝙ ſi ci=
4 uitas conduxit Doctorē cum certo ſalario pro vno anno,quo finito re= ceſsit domum, & demum interpoſitis pluribus annis recõducatur ſine repetitione ſalarij, intelligitur reconductus ſub illo ſalario quod prius
5 perceperat; qui ſubdit idem eſſe in famulo & ſimilibus.

Quintò iſtud dixit gloſ.expreſsè, in verbo fortuita, in auten.ſed quamuis.C.de rei vxo.actio.

6 Sextò hoc decidit Cyn. in dicta autē.ſed quãuis, in.3.q.vbi inquit, Pone ꝙ mulier in primo matrimonio habuit mille in dotem: ſecundò nupſit ſimpliciter & promiſit dotē,quã tamen non expreſsit, nunquid intelligatur dare tãtam dotem quãtam dedit primò, & cõcludit ꝙ ſic. & licet Cyn.loquatur quãdo mulier vel pater promiſit dotē ſecundo: tamen idē intelligas,quãdo nulla interueniſſet promiſsio, vt vult glo, ibi in verbo fortuita.& Paul.de Caſt.in.l.ſi mulier diuertit, col.j.ff.ſo= lu.matr.& in cons.283.col.2.ſecundũ antiquam impreſsionē,ac Salyc. in dicta auten.col.fin.vers.quintò principaliter quæro,dicens cum illa glo.Doctores pertrãſire,& eam etiã notandã,quando de dote nulla fa= cta fuiſſet mētio.Hoc quoq; tenuit Bar.in diſput.ſua incip.mulier,col. 3.vers.octauo probo,& col.6.vers.primo caſu,& in.l.pe.§.ſi vxor,ſo lu.matr.& in.l.cũ de in rem verſo,col.3.ff.de in rē ver.Abb.in cõs.46. in.2.dubio,vol.j.Paul.de Caſt.in dicto cons.283.col.2.Cuma.in cons. 109.col.2.Imol.in.l.j.col.5.ſol.matr. Alex.in cons.144.col.2.vol.5.& in cons.122.col.j.in fi.col.2.in fi.& col.pe.in fi.vol.7.Socy.in cons.80. in prin.vol.4.Cur.Sen.in cons.78.col.7.in fi.Calcan.in cons.4.col.3. Beltr.in cons.160.col.fi.vol.2.Cur.iun.in cons.4.col.5.& in cõs.164. col.3.Paris in cons.34.col.j.vol.3.vbi atteſtatur hanc eſſe cõem.Idem voluit Socy.iun.in cons.29.col.fin.vol.j.& in cons.8.col.5.vol.2. Do. meus Rui.in cons.53.col.pen.volu.2.& in cons.61.in princ.vol.3.& in cons.137.col.3.vol.4.in cons.56.col.pe.in prin.vol.5.necnon in cons. 151.in prin.eo.vol.Bal.nouel.in tract.dot.in.6.par.ſpecia.71.

Et licet Corn. in cons.254.col.3. volu.j.dicat quòd à iuuentute ſua ſemper ſibi viſum fuit ꝙ de mente iuris,mulier ſecundo nubens alteri viro non cenſeatur nubere cum eadē dote,quia iura quæ diſponunt eã cenſeri maritari cum eadē dote,videlicet d.l.diuo, &.l.pen.§.ſi vxor, loquuntur quando nubit primo viro:& quamuis d.l.dotē,in prin.vi= deatur,ſecundũ eum,loqui magis generaliter:tamen lex ſequēs innuit dictam legē etiã in hoc caſu loqui, nec eſt veriſimile ꝙ ſine miniſterio

iura loquantur semper in eodē viro, & de alio non dicant censeri constitutam eandē dotem, dato q; etiam de secundo viro aliquæ etiam interserunt, prout contingit in dicto.§.si vxor, & in d.l.post diuortium: tamen responderi potest quòd in eius dicto non potest fieri fundamentum, quia ipsemet Corn. inquit q; licet hoc sit substantiale, & de mente iuris, tamen quòd non auderet firmare hanc partē in decisiuis, propter autoritatem Bar. & sic non figit pedem. & benè, quia vt dicit Paul. de

7 Cast. in citato cons. 283. col. 2. licet leges supradictæ videlicet. l. dotem l. cum maritus. §. titius. l. pe. §. si vxor, & etiam. l. si serua. ff. de iur. dot. loquantur eo casu quo secūdum matrimoniū reintegraretur cum eodē, cum quo fuit primum: tamen Cyn. in dicta auten. sed quāuis, & Bar. in dicta sua disput. volūt idem esse si cōtrahatur cum alia persona. Quod dicit notandū, & vltra Bar. & Pau. tenēt cōmuniter Scriben. vt latissimè cōstat ex autoritatibus supra citatis. à qua quidem sentētia in iudicando non est recedendum, quia esset contra stimulum calcitrare.

8 Quo verò ad secundū dubiū videretur prima facie dicendū, huiusmodi statutū de lucro dotis non habere locū in hac dote præsumpta.

9 Primò, quia hoc statutum est exorbitans, & correctorium iuris cōis, tendens in præiudiciū tertij, vt dixi supra q. 2. Ergo restringi debet ad veram dotis constitutionē, vt minus lædat ius cōmune quàm sit pos-

10 sibile, iux. l. fin. §. in cōputatione. C. de iur. delib. Vnde sicut fictā dotē non cōpræhendit. l. 3. §. hæc verba, & ibi Doct. ff. de neg. gest. l. j. §. hoc interdictū de cisterna. ff. de fonte, cū concordātibus, de quibus per Imo. & Alex. in l. gallus. §. & quid si tantū. ff. de lib. & posth. Ita nec dotem præsumptā cōpræhendere debet, & prout in terminis hos duos casus

11 æquiparat Alex. in. l. licet Imperator, col. 2. de leg. j. vbi dicit, q; statutū loquēs de ꝓbatione, nō habet locū in iuris prēsumptione, & sic in probatione præsumpta eo casu, quo nō haberet locū in ficta. Idē dixerūt, Roma. & Alex. in. l. j. C. de testa. milit. & Cur. Sen. in cons. 78. col. 8.

Secundò facit quod decidit Bal. in. l. j. col. 2. C. de cond. ob cau. quē referunt & sequuntur Ias. in cons. 50. in fin. vol. j. Paris. cons. 62. col.

12 volu. 4. Moder. in trac. dot. in vlt. par. q. 9. vbi dicit, q; statutū de lucro dotis vt vēdicet sibi locū, oportet q; sit verus casus in statuto cōpræhēsus, & nō præsumptus, per regulā. l. si verò. §. de viro, solu. matri. &

13 ideo dixit Ias. in citato cons. 50. q; statutū disponens q; mulier secundò nubēs possit totā dotē dare & tradere secūdo viro, exclusis filijs primi matrimonij, nō habebit locū in dote præsumpta. Idem tenuit Corn. in cons. 254. col. 3 vol. j. & Cur. iun. in aut. ꝑterea, col. 9. C. vn. vir & vx.

Et ideò ex his apparet, q; minus rectè locutus fuit Rapha. Cuma. in cons. 109. dum vult q; huiusmodi statutum de dote lucrāda locum habeat in

beat in dote præsumpta, licet non in ficta, & contra Cuma. facit quod 14 not. Bar. in. l. si tibi, in prin. ff. de pact. dum vult, q. licet hodie ex pacto nudo donationis oriatur actio. l. si quis argentũ. §. pe. C. de donat. Illud habet locũ in donatione expressa, & non tacita. & idem vult Bar. in. l. iurisgentium. §. quinimo, ad fin. ff. eo. titu. & Ray. Bal. & Ang. in. §. sed cum nulla, eo. tit. & hoc ne concurrant plura specialia, scilicet quòd titulus donationis præsumatur contra. l. cum de indebito. ff. de proba. & quòd ex pacto nudo oriatur actio cõtra regulas iuris, dicta. l. iurisgentium. §. igitur, & per ea quæ habentur in. l. j. C. de dot. promis. Quæ ratio militat etiam in terminis huius quæstionis, quoniam præsumitur titulus contra. l. 2. §. circa. ff. de doli excep. & quòd secundus maritus lucretur dotem contra. l. 2. ff. solu. matri.

15 Sed præmissis non obstantibus contrariam sententiam veriorẽ fore existimamus. Et primò, ex ijs quæ in terminis decidit Bar. in dicta sua disputat. col. 6. vers. ad primũ dico, vbi inquit, quòd bona data primo viro in dotem per mulierem maiorem, si nulli extant liberi ex primo matrimonio, censentur repetita in sequens in tantum, quòd in dictis bonis lucrum dotis consequetur maritus ex beneficio huiusmodi statuti. & Bar. sequitur Cur. iun. in cons. 4. in. 5. col.

Secundò ista opinio probatur per glos. & Bal. in. l. cum citra. C. de 16 iur. dot. vbi dicit Bal. nota hic glo. quę vult q. dotis constitutio probatur per præsumptionẽ, & ideo maritus, qui debet lucrari tertiã partem dotis ex forma statuti, debet etiã partẽ dotis præsumptæ lucrari, sicut liquidè probatę, & ista glo. approbata reperitur, vt per Calca. in cons. 11. col. 2. & Mars. in rubri. C. de probat. nu. 63. & Bal. sequitur Socy. in cons. 80. col. fin. vol. 4. Idem tenuit Cuma. in con. 109. col. 2. vbi inquit, q. si mulier maior, quæ fuit primo loco maritata dote cõstituta primo viro transit ad secunda vota, q. maritus vigore statuti de lucro dotis lucrabitur partem dotis in eo descriptã, quia dos data primo viro censetur repetita in secundo matrimonio; quoniam cum ista sit præsumptio, & non fictio, ita debet habere locũ statutum in dicta dote pręsumpta queãdmodum si expressè data esset, cũ pręsumptio iuris procedat secundũ veritatẽ, per ea quæ habẽtur in. l. fi. ff. quod met. cau. Vnde nõ refert secũdum eum, An dos probeť per instrumentũ, vel per testes, vel hanc iuris pręsumptionẽ, cum idẽ soleat operari tacitũ quod expressũ. l. cũ quid, si cer. pe. & Cuma. sequitur Cur. iun. in cons. 4. col. 5. vbi dicit hanc verissimã esse conclusionẽ, q. in quacunq; materia in qua stri17 ctè procedať vt est in statutis, dispositũ in casu vero & expresso, habet locũ in casu tacito & p̃sumpto, dato etiã q. essemus in tali casu in quo verba statutorũ non cõpręhenderent casum fictũ, per elegantẽ decisio-

nem Raph.Cuma.vbi supra,quē pariter sequuntur Moder.in consue. Burdegal.in tit.de dote.§.5.D.meus Rui.in cōs.224.col.2.vol.j.& in cons.151.col.j.vol.5. Hanc quoq; partem amplectitur Paul.de Cast.in cons.283.col.2.& fin.& Bal.in q.statuto. vers.dos,q.j.& Socy.in citato cōs.80.col.fi.Ab.in cōs.46.vol.j. Socy.iun. in cōs.129.col.fi.vol.j.& in cons.8.col. vol.2.Paris.in cons.34.in prin.vol.3.licet cōtrarium in casu suo teneat,per rationes in eo expressas.D.meus Rui.in cōs.61.vol.3.col.6.& in cō.supra citato 224.col.2.vol.j.&.151.col.j.&.ij.vol.5.

Quæ opinio cōfirmatur ex no.per Bal.in.l.nulla.C.de iur.dot.vbi 18 inquit,ꝙ si vxor dixerit viro suo,trado vel cōmitto me & mea tibi,& vir dignus sit tāta dote,præsumitur dos cōstituta, adeò ꝙ maritus lucratur dotē ordinatam à statuto, & tamen si vera esset opinio cōtraria sequeretur, ꝙ ipsa dote præsumpta nō haberet locū dispositio statutaria loquens de lucro dotis. Quod tamen falsum est vt diximus supra in q.73.similiter sequeretur ꝙ maritus etiam nō posset lucrari dotem quādo mulier dixisset viro suo,Do tibi bona mea,cū ex his verbis inducatur pręsumpta dotis cōstitutio,quod tamen ab omni iure est alienū, vt per Bal.in d.l.nulla,& alios quos supra retulimus in q.72.Item nos vide-19 mus ꝙ quādo mulier secundo nubit nulla dote cōstituta, si extant filij ex primo matrimonio maritus etiam lucratur tantū de dote, quantum habet vnus ex filijs primi matrimonij,per nota.in.l.hac edictali.C.de secun.nup.vt per Bart.in dicta sua disputa.col.6.vers.ad prædicta. & Cuma.in cons.109.col.2.& Alex.in cons.144.col.2.vol.5.& in cons.122.col.2.vol.7.& D.meū Rui.in cons.61.col.6.in fi. vol.3.Quod tamen veritate careret si huiusmodi statutū nō haberet locū in dote pręsumpta,prout est (vt diximus)ea quæ data fuit primo viro,quæ pariter censetur in secundo matrimonio constituta ex dispositione legis.

Non obstāt adducta in contrariū. Et in primis,ꝙ huiusmodi statutū vtiq; correctoriū & exorbitās locū sibi nō vēdicet in dote pręsumpta: 20 Quia respondetur, ꝙ ex supra citatis autoritatibus clarè liquet, cōem opinionem esse in cōtrarium. Cui nō refragantur not.per Alex.in.l.licet Imperator,col.2.de leg.j.& in.l.j.post Roma.C.de testa.mili.vbi non dicitur vera & propria probatio,quæ fit ex præsumptionibus & cōie-21 cturis:quia respondetur per Dec.in rub.de proba.col.17.vers.secūda cōclusio,ꝙ istud procedit in pręsumptionibus,quæ in iudicis arbitrio residēt:Secus est in præsumptionibus à iure approbatis, quia tales veris 22 probationibus & legitimis æquipollēt.Vnde dicitur ꝙ iuris presumptiones sunt liquidissimæ probationes.l.si quis locuples,in fi.ff.de manu-23 mis.testa.l.dolū.C.de dolo.& istud adeo verū dicit Dec.quòd etiam si statutū probationē instrumentalē requireret, sufficerēt præsumptiones

iuris

iuris, vt notãter dixit Bal. in l. j. col. 6. vers. quæro quid si statutũ C. de fideicõ. quẽ sequit̃ idẽ Dec. in cons. 54. col. fi. in prin. Ias. in d. l. j. C. de test. mil. qui pro ista parte allegat tex. in l. fi. in fi. cũ glo. de proba. vbi 24 probatio legis dicit̃ esse veritas. Idẽ Ias. in cons. 25. col. fi. vol. j. vbi dicit se alibi in specie hoc nõ legisse. Paris. in cõ. 80. col. 3. vol. j. & in cõs. 97. col. 2. eo. vol. j. vbi p̃sumptio legis operat̃ tãtũ quãtũ veritas. & Bal. etiã sequit̃ Bru. in trac. de cõstit. in. 3. par. in verbo probatio. §. 21. & 91.

Non obstãt not. per Bal. in l. j. C. de cond. ob cau. quia respõdet Socy. in citato cons. 80. col. fi. quòd Bal. loquit̃ in dote putatiua, non autẽ in dote præsumpta in qua habet locũ dispositio statutaria sicut in vera, vt per Cur. iun. & alios supra citatos. Vel & secũdo responderi põt, 25 quòd dos de qua nũc tractamus est vera, licet probata iuris p̃sumptione, quoniã licet actus probãdi sit præsumptus: tamẽ dos probata iuris 26 præsumptione est vera dos: sicut in simili dicimus, quòd actus trãsferendi possessionẽ per cõstitutum, licet sit fictus: tamẽ ipsa possessio est vera. Quod & voluit D. meus Rui. in citato cons. 61. col. 3. circa fi. vbi 27 pariter inquit, quòd statutũ loquens de dote data habebit locũ in hac dote constituta à lege. quia licet constitutio dotis sit ficta: tamen datio dotis est vera & allegat similitudinem: de qua supra per Socy. in dicto cons. 80. Idem dixit ipse D. meus Rui. in allegato cõs. 224. col. 2. vol. j. & in cons. 151. col. 2. in prin. vol. 5.

Nec habet obstare q̃ cõcurrerent plura specialia cõtra. l. j. C. de dot. 28 promis. quia respondetur, q̃ ex quo ipsa specialia habent originẽ à diuersis fontibus, ideo cõcursus admittit̃. l. singularia. ff. si cer. peta. Nam q̃ titulus dotis præsumat̃ à marito tantũ causat̃ & q̃ vir lucret̃ dotẽ, ab oneribus matrimonij, quia propter onera matrimonij concedit̃ ipsum lucrũ, vt per oẽs in. l. si donaturus. §. fi. post glo. ff. de cond. ob cau. ita dixit D. meus Rui. in citato cõs. 151. col. 2. qui subdit hãc respõsionẽ magis in specie probari ex not. per Bart. Imol. & Alex. in. l. si rem 29 aliquã. ff. de acqui. posses. vbi vult Bar. q̃ si quis rẽ suã cõducat scienter ab ecclesia, tanquã rem ecclesiæ, q̃ videt̃ donare, & q̃ dominiũ ipso iure trãsfertur in ecclesiã, per. l. fin. C. de sac. san. eccl. & sic Bar. vult q̃ 30 d. l. fin. quæ loquitur in donatione, locũ habeat in donatione tacita & præsumpta: & tamen cõcurrunt duo specialia, quia donatio præsumit̃, & ipso iure dominiũ trãsfertur, quod est speciale. l. traditionibus. C. de pact. quod videtur cõtra prædicta: sed respondent Imol. & Alex. quòd illud est ex eo quia habent originẽ à diuerso fonte; quia præsumptio donationis causatur à scientia & facto conducẽtis; dominij verò translatio conceditur fauore ecclesiæ: eadem ergo ratione idem concludendum est in terminis præsentis quæstionis, & ita teneas.

Summarium

Summarium.

1 *MARITVS non lucratur dotem tacitam cõstitutam à lege, si statuto caueatur quòd uir per mortem uxoris lucretur dotem promissam, & nu.5.*

2 *Verba statuti de lucro dotis debent intelligi propriè, cum huiusmodi statutum sit correctorium iuris communis.*

3 *Statutum loquens de dote promissa, debet intelligi de dote promissa per hominem, non autem de dote tacitè constituta à lege.*

4 *Statutum disponens, quòd mulier intelligatur omnia bona dedisse in dotem nulla dote constituta, locum non habet in muliere quæ transiuit ad secũda uota nulla facta mentione dotis; secus si statutum diceret nulla dote expreßè constituta, quia tunc non sufficeret tacita dotis constitutio.*

6 *Lex ubi ponderat factum relinquentis, tunc supplementum quod fit à lege non uenit sub tali relicto, nec in illo locum habet dicta dispositio: secus si factum hominis non respiceret.*

7 *Relicti appellatione propriè non uenit illud quod suppletur.*

8 *Limitatur quæstio præsens non procedere, ubi statutum loqueretur de dote data uel promissa.*

9 *Dotis constitutio facta à lege dicitur uera dos.*

Quæstio Septuagesima sexta.

1 MAritus an lucretur dotem tacitè cõstitutam à lege, si statuto caueatur ꝙ vir per mortẽ vxoris lucretur dotẽ promissam. Et con-2 cludendo teneas ꝙ non: quia verba huiusmodi statuti debent intelligi propriè, cũ sit correctoriũ iuris cõmunis, vt diximus supra q.2. Sed dos cõstituta à lege non dicit̃ verè promissa, ergo tale statutũ non habebit locum in ipsa dote, iux. not. per Bar. in l. 3. §. hęc verba. ff. de neg. gest. & Docto. in l. j. §. lex falcidia. ff. ad. l. falcid. & in. l. gallus. §. & quid si tantum, de libe. & posthu.

3 Secundò, quia tale statutũ de dote promissa se restringit ad dotem promissam per hominẽ: ergo nõ debet habere locũ in dote tacitè cõstituta à lege, vt clarè probat̃ ex dictis per Pau. de Cast. in. l. si mulier di-4 uertit in fi. ff. sol. matr. dum vult ꝙ statutũ disponens ꝙ mulier intelligat̃ omnia bona dedisse in dotẽ nulla dote cõstituta, locũ nõ habeat in ea quę trãsiuit ad secũda vota nulla facta mẽtione dotis, quia satis dicitur isto casu dos cõstituta, ex quo censet̃ dos cõstituta prioris matrimonij. & hoc est verũ (subdit ipse) nisi statutũ diceret nulla dote expressè cõstituta, quia tunc non sufficeret ipsa dotis cõstitutio tacita. &
5 sequẽdo Pau. de Cast. quęstionẽ præsentẽ decidit D. meus Rui. in cõs. 61, col. 5. vol. 3. Pro cuius cõfirmatione adducit not. per Bal. in l. j. circa fin. C.

6 fi.C.de inoff.doti. vbi in quæſtione ibi formata per eũ cõcludit, quòd vbi lex põderat factum hominis relinquẽtis, tunc ſupplementũ legitimæ,quod fit à lege,& nõ ab homine nõ venit ſub tali relicto,nec in illo locũ habet dicta diſpoſitio: Secus ſi factũ hominis non reſpiceret.&
7 ſubdit q̃ illud quod ſuppletur propriè nõ venit appellatione relicti,argu.l.j.ff.de ijs quæ in teſta.delen.&.l.j.§.& ſi,cũ ibi not.ff.de cola.bono.Et ideo cũ in terminis huius quęſtionis promiſsio expreſſa mulieris factũ hominis requirat,meritò ſequiť quòd diſpoſitio ſupradicti ſtatuti non traheť ad dotem tacitã conſtitutã à lege.quod & voluit idem Do.meus Rui.in cons.151.col.j.&.ij.vol.5. Quam concluſionem limitat
8 ipſe D.meus Rui.in citato cons.61.col.6 non procedere,vbi ſtatutum loqueretur de dote data vel promiſſa: quia tunc virtute alternatiuæ haberet locũ in prima parte de dote data. quia ipſa dotis cõſtitutio facta
9 à lege dicitur vera dos.Idem dixit ipſe Rui.in præfato cõs.151.vol.5.

Summarium.

1 DOS *data in primo matrimonio quod de facto non tenuit cenſetur etiam data in matrimonio reconualidato, & in ea locum habet ſtatutum de lucro dotis, & nu.3 quod declara ut nu.4.*

2 *Papa ſi diſpẽſat ſuper matrimonio inualido,cenſetur etiã diſpẽſaſſe ſuper dote.*

Quæſtio Septuageſima ſeptima.

1 QVid ſi matrimonium primũ,in quo dos fuit cõſtituta, de facto nõ tenuit,& mulier trãſiuit ad aliud matrimoniũ, & poſtea conualidetur nulla dote conſtituta, An dos data in primo matrimonio cenſeatur etiã data in matrimonio recõualidato,ita q̃ ſtatutum loquẽs de lucro dotis trahať ad hanc dotẽ? Tex.eſt in.l.ſi ſerua, in prin.ff.de iure dot.qui decidit quòd ſic.& ita ibi hoc not.Bar.dicens, nota quòd dos data in primo matrimonio inualido,tacitè intelligiť repetita ſi poſtea validetur per quẽ tex.dixit Bal.in auten.ex cõplexu.C.de inceſt.
2 nup.quòd ſi Papa diſpẽſat ſuper matrimonio inualido cẽſetur etiã facta diſpẽſatio ſuper dote.& in terminis lucri dotis per dictũ tex.in d.l.
3 ſi ſerua,ita voluit Bar.in diſputatione ſua mulier habẽs &c.col.6. vbi inquit,quòd ſi ex primo matrimonio nulli extãt liberi, quòd dos data primo cenſeť repetita in ſecũdo,adeò quòd maritus lucrabiť dotẽ con-
4 ceſſam à ſtatuto,etiã ſi primum matrimoniũ ſolũ de facto tenuit: Secus ſi extarẽt liberi ex primo matrimonio quia tunc non lucrabitur vltra quàm haberet vnus ex filijs primi matrimonij,qui minus haberet.Idẽ tenuit Paul.de Caſt.in cõs.285.col.2.in fi.& D.meus Rui.in cõs.224.col.3.vol.j.quod tene menti,quia hodiernis temporibus ſæpiſsimè videmus

demus quòd contrahuntur matrimonia inualida cum dotibus inter affines,quæ exinde ex dispensatione apostolica conualidantur.

Summarium.

1 MVLIER *quæ primo uiro tradidit minorem dotem quàm secundo, cēsetur dedisse tertio uiro dotem secundi matrimonij, & non primi.*
2 *Vltimus status attendendus est.*
3 *Relatio ad proxima regulariter est facienda.*
4 *Si consuetudo salarij præstandi assessori si non est certa sed uaria, si simpliciter conducatur, intelligitur in dubio conductus cum salario prædecessoris, qui immediatè eum præcessit.*
5 *Princeps si concedat officium uni, & in litteris officij dicat, secundum salarium consuetum, si salarium officij retroactis temporibus fuit uarium, intelligitur (secundum communem opinionem) prout habuit prædecessor.*

Quæstio Septuagesima octaua.

1 OCcurrit & aliud. Quid quādo primo viro fuit tradita minor dos, secundo verò maior, sed tertio nulla facta fuit constitutio dotis, An censeatur constituta & repetita tertio marito dos primi matrimonij, an verò secundi? Paul. de Cast. in l. in insulam. §. fin. vers. sed quid si. ff. sol. matr. videtur decidere hanc quæstionē dicens, q; si inter primū matrimonium & reconciliationē eiusdem interuenit aliud matrimoniū cum traditione dotis, quòd mulier censetur dotem datam secundo viro, dedisse in tertio reconciliato, aliàs cēsetur primam dotem non exactam in hoc tertio repetisse, arg. l. dotem. ff. de iur. dot. Idem sentit ipse Paul. in. l. pen. §. si vxor. ff. sol. matr. & istam partem sequitur Paris. in cons. 34. vol. 3. vbi refert Bald. nouel. asserētem hoc idem in facto habuisse, & ita tenuisse per tex. in dicto. §. si vxor, & arg. l. mella. §. j. ff. de alimen. & ciba. lega. qui eam comprobat, per not. in. c. in consultatio-
2 nibus, de iur. patro. vbi vltimum statum attendere debemus. & etiam,
3 quia relatio ad proxima regulariter est fienda. l. si idem cum eodem. ff. de iurisdict. omn. iudi. Hoc etiam voluit Do. meus Ruin. in cons. 137. col. 3. vol. 4. Quæ opinio confirmatur ex dictis per Ias. in. l. diem functo, col. 4. vers. si autem consuetudo. ff. de offi. assesso. vbi inquit, quòd
4 si consuetudo salarij præstandi assessori non est certa sed varia, quia aliquando vni assessori datum est plus, aliquando minus, tunc si assessor simpliciter conducatur, intelligitur in dubio quòd assessor debet habere salarium quod habuit prædecessor suus, qui immediatè præcessit, ex eo quod singulariter decidit Bald. in. l. binos, circa fin. C. de
5 aduo. diuers. iudi. vbi quærit, quid si Princeps concedat officium vni

& in literis officij dicat secundum salarium cōsuetum: si salarium officij fuit varium retroactis tēporibus, dicit Bal. q illa verba, secundū salarium cōsuetum, intelliguntur in dubio, sicut habuit prędecessor suus, per dictam. l. mella. §. j. de alim. & cib. lega. vbi si testator reliquit titio alimenta quæ ei testator in vita præstabat, debet attēdi prout testator tempore mortis erat solitus præstare, adeò q si testator in vita vario modo præstitit, attēditur vltima præstatio alimentorum. & Bal. sententiam sequuntur Moder. Vercellen. in d. l. diem functo, nu. 97. vbi asserunt hanc esse cōmunem opinionem. Et ideo ex his remanet firma conclusio, q tertius maritus lucrabit partē dotis, de qua loquitur statutū, quæ tradita fuerat secundo viro, vt etiā voluit Paris. in citato cōs. 34. in. j. col. licet in casu suo, propter rationes ibi expressas, teneat cōtrariū.

Summarium.

1 *STATVTO cauetur quòd mulier nupta nulla dote constituta censeatur omnia bona dedisse in dotem: Alio quoque disponitur quòd maritus lucretur dimidiam dotis uxoris præmortuæ; an maritus lucretur dimidiam omnium bonorum, an uerò dimidiam dotis datæ primo uiro.*

2 *Tacitum habetur pro expresso.*

3 *Prouisio generalis statuti non debet referri ad casum in quo erat specialiter prouisum per ius commune.*

Quæstio Septuagesima nona.

STatuto cauetur quòd si mulier nubat nulla dote constituta censeatur omnia bona sua dedisse in dotem, & alio disponitur quòd maritus lucretur dimidiam dotis vxoris præmortuæ. Pone modo q mulier, quæ secundo viro nupta fuit nullam ei dotem cōstituit, sed de dote data primo viro apparet publico instrumento, quam dotis partē lucrabitur maritus. An dimidiam omnium bonorum de quibus in primo 1 statuto, an verò dimidiam dotis datæ primo viro? Paul. de Cast. in. l. si mulier diuertit, col. fin. ff. solu. matr. dicit se consuluisse, quòd stāte dicto statuto non censetur mulier omnia bona dedisse in dotem, sed tantum dedisse quæ dederat primo viro, eo quia non potest dici nulla dos constituta, cum per legis dispositionem fingatur eādem dotem datam primo viro etiam dedisse in sequenti matrimonio. Non enim dicit statutum nulla dote expresse constituta, quia tunc militaret virtus statuti quòd cēseatur omnia bona dedisse in dotem: sed lex municipalis dicit constituta: quod potest intelligi expresse vel tacitè, verè vel fictè. & subdit quòd ita fuit iudicatum, licet quidam consuluerint contrarium, & verè ita consuluit Paul, vt est videre in cons. suo. 284. secundū

antiquam

antiquam impreſsionem, nunc in noua eſt in conſ. 60. volu. 2. vbi in. 2. dubio concludit, quòd ſtātibus ipſis ſtatutis maritus lucrabitur dimidiam dotis primo viro conſtitutæ, & non dimidiam omnium bonorū: quia non videtur verum quòd cenſeantur omnia bona fuiſſe data in dotem virtute talis ſtatuti, motus etiam hac ratione, quia id ipſum ſtatutum loquitur eo caſu quo nullo modo dos fuit conſtituta. quæ verba, cum ſint multum, generalia debent intelligi generaliter, videlicet quòd per nullum modum fuerit conſtituta, ſcilicet expreſsè vel tacitè.
2 Nam tacitum habetur pro expreſſo. l. item quia. ff. de pact. Item, q̄ non ſit conſtituta nec per hominem, nec per legem: quia diſpoſitio legis repræſentat factum. l. ſi pecuniam. §. j. vers. planè. ff. de cond. ob cau. Itē
3 quia generalis prouiſio huius ſtatuti nō debet referri ad caſum, in quo erat ſpecialiter prouiſum per ius cōmune. l. ſanctio legum. ff. de pœn. Vndè ſatis eſt quòd dictum ſtatutum ſuppleat ius cōmune in duobus caſibus in quibus deficiebat, ſcilicet quando mulier nubens nulla certa dote conſtituta nullum aliud matrimonium per prius contraxerit, vel quando contraxerat, ſed in illo nullam dotem habuit: quibus in caſibus de iure communi non erat prouiſum de dote, etſi mulier haberet multa bona, quia illa non cenſebatur dediſſe in dotem, vt per Barto. in ſua diſputa. mulier habens &c. & Paul. de Caſt. ſequitur D. meus Rui. in conſ. 223. col. 2. vol. j. & in cōs. ſequen. col. 2. ac in conſ. 61. col. 4. vol. 3. & ita teneas in iudicando.

Summarium.

1 STATVTVM *de lucro dotis locum habet in dote exacta per uxorem, de qua non apparet niſi per confeßionem primi uiri factam in teſtamento, ſed contra nu. 4. & 9.*

2 *Dos data primo uiro cenſetur data ſecundo, ita quòd in ea locum habet ſtatutum de lucro dotis.*

3 *Confeßio dotis facta per uirum in eius ultima uoluntate probat, ſed contra ſecundum communem nu. 5. 6. & 8.*

7 *Teſtator ſi quid reliquit pro male ablato, niſi aliter probetur quòd fuerit male ablatum, iudicatur de ipſo relicto, ut de purè legato.*

10 *Teſtator ſi legat dotes uxori ſuæ, quas aſſerit eſſe quantitatis librarum quattuorcentum, per ipſam confeßionem non probatur cauſam eſſe ueram: ſed diſpoſitio ipſa operatur ut iure legati quantitas ea peti poßit.*

11 *L. dotem. ff. de iur. dot. non debet extendi ad caſus ibi non expreſſos.*

Quæſtio Octuageſima.

QVid ſi vxor non dedit dotem ſecundo viro, ſed tātum ex teſtamento primi

to primi mariti apparet quòd eidem absenti reliquerit ducentum aureos, quos dixit esse dotem uxoris: an censeatur ipsos aureos per eam exactos ab hæredibus primi viri dedisse in dotem secundo, ita q; per mortem ipsius vxoris sine liberis vir valeat consequi dimidiam partē dotis, beneficio legis municipalis ita disponentis? Prima quidem facie videretur dicendum, quòd maritus virtute talis statuti deberet consequi per mortem vxoris dimidiam partem dictorum ducentum aureorum: quia, vt dicunt Paul. de Cast. in cons. 283. col. fin. & Socy. in cons. 80. col. fin. vol. 4. & alij de quibus supra in q. 75. ista est recepta docto-

2 rum sentētia, quòd dos data primo viro censetur data secundo, in tantum q; secundus vir lucratur dotem, quæ data reperitur primo viro.

3 Sed in terminis de quibus agitur constat de dote tradita primo viro per confessionē ipsius primi viri factam in eius vltima voluntate quę probat, vt not. Petr. & Cyn. in. l. generaliter, in. 8. q. C. de non numera. pecu. ergo &c.

4 Sed, præmissis non obstantibus, contraria sententia de iure verior videtur. Quæ probatur ex alia communi Theorica Doct. quæ habet, quòd quando non apparet mulierem dedisse primo viro dotem, non præsumitur q; mulier dederit bona sua in dotem secundo viro, per. l. fin. C. de repud. & Bar. in disputa. incip. mulier & supra. q. 71. Ergo sequitur, q; si non præsumitur vxorē dedisse bona secundo viro, q; maritus minime consequi valeat beneficiū lucri dotis dispositū à statuto.

Non obstat quòd de dote constet per cōfessionem primi mariti fa-

5 ctam in eius testamento, quæ probat: quia respondetur q; licet Petr. & Cyn. vbi supra senserint, q; confessio facta in vltima voluntate inducat probationem: tamen contrarium tenuit Iaco. de Beluis. in corpore de iure iur. à morien. præst. Pro quo secundum Bar. in. l. cum quis decedens. §. codicillis, de leg. 3. videtur esse casus in dicta auten. & in dicto. §. codicillis, vbi confessio talis non inducit probationem nisi fuerit iurata. Vlterius secundum Bar. si vera esset ipsa opinio Petr. & Cyn. sequeretur q; posset testator priuare filium legitima, confitēdo se alij debere; si ad probationem sufficeret. & sic aperiretur via malitijs. quod

6 vtiq; fieri non debet. c. sedes, in prin. de rescrip. Præterea si talis sententia admitteretur, omnes leges loquentes q; ex illa confessione inducatur fideicommissum, malè dicerent; cum demum inducatur id ipsum fideicommissum quando de debito non apparet. Sed attenta opinione Petr. & Cy. semper de debito cōstaret: ergo non induceretur fideicommissum, q; ab omni iure alienum est, vt est tex. in. l. lucius. §. quisquis, el. 2. de lega. 2. l. lucius. §. j. de lega. 3. l. Aurelius. §. fin. ff. de liber. lega. Idem etiam fatetur Alex. in cons. 153. col. fi. vol. 2. vbi attestatur hanc

esse communem opinionem. Quam etiam magis communem dixit Aret. in cons. 64. col. pe. & ab illa non esse recedendum. Cui sententiæ pariter adhæret, Corn. in cons. 145. col. 3. volu. j. Socy. cons. 294. col. j. Barb. cons. 54. col. 2. vol. 2. Beltr. in cons. 211. col. j. vol. 2.

Pro cuius confirmatione faciunt not. per Barto. in l. j. in. 7. col. vers. tertiò quæro. C. de sacr. sanct. eccle. vbi in fine illius quæstionis voluit,

7 ꝙ quando testator reliquit quid alicui pro male ablato, nisi aliter probetur ꝙ fuerit ablatũ, iudicatur de eo, vt de puro legato. Quod & voluit idem Bart. in. l. qui vxori. ff. de aur. & arg. leg. vbi inquit, quòd de ipso poterit deduci falcidia, si ipsa imminebat. Hoc idem tenuit Bald. in repet. d. l. j. col. pen. in vers. super nona quæstione.

8 Et in specie in dote, quòd talis confessio facta per maritum in testamento non probet dotem datam, voluit Bar. in dicta. l. qui vxori, & in l. lucius. §. maritus ad Trebel. Bal. in cons. 467. vol. 3. repetito in con. 381. in. 5. par. & in cons. 14. circa fi. vol. 2. Paul. de Cast. in cons. 129. secundum antiquam impressionem. Alex. in cons. 45. col. 2. vol. j. Socy. in citato cons. 294. col. 2. in prin.

9 Sed propius accedendo ad terminos huius quæstionis de lucro dotis, ita decidit Alex. in cons. 122. col. 2. volu. 7. vbi expressè dicit, quòd iure non cauetur ꝙ ea quæ legauit primus vir suæ vxori, si ipsa transeat ad secunda vota, quòd censeatur promisisse in dotem, cum cõmu-

10 nis sit opinio, quòd, vbi simpliciter in testamẽto vir dicit se legare dotes mulieri, quas asserit esse quãtitatis quattuorcentum librarum, non probetur per dictam cõfessionem causam illam esse veram, sed solum operatur illa dispositio vt iure legati quantitas ipsa peti possit. & ideo quòd statutum de lucro dotis, quod est cõtra ius commune non potest extendi ad casum præsentis quæstionis, cum in dubio huiusmodi statutum restringendum veniat vt minus lædatur dispositio iuris cõmu-

11 nis quàm sit possibile. l. 2. C. de noxal. c. cũ dilectus. de consue. Itẽ quia l. dotẽ. ff. de iur. dot. quæ loquitur quando dos fuit data primo viro, & quæ exorbitat à regula iuris cõmunis, vt est glo. in. l. mulier. ff. de iure dot. non debet extendi ad alios casus ibi non expressos. l. de vero. §. si viro. ff. solu. matr. & sic ad casum in quo non apparet de dote data.

Summarium.

1 MVLIER *per transitum ad secunda uota censetur dedisse in dotem secundo uiro nomen debitoris hæredum primi uiri; ita quòd in eo habebit locum statutum de lucro dotis. sed contra nu. 10.*

2 *Mulier, quæ transit ad secunda uota, in dubio uidetur se nupsisse cum dote data primo uiro, quod declara ut nu. 11. & 12.*

Mulier

3 *Mulier sicut quādo dat expreßè nomen debitoris in dotem transfert in maritū ipso iure, & sine ceßione actionem personalem cōtra hæredes uiri:* Ita etiam *quando non dat expreßè ipsum nomen debitoris in dotem, sed tacitè.*

4 *Nomina debitorum mulieris non cēsentur data in dotem, nisi interueniat ceßio actionum: quia ipsa nomina non traduntur, sed cæduntur.*

5 *Mulier si dedit marito mādatum ad agendū contra hæredes primi uiri, & exigendum quascunq; quantitates pecuniæ, & res sibi debitas; per hoc non dicitur ceßisse actiones, sed mandasse.*

6 *Aliud est mandare, & aliud est cædere.*

7 *Marito si promisit uxor dotem florenorum trecentum ei promissam per fratres, eidem uiro non competit actio aduersus fratres debitores mulieris, cum non fuerit ei cessa actio.*

8 *Actio regulariter non transfertur de uno in alium sine ceßione.*

9 *Ceßio ita se habet circa incorporalia, sicut traditio in corporalibus.*

13 *Declaratio ad.l.ij.C.de actio.& obliga.*

Quæstio Octuagesima prima.

1 DVbitatur, An mulier per trāsitum ad secunda vota censeatur dedisse in dotem secundo viro nomen debitoris hęredū primi viri, ita quòd eueniente ipsius mulieris morte possit idem vir agere contra dictos hæredes & consequi lucrum dotis consistentis in eo nomine de-
2 bitoris: & videtur dicendum quòd sic, quia mulier quæ transit ad secunda vota in dubio videtur se nupsisse cum dote data primo viro, licet aliter non appareat de alia promissione.l.pe.§.si vxor, vbi not.ff. solu.matr.l.diuus.ff.de iure dot.Bar.in disputat.incip.mulier.

Secundò, quòd dictum nomen debitoris censeatur in dotem datum, voluit D.meus Rui.in cons.53.col.pen.& fin.vol.2.vbi dicit, ꝙ sicut
3 mulier quādo dat expressè in dotē nomen debitoris, in maritū transfertur ipso iure, & sine cessione actio personalis contra hæredes primi mariti.l.2.C.de actio.& oblig.ita etiam quando non constat quòd dictum nomen debitoris sit datum secundo marito in dotem: quia tacitè intelligitur datum, ex quo dos nō erat adhuc exacta, vt præsupponere videtur Paul.de Cast.in.l.in insulam.§.fin.ff.solu.matri. dum respondet ad.l.plerique.ff.de ritu nuptia.& in maritum fuit actio personalis translata quemadmodum in casu præcedenti.

Verum his non obstantibus in cōtrarium emicat veritas: quod probatur primo ex not.per Bal.in.c.j.§.fin.an mari.succe.vxo. vbi tradit,
4 quòd nomina debitorum mulieris non videntur data in dotem nisi interueniat cessio actionum: quia ipsa nomina non traduntur, sed cęduntur, vt not.in.l.fin.in prin.de dona.& in dicta.l.2.C.de actio.& oblig.

& Bald. sequitur Alex. in cons. 122. col. 2. vol. 7. vbi plus dicit, quod etiam
5 si mulier dedisset mandatum secundo viro ad agendũ contra heredes primi viri, & exigendum quascunque quãtitates pecuniæ, & res sibi debitas quacunque ratione vel causa, quòd per hoc non dicitur cessisse
6 actiones sed mandasse, & aliud est mãdare, & aliud cædere, vt not. glo. & Doct. in l. j. C. de actio. & obliga. Bal. etiã sequitur Cur. iun. in auten. præterea, nu. 13. in fi. C. vn. vir & vxor. Idem tenuit Corn. in cons. 127.
7 col. 2. vers. & insuper, vol. 4. vbi dicit, quod si marito promisit vxor dotẽ florenorum trecentum ei promissam per fratres, quòd eidem viro non competit actio aduersus fratres debitores mulieris, cum non appareat
8 quòd eidem fuerit cessa actio per vxorem, quæ regulariter de vno in alium sine cessione non transfertur. l. possessio. §. & si possessio. ff. de acqui. posses. prout enim non transit dominium sine traditione posses-
9 sionis. l. traditionibus. C. de pact. ita nec actio sine cessione, cum ita se habeat cessio circa incorporalia, prout traditio circa corporalia, vt not. glo. in l. fin. C. quan. fisc. vel priua. Bar. in l. non quocunque. §. caium, de
10 lega. j. & ita in facto in terminis huius quæstionis (quòd non intelligatur datum secundo marito in dotem nomen debitoris primi viri) dicit se obtinuisse Bal. nouel. in tract. dot. in 6. par. specia. 71. quem sequitur Cur. Sen. in cons. 78. in addit. ipsius consilij.

11 Non obstant quæ pro altera parte adducta fuerunt, & in primis, quod mulier transeundo ad secũda vota censetur se nupsisse cum dote data primo viro, & sic quòd censeatur dedisse in dotem nomen debitoris: quia respondetur secundum Bal. nouel. vbi supra, quòd licet vera sit illa conclusio quòd videatur mulier in dubio se nupsisse cum eadẽ dote: tamen talis tacitus actus non debet magis operari quàm expressus, argu. l. qui ad certum. ff. loca. quia etiam si expressè se nupsisset cum eadem dote, ex tali promissione eiusdem dotis non insurgit quòd videatur mulierem dedisse in dotem nomen debitoris, scilicet primi viri siue eius hæredum, sed ipsa videtur promisisse soluere dotẽ, nec tunc liberaretur cædendo actionem contra illos hæredes, quia aliud pro alio inuito creditore solui non potest. l. 2. §. appellata. ff. si cer. peta.

12 Præterea secundũ eum, dato sine præiudicio veritatis, quòd nubendo secundo viro non aliter facta mentione dotis, intelligatur tacitè in dubio dedisse nomen debitoris scilicet primi viri in dotem: tamen talis tacitus actus non debet aliam operari specialitatem, quòd censeatur cessa actio iuris ministerio, per ea quæ habentur in l. j. C. de dot. promis. & in l. cum post. §. gener. ff. de iure dot.

Non obstat secundo autoritas D. mei Ruin. in citato cons. 53. quia contra eum tenent Alex. Bal. nouel. & Cur. Sen. nec videtur verũ quod

in secundum

in secundum maritum intelligatur translata actio personalis cõtra hæredes primi viri, sicut quãdo expressè datum esset nomen debitoris in dotem, per l. 2. C. de actio. & oblig. quia secundũ Bal. nouel. in loco su=
13 pra citato, dispositio illius legis procedit & locum habet quando assignatio nominis debitoris facta fuisset expressè: secus si resultaret per modum tacitum, vt in casu huius quæstionis. & ideo ex his concluditur, ꝙ cum ipsum nomen debitoris hæredũ primi viri non fuerit datũ in dotem secundo viro, sed pecunia exigenda; ꝙ idem vir non poterit agere contra dictos debitores, & per consequens non lucrabitur dotem ex vi statuti consistentem in nomine ipsorum debitorum.

Summarium.

1 STATVTVM *de lucro dotis per mortem uxoris sine liberis locũ habet, siue uxor decesserit ab intestato, siue cum testamento; & nu. 10.*
2 *Quarta quæ debetur ex dispositione auten. præterea. C. unde uir & uxor, marito inopi præmoriente uxore locuplete, locum habet (secundum communem) tam condito testamento, quàm ab intestato.*
3 *Lucrum dotis datur à lege municipali uiro propter onera matrimonij.*
4 *Statuto si caueatur quòd uxore præmoriente cum liberis ipsi lucrentur dotem, uel eam habeant, mater non poterit in præiudicium filiorum testari de dote.*
5 *Statuto Vercellarum etsi disponatur quòd uxore præmoriente sine liberis dimidiam dotis habeãt eius agnati, alia uero cedat lucro mariti: tamen uxor nõ poterit instituere maritum in omnibus suis bonis in præiudicium agnatorum.*
6 *Ius mihi quæsitũ ex dispositione statuti uel legis, non potest per te mihi auferri.*
7 *Statutorum natura est ligare subditos ad ipsorum obseruantiam.*
8 *Dos quando retinetur ex pacto uel conuentione de lucrando, etiam extantibus liberis, de ea mulier non potest testari.*
9 *Statutum de lucro dotis tanquam exorbitans & contra ius commune strictè debet intelligi, cum auferat uxori liberam testandi facultatem.*
11 *Maritus in lucro dotis non potest per uxorem grauari.*
12 *Quarta ubi uni debetur siue ex dispositione legis, aut statuti, uel consuetudinis non potest ab eo auferri.*
13 *Lucrum dotis non dicitur esse de hæreditate mulieris, sed tanquã æs alienum.*

Quæstio Octuagesima secunda.

1 QVæritur, An statutum quòd vir lucretur dotem vxore præmoriente sine liberis, locum habeat siue vxor decesserit ab intestato siue cum testamento, in quo alium præterquam maritum instituerit. Et quia in hoc non reperio doctores discordantes, Ideò concludenter loquendo teneas quòd sic. Primò per tex. in auten. præterea. C.

2 vnde vir & vxor, iunctis ibi not. per Scriben. vbi illa quarta quæ debetur ex dispositione illius auten. marito inopi præmoriente vxore locuplete, locum habet tam condito testamento quàm ab intestato, & sic contra voluntatem ipsius vxoris, & istam esse communem opinionem testantur Corn. in cons. 4. col. 2. & 3. volu. 4. & Socy. in cons. 121. col. 4. in prin. vol. 4. Ergo similiter lucrum dotis, quod ex dispositione huiusmodi statuti defertur marito, debet habere locum siue ab intestato decesserit ipsa vxor, siue cum testamento. Quod & suadetur ratio-

3 ne: Nam tale lucrum, vt diximus supra q. 4. datur à lege viro propter onera matrimonij. quæ ratio ita militat quando vxor decedit cum testamento quàm etiam quando ab intestato: ergo eadem debet esse iuris dispositio, arg. l. illud. ff. ad. l. aquil.

4 Secundò facit quod not. Paul. de Cast. in. l. si cum dotem, in fi. ff. solu. matri. vbi dicit, quòd stante statuto quòd vxore præmoriente cum liberis ipsi lucrentur dotem, vel eam habeant, quòd eo casu in præiudicium liberorum non poterit testari. Vtiq; igitur dicẽdum est idem in terminis huius statuti in quo disponitur q̃ maritus lucretur dotem; & per hanc decisionem Paul. dixerunt Moder. Vercellen in. l. fi. nu. 99. C.

5 de pact. quòd stante statuto Vercellarum q̃ vxore præmoriẽte sine liberis dimidiam dotis habeãt agnati eiusdem mulieris, alia verò cædat lucro mariti: q̃ vxor nõ poterit instituere eius virum in omnibus suis bonis in præiudicium agnatorum, quibus per statutum prouisum erat:

6 quia ius mihi quæsitum ex dispositione statuti vel legis nõ potest per te mihi auferri. l. si constante, cum ibi not. per Bal. C. de dona. an. nup.

7 Tradit Aret. in cons. 78. col. pen. & quia de natura statutorum est ligare subditos ad ipsorum obseruãtiam. c. vt animarum, de constit. lib. 6. cum alijs de quibus per Alex. in cons. 101. vol. 3. dicentes ipsi Moder. idem esse si ex pacto vel ex conuentione speciali dos vel eius dimidia alteri in certis casibus esset promissa aut debita, quia simili casu non posset mulier de ipsa dote vel eius parte testari, per nota. per Baldum in. l. pro hæreditarijs, col. 3. vers. & ad euidentiam. C. de hæredi. actio.

8 vbi quando dos retinetur ex pacto de lucrãdo, etiam extãtibus liberis, mulier nõ põt de dote testari, quia ex vi cõtractus est ad aliũ applicata arg. l. cũ maritus. §. fi. ff. de pact. dota. l. si antè. C. de don. an. nup. & ex his q̃ tradit Acquẽ. in d. l. post dotẽ, col. 5. vers. sed cogitabã ff. sol. mat.

Tertiò probatur ista conclusio ex nota. per Paris. in cons. 14. col. 2.

9 vol. 3. & in cons. 127. col. 3. in prin. vol. j. dum dicit q̃ tale statutum de lucro dotis tanquam exorbitans. & contra ius commune strictè debet intelligi, cum auferat vxori liberam facultatem disponendi de bonis suis. Idem voluit Socy. in cons. 127. col. 3. vol. j.

Quartò

10 Quartò expreſsius in terminis huius quæſtionis hoc voluit Paul.de Caſt.in.l.ſi cum dotem,in pe.col.in fi.ff.ſolu.matr.& in cons.82.vol.j. Cuma. in cons.45.col.2. Fulgos.cons.203.col.2.Deci.cons.386.col.3. Ias.in cons.127.col.2.&.3.vol.j.D.meus Rui.in cōs.8.col.j.vol.2.vbi

11 inquit,ꝙ maritus dicto lucro priuari non poteſt nec in eo grauari ſecundum Bal.in d.l.pro hęreditarijs,& in.l.quod ſcitis.C.de bon.quæ lib. quia non venit maritus ad hoc lucrum ex iudicio vxoris expreſſo vel tacito,ſed ex prouiſione ſtatuti, & contra voluntatem vxoris,& ſic ea inuita : Ideo non poteſt in illo per vxorem grauamen imponi.l.ſed ſi ſic.§.j.de lega.3.l.fin.in prin.ff.ad.l.falcid.declarat notāter Bar.in.l. cum filio , in.j.& ſeq.oppoſit.de leg.j. Quæ opinio etiam cōprobatur:

12 Nā vbi aliqua quarta alicui debetur ex diſpoſitione legis, ſtatuti , aut conſuetudinis nō poteſt ipſa ab eo prohiberi: quia debetur ratione iuriſdictionis cui ſubeſt defunctus.Vnde non poteſt diſponere contra ſtatutum,legem, vel conſuetudinē.c.requiſiſti, de teſta.l.nemo poteſt,de lega.j.c.officij.c.raynutius,eo.tit.de teſta.per quem tex.tradit. Bald. in.l.filium quem habentem , in.9.q.C.famil.herciſc.teſtatorem nullo modo poſſe prohibere quartam alicui debitam ex diſpoſitione ſtatuti vel conſuetudinis.

Poſtremò facit , quia vt dicitur infra q.90.poſt Alex.in.l.cū vir.ff.

13 ad.l.falcid.huiuſmodi lucrum nō dicitur eſſe de hæreditate mulieris, ſed tanquam æs alienum,de quo quis teſtari non poteſt.

Vltimò,ſi verum eſſet ꝙ mulier poſſet de lucro dotis teſtari , inepta redderet̃ dubitatio ſcribētiū de qua per Soc.in cōs.114.vol.j.& Paris. in cons.127.col.2.vol.j.dū quęrunt,an maritus, qui præſtitit cōſenſum vxori diſponēdi de dote ꝑ cuius cōſenſum cenſet̃ renūtiaſſe lucro dotis,poſsit reuocare talē cōſenſum , quia ſi potuiſſet ſine eius velle teſtari,ad quid opus fuiſſet quærere,nūquid ab eo poſsit reuocari cōſenſus præſtitus : certè eſſet extra propoſitū.Igit̃ teneas ꝙ de lucro dotis, de quo in huiuſmodi ſtatuto, vxor teſtari nō poſsit in præiudiciū mariti.

Summarium.

1 STATVTVM *ciuitatis de lucro dotis locum non habet in dotibus datis per Principem eius filiabus matrimonio copulatis in ipſa ciuitate.Quod limita ut nume.13.*

2 *Par in parem , uel ſuperiorem non habet imperium,*

3 *Princeps ſolutus eſt legibus ab alio conditis.*

4 *Subditi non poſſunt facere legem in præiudicium ſuperioris , qui eorum non tantum eſt creditor ſed & dominus.*

5 *Statuta inferiorum non limitant iuriſdictionem ſuperioris.*

6 *Superior secundum communem non potest ligari à suo inferiore, minusquam incidere in statutum sui inferioris.*

7 *Iudex maior testificans falsum coram minore non potest ab eo puniri, quando ille maior haberet iurisdictionem in minorem.*

8 *Consuetudo populi uires suas non trahit ut liget superiorem, dato quòd consensus Principis interuenisset ad inducendam ipsam consuetudinem.*

9 *Consuetudo permittens cõsanguineo uenditoris retrahere rem ab emptore, locum non habet in Rege emente.*

10 *Statutum Ferrariæ excludens fœminas propter masculos locum non habet in hæreditatibus Illustrißimorum Ducum Ferrariæ, et si bona sita essent in territorio Ferrariensi.*

11 *Quod amplia etiam si ipsi Illustrißimi essent ciues Ferrariæ.*

12 *Statuta inferiorum excludentia fœminas propter masculos non habent locum in filiabus & sororibus dominorum, & principum.*

14 *Imperator licet sit supra statuta locorum: tamen si Imperatori aliquid relictũ est locum habet ius municipale, si testamentum sumit robur à lege municipali, & ex eo is uult iuuari.*

Quæstio Octuagesima tertia.

1 STatutum conditum à ciuitate & disponens de lucro dotis, An locũ habeat in dotibus datis per Principem eius filiabus, vel sororibus matrimonio copulatis, ipsa ciuitate? & teneas partem negatiuã. Primò
2 per tex. in l. nam & magistratus. ff. de arbitr. vbi par in parẽ, vel superiorem non habet Imperium. & per tex. in l. Princeps, iuncta glo. ff. de
3 legi. vbi Princeps solutus est legibus ab alio conditis. Quod & tradũt
4 Bal. & Alex. in l. debitorum. C. de pact. vbi dicunt, quòd subditi non possunt facere legem in præiudicium superioris, qui eorum non tãtum est creditor sed & dominus: Sed in eorum præiudicium sic.

Secundò cõfirmatur hæc opinio ex dictis per Bal. in autẽ. sed nouo iure, col. j. C. de ser. fugit. quẽ sequitur Bru. in cons. 20. col. 2. vbi inquit,
5 quòd statuta inferiorum non limitant iurisdictionem superioris, arg. l. 2. C. de sportul. & l. 2. C. de constitu. pecu. quia non possunt imponere legem superiori, arg. c. venientes, de iure iuran.

Tertiò cõprobatur ista sentẽtia per cõmunem Doct. opinionẽ in. c. j.
6 de raptori. vbi volunt, ꝙ superior nõ potest ligari à suo inferiore, minusq; ꝙ posit incidere in ipsius inferioris statutũ, cũ inferior regulariter nõ iudicet superiorẽ, per. c. cũ inferior, de maiori. & obed. Item licet statutũ habeat vim canonis: tamẽ est lex inferioris, qui sicut nõ potest oretenus superiorẽ suũ ligare, ita nec per legẽ suã. Pro quo facit quod voluit Abb. in c. dilecto, col. fi. vers. an autẽ, de testi, quem refert & sequitur

7 quitur Fely. in dicto. c. cum inferior, col. j. vbi dicit, quòd maior iudex testificans falsum coram minore non potest ab eo puniri, quando ille maior haberet iurisdictionem in minorem.

Quartò fortificatur ista conclusio ex ijs quæ scribit Roch. de Cur. in repet. c. si in. 9. q. principa. post glo. ibi, de consuetu. vbi consuetudo 8 populi vires suas nõ trahit vt liget superiorem, etiam quòd Principis consensus interuenisset ad inducendam talem consuetudinem: quia superior non ligatur consuetudine inferioris, quod dictum sequitur Tiraquel. in loco proximè allegato.

Quintò facit quod voluit Tiraq. in tracta. de retrac. car. 295. nu. 38. 9 vbi inquit, quòd consuetudo, quæ permittit consanguineo venditoris retrahere rem ab emptore, non habet locum in Rege emente, qui non ligatur statutis aut consuetudinibus subditorum.

Vltimò corroborat͂ hæc pars ex ijs quæ tradit Card. Floren. in con. 2. quem sequitur Fely. in. c. j. col. j. vers. quarta declaratio, de cõstitut. & 10 Brun. in citato cons. 20. col. 2. vbi cõsuluit ꝙ statutũ ciuitatis Ferrariæ sub rubri. de succesio. ab intesta. excludẽs fœminas propter masculos non habet locũ in hæreditatibus Illustrissimorũ Ducum Ferrariæ, & si bona sita essent in territorio Ferrariẽsi: quia statuta inferiorũ non ligãt 11 superiorem. l. 3. in prin. ff. de aliena. iudi. mutan. cau. fac. Quod ampliat͂ etiam secũdum eũ procedere dato ꝙ ipsi Illustrissimi Principes essent ciues eiusdẽ ciuitatis, quia nõ eo minus sunt superiores, & dignitas eorum quo ad omnia facit eos superiores. & cum eo concordat Brun. in tracta. exclus. fœmi. in. 6. articu. principa. in. j. memb. q. 7. vbi decidit, 12 quòd statuta excludentia fœminas propter masculos non habent locũ in filiabus, & sororibus dominorum, & Principum: quia ipse non excludentur à succesione bonorum ipsorum Principum, quæ sita sunt in territoria statuentium, & in quibus poterant de iure communi succedere: quia potestas inferiorum non extẽditur ad superiores, prout etiã tradit D. meus Ruin. in cons. 83. col. fin. vol. 5. & ideo ex ijs rationibus & autoritatibus concludendum fore puto, quòd statutum de lucro dotis non liget Principem, vt mortuis filiabus vel sororibus sine liberis, non posit repetere dotes datas, vel retinere promissas.

13 Quod tamen intelligendũ arbitramur, nisi ipse Princeps vti vellet beneficio istius statuti, & ex eo cõsequi cõmodum: quia tunc ligaretur dicto statuto. ita dixit Bal. in. l. & in legatis. C. ad. l. falcid. vbi voluit, 14 ꝙ licet Imperator sit supra statuta locorum: tamen si Imperatori aliquid est relictum, habet locum ius municipale, si testamentum sumit robur à lege municipali, & ex eo vult posse iuuari. & Bald. sequitur Brun. in dicto tract. exclus. fœmi. in loco de quo supra.

Summarium.

1 STATVTVM de lucro dotis locum non habet in Principe, & sic in eius conditore.

2 Persona loquentis non includitur in generali sermone.

3 Rex si statuit quòd homicidæ omnes sint in banno, tale statutum locum non habebit in ipso Rege homicida.

4 Episcopus excõmunicans furtum faciẽtes, si furtum ipse cõmittit, talis excommunicatio eum non afficit: quia quis non potest sibi præcipere, uel uetare.

5 Sententia hominis sicut locum non habet in proferente; ita nec sententia statuti in promulgante.

6 Statutum si fecit ciuitas quòd nulla persona uel uniuersitas poßit uendere furmentum forensibus sub certa pœna; si ipsa ciuitas uendit, secundum cõmunem, non habet locum pœna statuti.

7 Venditio facta per dominũ, nõ seruata forma cõstitutionis per eũ editæ, ualet.

8 Episcopus, qui fecit synodalem constitutionem quòd clerici ludentes ad aleam sint excommunicati, non efficitur excommunicatus eo inuito si ludit cum clerico, secus si uult.

9 Leges inferiorum etsi in Imperatore locum non habeant: tamen fallit si Imperator ipsis uti uelit.

Quæstio Octuagesima quarta.

1 AN statutum Principis de lucro dotis locum habeat in ipso Principe, & sic in eius conditore. Videtur dicẽdum quòd non, quia in 2 generali sermone non includitur persona loquẽtis. l. j. vbi not. ff. de serui. l. inquisitio, & ibi per Cyn. C. de solutio.

Secundò facit quod voluit Bald. in. c. cũ in iure, col. j. de ellect. vbi si 3 Rex statuit ꝙ homicidæ oẽs sint in bãno: tale statutũ non habebit locum in ipso Rege homicida: quia nõ videt̃ loqui contra se. l. si peculiũ, §. sicut. ff. de pecul. lega. alibi dixit idem Bal. in. l. j. §. similiꝗ modo. C. 4 de lati. liber. tollen. ꝙ si episcopus excõmunicat facientis furtũ & ipse faciat, ꝙ huiusmodi excõmunicatio non afficiet eum, quia non potest 5 quis sibi præcipere vel vetare. l. pe. ff. de arbitr. & quia sicut sententia hominis nõ habet locũ in proferẽte: ita nec sentẽtia statuti in promulgante. Idem voluit Bal. in auten. quibuscunꝗ, in fi. C. de sac. san. eccle. in. c. j. §. ad hæc, vbi etiã Affl. de pace iura. firman. Hinc dixit idẽ Bal. 6 in. c. cũ omnes, col. 9. vers. sed ecce, de cõstitu. ꝙ si ciuitas fecit statutũ ꝙ nulla persona vel vniuersitas posſit vendere furmẽtum forensibus sub certa pœna; si ipsa ciuitas vendidit, non habet locum in ea pœna statuti, sed benę obligãtur particulares personæ vel vniuersitates, quę

sunt

sunt sub ciuitate. & hãc partem cõem esse fatẽtur, Alex.in.l.j.in prin. quod quisq; iur. & D. meus Rui.in cõs.83.col.fi.vol.5. Pro qua quidẽ opinione facit quod voluit Rom. in cons. 444. in vlt. dubio, dicens q̃

7 vẽditio facta per Dñm Plũbini nõ seruata forma cõstitutionis per eum editæ valet: quia ipsa cõstitutio censeť imponere necessitatẽ eius solẽnitatis obseruãdæ subditis, nõ autẽ ipsi statuẽti. & sic ex his videretur quòd huiusmodi statutum non habeat locum in eius conditore.

8 Limita tamen hãc conclusionẽ nõ procedere si Princeps vult ligari dicto statuto, vt probatur ex ijs quæ voluit Paul. de Cast. in l. digna

9 vox, in fi. C. de legi. vbi dixit post Io. And. q̃ si episcopus fecit constitutionem synodalẽ, q̃ clerici ludentes ad aleã sint excõmunicati: si ipse ludat cũ alio clerico nõ efficiť excõmunicatus, quia nemo inuitus ligať lege sua, secus quãdo vult, quia tũc ligať, per glo. ibi, quæ dicit q̃ Princeps ligatur legibus quãdo vult, & sic spõtè, aliàs secus. Idem probať ex not. per Bald. in l. 4. ff. ad l. falcid. quẽ sequiť Brun. in tract. exclus.

10 fœmi. in. 6. articu. principa. in. j. membro. in. 7. q. vbi voluit q̃ licet in Imperatore non habeãt locum leges inferiorum: Tamen id est verum nisi imperator velit vti ipsis legibus: quia tunc poterit se iuuare ex illis: Ergo idem concludendum venit in terminis huius quæstionis, q̃ si Princeps vult vti beneficio ipsius statuti de lucro dotis quòd ligatur ipsa lege.

Summarium.

1 *STATVTVM Principis de lucro dotis locũ habet in castris et terris uasallorum, si castra uel terræ carent proprijs statutis, & nu. 7. ubi de Decreto Montisferrati.*

2 *Prouincia aucta accessoriè regno, ità quòd sit unum regnum cum primo, secundum communem, regulatur secundum leges ipsius regni, & eisdem regulis & priuilegijs est gubernanda.*

3 *Statutum ciuitatis extenditur ad castra sibi subiecta, si non habent consuetudinem uel legem specialem, & nu. 4.*

5 *Ciuitas uel castrum quamuis separẽtur à regno: tamen si exinde fiant nouæ leges per superiorem ligantur dictis nouis legibus, si rex in eis retinet directũ ius, ut quia infeudauit.*

6 *Banniti superiorum sunt etiam banniti in terris subditorum quamuis habeant merum & mixtum Imperium.*

8 *Dominium directum habens, dicitur habere directum ius.*

9 *Decreta Illustrißimi Marchionis Montisferrati excludentia certas fœminas à succeßionibus extantibus masculis in eis nominatis, uendicant sibi locum in terris uasallorum, si non habent statutum speciale.*

Quæstio

Quæstio Octuagesima quinta.

1 DEcretum Principis de lucro dotis, An locum habeat in terris vasallorum? omissa verborum prolixitate inimica sapientibus, vt tradit Aret. in cons. 11. col. 2. & quæ solet apponi ornatus causa vt etiã per eundem Aret. in cons. 6. in prin. concludendum arbitramur q sic, si castra, oppida, & villæ vassallorum carent proprijs statutis. Et primò, per tex. iuncta glo. in. c. cũ olim, in verbo anglicanis, de cõsuet. vbi ecclesiæ inferiores debent regi & gubernari secundũ consuetudinẽ, & ius ecclesiæ metropolitanæ superioris. Idẽ vult tex. in. c. de his, 12. dist.

Secundò per doctrinã Bar. ab omnibus receptam, in. l. si conuenerit,
2 §. si nuda. ff. de pigno. actio. vbi prouincia augmẽtata accessoriè comitatu, vel regno, ita q sit vnũ regnum cum primo, vel vnus comitatus, regulatur secũdum regulas ipsius regni vel comitatus, & eisdem legibus & priuilegijs est gubernãda, quibus regnum & comitatus. & Bart. sequũtur Roma. in cons. 218. col. 2. Alex. in cons. 114. col. fi. vol. 4. duplicato in cons. 47. vol. 6. Barb. in c. translato, in. 7. col. de constitu. Ias. in. §. in personã, in 4. col. instit. de actio. Calcan. in cons. 2. col. 19. vers. ad vnum tantum est aduertendum. Affl. in. c. j. §. & si clericus, col. 10. in prin. de capitu. corra. Ripa in. j. par. Respon. 21. & Cur. Sen. in cons. 56. col. 6. vbi firmat hanc esse communem opinionem.

Tertiò, facit quod not. Barto. in. l. j. q. 36. C. quæ sit lon. consue. vbi
3 inquit, quòd statutum ciuitatis extenditur ad castra sibi subiecta, si ea non habent consuetudinem vel legem specialem, per. l. qui ex vico. ff. ad municipa. secus si ipsa castra specialem legem vel consuetudinem haberẽt: quia tunc ea seruãda forent. Idem voluit Alex. in citato cons 114. col. fin. Roma. cons. 141. col. 2. Paul. de Cast. in cons. 208. col. pe. secundum impressionem antiquam, & in cons. 39. col. j. vol. 2. vbi dixit,
4 q statuta & consuetudines ciuitatis debent seruari in comitatu, & eodem modo in ciuitate, quæ est caput prouincię, arg. l. de quibus, de legib. & hoc quando deficit speciale statutum, vel cõsuetudo loci. Quod & placuit Socy. in cons. 81. col. 3. vol. 4. & in cons. 128. in prin. eo. vol. & in cons. 271. col. j. vol. 2. Hoc etiam tenuit Roch. de Cur. in repet. c. fin. car. 34. col. 4. vers. quintò limita, de cõsue. Ias. in. l. omnes populi, in 2. lectu. in. 5. col. ff. de iust. & iur. Ioã. de Amic. in cons. 20. col. 3. vers. & ex hac conclusione, & in cons. 75. col. 2. in prin.

Quartò, confirmatur ista opinio ex ijs quæ scribit Marti. de Lau in
5 tract. de principi. in vers. 72. vbi dicit, quod si diminuitur dominiũ per Regem vel Ducem, putà ciuitas vel castrum separatur à regno vel à Ducatu, & exinde post ipsam separationem fiant noua decreta vel no

uæ leges

uæ leges per superiorem, quòd ciuitas vel castrum separatum ligatur dictis nouis legibus, si Rex vel Dux retinet directum ius in dictis ciuitate & castro, vt putà quia ipsa loca infeudauit, per not. per Bal. in. l. j. C. vnde cogna. Secus si nullam iurisdictionem vel nullum Imperium retinuerint: quia tunc ipsis legibus non ligarentur. l. fin. ff. de iurisdict. omn. iudi. l. cunctos populos. C. de sum. trini. & fi. cathol. Quod inquit notandum ad plura.

Quintò accedit quod voluit Bald. in. l. etiam, circa fi. C. de iur. dot. quem refert & sequitur Brun. in tract. exclus. fœmi. in. 6. art. principa. 6 in. j. memb. q. 7. dum vult bannitos superiorum esse bannitos in terris subditorum, quamuis habeant merum & mixtum Imperium.

Vltimò, in proprijs terminis huiusmodi quæstionis eã decidit Paul. 7 de Cast. in cons. 368. in. 2. vol. vbi quærit an Decretũ Illustrissimi domini Marchionis Mõtisferrati, q̃ mortua vxore alicuius terræ suæ sine liberis ex ipso matrimonio derelictis, vel si nati mortui fuerint superstite marito, ipse succedat in dote vxoris prędefunctæ, habeat locũ & sit seruãdum in castro feudali, ex quo loquit in vxore de terra sua: & determinat q̃ sic, quia licet illud castrũ non videatur posse dici terra sua, quia nõ est sua pleno iure, vel solum ratione directi Dominij, cum feudatarius habeat vtile, iux. plenè not. in. c. j. de capitu. corra. in glo. magna, iuncta. l. seruos, de lega. 3. Tamen q̃ potest dici terra sua ratione directi dominij, licet vtile sit alterius: sicut ratione proprietatis solius, per. l. si quis in suos, de lega. 3. & hoc non obstante dicta. l. ser- 8 uos, cum ibi nota. in glo. prima: quia habens directum dominium dicitur habere directum ius. l. Iulianus scribit si hominem, in fin. cum sua glo. ff. de rei vendi. Pro cuius confirmatione facit quod tradit Brun. in dicto Tracta. exclus. fœmi. in. 6. articu. principa. in. j. membro, in. 7. 9 quæstio. vbi inquit, quòd Decreta Illustrissimi Domini Marchionis Montisferrati, quæ excludunt certas fœminas à successionibus, extantibus masculis in eis nominatis, vendicant sibi locum in terris vasfallorum, quando terræ vasallorum non haberent statutum diuersum vel contrarium, & ita teneas.

Summarium.

1 STATVTO *si caueatur quòd maritus per mortem uxoris cum liberis lucretur dotem, tale lucrum non perditur per uirum ob transitum ad secunda uota; sed in contrarium est communis, ut nu. 7.*

2 *Statutum quando aliquid non dictat nec nos dictare debemus, quod declara ut nume. 8.*

3 *Beneficium legis nemini debet auferri.*

Lucrum

4 *Lucrum dotis non acquiritur per uirum aliquo titulo à coniuge prædefunctа, sed ex legis prouidentia, quod intellige ut nu. 10. & 12.*

5 *Lucrum dotis non prouenit uiro ex mera liberalitate, sed ex necessitate statuti, quæ omnem liberalitatem excludit; quod declara ut nu. 14.*

6 *Lucrum dotis ex pacto per transitum mariti ad secunda uota reseruatur filijs primi matrimonij, quod declara ut nu. 13.*

9 *Statutum licet non recipiat interpretationem quo ad substantiam ipsius statuti: tamen secus super consecutiuis eiusdem statuti.*

11 *Acquiri id dicitur ex prouidentia hominis, quod acquiritur ex dispositione legis, cui partes poterant renuntiare.*

Quæstio Octuagesima sexta.

1 LEge municipali cauetur quod maritus per mortem vxoris, liberis extantibus, lucretur dotem: Quæritur an huiusmodi lucrum per virum perdatur ob transitum ad secunda vota. Et primò videtur quod non: quia cum statutum hoc 2 non dictet nec nos dictare debemus. & iste modus arguendi probatur in. l. si seruum. §. prætor ait, vers. non dixit prætor. ff. de acqui. hæredi. Præterea hoc iure cautum non reperitur, ergo erubescimus cum sine lege 3 loquimur. l. illam. C. de colatio. Item beneficium legis nemini debet auferri. l. si arrogator. §. sed an impuberi. ff. de adoptio.

4 Secundò, quia lucrum hoc non acquirit vir aliquo titulo à coniuge prædefuncta, sed ex legis prouidentia, arg. l. fi. C. de bon. mater. vbi per illum tex. ita ibi determinat Bal. quem sequitur Corn. ibi, Aret. in. l. si ab hostibus. §. j. col. j. ff. solu. matri. Bald. in quæst. statut. in verbo dos q. 21. Fran. de Pepis in repe. auten. præterea, car. 14. vers. tertiò & vltimò. C. vn. vir & vx. Barb. in c. officij, col. 20. de testa.

5 Tertiò facit. Nam huiusmodi lucrum non prouenit viro ex mera liberalitate, sed ex necessitate statuti, quæ omnem liberalitatem excludit. l. rem legatam. ff. de adim. lega. quo argumento in proposito vtitur Corn. in auten. ex testamento. C. de colatio.

6 Contrariam verò sententiam teneas. Et primò, quia lucrum dotis ex pacto per transitum ad secunda vota mariti, reseruatur filijs primi matrimonij, auten. vxore. C. de secun. nupt. auten. neque vir quod ex dot. Barto. & Doct. in. l. fœminæ. §. illud. C. de secun. nupt. ergo etiam lucrum statuti quod habet in se tacitum pactum, tanquam à principio voluerint se coniuges conformare cum dispositione legis, vt per Bart. & cæteros in. l. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad Trebel.

Secundò per tex. in autem. præterea. C. vn. vir & vx. quæ loquitur de lucro quartæ debitæ coniugi ex prouidentia legis, quæ tamen reseruatur liberis.

Tertiò facit tex.in.l.si verò expectet,in aut.de nup.ibi omnis enim dederit proprietatis modus in ijs, quæ ad eã ex priori cõiuge venerũt, & in.§.quia verò lucra,ibi quçcunq; lucrati fuerunt siue per dotis, siue per sponsalitiæ largitatis occasionem. quæ verba generalia etiã compræhẽdunt lucrum statutorũ, vt etiã ponderat Ang.in d.§.quia verò. & Corn.in cons.309.col.pen.vers.item infertur,in fi.vol.3. Nicol. Arelat.in.l.generaliter,car.19.vers.tertiò facit.C.de secun.nupt.Ripa in dicta.l.fœminæ,car.22.nu.45.circa fin.C.eo.tit.

Quartò,adducitur tex. in dicta.l.fœminæ,ibi quicquid nuptiarum solemnitate perceperint: quæ verba etiam sunt apta comprehendere id ipsum lucrum statutorum, vt expresse dixit ibi Ripa, & Corn.in cons.269.in fi.vol.4.

Quintò accedit & text.in.l.generaliter.C.de secun.nupt.ibi quæ de bonis mulieris ad eum deuoluta sunt: quæ verba cum generaliter prolata sint, pariter generaliter intelligenda veniunt de quacunq; deuolutione bonorum mulieris ad virum,siue via pacti,siue statuti: quia vtroq; modo deuolui dicuntur ad virum de bonis mulieris. Vnde cum tex.non se restringat ad deuolutionẽ quæ fit ex pacto, nec nos restringere debemus.l.de pretio.ff.de publicia.l.j.§.generaliter,de lega.prçstand.& dictum text. esse expressum ad quæstionem præsentem dixit Nicol. Arelat.in dicta.l.generaliter,col.20.in prin.

7 Sextò hanc quæstionem decidit Bal.sibi contrarius in dicta auten. ex testamento.C.de secun.nup.vbi concludit, tale lucrum non deberi viro,qui transiuit ad secunda vota, quoad proprietatem: & subdit q; istud fuit dictum cuiusdam Doctoris vltramontani cuius nomen ignorat,inquit tamen Anto.Boer.in decis.185.quòd fortè fuit Io. Fab. qui in auten.donatione.C.de secun.nup. voluit hoc habere locum in conquestis viri,in quibus mulier habet medietatem de cõsuetudine. Idem voluit Bal.in auten. vxore.C.eo.titu.& in.l.pro hæreditarijs, col.2.in fi.C.de hæredi.actio. Roma.in.l.si cum dotẽ,in prin.col.10.vers.vnde septima opinio fuit.ff.solu.matr.& in cons.190.col.fin.in prin. Pau.de Cast.in.l.2.in prin.col.2.solu.matr.& in d.l.fin.C.de bon.mater.dum vult,quòd licet Bal.dicat patrem nõ perdere lucrum, quod habuit ab vxore per transitum ad secunda vota: tamen quòd tenetur post mortẽ reseruare filijs, per dictam.l.generaliter.C.de secun.nupt. Idem voluit Saly.in d.l.fœminæ.§.illud, Alex.& Ias.in.l.fin.C.qui testa.fac.pos. Idem Alex.in.l.j.§.hoc autem,col.2. vers.quartò fallit.ff.ad Trebel.& in addit.ad Bar.in d.l.fœminæ.necnon Cremen.in singu.suo vltimo, vbi inquit contra Bal.in d.l.fina.se consuluisse per tex.qui non potest cauillari in.§.prospeximus, in auten.de nupt.qui subdit, quoòd idem

consuluit

consuluit Anto. de Butr. in cons. incipi. circa examinationem, cum hac quoq; sentētia pertransit Corn. in dicta auten. ex testamēto, & in cons. 309. col. 4. vol. 3. & in cons. 269. col. fin. in fi. vol. 4. Moder. in rubri. de dona. int. vir. & vxo. car. 49. col. 2. Socy. cōs. 42. col. 2. vers. sed iterum, Dec. in. l. j. C. de secun. nup. Ripa in. l. 2. in prin. col. 4. vers. adde etiam, ff. sol. matr. & in d. l. fœminæ, nu. 45. C. de secū. nup. vbi attestat̃ hanc esse cōmunem. Quam etiā vti cōmunem amplectuntur, Nicol. Arelat. in d. l. generaliter, nu. 38. Io. Garro. in dicta auten. ex testamēto, nu. 56. & in rubri. eiusdem tit. de secun. nup. nu. 9. Idem tradit Alcia. de verb. signifi. in prin. nu. 34. Do. meus Rui. in cons. 101. col. 2. volu. j. & ita ter fuisse iudicatum in Curia Burdegalensi, secundum hanc receptam sententiam, inquit Boer. in decis. 185.

8 Non obstant, quæ ex aduerso allegata fuerunt: quia quoad primū argumentum respondetur, quòd licet statutum hoc non dicet: tamen recipere debet interpretationem à iure communi, videlicet nisi secūdo nubat: quia per hanc interpretationem minus læditur dispositio iuris communis. l. 2. C. de noxal. c. dilectus, de cōsue. glo. & Doct. in. l. fi. §. in cōputatione. C. de iure delib. ita dixit Bal. in dicta auten. ex testamento, col. pen. & Nicol. Arelat. in d. l. generaliter, nu. 41. & Corne. in citato cons. 269. in fi. vol. 4.

Nec habet obstare si dicatur quòd statutum non recipiat interpretationem iuris: quia secundum Bal. in dicta auten. ex testamento, id est verum quoad substantiam dispositionis ipsius statuti sed bene recipit interpretationem ad casum, de quo quæritur, vtrum ille casus intelligatur dispositus per statutum vel ne, per. l. serui, de noxal. actio. Hoc idem voluit Bal. in dicta auten. vxore. C. de secun. nupt. dum inquit, ꝙ 9 licet statutum non recipiat interpretationem quoad substātiam ipsius statuti: tamen potest eam recipere super consecutiuis eiusdem statuti, idest lucrorum, quæ descendunt ab ipso statuto: quia huiusmodi interpretatio non est extra naturam rei statutæ. ita etiam respondet Bal. in quæstio. statuto. in verbo lucrum, q. vlti.

Ad secundum argumētum, quòd ex prouidētia legis fuit acquisitū 10 lucrum marito, respōdetur, ꝙ imò ex dispositione & volūtate coniugū acquisitum fuit, qui se cōformare voluerunt cum dispositione legis, vt 11 dictum fuit in primo fundamento partis affirmatiuæ. id enim dicitur acquiri ex prouidentia hominis, quod acquiritur ex dispositione legis, cui partes poterant renūtiare, secūdum Bar. in. l. ita stipulatus, in. j. q. ff. de verb. oblig. Vndè cum coniuges in constitutione dotis poterant statuto renuntiare, non renūtiando vidētur tacitè super lucro acquiescere velle legi. Nam ipsa mulier volens antecedens, idest dando dotem, videtur

detur etiam voluisse consequens, idest lucrum viri, ita Ripa in d.l.fœminæ, & Nicol. Arelat. in allegata.l.generaliter, nu.40.

12 Secundò etiam respondetur ex mente Rip.& Arel.vbi supra, quòd etiam acquisita ex prouidentia legis reseruantur filijs, vt est tex.in dicta auten.præterea.C.vn.vir & vxor.

Tertiò respondetur, q in dicto Bal.in dicta.l.fina.non est facienda vis: quia ipsemet in alijs locis supra citatis tenet oppositum, & contra eum est communis Doct.sententia.

13 Quartò respondetur saluando Bal in dicta.l.fina.quòd eius opinio procedere potest quo ad vsumfructum, secus quoad proprietatem, quę conseruari debet filijs primi matrimonij, vt per Paul de Cast. in dicta l.1.col.1.solu matr.& in ipsa.l.fin.C.de bon.mater. Idem voluit Roma.in dicta.l.si cum dotem, vbi formaliter dicit: quinimo etiam si hoc lucrum dotis caperet ex forma statuti per transitum ad secunda vota, perdit quoad proprietatem, & liberis primi matrimonij applicatur patre solum vsumfructum percipiente. Quod & sentit ipse Bald. in dicta auten.ex testamento, dum inquit tale lucrum non deberi viro quo ad proprietatem; & sic secus sentire videtur quo ad vsumfructum.& in specie Bald. in dicta.l.fina. declarat Cremens. in dicto suo singula.vlti.quem sequuntur Moder.in repetit.dictæ Rubri.de dona. inter vir.& vxo.loco de quo supra.Idem etiam tradit Do.meus Ruin. in citato cons.101.col.2.

14 Ad tertium quoq; fundamẽtum Corn.de necessitate statuti respondetur, quòd statutum nõ dicitur à principio necessitare, cum esset tunc in potestate coniugum aliter prouidere, postea verò dicitur necessitare ex tacito pacto, ita Ripa in dicta.l.fœminæ, car.13.

Secundò respondetur, quòd ipsemet Corn.tenet contrarium in locis supra citatis, & cõtra eum etiam est communis opinio, Adeò q in eius dicto non potest fieri fundamẽtum.& sic ex his concludẽdum est, maritum transeuntẽ ad secũda vota perdere lucrũ dotis, quoad proprietatem, licet secus quo ad vsumfructũ, & ita firmiter teneas in iudicando.

Summarium.

1 STATVTVM *disponens quòd uxore præmoriente maritus lucretur dotem locum non habet, si uxor decesserit cum liberis; sed contra nu.4.*

2 *Lucrum delatum ex prouisione testatoris, siue sit uniuersale, siue particulare defertur sub conditione, si non extabunt filij, quod declara ut in nu.5.*

3 *Lucrum alicui perfectè quæsitum reuocatur per superuenientiam liberorum.*

6 *Dispositio.l.si unquam.C.de reuocan.donat.secundum communem, locum non habet in donatione ob causam.*

Quæstio

Quæstio Octuagesima septima.

1 DEcreto cauetur quòd vxore præmoriēte maritus lucretur dotem. Offertur dubium, an tale decretum locum habeat, si vxor decesserit cum liberis; Et videretur dicendum quòd non, quia licet statutum ita simpliciter loquatur: tamen intelligēdum venit si non extabunt fi-
2 lij, quoniam quemadmodum lucrum delatum ex prouisione testatoris siue vniuersale sit, siue particulare defertur sub prædicta conditione, si non extabunt filij. l. cum acutissimi. C. de fideicommis. l. cum auus, de cond. & demon. l. generaliter. §. cum autem. C. de instit. & substitut. ergo eadem ratione videtur idem dicendum in lucro delato à lege, vel statuto, maximè cum dispositio testatoris & legis à pari procedunt. §. disponat, in auten. de nupt.

3 Secūdò, quia videmus ꝙ lucrum alicui iam perfectè acquisitum reuocatur per superuenientiam liberorum. l. si vnquam. C. de reuo. dona. ergo multo fortius videtur ꝙ superexistentia liberorum impediat lucrum acquiri marito, arg. l. pater furioso. ff. de ijs qui sunt sui vel alie. iur. & ita per istam rationem hoc sentit Bal. in. l. j. in. j. q. C. de inoffic. dona. vbi tradit ꝙ si mulier fecit pactum de lucranda dote etiam procreatis filijs ꝙ maritus vxore præmortua excludet filios etiam quo ad legitimam virtute pacti, subiungens non obstare dictam. l. si vnquam, quia ibi non cogitatum fuit de liberis, hìc sic quia voluit dicere ipse ꝙ in pacto erat dictum, ꝙ etiam lucraretur extantibus filijs. Cum igitur statutum lucrū simpliciter deferat præmortua vxore nulla facta mentione de liberis, sequitur ꝙ de eis non videtur cogitasse, & per consequens ex mente Bal. vbi supra maritus debet carere commodo dicti lucri.

4 Quibus tamen non obstantibus teneas contrariam sententiam, ꝙ imò extantibus liberis maritus virtute dicti statuti cōsequitur lucrum dotis, vt probatur Primo per tex. iuncta glo. in. l. 2. ff. de pac. dotal. vbi si mulier in matrimonio decedat, siue interueniant liberi, siue non poterit maritus ex pacto lucrari dotē, & ita in terminis huius decreti voluit Paul. de Cast. in. l. 2. in prin. col. 2. ff. sol. matr. vbi dicit hoc notandum & hoc non habere dubium dixit ibi Alex. col. 2. per tex. & glo. in d. l. 2. & cum Paul. etiam pertranseunt ibi Socyn. col. j. & Ias. col. 3. in prin. Idem etiam voluit Do. meus Rui. in cons. 101. col. 3. vers. sed præmissis non obstantibus, vol. j.

Restat modò respondere adductis in contrarium. Et in primis non
5 obstant leges cum acutissimi, & aliæ supra allegatæ, quia ipsa iura loquuntur quando lucrū delatum in vltima voluntate defertur ex causa

merè

merè lucratiua: Secus quãdo ex causa onerosa prout est huiusmodi lucrum statuti quod deferẽ marito propter onera matrimonij: vt est glo. cõmuniter approbata in.l.si donaturus.§.fin.ff.de cond.cau.da.Igitur non mirum si maritus ad illud vocatur siue extent filij, siue non, quia vtroq; casu sustinuit onera maritus, imò maiora filijs extantibus. ita in terminis respondẽdo dixit D.meus Rui.in citato cons.101.col.4.in fi.

Non obstat secundum fundamẽtum.l.si vnquam, quoniam dispositio illius legis locũ non habet(secundũ communẽ opinionẽ)in donatione ob causam, vt voluit Alex.in cons.29.vol.3.col.fi.Socy.in cõs. 147.col.5.vol.j.Dec.in cons.151.in fi.Gozad.in cons.31.nu.13. Paris. in cons.26.nu.62.vol.3.& in cons.69.nu.100.eo.volu.Sed huiusmodi lucrum non est simplex,& pura donatio,sed donatio ob causam : quia videtur concedi propter onera matrimonij : vt supra dictum fuit,ergo viribus non subsistit,arg.dictæ.l.si vnquã,vt etiam in proposito dixit D.meus Ruin.in allegato cons.101.col.4.in fi.cum seq.& ideo ab hac communi sententia in iudicando recedendum fore non putamus.

Summarium.

1 *MVLIER, quæ promisit dotem arbitrio uiri, licet mortua fuerit antequã maritus arbitratus fuerit : tamen poterit arbitrari ita quòd in ea locum habebit statutum de lucro dotis; & nu.5.*

2 *Dos non potest esse sine matrimonio, quod declara ut nu.6.*

3 *Dos semel constituta soluto matrimonio retinet nomen dotis, sed de nouo sine matrimonio constitui non potest.*

4 *Promittens pro dote centum, & illud plus quod Titius arbitrabitur, si secuta morte uxoris sequatur Titij arbitramentum ualebit illius pluris declaratio.*

Quæstio Octuagesima octaua.

CONstitutio disponit q; præmoriente vxore maritus lucretur dotem. 1 Pone q; vxor quæ promisit dotem arbitrio viri decesserit priusquam vir arbitratus fuerit, An poterit exinde per ipsum dos ipsa arbitrari ita vt habeat locum constitutio vel statutum de lucro dotis? Et videtur dicendũ q; non. Nam cum iam mortua fuerit vxor, non vi- 2 detur q; dos debeat posse arbitrari, quæ sine matrimonio esse non potest.l.fin.C.de dona.an.nup.l.3.de iure dot.notãt Doct.in rubri. solu. 3 matr.vbi volunt, quòd soluto matrimonio dos semel constituta retinet nomen dotis, sed q; de nouo sine matrimonio constitui non possit.

Tu verò alteram partem amplectere tanquam veriorem. Et primò ex ijs, quæ decidit Socy.iun.in cons.35.col.pen.& fin. vol.j. vbi voluit 4 quòd promittens cẽtum pro dote,& illud plus quod Titius arbitrabiẽ:

si secuta morte vxoris sequatur Titij arbitramentum, ꝙ valebit illius pluris declaratio, subdens ꝙ rectè intuenti hoc voluit Paul. de Cast. in cons. 10. col. 2. vol. j. dum ipse ibi in casu suo vult declarationẽ illã fieri non posse, nõ quia sit solutũ matrimoniũ, sed quia recedebať à persona volente omnino ꝙ si ille arbitrareť & declararet esset ei stãdum nulla habita consideratione matrimonij per mortem vxoris soluti.

Secundò, idem consuluit in eodem casu de quo supra per Socy. Do. meus Rui. in cons. 225. in. 2. & 4. col. volu j. vbi determinat, ꝙ si pater mulieris, qui promisit genero nomine dotis Lucretiæ filiæ suæ quadringentos Florenos, & illud plus quod in futurum quomodocunq;, & qualitercunq; ipse pater dederit alteri filiæ Mariæ, ità & taliter quòd quælibet ipsarum tantum habeat quãtum altera, & constet quòd post mortem Lucretiæ pater ipse constituerit maiorem dotem in testamẽto Mariæ, quod maritus pręmortuæ Lucretiæ poterit petere tantũ quantum est illud plus, quod relictum reperietur nomine dotis alterius filiæ, virtute promissionis sibi factæ: quia huiusmodi cõstitutio maioris dotis tendit ad declarationem promissionis de illo pluri, ab initio incertę, quæ trahitur retro ad tempus promissionis, sicut & quælibet alia declaratio retro trahitur, vt per glo. & Docto. in. c. cum tu, extra de vsur. Ergo idem dicendum venit in terminis huius quæstionis, quòd maritus non obstante morte vxoris poterit arbitrari dotem.

5 Tertiò, quòd possit arbitrari, & arbitrio facto dotem lucrari, voluit Bal. in. l. 3. C. de dot. promis. quem sequitur Socy. iun. in allegato cõsi. 35. in fi. vbi inquit Ias. ita etiam tenere in. l. si donaturus, col. fin. ff. de condit. cau. dat.

6 Non obstat quòd dos nõ possit esse sine matrimonio, quia verũ est præsenti, vel præterito, vt per Bart. in. l. si marito. §. j. ff. solu matri. sed quando matrimonium præcessit, & dos illo constante promissa fuit, tunc soluto matrimonio si exigatur, erit dos, vt ibi in dicto. §. j. dicitur, & in ea secundum Barto. ibi habebit locum statutum de dote lucranda ita dixit D. meus Ruin. in citato cons. 225. in fi.

Summarium.

1 MARITVS *cui dos promissa fuit iuxta arbitrium suum, si post mortem uxoris decesserit nulla facta declaratione dotis, hæredes eius non poterunt petere dotem arbitrari, adeo ut consequi ualeant lucrum dotis, de quo in statuto.*

2 *Quod declara non procedere ubi maritus ex aliqua iusta causa impeditus fuisset arbitrari.*

Quæstio

1 Pone stante statuto de quo in quæstione præcedenti, quòd vxor promisit dotem marito iuxta arbitrium suum, an si ipse decesserit post vxorem nulla facta declaratione dotis, hæredes eius poterunt petere dotem arbitrari, vt consequantur lucrum, quod viro per mortem vxoris defertur? Et breuiter concludendo teneas quòd non, vt decidit
2 Bald. in l. 3 C. de dot. promis. nisi fortè maritus ex aliqua iusta causa fuerit impeditus. Et ratio est secundũ Bal. quia ex quo potuit maritus arbitrari, & non fecit, imputandum est ei, arg. l. si quis arbitratu in ratione sui. ff. de verb. obliga. & melius in. l. quòd si nolit. §. si quid ita. ff. de edil. edic. & Bal. sequuntur Ias. in. l. si donaturus. §. fin. col. fi. de condit. cau. dat. Brun. in tract. exclus fœmi. in. 6. art. princip. in. 2. q. quarti memb. col. pen. in fi. & in tracta. de statu. & constitut. in verbo lucrum, vers. 99. in fi.

Summarium.

1 LVCRVM *dotis, quod defertur marito per mortem uxoris ex ui statuti, non dicitur esse de hæreditate mulieris.*

2 *Actio funeraria non solum datur contra hæredes uxoris pro portionibus hæreditarijs, sed etiam in uirum, ad quem aliquid peruenit nomine lucri dotis.*

3 *Lucrum dotis non agnitum per maritum transmittitur ad hæredes.*

Quæstio Nonagesima.

1 Quæritur, An lucrum dotis, quod defertur viro per statutum vxore præmoriente sine filijs, dicaẽ esse de hæreditate mulieris mortuæ. Glo. in. l. pro hæreditarijs, in verbo sextus. C. de hæredi.
2 actio. tenet quòd non, dum dicit q; actio funeraria non solum in hæredes pro portionibus hęreditarijs, sed etiam in virum, ad quem aliquid peruenit nomine dotis, instituitur pro rata portione eius, quã lucratus est de dote, vt ecce vir lucratus est cẽtum, in hæreditate sunt ducentũ, ipse conuenietur pro tertia, & hæredes pro duabus. & sic glo. præsupponit, & tenet quòd lucrum mariti non dicatur esse de hæreditate mulieris. Id etiam voluit Bal. ibi col. 3. vers. in glo. ibi vt ecce. facit etiam tex. in. l. eum, iuncta glo. in verbo conferre, de relig. & sumpt. fune. vbi aduersus eum, ad quem dotis nomine aliquid peruenit, dat prætor funerariam actionem, æquissimum enim visum est veteribus, mulieres quasi de patrimonijs suis ita de dotibus funerari, & eũ, qui morte mulieris dotem lucratur, in funus conferre debere pro ea parte, qua lucraẽ dotem, & eum pariter, ad quem spectat aliud patrimoniũ, pro alia rata. & sic text. & glo. admittunt aliud esse patrimonium mulieris, & aliud quod lucratur vir de dote, Istud idem ostendit text. in. l. celsus, cum. l.

seq.ff.eo.tit.de relig.& sumpt.fune. vbi dicit tex.quoties mulier decedit,ex dote, quæ penes virum remanet.& cæteris bonis mulieris, pro portione funeranda est. Accedit & tex.in.l.si vir.ff.ad.l.falcid. vbi per illum tex. Imol.dicit, quòd si vir dotis partem lucratur, & vxorem sepeliat,& eidem hæres existat; sumptus sepulturæ pro rata sibi & hæreditati ascribuntur in computatione falcidię. & id etiam voluit Alex. ibi in.j.notab.post Nicol.de Neapo. vbi inquit, ꝙ nedum illud, quod lucratur maritus ex pacto dotis lucrandæ, dicitur esse de patrimonio mariti,& non hęreditas mulieris,sed ꝙ pariter vir lucratur ex statuto. & Alexan.sequitur Ias.in.l.si arrogator, col.8.vers.quartò adde.ff.de adoptio. Idq; etiam placuit Corn.in cons.178.col.fina.volu.4.licet de prædictis iuribus,& decisionibus nullam faciat mentionem,ipsiq; sententiæ etiam assentiunt,Dec.in cons.19.in fi.& Moder.in tract.de succes.reg.col.5.nu.22.Et quòd ista opinio sit vera patet; quia si tale lucrum esset de hæreditate mulieris, sequeretur quod tale lucrum mari-3 tus non transmitteret, si non fuisset agnitum: quod tamen est falsum, vt per Bar.& Bal.in dicta.l.si arrogator.ff.de adoptio. & prout latius dictum supra in q.47.ad quam me remitto.

Summarium.

1 STATVTVM *disponens, quòd uxore præcedente maritus lucretur dimidiam bonorum immobilium, locum habet in dimidia parte pecuniarum paratarum pro emptione prædiorum; sed contra secundum magis communem, ut nu. 12.*

2 *Destinatum habetur pro facto, quod declara ut nu.13. & 14.*

3 *Minores sine decreto pecuniam alienare possunt, non tamen pecuniam depositatam pro emptione prædiorum.*

4 *Pecunia licet dicatur res mobilis: tamen, si reperitur depositata penes campsorem ad emendum res immobiles, reputatur res immobilis.*

5 *Ecclesia licet poßit pecuniam superfluam mutuare; non tamen pecuniam depositatam pro emptione prædiorum.*

6 *Tutor creditor pupilli etsi sibi ipsi soluere poßit: attamen de pecunia depositata non potest sibi soluere.*

7 *Mobilium appellatione non uenit pecunia fœnori destinata.*

8 *Testator si disposuit, quòd pecuniæ mercium uendendarum reponantur in prædia: hæres non poterit contrauenire uoluntati testatoris, & pecunia ipsa reputatur res immobilis, quod intellige ut nu. 17.*

9 *Res ubi est destinata de uno loco ad alium, effectus superueniens antequam res locum destinatum attingat, censetur factus in loco ubi destinabatur.*

10 *Statutum disponens quòd uxore præmoriente in ciuitate maritus lucretur totã dotem,*

dotem, si contraxit matrimonium in loco ualde remoto, & dum eam conduceret mortua sit in uia; uir lucrabitur dotem.

11 *Statutum disponens quòd præmoriente uiro sine liberis uxor succedat in dimidia immobilium, & mobilia remaneant penes eius hæredes, si maritus destinauerat centum pro emptione prædij, & mortuus sit antequam prædium emptum fuerit; uxor lucrabitur dimidiam illorum centum.*

15 *Aliud est res immobilis, uel haberi pro immobili.*

16 *Declaratio ad. l. 3. §. quid ergo. ff. de contrah. iud. tutel. & nu. 18.*

Quæstio Nonagesima prima.

1 LEx municipalis, qua cauetur q; vxore prædecedẽte, maritus lucretur dimidiam bonorũ immobilium vxoris, nũquid locũ habeat in dimidiam partem pecuniarũ per eam paratarũ pro emptione prædiorũ?

2 Et primò dicẽdum videtur q; sic: quia destinatum habetur pro facto. l. et si non sunt. §. quid ergo. l. lana. l. vestimẽtorum. ff. de auro & argen. lega. l. ligni. §. j. ibi si eam ad concedẽdum fuerit destinatũ, de leg. 3. l. si chorus. §. j. ff. eo. vbi pecunia ad mutuũ destinata nõ venit sub legato mobiliũ, sed videtur haberi pro data mutuo cũ ad id destinata esset.

3 Secundò facit. Nam minores alienare possunt pecuniã sine decreto, cum sit de rebus, quæ seruãdo seruari nõ possunt. l. j. §. fuit quæsitũ. ff. ad Trebel. & tamen pecuniã depositatam pro emptione prædiorũ non possunt alienare sine decreto Iudicis, sicut nec alias res immobiles, vt est casus in. l. 3. §. quid ergo. ff. de cõtrah. iud. tutel. quẽ tex. pro singulari allegat Rom. in. l. si ex legati causa. ff. de verb. obli. & in cons. 188. in. 3. dubio, & in sing. 103. vbi dicit hunc casum esse singularẽ, & à nemine quàm ab eo notatum. Idem dixit Cremen. in notab. 59. & Corse. in sing. suo, in verbo pecunia. Hinc dixit per dictũ text. Barb. in. c. possessiones, col. j. de reb. eccle. non alien. & in. c. nulli. col. fi. eo. titu q; licet
4 pecunia dicatur res mobilis: tamen si ea reperiretur penes cãpsorem deputata ad emendum res immobiles, quòd reputaretur res immobilis.
5 alibi voluit idem Barb. in. c. 2. col. fin. de solutio. quòd licet ecclesia pecuniam superfluam posit mutuare, vt ibi per Ioã. Andr. Tamen si illa pecunia esset ad banchum deposita pro emptione prædiorum, quòd ecclesia non posset illam mutuare.

6 Tertiò adducitur. Nã tutor creditor pupilli licet posit sibi ipsi soluere l. quoties. §. sicut. ff. de admi. tut. attamen de pecunia depositata nõ põt sibi ipsi soluere, ita Rom. in dicto sing. 103. Ripa in d. §. fuit quæsitũ.

Quartò facit quod not. Luc. de Pen. in. l. vlti. C. de mune. patrimo.
7 lib. 11. vbi tradit pecuniam fœnori destinatam non contineri appellatione mobilium, per dictam. l. si chorus.

Accedit & quintò quod dixit Socy.in cons.249.col.16. vers.circa
8 quartam, vbi concludit, ꝙ si testator disposuit quòd pecuniæ mercium vendendarũ in emptionẽ prędiorũ reponerẽtur, hęres non poterit contra hanc dispositionẽ venire, & ꝙ ipsa pecunia reputatur immobilis.

Sextò, pro cõfirmatione huius partis facit quod scribit Gemin.in.c.
9 præsenti.§.fi.de præben.in.6.vbi inquit, quòd vbi res est destinata de vno loco ad alium, effectus superueniens antequam res locum destinatum attingat, censetur factus in loco vbi destinabatur, & non in loco vbi effectus imprimitur. quod subdit notãdum: ex quo facit ad dubiũ
10 statuti disponẽtis ꝙ muliere in ciuitate decedẽte maritus lucretur totã dotem, nam si cum vxore in loco multum remoto matrimoniũ contractum fuerit, quę dum viro ad ciuitatẽ deduceref: in itinere mortua sit, maritus tamen dotẽ lucrabitur, ergo dicẽdum venit in terminis huius quęstionis, quòd cum pecunia destinata reputetur res immobilis, quòd de ipsa pecunia maritus lucrari debet dimidiam.

Vltimò hęc opinio probaf autoritate Alber.de Rosa.in.2.par.statu.
11 q.204.vbi inquit, ꝙ stãte statuto ꝙ moriente marito sine liberis vxor succedat in dimidia immobiliũ viri, & mobilia remaneant penes eius hęredes, si maritus destinauerat & deputauerat cẽtum ad emptionem vnius fundi, & mortuus sit antequã fundus emptus esset, ꝙ vxor debet habere dimidiã partẽ illorũ centum, per supradictã regulam, ꝙ destinatum habef pro facto. Quod dictũ refert & sequif Barb.in rubr.de reb.eccle.non alien.in.§.nunc verò opportunè, col.pe.in prin. vbi dicit hoc dictum menti tenendum, quia communiter ignoratur.

12 His tamen & similibus non obstãtibus cõtrariam opinionem vti veriorem & magis à Doctoribus receptam teneas, ꝙ imò ipsa pecunia ad emptionem prędiorum destinata non habeatur pro re immobili, & per cõsequens ꝙ de ea non lucrabif maritus dimidiam, vt in terminis probatur per Iaco.de Rauen.Rayn.Cyn.Bald.Ang. Floria.Imol. Paul.de Cast.Fulgos.Alex.Aret. & Lãcel.Dec.in.l.cętera.§.sed si parauerit.ff. de leg.j.vbi volunt, ꝙ stãte consuetudine ꝙ mortua vxore vir habeat mobilia, & hęredes vxoris immobilia, si pecunia ipsius vxoris erat parata ad emptionẽ prędiorũ, nõ per hoc debebif viro hæc pecunia, quia destinatio non attẽditur nec habef pro facto. Et istã esse cõmunem dixit ibi Ias. Quam partẽ tenuit etiam Alex.in dicto.§.quęsitum, col.5. & in.l.à diuo pio.§.fin.ff.de re iudi. & eã inquit veriorẽ Barb.sibi contrarius in.c.j.col.fin.de Feud.quã & approbat Fely.in.c.cũ adeo, col.5. de rescrip.Bologn.in cons.39.col.fin. Brun.in trac.statu.in.3.par.vers, bona.§.pe. Socy. Iun.in cons.120.nu.18.vol.j.vbi attestatur hanc esse cõmunem sentẽtiam, quòd dispositio loquens de immobilibus nõ verificabitur

tificabitur in pecunia ad emptionem prędiorum destinata, licet aliqui (quamuis malè) cōtrarium dixerint, subdens ab hac cōmuni non esse recedēdum in iudicādo, & latissimè vltra alios hoc voluit Boer. in decis. 209. vbi per enumerationem Doct. demonstrat hanc esse cōmunem, asserens ita fuisse iudicatum in suprema curia Parisiēsi, necnon in Curia Burdegalensi, citans etiam nonnullos Doct. idem voluisse etiam si pecunia esset iam reddita ex venditione rei immobilis.

Restat nunc respondere obiectis, Et primò ad iura supra adducta q̀ destinatū habetur pro facto: quia respōdetur secundū Doct. in dicto. §. sed si parauerit, q̀ illa iura procedunt quando illa destinatio est cœpta deduci ad actū, & illud cœptum non est remotū ab eo quod est destinatum, aliàs non habetur pro facto. ita etiā dixerunt Alex. in d. l. à diuo pio. §. fi. & in cons. 97. col. 3. vol. 3. Socy. iun. vbi supra.

13 (margin)

14 Secundò respondetr̃, q̀ ipsa regula posset procedere de iure cōmuni. vbi potest fieri extēsio de casu vero ad casum fictū, secus autē in dispositione statuti, quod est cōtra ius cōmune, in quo nō admittit̃ dicta extēsio de casu vero ad casum fictū. l. 3. §. hæc verba, vbi Bar. ff. de nego. 15 gest. cum aliud sit res immobilis, vel haberi pro immobili. ita Ias. post Bal. in d. §. sed si parauerit, col. 1. & Alex. in d. §. quæsitum, col. 3. & in d. l. à diuo pio. §. fin. col. 5. Barb. in dicto. c. j. col. fin. de feud.

16 Secundò non obstat tex. in d. §. quid ergo: quia respondet̃, q̀ ibi non dicitur q̀ ad hoc vt illa pecunia possit haberi per tutorem, requirantur illę solēnitates, quę requirunt̃, in alenatione rei immobilis minoris, de quibus in. l. magis puto. §. ne passim. ff. de reb. eor. sed solū ibi dicitur, q̀ tutor qui erat creditor pupilli fuit in culpa, si per iudicem non fecit cogere depositarium vt de pecunijs depositis satisfaceret ipsi tutori, & ideò quòd tutor non potest exigere vsuras pecuniæ sibi debitæ, quam neglexit exigere. Ita respondent Alex. Aret. & Ias. in allegato. §. sed si parauerit. & Alex. in dicto. §. quæsitum, col. 3. & in. l. à diuo pio. §. fin. col. 6. Fely. in citato. c. cum adeò, col. pen. ac Boer. in decis. 209.

Secunda datur responsio, secundum Barb. in dicto. c. j. col. fi. de feud. & Lancel. dec. in dicto. §. sed si parauerit, quòd in casu illius. §. quid ergo, est speciale fauore minoris.

Non obstant tertiò not. per Socy. in dicto cons. 249. quia respondet̃ 17 quòd eius sententia, vt ipsam idē declarat, procedit vbi is, qui vult disponere de ipsa pecunia conuertenda in emptionē prediorū, non potest ipsam destinationem abolere: Tunc enim debet iudicari ipsa pecunia vt res immobilis, ex quo omnino in rem immobilem tenebatur conuer-18 tere, & ita secundum eum intelligēdus est tex. in dicto. §. quid ergo: secus autem si is, qui destinauit huiusmodi pecuniam ad emptionē præ-

diorum, potest de ea nihilominus disponere, & consequenter ipsam destinationem tollere: quia tunc pecunia non censetur immobilis.

Vltimò non obstant alia in contrarium adducta: quia satis responsum apparet ex supradictis: nec de autoritate Alber. de Rosa. curandũ est cũ contra sit recepta Doct. sentẽtia. Et ideo concludẽdum fore existimamus, secundũ ipsam cõmunem opinionem, maritum non debere lucrari dimidiam partem pecuniarũ per vxorem paratarũ ad emptionem prædiorum. & ita teneas in iudicando, ne aliàs facias litem tuam, vt per Bar. in. l. fin. C. de pœn. iud. qui male iudica.

Summarium.

1 *STATVTVM disponens quòd uxore prædecedente sine liberis maritus lucretur dotem, locũ habet duntaxat quãdo uir ipse est inops, sed cõtra nu. 6.*

2 *Maritus de iure cõmuni non potest succedere uxori præmortuæ superstite patre, matre, uel agnatis, nisi ubi uir esset inops & uxor locuples, quia tunc succedit in quarta.*

3 *Statutum de lucro dotis debet interprætari secundum ius commune, ne quis indebitè damnum patiatur. & nu. 7. ubi declaratur, & 10.*

4 *Statutum de lucro dotis indistinctè loquens generaliter intelligi debet.*

5 *Lucrum dotis defertur uiro, secundum communem, propter onera matrimonij.*

8 *Hæreditas non est propriè debita inter ascendentes & descendentes, sed quasi.*

9 *Damnum est diminutio patrimonij.*

Quæstio Nonagesima secunda.

1 QVæritur, An statutum disponens, quòd vxore prædecedente sine liberis maritus lucretur dotẽ, locum habeat duntaxat quãdo vir ipse est inops. Et primò arguit̃ ꝙ sic, siue intueamur dispositionem 2 iuris cõis, siue iuris statutarij. Nam de iure cõmuni certũ est ꝙ maritus nõ potest succedere vxori pręmortuæ superstite patre, matre, aut agnatis. l. fi. C. quor. bono. l. j. C. vn. vir & vx. l. j. ff. quis ordo in bono. posses. serue. l. j. in prin. ff. si tabu. testa. nul. exta. nisi vbi vir esset inops & vxor prędecedẽs locuples: quo casu siue extẽt descẽdentes, vel ascẽdẽtes, siue agnati maritus succedet in quarta parte, vt probatur per id quod not. glo. in verbo minus, in autẽ. de exhi. reis, in. §. quoniã, iuncta l. illud. §. minus. ff. de tribu. ac etiã coniuncta d. l. j. C. vn. vir & vxor.

3 De iure municipali constat: quia statutum prædictum interpretari debet secundum ius commune. l. si serui. C. de noxal. c. cum dilectus, extra de consue. ne quis indebitè damnum patiatur. l. fin. §. in computatione. C. de iure delib. & per consequens debet intelligi quando maritus esset inops & vxor locuples.

4 Tu verò alterã partem amplectere: quia cum huiusmodi statutũ loquatur indistinctè & non distinguat inter maritum inopem & diuitem ergo generaliter intelligi debet. l. de pretio. ff. de publicia. l. j. §. generaliter, de lega. præstan. c. quia circa, de priuil.

Secundò, quia hoc lucrum defertur viro propter onera matrimonij, 5 vt est cõmunis opinio de qua supra. q. 4. Sed ista ratio onerum ita militat in marito diuite sicut in paupere, ergo eadem esse debet iuris dispositio. l. illud. ff. ad. l. acquil.

6 Tertiò, ita in terminis consuluit Alex. in cons. 249. vol. 6.

Nec obstat ꝙ statutũ debet intelligi secũdum ius commune ne quis 7 indebitè dãnum patiatur: quoniã respondet Alex. in citato cons. 249. col. 2. ꝙ tale statutũ generaliter & indistinctè loquẽs nõ debet restringi ad maritũ inopem, etiã si non facta restrictione aliquis indebitè lucrum perderet. l. prospexit. ff. qui & à quib. quia de huiusmodi obuentione hęreditatis auferenda patri, matri, vel sororibus iudicatur vt de lucro, vt patet ex ijs quæ traduntur per Doct. post glo. in. l. si emãcipata. C. de iur. & fac. ignor. & ex not. per glo. in. l. si duo, in verbo potuit. ff. de 8 acqui. hæred. quia inter ascendẽtes & descendentes hæreditas non est propriè debita, sed quasi. l. fina. iux. princ. C. de cura. furio. & præcipuè hæreditas ascendẽtium descendẽtibus. l. nam etsi parẽtibus. ff. de inoffic. testa. cũ de ea censeať vt de re obueniẽte ex titulo lucratiuo. & ideo 9 cum hi nõ patiantur dãnum, quod est diminutio patrimonij. l. dãnum. ff. de dam. infec. Sed lucrum solum perderent, nimirum si statutum debet generaliter intelligi, & non restringi.

10 Secũda datur etiã respõsio per Alex. ꝙ dictũ statutũ non patiť dictã interpretationẽ à iure cõmuni, scilicet ꝙ intelligať in marito inope. Patet, quia statutũ vult ꝙ extãtibus liberis ipsi succedãt, & maritus nihil lucretur; & tamen de iure cõmuni quãdo maritus est inops, etiã extãtibus liberis vxoris prædecedentis, succedit maritus in quarta parte si sunt tres filij vel minus: & si sunt plures, cum eis succedit maritus in virilem portionem, vt in auten. præterea. C. vnde vir & vxor.

Summarium.

1 STATVTVM *de lucro dotis per mortem uxoris non trahitur ad dotes datas ante conditum statutum, sed contra nu. 4.*

2 *Statutum superueniens non debet in dubio tollere ius alteri quæsitum, licet adhuc non habuerit effectum.*

3 *Recepti in canonicos autoritate Papæ ante Decretalem statuimus, de maiori. et obed. præcedent maiores ordine postea receptos, iuxta antiquum stilum, licet præbendam assequantur post illam Decretalem.*

5 *Lex noua seruari debet quando statutum dat formam super futuris exceptionibus.*

6 *Statutum uetus si continebat quòd banniti eximerentur de banno solutis quinquaginta libris, & postea superuenerit nouum statutum in quo cautum sit ut banniti eximantur de banno solutis centum libris, si bannitus ante statutum uelit se eximere à banno debet soluere libras centum.*

7 *Præterita quando in sui esse habent dependentiam à futuro, idem iudicamus de præterito quod de futuro.*

8 *Statutum excludens à successione alibi nuptam, locum habet etiam in nupta ante statutum.*

9 *Pater si inuestitus est de emphiteosi pro filijs masculis & fœminis, & superueniat statutum inhabilitans fœminas ad emphiteosim et præferens masculos, huiusmodi statutum in tali emphiteosi locum habebit.*

Quæstio Nonagesima tertia.

1 ALia etiam proponitur quæstio: An statutum quòd mortua vxore maritus lucretur dotem trahatur ad dotes ante conditum statutum datas. Imol. in c. fin. col. 8. in fi. de constitut. videtur decidere quòd non, quia ex cõtractu dotis celebrato ante statutum postea editum ius est acquisitum hæredibus mulieris, cum in eo sit actum & promissum 2 per maritum de restituendo dotem soluto matrimonio: & ideo statutũ superueniens non debet in dubio tollere ius alteri quæsitum seu obligationem alteri quæsitam licet adhuc non habuerit effectũ. & hoc per not. per Inno. in c. statuimus, circa med. vers. item nota ꝙ priuilegium 3 de maiori. & obed. vbi dixit, quòd recepti in canonicos autoritate papæ ante illam Decretalem præcedent maiores ordine postea receptos iuxta antiquum stilum, licet præbẽdam assequantur post illam Decretalem. quod dictum menti tenẽdum inquit Imol. quia legistæ simpliciter transeunt cum Bar. qui aliter tenet in l. omnes populi. ff. de iustit. & iure, & Imol. sequuntur Fely. ibi col. 2. & Barb. col. 13. in prin. Idem tenet Fely. in dicto. c. statuimus, col. 2. & Alex. in addit. ad Bar. in dicta. l. omnes populi, col. 9. vers. ibidem, & in vers. ecce.

4 His tamen non obstantibus contraria sententia est de iure verior, & quam primò tenuit Bar. in d. l. omnes populi, col. 10. in. 2. q. 5. q principa. vers. ecce alia, vbi inquit, quòd stante ipso statuto maritus lucrabitur dotem ante dictum statutum datam: quia illud lucrum, de quo disponit lex municipalis consideratur tantum post mortem vxoris, quæ post statutum contingit. & Bar. sequitur Rayn. de Forli. col. 32. & D. Io. Bapt. de sancto Seueri. car. 62. vers. tertiò infert, qui subdit hoc menti tenendum. Idem voluit Cyn. in l. j. §. fin. C. de rei vxo. actio. vbi dicit

quòd

quod fuit quæstio de facto in ciuitate Ferrariæ, in qua factum fuit nouiter quoddam statutum, quòd si mulier prædecedat in matrimonio etiam non extantibus liberis, quòd vir non teneatur restituere mulieri nisi dimidiam dotis, propter expensas quas fecit in vxore & causa nuptiarum; An huiusmodi statutũ trahatur ad dotes iam constitutas, vel ad eas tantum, quæ post statutum darentur. & dicit esse argumentum ibi quòd ad postea datas tantum referatur, sed quòd est cõtra id quod ipse scripsit in.l.leges & constitutiones.C.de legi. vbi colligitur deter-
5 minatio, & verè dicit, quia ibi vult quòd quãdo statutum dat formam super futuris exceptionibus quòd debet seruari lex noua, & ideo infert
6 quòd si statutum vetus continebat ꝙ banniti eximerentur de banno solutis quinquaginta libris & postea superuenerit nouum statutum in in quo cautum sit vt banniti eximãtur de banno solutis centum libris, & bannitus ante nouum statutum vellet exire de banno debet soluere centum libras ad formam vltimi statuti: quia tale statutum dat formã futuris exceptionibus bannitorum, & sic futuris liberationibus. Hoc idem voluit Do. Rosel. de Aret. in cons. 91. inter cons. Bal. in 4. vol. & Bal. in cons. 93. col. 2. & in cons. 477. eo. volu. 4. vbi in materia huius quæstionis inquit esse considerandum, quòd aut restitutio dotis iam euenerat antequam conditum fuisset huiusmodi statutum, & tunc non tollitur ius iam quæsitum hæredibus mulieris per statutum ipsum superueniens, quia non videtur esse de mente statuentium tollere naturalem æquitatem, & naturalem obligationẽ iam fundatam, vt in auten. ex lib. & ascrip. nat. in prin. aut nondum euenerat cõditio dotis restituendæ tempore noui statuti, & tunc statutum nouum est obseruandum, quia statutum præcessit casum disponendum à statuto idest retentionem retinendam à statuto; & etiam quia quando præterita ha-
7 bent in sui esse dependentiam à futuro, idem iudicamus de præteritis quod de futuris, quantum ad futuram decisionem. & sic statutum de lucro dotis habebit etiam locum in dotibus ante statutum datis, quarum restituendarum conditio post statutum emerserit, vt per Cyn. & omnes Doct. in d.l. leges. C. de legi. Hanc quoq; sentẽtiam consulendo amplectitur Paul. de Cast. in cons. 193. col. fi. vol. j. vbi quærit an statutum nouum de dotibus restituendis habeat locum in dotibus confessatis ante, si mulier prædecedit post dictum statutum, & concludit certum esse ꝙ sic, cum statutum disponat de dotibus illarũ, quæ post statutum morientur. nec vis facienda est, secundum eum, quòd dos fuerit prius tradita vel cõfessata, quoniam quousq; durat matrimonium statutum super ea nullum effectum induxit, quia poterat matrimonium dissolui morte viri, & non fuisset locus statuto porrigit enim effectum

dictum

dictum statutum solum post mortem vel tempore mortis mulieris si marito præmoriatur; & sufficit mortem euenire post statutum conditum, per not. per Bart. in d. l. omnes populi: quia per ipsum statutũ inducitur exceptio viri contra hęredes mulieris super dote, quæ quidem exceptio non fuit causata tempore dotis datæ vel confessatæ, sed veniebat causanda tẽpore mortis mulieris, quæ etenim mors superuenit postquam statutũ nouũ cœpit habere vigorẽ, ex quo inducit͂ exceptio prædicta, secundũ Theoricam Bar. in l. cunctos populos, in 4. q. principa. art. 3. C. de sum. trini. & fide catho. per l. pen. C. de vsur. & opinionem Bar. cõmuniter receptam tradit D. meus Rui. in cons. 49. col. fina.

8 vol. 3. vbi etiam concludit ꝙ statutum excludens alibi nuptã non succedere, locũ habet etiam in nupta ante statutũ. Hoc idem tenuit Socy. Iun. in cons. 21. col. 2. vol. 3. vbi allegat multas decisiones pro hac parte & per dictum Bar. in d. l. omnes populi, dixit Ancha. in cons. 125. ꝙ si

9 pater inuestitus est de emphiteosi pro filijs masculis & fœminis, & statutum superueniat inhabilitans fœminas ad emphiteosim & præferens masculos, habebit locum in tali emphiteosi, quoniam nondum erat delata succesio, & hoc non obstante stipulatione, quia si quod ius quæsitum fuisset filiabus vigore stipulationis, sumebat initium post stipulatoris mortem: & ideo ius seu statutum superueniens debet ad illud ius extendi, quod demum nascitur postquam est editum. & Anch. refert ac sequitur Brun. in cons. 3. in. 9. col. in. 3. art. & Socy. iun. in loco supra citato. Vltimò opinionem etiam Barto. secutus est Brun. in tract. dè statu. in. 3. pat. in verbo lucrum. §. statutum, quòd vir lucretur dotem vxore præmortua intelligitur etiam de dote promissa, quod est in vers. 99.

Non obstant nota. per Imol. & sequaces in locis de quibus supra; quia cum ex supra allegatis satis apertè pateat responsum, & contra cum esse communem opinionem, Ideo vlterius non insisto sed opinioni communi in iudicando inhærendum esse, omnino tenemus.

Summarium.

1 FILII *spurij de equitate canonica, quæ seruatur in prato Cæsaris, alendi sunt à patre quando non habent unde se alant.*

2 *Pater non potest relinquere filio spurio pro alimentis unum magnum podere, sed solum usque ad modum alimentorum, & non ultra.*

3 *Alimenta quæ dantur miserationis causa; non debentur secundum dignitatem, sed secundum necessitatem uiuendi.*

4 *Filiæ spuriæ sunt dotandæ à patre usque ad modum alimentorum.*

5 *Causa dotis non minus est fauorabilis quam causa alimentorum.*

Statutum

6 *Statutum de lucro dotis locum non habet in dote data per patrem filiæ spuriæ, sed contra nu.10. & nu.15.*

7 *Dos data filiæ spuriæ per mortẽ ipsius, patri uel eius hæredibus restituenda uenit, quod declara ut nu.18.*

8 *Legatum factum filio spurio pro alimentis, non transit ad hæredes suos.*

9 *Filia spuria sicut in alimentis nõ habet hæredem, ita nec in bonis datis in dotem.*

11 *Dispositio generalis debet intelligi secundum naturam rei de qua loquitur dispositio.*

12 *Quod amplia etiam procedere in materia stricti iuris & ubi adesset iuramentum.*

13 *Lex ubi ordinat constitutionem dotium censetur etiam permittere consequens, idest lucrum quod sequitur ex constitutione earum.*

14 *Actum faciens, censetur se astringere legibus de illo actu loquentibus.*

16 *Pater potest donare marito filiæ spuriæ.*

17 *Filiæ spuriæ fundus dari potest in dotem, ita ut post mortem ipsius transeat ad filios.*

19 *Statutum de lucro dotis locum habet in legato dotis facto cum onere fideicommissi.*

20 *Quis uelle præsumitur quòd leges & consuetudines locum habeant in sua dispositione.*

Quæstio Nonagesima quarta.

1 VOs scitis quod, attenta æquitate Canonica, quæ etiam in prato Cæsaris seruatur, vt ex infra allegandis apparebit: sicut filij spurij sunt alendi à patre quando non habent vnde se alant vsq; ad condignam quantitatem, iux. tex. & ibi Docto. in. c. cum haberet, de eo qui dux. in vxo. quam pollu. per adul. & per Bart. in. l. fin. col. 2. vers. quis erit ergo modus. ff. de ijs quib. vt indign. & in. l. meuius. §. duobus. q. 1. ff. de leg. 2. & in. l. fin. §. si à socero. ff. de ijs quæ in frau. credito. & Bal. in. l. neq; mater. C. de iur. dot. necnon & Abb. in cons. 50. col. 1. volu. 2. quem sequitur Dec. in cons. 611. col. j. Hinc dixit Bal. in. l. eam quam, col. 10. C. de fideicom. quem sequitur Ang. in. §. nouissimè, col. 2. instit. 2 ad senat. consul. orficia. & Barb. in. c. cum tibi, col. 17. de testa. q; pater non potest relinquere vel legare filio spurio pro alimentis vnum magnum podere, sed solum vsq; ad modum alimentorum & non vltra, arg. l. fin. ff. de exerci. Quod & voluit Socy. cons. 2. nu. 5. vol. 4. Dec. in cons. 311. col. 2. Cur. Iun. con. 37. col. fina. & est ratio secundum Iaco. de 3 Are. quem sequitur Bal. in. l. si maritus. ff. solu. matri. quia alimẽta quæ dantur miserationis causa non debentur secundum dignitatem, sed secundum necessitatem viuẽdi. quod est notandum. Ita etiam filiæ spuriæ sunt

4 riæ sunt dotandæ vsq; ad modum alimentorũ, & non vltra secundum Bar.in d.l.fin.col.2.ff.de ijs quib.vt indig. quem refert & sequitur D. Baptista Caccialup.in.l.si qua Illustris, col.antepen.C.de officia.dicẽs q; pater filiam spuriam dotare potest vsq; ad quantitatem alimentorũ ita q; habeat alimẽta perpetua secundũ qualitatẽ status sui,quia quod ob hanc causam permittitur ab eius causa limitat̃ & moderatur,quod arbitrio iudicis cõmittitur.Idem dixit Bar.in dicto.§.meuius, & Abb. in citato cons.50.col.2.relato per Dec. in allegato cons.611.col.j.quia
5 cum causa dotis non sit minus fauorabilis quam causa alimentorũ: ita potest pater dotare quemadmodum & alimenta præstare.

6 Pone modò q; extat statutum de lucro dotis, nunquid ex vi ipsius statuti maritus spuriæ vxoris poterit dotẽ datam lucrari? Primò equi-
7 dem videretur quòd non: quia talis dos per mortem vxoris restituẽda venit patri vel eius hæredibus, vt est de mente Bal.in d.l.eam quam, col.10.C.de fideicom.& in cons.356.vol. vbi dixit quòd legatum fa-
8 ctum filio spurio pro alimẽtis non transit ad hæredes spurij non ratione proprietatis,in qua non valuit legatũ,nec ratione alimẽtorum, quia cum vita finiuntur.l.cũ hi.§.si vni.ff.de transact. Idem voluit Abb in dicto cons.50.col.2.& in cons.115.col.2.volu.2. vbi inquit q; ideo talis dos debet redire ad patrẽ,quia succedit loco alimentorum,ad quæ pa-
9 ter tenebatur. Vnde sicut in alimẽtis nõ habet hæredem: ita nec etiam in bonis datis in dotem. Istud idem tenuit Bal.nouel.in tract.dot.in.6. par.priuil.16.Dec.in dicto cons.311.col.2.in fin. Moder.in repetit.c.per vestras.§.24.col.1.in fi.de donat.int.vir.& vxo.

10 Verum his non obstantibus altera pars vti verior & fulcita melioribus rationibus & autoritatibus amplectenda venit. Et primò, Nam ex dispositione legis, vt supra diximus, pater tenetur dotare filiam spuriam: ergo etiam censetur voluisse quòd possint constitui dotes secundum naturam ipsarũ dotium,& secundum materiam subiectam,vt lucrum earum facere maritus posset secundũ statuta de dotibus loquen-
11 tia: quia dispositio generalis debet intelligi secundum naturam rei de qua loquitur dispositio.l.si stipulatus.ff.de vsur.l.filiusfamilias.ff.de
12 dona.Ias.in.l.actionem.C.de procura.& istud adeo verum est, vt etiã procedat in materia stricti iuris,vt per Bal.in.l.fin.cõmu.diuidun.arg. glo.in.l.& puto.ff.famil.hercisc.& etiam si interueniret iuramentũ, vt voluit Corn.in cons.129.col.2.vol.3. Igitur cũ lucrũ à statuto introductũ super dotibus dicatur esse de natura ipsarũ dotiũ,cum ipsis dotibus inhæreant ex dispositione statuti, & pro regula in ipso statuto tradit̃ vt vir superuiuens vxori decedẽti sine liberis dotem lucretur: Ideo eueniente casu,de quo in statuto, maritus ipsam dotem lucrari debet.

Secundò

13 Secundò facit. Nam vbi lex ordinat antecedens, idest cõstitutionem dotium, censetur etiam consequens permittere, idest lucrum quod sequitur ex cõstitutione earum. l. 3. §. scio. ff. de minori. quia istud consequens est necessarium ad antecedẽs propter statuti dispositionem, Ias. in. l. etsi prætor, col. 2. ff. de offi. eius cui manda. est iurisdic. & aliàs nisi permissum esset tale lucrum non ita de facili reperiretur aliquis qui talem vxorem ducere vellet renuntiãdo ipsi lucro, arg. l. cum de indebito. ff. de proba. Ideo ipsa lex, quæ voluit vnum, censetur & aliud voluisse, sine quo actus commodè explicari non posset, vt per Dec. in. c. præterea, col. 4. vers. sed contrarium reperio, de offi. delega.

14 Accedit & tertiò. Nam faciens actum censetur se astringere legibus de illo actu loquẽtibus. l. exigere dotem. ff. de iud. Bar. in. l. iusiurãdi. §. si liberi. ff. de oper. liber. Scribẽtes in. l. hæredes mei. §. cum ita, ad Trebel. ergo pater filiæ spuriæ dotans eam censetur voluisse se conformare cum dispositione statuti, vt maritus lucrari debeat quãtum ab ipso statuto ei conceditur.

Quartò facit. Nam ratio onerum propter quæ conceditur lucrũ marito à lege municipali vt dictum fuit supra. q. 4. ita militat in marito spuriæ vxoris quàm in non habentibus spurias, quibus lucrum datur: ergo eadem debet esse iuris dispositio in ipso marito spuriæ, argu. l. illud. ff. ad. l. acquil. & tanto magis cum (vt experientia docet) videamus quòd redduntur homines difficiles ad contrahenda matrimonia cum spurijs.

15 Quintò & vltimò hanc quæstionem decidit Bald. nouel. in. 6. parte priuil. 16. col. 3. vers. sed quid si statutum, vbi inquit expresse quòd si lege caueatur quòd vxore decedẽte in matrimonio sine filijs vir lucretur tertiam partem dotis vel dimidiam, quòd non improbabiliter dici potest dotem datam filiæ spuriæ per mortem eius non reuerti ad hęredes patris: cum de necessitate iuris causetur tale lucrũ, & sic in illo pater non videtur exercere aliquam iurisdictionẽ in talem filiam: imò videtur lucrari in recompensationem onerum matrimonij, & dato ꝙ etiã esset merum lucrum viri, idem dicendum esset, quia non reperitur iure

16 cautum quòd pater non possit donare marito filiæ spuriæ, imò etiam potuisset facere per pactum sine statuto, ex quo per tale statutum filiæ nihil quęritur, quod dixit notandum, prout in simili etiam videmus ꝙ

17 per patrem filiæ spurię potest dari dos, ita vt post mortem eius transeat ad filios, vt per Bar. in d. l. fin. col. 2. ff. de ijs quib. vt indign. & Veronen in caut. 37. incipi. videamus. & Abb. in cons. citato. 50. col. 2. & cum Bal. nouel. tenuit Bulgari. in repet. l. j. col. 36. ff. solu. matri. & Moder. in repet. dicti. c. per vestras. §. 24. col. 5. vers. alio item casu, vbi in-

telligunt

telligunt hoc procedere quando fundus datus esset in dotem; secus si fructus ipsius fundi dati fuissent in dotem pro alimentis, iux.tex.in.l. dotis fructus.§.si vsumfructum.ff.de iure dot. Tunc enim quia ius datum in dotem morte perit.§.finitur, instit.de vsufr.nō poterit maritus lucrari dotem.l.quod in rerum.§.j.ff.de lega.j. & opinionem Bal. nouel.pariter approbat Crauet.in cons.186.col.fin. & eam sentit Alexā. in cons.150.vol.2.dum quærit si statutum dicit quòd muliere prædecedēte in matrimonio sine liberis tertia pars dotis obueniat proximioribus in gradu, & reliquū sit mariti: An pater filiæ spuriæ, quæ decessit in matrimonio sine liberis lucretur illam tertiam partem dotis à se datæ & respectu duarum tertiarū, quas debet lucrari maritus non facit dubium, sed respectu alterius partis, quam dicit mulier lucrandam esse per patrem.

18 Non obstant ex aduerso adducta, videlicet ꝙ dos data filiæ spuriæ per eius mortem reuertitur ad patrem vel eius hæredes, per iura & autoritates supra relatas: quia respōdetur ꝙ ipsæ procedere possunt vbi nullum extaret statutum disponens de lucro dotis, & sic in casu in quo essemus in mera dispositione iuris communis, aliàs secus: quia (vt dictum fuit) pater tunc voluit se astringere legibus de illo actu loquentibus, & se conformare causa dispositione statutaria. Pro cuius confirmatione accedat quod voluit Bal.in cons.79.vol.j. vbi quærit an de 19 legato dotis facto per patrem filiæ cum onere fideicommissi maritus debeat detrahere partem dotis à statuto ordinatam, Et decidit ꝙ sic: & quòd ista portio statutaria diminuet fideicommissum, quia cum pater legauerit in causam dotis, ideo in tali legato habebunt locū omnia statuta loquentia de lucro dotis, cum tale statutum trahatur ad legatū ex interpretatione passiua.l.j.§.lex falcidia.ff.ad.l.falcid. Itē ex quo est permissum principale, scilicet dos, Igitur etiam & accessorium, idest lucrum legis, cum accessorium intelligatur inesse principali.l. ex diuerso.ff.de rei vendic. Plus ex quo lex disponit de lucro dotis, & pater de dote quæ est quodam ius vniuersale disposuit, intelligitur etiam de lucro dotis disposuisse. Nam in vniuersalibus semper continētur onera.l.2.C.de hæredi. vel actio. vendi. Item præsumitur quis velle quòd 20 leges & cōsuetudines habeant locum in sua dispositione.l.quęritur.§. si venditor.ff.de edil.edic. Et sic ex his ita concludendū videtur in hac quęstione, vt de dicta dote data filiæ spuriæ, quæ ab humanis decessit sine liberis, maritus consequatꝰ lucrū dotis ordinatū à lege municipali.

Summarium.

1 STATVTVM *de lucro dotis locum non habet si uxor post contractum matrimonium*

matrimonium per uerba de præsenti, ante tamẽ copulã secutam ingressa fuerit monasterium mendicantium & in eo professa fuerit, communis est in contrarium, ut in nu. 10. & 14.

2 Mortis appellatione in dubio intelligitur de morte naturali, quod declara ut in nume. 15.

3 Statutum de lucro dotis non habet locum in morte uiolenta illata per maritũ.

4 Statutum de lucro dotis cum sit correctorium iuris communis propriè & strictè intelligi debet, & sic naturaliter, & nu. 7.

5 Statutum loquens in casu uero non habet locum in casu ficto.

6 Statutum puniens portantem perlas intelligitur si portat ueras non fictas.

8 Mors est præsentis lucis subtractio et anime à corpore separatio omnia dissoluens & omni professione priuans & reuersio in puluerem.

9 Professus corpore uiuit, usum rerum habet, loquitur, testificatur, elligit & elligitur ad prælaturam, & generaliter omnes actus naturales exercet.

11 Pactum de lucranda dote conceptum in casu mortis locum habet per ingressum religionis.

12 Monasterio licet acquirantur omnia per ingressum religionis: tamen talis ingressus non impedit lucrum dotis, uel donationem propter nuptias.

13 Pacta lucrorum uendicant sibi locum per ingressum monasterij, sicut per mortem.

16 Ingressus monasterium mendicantium non potest mutare uel reuocare testamentum, quod prius fecerat ante eius ingressum; imò hæres statim habebit eius hæreditatem absq; quòd ulterius expectetur mors naturalis.

17 Legitima licet non debeatur filijs, secundum communem opinionem legistarum, per ingressum patris in monasterium in quo fecit professionem: Tamen fallit quando ingressus est religionem mendicantium.

18 Substitutio facta sub conditione, si decesserit hæres sine filijs, adimpletur & purificatur statim quòd hæres ingressus est monasterium, penitus incapax bonorum, & in communi & in particulari & in illo professus fuerit.

19 Fratres minores sunt adeò mortui mundo quòd mors naturalis nihil potest operari.

Quæstio Nonagesima quinta.

1 AN lucrum dotis debitum viro ex vi statuti per mortem vxoris prædecedentis sine liberis locum habeat, si vxor post cõtractum matrimonium per verba de pręsenti ante tamen copulam secutam ingressa fuerit monasterium mendicantium, & professa fuerit. Prima facie

2 videretur dicẽdum quòd nõ, quia appellatione mortis in dubio intelligitur de morte naturali. l. ex ea parte. §. insulam. ff. de verb. obli. l. sed si mors. §. j. ff. de donat. int. vir. & vxo. Alex. in cons. 2. col. j. volu. j.

& in cons. 139. col. 2. vol. 2. Sed mulier quæ ingreditur ordinem mēdicantium naturaliter viuit; igitur verbū mors nō verificatur in ea quæ ciuiliter mortua dicit. Pro quo facit quod in simili dixit Mars. in cons.
3 91. col. 2. vbi voluit quòd huiusmodi statutum de lucro dotis nō habet
4 locum in morte violēta illata per maritum vxori: quia statutum debet intelligi de morte naturali, & præcipuè hoc dicendum videtur cum simus in statuto correctorio iuris communis. l. dos à patre. C. solu. matr. l. j. in prin. C. de rei vx. actio. q, propriè & strictè intelligi debet, vt not. in. l. quicquid astringendæ, de verb. obli. & sic naturaliter, iuxta not. in l. fin. vbi notant Bal. & Paul. C. de ijs qui veni. æta. impetra.
5 Secundò facit. Nam statutum loquens in casu vero non habet locū in ficto, vt not. Bart. in. l. 3. §. hæc verba. ff. de nego. gest. & in. l. omnes populi, in 6. q. principa. ff. de iust. & iure, & in. l. j. ff. de fonte, vbi statu-
6 tum puniens portantem perlas intelligitur si portat veras, non autem fictas: sed mulier ingrediens monasterium mendicantium fictè dicitur mortua, Igitur &c.
Tertiò, quòd maritus non lucretur dotē, in specie hoc decidit Anch.
7 in cons. 273. quia vt diximus, tale statutū debet intelligi de morte naturali, non autem de ciuili per professionem & ingressum monasterij, quoniam etsi talis dicatur mortua mundo, & habere vocem funestam & translatam conuersatione cœlesti in corpore, & in anima. c. placuit el 2. 16. q. j. c. non dicatis. 12. q. j. Tamen propriè loquēdo non potest di-
8 ci verè mortuus. mors enim est præsentis lucis subtractio, & animæ à corpore separatio, omnia dissoluens, & omni professione priuans, & reuersio in puluerem. §. deinceps, in auten. de nupt. ista autem non parit
9 professio. Nam professus corpore viuit, vsum rerum habet, loquitur, testificatur, & comedit, elligit & elligitur ad prælaturas, & generaliter omnes actus naturales exercet. c. religiosus de elect. in 6. ergo statutū de lucro dotis debet intelligi de morte naturali, quæ omnia soluit, non autem de ficta & impropria, quæ inducitur ex ingressu monasterij & professione; & Anch. refert Fely. in rubri. de sponsal. col. 4. & sequitur Socy. cons. 8. col. fin. vol. 3.
Quartò hanc etiam partem tenuit Saly. in. l. deo nobis, in fin. C. de episco. & cler. motus hac ratione: quia licet vxor ingrediatur monasterium ante copulam inuito marito: tamen nondum est vxor, nec etiam est matrimonium secundum totalem perfectionem: Ideo vir tali casu lucrum dotis consequi non debet.
10 Sed his & alijs similibus non obstantibus contraria sententia est de iure verior, Et in primis facit text. in. l. deo nobis, in prin. C. de sac. san. eccle. vbi in specie hoc dicit Bar. & ibi etiam hoc decidit Paul. in prin.
dum

dum dicit, quòd si alter ex coniugibus intret religionē, dissoluitur matrimonium, nec per hoc aliquam pœnam patitur circa dotem, vel donationem propter nuptias, quasi eius culpa matrimonium sit solutum: habetur tamen ingrediens pro mortuo vel mortua, & sic vendicat sibi locum pactum, vel statutum de certa parte dotis lucranda in casu mortis. Item ibi in vers. in isto casu, vbi formaliter inquit, quòd pactum de lucranda dote cōceptum in casu mortis locum habet per ingressum religionis. Idem enim operatur professio, quòd mors. Item idē operatur mors ciuilis quod naturalis. Item monasterium non habetur pro filio:

11 quia pactum lucrādi dotem colatū si decesserit sine liberis purificatur, non autē extinguitur per ingressum religionis. Idem etiā tenuit Azo in summa ad lib. Cod. car. j. col. 3. nu. 9. Ias. in auten. si qua mulier, col. 2. circa fi. vers. ex prima parte. C. de sac. sanct. eccle. vbi dicit esse notan-

12 dum per illam glo. quòd licet per ingressum monasterij omnia ei monasterio acquirātur: Tamen talis ingressus non impedit lucrum dotis, vel donationem propter nuptias. Idem Ias. in. l. ex ea. §. insulam, col. 2. ff. de verb. obli. & in. l. si decesserit, col. 2. vers. ideo isto anno. ff. qui satisda. cogan. vbi inquit se illo anno ita consuluisse Veronæ, & ita constat, vt in eius cōs. 135. col. j. vol. 2. per tex. & Bal. in dicta. l. deo nobis, & per not. per Ang. in. §. si vero constāte, in auten de sanctis. episc. vbi

13 inquit quòd pacta lucrorum vēdicant sibi locum per ingressum mona-

14 sterij sicut per mortē. Subdens ipse Ias. istam esse veram & cōmunem conclusionem Doct. & quòd in istis terminis non inuenit aliquē Doctorem autenticum contrariam partē tenentem, licet Saly. solus aliter sentire videatur in d. l. deo nobis. Hanc quoq; partem amplectitur Alcia. in 2. lib. de verbo. signi. fac. 84. vbi propriè dicit, quòd pactum de dote in casum vxoriæ mortis lucrifaciēda etiam in eum casum intelligetur cum in religionē monasterium secesit, per dictam. l. deo nobis: quia non est verisimile voluisse maritū hoc casu expectare, exigendæq; dotis morā pati, donec naturaliter vxor fato fungeret: quæ indiuiduam vitæ consuetudinē contempsit, necnon Fely. in dicta rubri. de sponsal. Hoc idē tenuit Io. Bosch. in tract. de legit. nup. in 4. lib. col. 6. in princ. vers. si mulier.

Non obstāt modò adducta in cōtrarium, quòd appellatione mortis intelligitur de morte naturali per separationē animæ à corpore, & non de ciuili & sic ficta, cum statutū sit correctorium iuris cōmunis: quia re-

15 spondetur argumentum posse procedere vbi mors ciuilis non haberet eūdem effectum quem habet mors naturalis, & ita procedat glo. in dicta. l. placuit: secus autē vbi mors ciuilis quo ad id de quo agitur eundem effectum haberet, quem habet mors naturalis, quia tunc æquipa-

ratur morti naturali.l.adeò.§.publicatione.ff.pro socio.l.j.in fi.de bonor.posses, cont.tabul.sicut est in ea quæ ingreditur monasteriũ mendicantium,cuius mors,quo ad abdicationẽ dotis ab ea, habet per omnia eũdem effectum quem habet mors naturalis : ergo idem ius,vt per Ias.in dicto cons.155.col.2.& Alcia.ac Io. Bosch.vbi supra. Pro qua sententia accedat quod voluit Ias. in dicta auten.si qua mulier, col.7.
16 vers.iuxta hanc partem. vbi concludit quòd ingressus monasterium mendicantium non potest mutare vel reuocare testamentũ,quod prius fecerat testator ante eius ingressum,& quòd eius hęres statim habebit eius hæreditatem absq; quòd vlterius expectetur mors naturalis,cum mors ciuilis eo in casu in omnibus & per omnia ęquiparetur morti naturali. Quod etiam tenuit Alex.in cons.13.col.j. volu.5.qui attestatur hanc esse communẽ opinionem.Confirmatur ista responsio ex not. per Ias.in dicta autẽ.si qua mulier,col.10.vers.intelligo tamen, vbi inquit
17 quòd licet communiter legistæ teneant,ꝙ legitima non debeatur filijs quam primum pater ingressus est monasterium,& professionem fecit: tamen ꝙ intelligit ipsam communẽ opinionem non procedere quãdo pater esset ingressus religionem mẽdicantium : quia tunc illa mors ciuilis in omnibus habeat effectum naturalis,credit ꝙ filij statim debeãt habere legitimam. Idem dixit Paris.in cons.65.col.2. vol.2.vbi dicit
18 quòd substitutio facta sub conditione, si decesserit hæres sine liberis, adimpletur & purificatur statim quòd hæres ingressus fuit monasterium penitus incapax bonorum & in communi & in particulari, & in illo professus fuerit,quia eo casu habetur pro mortuo, & hæc mors ciuilis quoad omnẽ effectum æquiparatur morti naturali, adeò ꝙ nõ est amplius expectanda mors naturalis. Facit etiam quod voluit Bald. in
19 cons.42 in 2.vol.relato per Alex.in cons.155.col.j.quòd fratres minores & sic ordinis mendicantium sunt adeò mortui mundo quòd mors naturalis nihil potest operari.

Non obstant notata per Ancha. & sequaces ac Saly.in d.l.deo nobis: quia respondetur ex supra citatis autoritatibus communem esse in contrarium,à qua in iudicando non est recedendum.

Summarium.

1 LEGATVM *factum per uxorem marito non computatur ei in lucro dotis: sed in contrarium est communis, ut nu.8.*
2 *Præsumptio in dubio capi debet, ut actus ualeat & non pereat.*
3 *Legatum est causa lucratiua.*
4 *Titulus dotis est lucratiuus.*
5 *Causæ duæ lucratiuæ non possunt simul cõcurrere, quod declara ut in nu.14.*

Legatum

6 *Legatum non imputatur in lucrum dotis si fiat pactũ inter uirum & uxorem, quòd soluto matrimonio uir lucretur dotem.*
7 *Statutum & pactum æquiparantur, quòd declara ut infra nu.16.*
9 *Legatum factum per patrem filiæ imputatur in legitimam.*
10 *Creditori magis fauetur in obligatione ex sua prouisione immediatè acquisita, quàm in obligatione aliunde proueniente sine facto suo.*
11 *Lex suum & non tuum tibi denegat auxilium.*
12 *Liberalis nemo præsumitur in necessitate.*
13 *Cautio fructuaria dicitur necessaria et si originem traxerit à facto uoluntario.*
15 *Stipulari quis potest ex causa lucratiua fundum & ipsius fundi estimationem.*
17 *Pactum continens id quod ius commune, seu statuti dispositio, nihil operatur ultra ius commune, uel statutum.*
18 *Idem non est omne quod est simile.*

Quæstio Nonagesima sexta.

1 QVotidiana proponitur quæstio, An stante statuto de dimidia lucri dotis, si per vxorem sit legatum marito fiat compẽsatio eiusdem legati cum parte dotis lucrandæ. Ista quæstio vt refert Corn.in cons.230.col.j. volu.4. vulgaris est & trita, & in qua Primò aspectu videretur dicendum huiusmodi compensationem non fore admittendam, vt decidit Fed.de Scal.doctor Bononien. in disputat. sua incip.quæstio talis est in ciuitate, quem refert Bal.in auten.præterea, col.2 C.vn.vir & vx.vbi etiam post Nicol.de Mattarel. idem firmat Bal.in.l.Titia.§.qui inuita.ff.de lega.2.in.l.si vxor.C.de bon.auc.iudi.pos.& in cons.79.vol.j. Rayn.& Raph.Cum. in.l.si cum dotem.§.si pater.ff.solu.matr.Capra in cons.143.in.j.dub. Mouẽtur enim citati Doct.principaliter rationibus infrascriptis.

Primò quia sublatum est edictum de alterutro inter virum & vxorem, quoniam vxor tam dotem quàm legatum sibi à marito factum consequi potest,nec vnum cum altero compẽsatur:ita ecõtrario quando vxor legat marito.l.j.§.sciendum.C.de rei vxo.actio.

Secundò, quia si tale legatum intelligeretur factum animo compensandi cum lucro statuti certè dictum legatum esset penitus inutile,& in
2 dubio debet capi præsumptio vt actus magis valeat quàm pereat.l. quoties.l.in ambiguis.ff.de reb.dub.

Tertiò quoniam tale lucrũ ex dispositione statuti proueniens traxit originem à causa voluntaria scilicet à matrimonio & à cõtractu dotis: ergo non est iudicandum vt de causa necessaria,arg.l.si quis seruum. ff.de actio.emp.& sic non debet habere locum compensatio.

3 Quartò facit. Nam licet legatum sit causa lucratiua.l.j.C.de impo,

4 lucra.descrip.& titulus dotis similiter sit lucratiuus.l.fin.§.si à socero,
5 ff.de ijs quæ in frau.credi.& sic videatur q̧ duæ causæ lucratiuę non possint simul concurrere,per nota.in.l.meuius.§.duobus.ff.de lega.2. Tamen quia lucrum dotis ex statuto proueniens dicitur deferri in recõpensationem onerum matrimonij.l.pro oneribus.C.de iur.dot.glo. in.l.si donaturus.§.fin ff.de cond.cau.data. Ideo istud non habet obstare quin vtrunq; debeatur.

Quintò accedit ratio, quæ est quòd tale lucrum dotis prouenit ex dispositione statuti,legatum autem ex dispositione testatoris, & sic ex diuerso fonte:ergo vnum cum alio computari non debet,sicut in simili videmus in quartam falcidię non imputari nisi id,quod prouenit ex iudicio testatoris non autem aliũde ex diuerso fonte.l.quod autem.l. in quartam.ff.ad.l.falcid.

Vltimò facit. Nam tale lucrum statutarium vigore taciti pacti de-
6 betur.l.si duo,in fi.ff.de acqui.hæred.Sed si esset factum pactũ expressum q̧ maritus lucraretur dotem soluto matrimonio tali casu non imputaretur legatum in lucrum dotis per.l.creditorem.ff.de lega.2.ergo idem debet esse in lucro quod debetur ex vi taciti pacti, ne plus con-
7 tingat operari tacitum quàm expressum.l.cum quid.ff.si cert.peta.c. fina.de dona.int.vir.& vxo.

8 Verum his non obstãtibus altera pars tanquã de iure verior,& magis communiter à Doctoribus recepta amplectẽda venit, quam primò secutus fuit Bar.lucerna iuris in d.l.si cum dotem.§.si pater post Iaco. de Are.vbi inquit se pluries dixisse q̧ legatum factum ab vxore viro computabitur in portionem quam ex vi statuti maritus lucrari debet: quod tradit esse multum notãdum. & Bart.ibi sequuntur Imo.necnon Paul.de Cast.& Alex qui attestãtur hanc esse magis communem opinionem, quia istud lucrum dotis videtur esse debitum necessariũ, quia introductum à statuto,sicut & debitum legitimæ filij,quod introduci-
9 tur à lege: Ideo sicut in legitimam computatur legatum factum per patrem filio.l.omnimodo.C.de inoffi.test.ita in hoc lucro debet computari legatum, arg.dicti.§.si pater, licet non compensetur in obligationem facto hominis acquisitam, & ad illam obligationem ordinato. nec mirum secundum Alex.in dicta auten. præterea, col.5.si fiat talis
10 destinatio: quia videmus q̧ magis fauetur creditori in obligatione ex sua prouisione immediatè acquisita quàm in obligatione aliunde proueniente sine facto suo, vt probat glo.in.§.ex conditionali, institu.de
11 verbo. obligat. Vnde dicimus quòd lex suum non tuum tibi denegat auxilium, vt not.glo.in.l.j.C.si aduer.vend. Idem voluerunt Barto, Paul,Roma.Alexan.Ias,Corn.ambo Dec. Petruc. D.Fran.de Pepis,& Curt.

Curt.Iun. in dicta auten. præterea : vbi similiter affirmant hanc esse communem sententiam.quàm pariter communem dixerunt Bal.in dicto cons.79.vol.j.& Corn.in præallega. cons.230. & eam magis communem dixit Camp.in tracta. dot. in.5.par.q.6. & ita aliàs seruatum fuisse in quæstione facti referunt Iaco.de Riz.vt dicit Alber.de Rosa. in.l.quòd verò.ff. de legi.& ita terminatum fuisse Paduæ tradit idem Alber.in.2.par statu.q.56.& in dicta auten. præterea. & hanc sententiam sequi aduocatos in practica expresse fatetur Salyc.ibi col.2. Cui sententiæ quoq; adhæret.Io.de Amic.in cons.12.nu.19.

Non obstant modò quæ ex aduerso adducta fuerunt. Et in primis quòd sublatum sit edictum de alterutro inter virum & vxorem : quia respondetur per Roma in dicta auten.præterea, quòd dictum Bald. & aliorum procedit,quando quæritur an legatum compensetur cum debito,quod initium sumpsit ex cõtractus dispositione : quia tunc vnum cum reliquo non compẽsatur,dicta.l.creditorem : secus autem vbi loquimur in debito proueniẽte ex necessaria statuti dispositione quo casu sit compensatio legati in debitum:& est ratio, quia nemo præsumi- 12 tur liberalis in necessitate.l.rem legatam.ff.de adim.lega. & cum hac responsione Roma.pertranseunt omnes in dicto.§.si pater, & in auten. præterea.

Non obstat secundum argumentum,q; si fieret talis computatio legatum redderetur inutile : quia respondetur hoc esse verum , sed non fore absurdum,quia etiam in auten.præterea,vt dicunt Doct.legatum redditur inutile, quia compensatur cum quarta de qua ibi. Idem in simili videmus in.l.quoniam nouella.C.de inoffi.testa.

Ad tertium respondetur secũdum Imol. & Alex. in dicto.§.si pater, ac Roma.Alex. & alios in dicta auten. præterea , q; huiusmodi argumentum tollitur per tex.in dicta auten. præterea, vbi lucrum dotis similiter originem habuit à matrimonio,& sic à facto voluntario : & tamen ibi quatenus valet legatum non debetur quarta portio , & sic fit imputatio seu compensatio:ergo sequitur quòd non attẽditur illa causa tanquàm remota quòd lucrum dotis traxerit originem à facto voluntario, sed q; inspici debet causa proxima, idest ipsum statutũ. quod probatur secundum eos: Nam pater est obligatus & tenetur necessariò dotare filias suas.l.obligamur.ff.de actio.& obliga. & tamen si consideremus causam remotam & originem vtiq; diceretur voluntaria , & sic a matrimonio voluntariè per patrem celebrato, qui ipsum contrahendo generat filias & ad dandam dotem inde obligatur: Ergo infertur q; huiusmodi qualitas causæ voluntariæ non ita à remotis sumi debet , vt etiam probatur in.l.de die.§.tutor cum.l.seq.iuncta.l.si fi-

deiussor.§.si necessaria.ff.qui satisda.cogan.dum ibi dicitur ꝙ licet sit differentia inter cautionẽ voluntariam & necessariam: Tamen fructua-
13 ria cautio dicitur necessaria licet originem habuerit à facto volũtario. Idem probatur in.l.socium qui cum eo.ff.pro socio.

Similiter ad quartum, quòd licet legatum & dos sint causæ lucratiuæ: Tamen, quia lucrum dotis dicitur deferri in recompensationẽ onerum matrimonij, non habet obstare quin vtrunq; deferatur. respondetur per Imol.& Alex.in dicto.§.si pater, & communiter per Doct.in di-
14 cta auten.præterea.quòd dicta ratio non est bona: quia etsi duę causæ lucratiuæ nequeant concurrere in eandem personam circa eãdem rem ad oculum demonstrabilem.l.meuius.§.duobus.ff.de lega.2. Tamen possunt concurrere circa diuersam rem, & in eadem persona. Hinc est
15 quòd ex causa lucratiua potest quis stipulari fundum, & etiam eiusdem fundi æstimationem.l.fundum Cornelianum.ff.de noua.l.planè la.j.§.sed si.ff.de lega.j.& quòd talis consideratio an ex causa lucratiua alterum tãtum debeatur vel vtrunq; non sit habẽda cum in vtroq; casu idem sit, demonstratur. Pone enim, tu debes mihi centum ex obligatione lucratiua, vt puta ex legato mihi facto per autorem tuum, & tu mihi legas quinquaginta, vtique non fiet compensatio.l.lucius titius, in princi.ff.de noua. & idem est si mihi debes rem ex obligatione onerosa, vt quia iure pignoris ipsa res tua est mihi obligata, & exinde tu legas mihi illam rem, certè non fiet compẽsatio, dicta.l.creditorẽ, de lega.2. ergo constat ꝙ (quo ad imputationem faciendam vel non) in hac materia non consideratur causa lucratiua vel onerosa.

Non obstat etiam quintum, ꝙ legatum prouenit ex dispositione testatoris, & lucrum ex dispositione statuti, & sic ex diuerso fonte, atque ideo vnum cum alio non debet cõputari: quia ad hoc respondent Roma.& alij in ipsa auten.præterea, ꝙ hæc ratio confunditur per text.in dicta auten.præterea, vbi illa quarta portio, de qua ibi, prouenit ipsi coniugi ex prouidentia sua, quia sibi prospexit de locuplete coniuge; & tamen legatum ꝙ prouenit ex dispositione testatoris, & sic ex diuerso capite in illam quartam imputatur: ergo & idem dicendum est in casu huius quæstionis. Nec valet argumentum de quarta falcidiæ, quia secundum Ias.in ipsa auten.præterea, col.11.cum ea debeatur iure hæreditario bene procedit argumentum, sed in omnibus alijs quartis, vt est in quarta legitimæ, Trebellianicæ, in quarta de qua in auten. præterea, & in omnibus alijs semper cõputatur quicquid ex quocunq; fonte, licet diuerso, prouenerit.l.in quartam.ff.ad.l.falcid.vbi Bart.in 4.col.assignat rationem diuersitatis, & Bal.in.l.filium quem habentẽ, in.3.col.&.3.opposit.C.famil.hercisc.

Vltimò non obstat, q̃ dictum lucrum prouenit ex tacito pacto, sed si esset factum pactum expressum non compensaretur, ergo idem in tacito pacto quia duobus modis respondetur: Et primò, secundum Corn. & D. Franc. de Pepis in dicta auten. prçterea, q̃ imò tale lucrum non dicitur prouenire ex tacito pacto, cum non proueniat ex mēte coniugum sed prçter mentem, & sæpius contra, & tamen æquiparatio de tacito pacto ad expressum procedit in tacito pacto proueniente ex mente, & sic non habet obstare dicta ratio.

Secundò respondetur per Roma. & alios ibi in dicta auten. prçterea, quòd lucrum debitum ex pacto saltem tacito non debet attendi sed id per quod lucrum principaliter prouenit. l. quicquid. ff. de donat. quod fundatur ex dicta auten. prçterea. Ponamus enim quòd maritus locuples contrahit matrimonium cum vxore inope, certè pariter est in casu isto quemadmodum & in casu Bald. Nam ista quarta portio hçreditatis debetur vxori ex tacito pacto: & tamen legatum sibi factum imputatur in illam, vt est ibi casus in dicta auten. prçterea; & ratio est quia debetur attēdi id per quod principaliter prouenit hæc quarta, non autem id per quod tacitè.

16 Non obstat argumentum de pacto ad statutum: quia aut in pacto expresso venit id quod erat in statuto, puta quia statutum dabat marito dimidiam dotis matrimonio soluto, ipse autem maritus ad maiorem securitatem voluit super eo pacisci, & tunc clarum est quòd istud pactum nihil operatur neque vigore eiusdem debemus dicere impu-
17 tationem fieri non debere, eo quia pactum continens id quod ius commune seu statuti dispositio, nihil operatur vltra ius commune, vel statutum, sed solum dicitur eorum amonitio, quæ à iure communi vel statuto disposita sunt. l. qui mutua. C. de pact. pigno. Aut in pacto hoc solum deuenit, quia constitutione nihil cautum est, & tunc licet quoad quædam æquiparentur illa duo, scilicet pactum & statutum de lucrando, vt in dicto. c. fina. Tamen non debent in casu proprio æquipa-
18 rari, quia omne quod est simile non est idem. l. quod nerua. ff. deposi. præsertim cum hæc duo (hoc casu) inter se diuersam habeant rationem: igitur & diuersa esse debet dispositio. ita respondet D. Franc. de Pepis, in dicta auten. præterea, & sic ex his remanet clarum fore, hanc esse communem sententiam: cui censemus inhærendum esse tam in consulendo, quàm in iudicando.

Summarium.

1 STATVTVM *de lucro dotis locum habet in matrimonio putatiuo: sed contra nu. 6. & 13. ubi etiam declaratur.*

Priuilegium

2 *Priuilegium prælationis tacitæ hyppothecæ competens mulieri, locum etiam habet in dote putatiua, quod declara ut nu.19.*

3 *Statutum tribuens executionem paratam instrumēto, procedit etiam in instrumento dotis putatiuæ.*

4 *Statutum, uel consuetudo disponens quòd acquisita constante matrimonio inter coniuges diuidantur inter eos, habebit locum & in matrimonio putatiuo.*

5 *Dos uera sicut non potest alienari, ita & nec putatiua.*

7 *Maritus in dote putatiua pro restitutione dotis non habet dilationem annalem sicut in uera.*

8 *Maritus putatiuus priuilegium non consequitur ut conueniatur quatenus facere poßit.*

9 *Maritus fructus dotis putatiuæ non lucratur ut uir, sed eos facit suos tanquam bonæ fidei possessor quatenus pro utilitate mulieris impendit, & reliquum restituit.*

10 *Dispositio.l.j.C.un uir & ux.locum non habet in matrimonio putatiuo.*

11 *Donatio facta inter coniuges putatiuos morte non confirmatur, sicut donatio inter ueros coniuges.*

12 *Pactum dotis lucrandæ marito non prodest in dote putatiua.*

14 *Statutum de lucro dotis, ut uendicet sibi locum oportet quòd sit uerus casus statuto compræhensus.*

15 *Matrimonium ubi factum est de facto, dos & donatio propter nuptias dicitur esse de facto, nec meretur nomen dotis uel donationis propter nuptias.*

16 *Dos putatiua priuilegia ueræ dotis non habet.*

17 *Vxor putatiua non efficitur de domo uiri.*

18 *Glo.in.l.exigere dotem.ff.de iud.in uerbo redditura, locum non habet in dote putatiua.*

20 *Limitatio Roma.ad quæstionem præsentem communiter reprobatur.*

Quæstio Nonagesima septima.

1 DVbium offertur, An statutum de lucro dotis locum habeat in matrimonio putatiuo & imperfecto. Et videtur Primò quòd sic, quia iura loquentia de dote procedunt etiam in dote putatiua, vt est tex.in 2 l.si cum dotem.§.fina.ff.solu.matr. Hinc dicunt ibi Scriben.ꝙ priuilegium prælationis tacitæ hyppothecæ, quod datur mulieri, & de qua in.l.asiduis.C.qui potio.in pigno.habean.locum etiam habet in dote putatiua; puta quãdo mulier contraxit matrimonium illegitimũ bona fide, & cùm persona libera & non serua. & hanc esse communem opinionem testatur Saly.in d.l.asiduis, quē sequuntur Moder.in tract.de pigno.in.4.memb.2.par.car.40.col.j.

Secundò adducitur ellegans decisio Bal, & Salyce, in.l.j.in fin.C.de cond.

3 cond.ob caus. vbi si ex forma statuti instrumēta habent executionem paratam, eodem modo habebit instrumētum dotis putatiuæ, quod dicit mirandum Alex.in d.l.si cum dotem.§.fin.col.j. & cum Bal.etiam pertranseunt Moder.in repe.rub.de dona.int.vir.& vxo.car.30.col.2. vbi asserūt de hoc dicto facere magnum festum, Barb.in cons.43.col. 11.vol.2.& Bal.nouel.in tract.dot.in 10.col.64.vbi tradit hoc dictum improbatum non reperiri à doctoribus.

Tertiò facit quod not.Abb.in.c.2.de don.int.vir.& vxo.vbi si lex, 4 statutum, vel consuetudo disponant ꝙ acquisita constāte matrimonio inter coniuges debeant diuidi inter eos, habebunt locum in matrimonio nedum vero sed etiam putatiuo, Adeò quòd matrimonio declarato pro nullo quilibet habebit dimidiam, & Abb.sequuntur Barb.in.c. iurauit,col.4.de proba.in.c.ex literis,col.fin.de pigno.& Moder.in repet.rub.c.per vestras,de dona.int.vir.& vxo.§.22.

Vltimò accedat quod vult glo. singularis in.l.dotale.§.dotale, in verbo, dotabitur.ff.de fund.dotal.vbi sicut dos vera non potest alie- 5 nari,ita nec putatiua, quam glo.comprobant Alex.& Moder.vbi supra necnon & Barb.in dicto.c.ex literis, col.fina.

6 Quibus non obstantibus tu sequere alteram partem tanquam veriorem & magis à Doctoribus recepta: quæ principaliter probatur per glo.notabilem in.l.j.§.exactio,in glo.magna.C.de rei vxo.actio. vbi 7 maritus in dote putatiua non habet dilationem, quæ conceditur restitutioni veræ dotis. quam glo.sequitur Alex. in dicta.l.si cum dotē.§. fina.& eam esse communem opinionem firmat Bald.nouel. vbi supra vers.duodecima fallentia.

Secundò facit decisio Io.And.in.c.j.de dona.int.vir.& vxo.quē sequitur Barb.in dicto.c.ex literis, col.fin.vbi per illum text.qui ad hoc 8 est singularis, voluit quòd maritus putatiuus non possit gaudere priuilegio vt conueniatur quatenus facere possit, quod & tradunt Alex. in allegato §.fin.Barb.in cons.46.col.12.volu.2.Camp.in tract.de petit.& rest.dot.q.218.& Ripa in rub.solu.matr.nu.63.

Tertiò hoc etiam probatur per text.in.l.insulam.§.fructus.ff.solu. 9 matr.vbi fructus dotis putatiuæ non lucratur vir,vt vir:quia tunc eos retinere posset,vt in.l.diuortio,in princi.& in.§.impendia.ff.eo.tit.sed eos facit suos vt quilibet bonæ fidei possessor. & ideò eos solum retinet quatenus in re dotali, vel pro vtilitate mulieris impendit, & reliquum restituet. quod & admittunt Scrib.in.l.si ante nuptias.ff.eo.tit. & Alex.in dicto.§.fina.

Quartò facit tex.in.l.j.in verbo,iuxtum matrimonium,& ibi Do- 10 cto.C.vnde vir & vxor.vbi successio ab intestato de qua ibi locum

non

non habet in matrimonio putatiuo.

Quintò accedat quod voluit Bal.in.l.eam quam, col.5.vers. modò
11 ego quæro.C.de fideicom. vbi dicit quòd donatio facta inter coniuges putatiuos morte non confirmatur, sicut donatio inter veros coniuges, per casum singularem in.l.cum hic status.§.pen.in fin.ff.de dona.int.vir.& vxo.& Bal.approbant Alex.Bal.nouel.Barb.ac Moder. in locis supra citatis.

Penultimò propius accedendo ad terminos huius quæstionis, facit quod tenuit Bald.& post eum Ange.& Saly.in.l.j.per illum tex.C.de
12 cond.ob cau.vbi pactum de lucrando totam dotem, vel eius partẽ non prodest marito in dote putatiua. Hoc etiam tradunt Bal.in.l.penul.ff. quod fal.tuto.aucto.& Alex.in dicto.§.fina.vbi dicit esse bonum tex. in.§.ascriptitio, in auten. de nupt. & ibi Ange. Sed meliorem in.§.si verò ab initio,eo.titu. Idem quoque dixit Barb.in dicto cons.46.col. 12.vers.capio modò tertiam, ergo idem dicendum venit in statuto de lucro dotis, vt locum non habeat in dote putatiua, cum à pari procedant pactum & statutum.c.fin.de dona.int.vir.& vxo.not.in rubri.de decre.decur.lib.10.

13 Vltimò hæc quæstio deciditur autoritate Bal. in c.iurauit, col.2.de probat.quem sequuntur ibi Fely.& Barb.vbi expressè tenet huiusmodi statutum vires non extendere ad matrimonium putatiuũ & imperfectum; quãdo tamen matrimoniũ habet perpetuã causam prohibitionis,quæ nunquam cessat, vt puta cõsanguinitatis, affinitatis,etiam si ignorãter sit cõtractum:quia quo ad lucrũ dotis nihil valet ignorantia, cum deficiat causa finalis,secũdum tex.notabilẽ in.l.cum te.C.de dona.an.nup.Idem tradunt Bal.Ang.& Saly.in d.l.j.C.de cond ob cau.
14 quia vt statutum de lucro dotis: vendicet sibi locũ oportet q̃ sit verus casus statuto compræhensus.l.si verò.§.de viro.ff.solu.matri. Sed hic casus nondum est verus,quia nondum dos. Igitur &c. Hoc quoq; voluerunt Paul.& Alex.in d.l.si cum dotem.§.fin.col.2. Anch. & Barb. in.c.raynutius,in vers.nota ibi tutores,de testa.per dictum.§.ascriptio,
15 vbi si matrimonium est factũ de facto dos ac donatio propter nuptias dicitur esse de facto, nec meretur nomen dotis ac donationis propter nuptias,& ibi etiam hoc not.Ang.Hanc quoq; opinionem amplectitur Fely.in.c.j.de sponsal.col.14.vers.secundò limita : quia dos putatiua
16 non habet priuilegia veræ dotis, vt per Doct.in dicto.c.j.de dona.int.
17 vir.& vxo.& etiã quia talis mulier non efficitur de foro viri, vbi matrimonium non tenet,Et subdit quòd de hoc sibi videtur glo.in termi-
18 nis in.l.exigere dotem, in verbo redditura.ff.de iud.quæ nõ habet locum in dote putatiua; quã prius allegauit Bal.in dicto.c.iurauit,col.2.

Cui

Cui etiam assentiunt Barb.in dicto.c.ex literis,col.fi.& in citato cons. 46.col.12.Bal.nouel.in tract.dot.in.11.par.col.61.vers.sexta differentia.Camp.in tracta.dot.in.5.par.q.8. Ripa in rubri. solu. matri.nu.63. Purp.in.l.cunctos populos,nu.153.C.de sum.trini.& fide catho.Mars. in singu.129. vbi dicit quòd cum esset in partibus Ianuensibus fuit interrogatus de tali quæstione, videlicet quædã mulier intrauit monasterium vt deo seruiret,& fecit professionem: postea instigãte diabolo (vt sæpe accidit) ista monialis exiuit monasterium,& proiecto habitu se transtulit ad diuersas partes, tandem non cognita in terris ecclesiæ cõtraxit matrimonium cum vno,cui dedit multa bona in dotem: postea mortua est sine filijs ab intestato, maritus petebat dotẽ vigore statuti de lucro dotis; venientes autem ab intestato petebãt omnia bona istius mulieris: Dubitabatur ad quem pertinerent talis dos, & dicta bona. & inquit se respondisse quòd omnia bona spectabant monasterio,& non ad venientes ab intestato, nec ad maritum. Nam venientes ab intestato erant exclusi per auten.ingressi.C.de sac.san.eccle. maritus autem erat exclusus ab illa parte dimidię dotis, quia statutum vel pactum de lucranda dote nõ habet locum quãdo matrimoniũ est illicitum,habens perpetuã causam prohibitionis,etiã si ignorãter sit cõtractum,per citatã decisionẽ Bal.in d.c.iurauit, & alia ibi per eũ allegata. Vltimò ita etiam tenuit Paris.in cons.34.col.3.vol.3.

19 Non obstant quæ ex aduerso allegata fuerunt: quia respondetur ꝙ licet priuilegia dotis veræ in casibus,de quibus suprà, locum habeant in dote putatiua: Tamen id procedit quia in ipsis agitur de fauore mulieris; secus vbi agitur de fauore mariti,vt cõstat ex iuribus & autoritatibus suprà citatis. & ita dixit vltra Alex.in dicto.§.fin. Ripa in dicta Rub.solu matr.nu.63.

Recipit tamen secundum Roma.in dicto.§.fin. præsens cõclusio limitationem,vt ea nõ procedat quãdo dolus dantis dotẽ intercessisset: quia tũc esset locus lucro dotis,per.l.an etiam in patrẽ.ff.quod fal.tuto.aucto.vbi etiam hoc sentit Bald.dum dicit ꝙ sponsus non lucratur dotem nisi fuerit in dolo pater. Idem vult Barb. in dicto.c.raynutius, in vers.nota ibi tutores,& in dicto.c.ex literis,col.fina.

20 Tu verò hanc limitationem non teneas,quia in specie eam reprobat Paul.de Cast.in dicto.§.fin.per tex.in.l.à diuo pio.ff.de ritu nupt.vbi intercesserat dolus libertinę,& tamen dicit ibi tex.quòd ex dote maritus nullum lucrum habet, & cum Pau.pertransit quoq; ibi Alex.col.2. vbi dicit hoc verum esse quòd nec ex vi pacti vel statuti directò maritus lucratur dotẽ putatiuã,etiam quòd dolus dantis intercesserit,sed quòd ipsi marito succurritur per exceptionę doli; vel ꝙ per actionem

maritus

maritus illud idem consequetur. Et hanc partem etiam sequuntur Bal. nouel. in dicto trac. dotis, in 11. par. col. 58. vers. quod autem supradixi, & Camp. in tract. dot. in 5. par. q. 8.

Summarium.

1 STATVTVM *disponens quòd uxore decedente in domo uiri is lucretur tertiam partem dotis, locum non habet in uxore mortua in domo per uirum conducta, sed contra nu. 4.*

2 *Genitiuus denotat dominium.*

3 *Statutum dictans quòd si quis receperit rem alterius puniatur in tantum, uerbum alterius intelligitur ratione dominij.*

5 *Genitiuus etsi de propria significatione significet dominium: tamen id procedit nisi communis usus loquendi sit in contrarium.*

6 *Statutum disponens si quis acceperit rem alterius, uel eam ingressus fuerit puniatur tali pœna, habebit etiam locum in accipiente rem alterius ratione possessionis, propter communem usum loquendi.*

7 *Communis usus loquendi prævalet omni regulæ, omniq; constitutioni in intelligendis sermonibus.*

8 *Communis usus loquendi in quacunque materia semper præfertur proprio significato, siue id eliciatur ex diffinitione, siue ex ethimologia, siue ex iuris autoritate.*

9 *Quod amplia etiam procedere, si statutum disponeret ut ipsa statuta intelligantur ad literam, siue prout iacent.*

10 *Statutum dictās quòd statuta debeāt intelligi nullo addito extrinsecus seu nullo intrinsecus intellectu, non intelligitur tunc secundum cōmunem usum loquēdi.*

Quæstio Nonagesima octaua.

1 QVæro, An statutum disponens, quòd vxore decedente in domo viri, is lucretur tertiam partē dotis, habeat locum in vxore mortua in domo per virum conducta. Et videretur dicendum quod 2 non: quia ille genitiuus viri dominiū significat. l. 2. ff. de relig. & sump. fune. & in. l. seruum titij. ff. māda. iuncta. j. glo. vbi si dico, Stichus seruus Titij, intelligitur quòd spectat ad Titium iure dominij. Hinc est ꝙ 3 dixit Bar. in prohe. C. col. j. quòd si statutum dicit, si quis receperit rem alterius puniatur in tantum, quòd intelligitur verbum alterius ratione dominij: ergo cum statutum loquatur de vxore mortua in domo viri, debet intelligi de domo, quæ est in dominio viri, & cuius vir sit dn̄s.

4 Contraria tamen sententia de iure verior esse videtur: quia etsi genitiuus de propria significatione dominium significet, tamen id proce-5 dit nisi communis vsus loquendi sit in cōtrarium, per id quod habetur

in. l.

in.l.librorum.§.quod tamen.ff.de lega.3. & per Barto. in.l.labeo.ff. de suppellect.lega. ac Barto. & Dec.in Rubri.ff.de noui oper.nuntiat.
6 vbi dicunt quòd statutum disponens si quis acceperit rem alterius vel eam ingressus fuerit puniatur tali pœna, quòd habebit etiam locum in accipiente rem alterius ratione possessionis, propter communem vsum loquendi, per glo.in.l.2.in prin.in vers.nota argumentum.ff.de orig.iur. Quod & voluit Alex.in rubri.de noui oper.nuntia.& in cons. 119.col.j.in fin.volu.2.& in cons.35.colum.4.vol.4. Nec mirum quia communis vsus loquendi & intelligendi præualet propriæ significationi, vt per Barto.in cons.58. Anarellus, & in con.138.hæc est copia, ad fin.vbi loquitur in statutis. & ideo dixit Oldrad. in cons.168.in.3. dubio, & Bar.in cons.159.visa col.j. ipsum communem vsum loquen-
7 di præualere omni regulæ, omniq; constitutioni in intelligendis sermonibus. Plus, voluit Abb.in.c.j.col.penul.vers.ad vnum tamen ad-
8 uertas, extra de iud. quòd communis vsus loquendi in quacunq; materia semper præfertur proprio significato, siue id eliciatur ex diffinitione, siue ex ethimologia, siue ex iuris autoritate. quod & deniq; lo-
9 cum habet si statutum disponeret, vt ipsa statuta intelligantur ad literam, siue prout iacent. Ita Iaco.Butriga.in.j.constitut.digesto. Bald.in l.omnes populi, col.penult.vers.tertiò nota.ff.de iustit.& iure. Anto.de Butr. in prohe. decreta. & ibi Abb.col.4. & Felyn.col.5.vers.secundò amplia.& Alexan. in cons.211.in princi.volu.6. Cum ergo secundum communem vsum loquendi vbi fit mentio de domo viri intelligitur de habitatione: ergo sequitur quòd statutum de lucro dotis, de quo in quæstione præsenti, verificabitur quoque quando moritur vxor in domo etiam per virum conducta. Quod autem ita se habeat communis vsus loquendi plusquam manifestum est, quia vt quottidie videmus quando dicitur alicui, vadas ad domum Titij vel Sempronij, secundum communem vsum loquendi, intelligitur tam de domo habitationis, quàm de alia cuius quis verè sit dominus. & propriè in terminis huius quæstionis ita decidit Camp. in tracta. dot.in quinta parte, q.17.

Quam tamen limitandam existimamus, nisi aliud statutum dispo-
10 neret, quòd statuta debeant intelligi nullo addito extrinsecus, seu nullo intrinsecus intellectu: quia tunc non intelligitur secundum vsum loquendi, vt voluit Iaco. Butriga.in dicto prohe.ff.quem ibi sequitur Anto.de Butr. Abb. & Fely. & Roma.in singu.411.quia sensus communis loquendi est quòd intrinsecum, & dicit per hoc Florentiæ obtinuisse magnam quæstionem. Idem etiam voluit Alex.in dicta rub.de noui oper.nuntia.col.12.& Ias.col.penult.

Summarium

Summarium.

1 STATVTVM de lucro dotis usu non receptum attendi debet, sed contra ut infrà.

2 Lex uel statutum per non usum, uel non desuetudinem non tollitur quod declara ut in nu. 13.

3 Tempus non est modus tollendæ uel inducendæ obligationis, quod declara ut in nume. 14.

4 Statutum quod nunquam fuit receptum in obseruãtiam, nec moribus utentium approbatum, nullas uires habet.

5 Reformatio cõtraria statuto si non fuit usu recepta non præualet statuto praticato, tam ante dictam reformationem quàm post.

6 Interruptum non dicitur, quod nunquam fuit obseruatum.

7 Statuta ecclesiæ tam edita quam edenda si quis seruare iurauit; tale iuramentum non extenditur ad statuta moribus utentium non recepta, uel per contrariam consuetudinem abrogata etiam quòd fuerint confirmata.

8 Lex generalis ubi recipitur in usu à certo genere personarum et à certo non, non recipientes non peccant post multa tempora, nisi in eodem genere personarum à maiori parte fuisset recepta.

9 Lex præcepti tollitur moribus non utẽtium, nisi lex præcepti induceret ex sui natura peccatum ex contrauentione, ut quia concurrit cum lege diuina.

10 Statutum disponens quòd non ualeat sententia mercatorum diffinitiua, nisi omnes quatuor consules intersint; si consuetudo obseruat ualere sententiam trium sine quarto, statutum non est obseruandum.

11 Consuetudo inducitur spacio decem annorum, nec in ea inducenda requiritur consensus superioris. & nu. 12.

15 Negatiua quòd statutum non fuit more utentium approbatum debet per allegantem probari.

Quæstio Nonagesima nona.

1 PRoponitur & quæstio, An statutum de lucro dotis vsu non receptum attendi debeat mortua vxore sine liberis. Et primò videtur
2 dicendum quòd sic: quia per non vsum, seu per desuetudinem non tollitur lex, seu statutum. l. fin. C. de iure domin. impetran. vbi in prin. dicit vetustissimam obseruantiam, quæ vsitata non est à tempore, cuius non extat memoria corrigimus: ergo si Imperator illam correxit adhuc vires habebat, & sic per desuetudinẽ vel non vsum non erat sublata: quia si sublata fuisset non potuisset amplius tolli. l. nam si sub conditione, in vers. rumpendo. ff. de iniust. & rup. testa. & ita inducebat dictam. l. ibi Cyn.

Secundò

3 Secundò facit. Nam solum tẽpus non est modus tollendæ vel inducendæ obligationis.l.obligationum ferè.§.placet.ff.de actio.& obliga.

Quibus nõ obstãtibus contrariũ verius putamus. Et primò adducitur quod not. doct,cõmuniter post glo.ibi in.c.j.de Treug.& pace. vbi 4 statutum quod nunquam fuit receptum in obseruantiam, nec moribus vtentium approbatum nullos vires habet.

Secundò facit quod not.Bal.in aut.oẽs peregrini.C.cõmu.de successio. vbi dixit ꝙ si facta fuit reformatio contraria statuto : tamen statu- 5 tum fuit ante & post practicatum, quod statutũ est attendẽdum & obseruandum, cum reformatio nõ fuerit more vtentium approbata : quia 6 non dicitur interruptum quod nunquam viguit. quod dictum refert & sequitur Fely.in dicto c.j.col.3.in fi.de treug. & pace. Alex.in cons. 6. col.2.vol.j.& in cons.78.col.2.vol.6.Gonzad.in cons.23. col. 3. Paris. in cons.47.col.5.vol.3.Mars.in cons.49.nu.49.

Tertiò prædicta confirmantur ex ijs, quæ tradit Ripa in respon.5. 7 nu.3.in.j.par.vbi inquit quòd etiam si quis iurauit seruare statuta ecclesiæ edita & edenda, quòd tale iuramentum non extenditur ad statuta moribus vtentium non recepta, vel per contrariam cõsuetudinem abrogata, dato etiam quòd ipsa statuta fuerint cõfirmata: quia huiusmodi confirmatio ad statuta non recepta, vel alias abrogata non porrigitur ; quia non sunt amplius statuta, secundum glo.sing. vbi Bart.& alij in.l.si quis priore.ff.ad Trebel.

Quartò facit quod not.Abb.in.c.cum olim, col.2.de cleri.coniuga. 8 vbi dicit quòd vbicunq; lex generalis recipitur in vsu à certo genere personarum, & à certo non recipitur, non recipientes non peccant post multa tempora, nisi in eodem genere personarum à maiori parte fuisset recepta : quod dictum tanquam pulcherrimum tradit notandum. 9 Imò etiam vult quòd & lex præcepti tollatur si moribus vtentium non recipitur, nisi esset lex præcepti inducens ex sui natura peccatum ex contrauẽtione, vt quia concurrit cum lege diuina, quod pariter subdit notandum.

Quintò accedit quod voluit glo.in.l.rem nõ nouam.C.de iudi. vbi illud quod lege cauetur si non est cõsuetudine receptum & omittatur, non vitiat. Vndè refert ibi Bal.quem sequitur Ias.se ex ipsa glo. con- 10 suluisse, quòd stante statuto ꝙ non valeat sententia mercatorum, nisi omnes quatuor consulens intersit in deffinitiua, si cõsuetudo obseruat valere trium sententiam sine quarto, ex qua consuetudine est derogatum statuto, non est obseruandum statutum.& inquit Alex.in cons.6. 11 col.2.volu.j. & in cons.18.col.j.in fi.volu.2.satis esse quòd à tempore conditi dicti statuti transiuerint decem anni, quibus non fuerit receptũ

dictum statutum in obseruantiam. Quod & voluit Ias. in dicta.l.rem non nouam, col.pen.Mars.in citato cons.49.nu.49.& Gozad.in allegato cons.23.col.3.& Aret.in cons.11.col.3.& in cõs.154.col.2.in prin. Imò fortius determinat Alex.in cons.132.col.2.volu.j.q tali casu non

12 requiritur scientia superioris ad inducendum consuetudinem contrariam legi; quia absq; ipsa scientia superioris hoc potest ipsa consuetudo, vt per Abb.in dicto.c.j.de treug.& pace. Idem vult Aret.in citato cons.154.col.2.

13 Non obstant contraria.Et primò,quòd per non vsum seu desuetudinem non tollatur lex, vel statutum: quia secundũ Alex.in citato cons.132.col.2.illud procedit quãdo nihil fieret contra legem, vt quia casus non acciderit:sed quando casus accidit & fit contra legem, vel statutũ, tunc per talem non vsum bene derogatur statuto.c. Ioannes, cum ibi not.per Io.And.de cleri.coniuga.

14 Secundò non obstat q tempus solum nõ est modus tollendæ obligationis: quia respondetur secundũ Alex.in ipso cons.132.col.2.quòd licet non sufficiat solum tempus: tamen sufficit non obseruantia subditorum cum lapsu temporis. Idem dixit Aret.in citato cons.11.col.3. vers.nec videtur. Et sic ex ijs concludendũ est statutum de lucro dotis locum non habere quando non fuit more vtentium approbatum nec

15 receptum in obseruantiã, duntamen probaretur talis negatiua ab eam allegante, vt per Dec.in cons.649.col.pen.

Summarium.

1 STATVTVM *de lucro dotis locum habet in augumento dotis facto constante matrimonio, & nu.15.*

2 *Augumentum dotis dicitur eadem dos, & non noua.*

3 *Donatio inter patrem & filiam sicut ualet pro dote, ita etiam si fiat pro augumento dotis.*

4 *Dos est quoddam ius uniuersale recipiens augumentum & diminutionem.*

5 *Priuilegium tacitæ hyppothecæ concessum actioni de dote, competit etiam pro augumento dotis.*

6 *Priuilegium tacitæ hyppothecæ competens pro augumento dotis, competit etiã cum priuilegio prælationis, de quo in.l.assiduis.C.qui potio.in pigno.habean.*

7 *Dos aucta licitè habet omnia priuilegia dotis.*

8 *Stipulatio quæ est strictè intelligenda si facit mentionem de dote trahitur quoque ad augumentum dotis.*

9 *Permissum in principali, censetur etiam permissum in augumento.*

10 *Imperator si concedit castrum cum omni territorio, ac mero & mixto imperio, si postea augeat castro territorium, censetur quoque augere merum & mixtum*

mixtum imperium?

11 *Pactum factum de lucranda dote trahitur ad ipsius augumentum superueniens post pactum.*

12 *Pacta noua circa augumentum dotis & donationis propter nuptias fieri possunt: quæ si non fiant iungi debent ueteribus pactis.*

13 *Maritus sicut non dicitur locupletior ex dote propter onera matrimonij, ita nec propter augumentum dotis.*

14 *Interesse licitum sicut debetur respectu dotis promissæ, & non solutæ in tempore uiro sustinenti onera matrimonij: ita etiam pro augumento promisso, & in tempore non soluto.*

Quæstio Centesima.

1 NVnquid statutum de lucro dotis locum habeat in augumēto dotis facto constāte matrimonio? (quod fieri potest, vt in.l.si constante.C.de donat.an.nup.& per Paris.latè in cons.126.in prin.vol.j.) Et videtur concludēdum huiusmodi statutum vires suas porrigere ad tale augumētum. Primò per tex.in.l.si proprietati.ff.de iur.dot. & ibi

2 Bal.vbi augumentum dotis dicitur eadem dos,& non noua.

3 Secundò facit. Nam sicut donatio inter patrē & filiam pro dote valet.l.Pomponius philadelphus.ff.famil.hercisc.per quē tex.no. Bal.in l.fin.§.filiæ.ff.de lega.2.ꝙ donatio inter patrem & filiam in potestate, facta contemplatione dotis,ab ipso principio irreuocabiliter tenet: Ita etiam valet si fiat pro augumēto ipsius dotis: eo quia idem iudicamus de augumento dotis quod de ipsa dote.l.inter socerū.§.pen.ff.de pact.

4 dotal.eo quia augumētum dotis efficitur ipsa dos substantialiter,cum dos sit quoddam vniuersale recipiens augumentum & diminutionē.l. quod dicitur.ff.de impens.in reb.dotal.fac.Bar.& Doct.in rubr.ff.solu. matri.in vlti.col.& ita in specie tenet Aret. in.l.placet, col.2.vers.ex glo.ff.de acqui.hæred.quem refert & sequitur Ias. in dicta rubri. solu. matri.col.fin.& in cons.171.col.5.vol.4.

5 Tertiò cōfirmatur hæc opinio. Nam priuilegium tacitæ hypothecæ concessum actioni de dote de quo in.l.j.§.& vt plenius.C.de rei vxo.actio.cōpetit etiam pro augumento dotis,vt est text. in auten.de æquali.dot.vbi per illum text.not.ibi Ange.ꝙ quamuis priuilegia sint strictè intelligenda: Tamen priuilegium quod datur doti datur etiam augumento dotis,& ita tenent Ias.in dicta rubri.col.fina. & Moder.in tract.de pigno.in.4.memb.2.par.nu.46.

6 Quartò accedit, quòd etiam priuilegium dictæ tacitæ hypothecæ competens pro augumento dotis (vt proximè dictum fuit) competit etiam cum priuilegio prælationis, de quo in.l.assiduis.C.qui potio.in

pigno.habeã.vt per Ias. & Moder. vbi supra. Pro quorũ cõfirmatione
7 facit quod dixit Bal.nouel.in.l.j.nu.46.ff.solu.matr.ꝙ dos aucta licitè habet omnia priuilegia dotis. & Bald.sequitur Paris.in allegato cons. 126.col.2.Idem etiam voluit Ang.in cons.290.col.pen.

8 Quintò adducimus tex.in.l.etiam.C.de iur.dot.vbi stipulatio, quę strictè est intelligẽda.l.quicquid astringendæ.ff.de verb.oblig.si facit mentionem de dote trahitur etiam ad augumentum dotis, quem text. multum not.Bald.ibi in.2.notab.& hoc dictũ reputat mirandũ Aret.in l.si in testamẽto.ff.de vulga.& pupil.& tex.in dicta.l.etiam valde solemnem inquit Ias.in dicta rubri.col.fina.

9 Sextò pro ista parte facit. Nam permissum in principali cẽsetur etiã permissum in augumẽto.l.hęredis palã.§.si quid post.ff.de testa. Hinc dixit Ang.in.§.aliud,in autẽ.de æquali.dot.ꝙ omne priuilegiũ datum principali porrigitur ad eius augumentũ, ex quo infert ad quæstionẽ,
10 ꝙ si Imperator mihi cõcedat castrũ cum certo territorio, ac cũ mero & mixto imperio, & postmodũ augeat territoriũ non exprimẽdo quòd in augumẽto vult me habere merum & mixtum imperium, nihilominus merum & mixtum imperium trahitur ad augumentum.

11 Septimò corroboratur hęc conclusio. Nam pactũ factũ de lucranda dote habet locũ non solum in eo quod est datũ ab initio,sed etiam pro augumento dotis superueniente post pactũ.l.inter socerũ.§.cũ inter.ff. de pact.dotal.ibi nec separabitur portio dotis, quæ data fuit additamenti causa si postea nihil aliud conueniat. Ita etiã voluit Cyn. in.l.si constante,in.4.notab.C.de dona.an.nup.vbi inquit quòd circa augu-
12 menta dotis & donationis propter nuptias possunt fieri pacta de nouo,quæ si non fiant iungatur veteribus pactis. Idem dixerunt Cyn. & Bald.in dicta.l.etiã.C.de iure dot. Paul.de Cast.in cons.8. incipien.ad primum secundum antiquam impressionem. Paris.in citato cons.126. col.2.& D.meus Ruin.in cons.134.in fi.volu j.

Octauò facit quod voluit Bal.nouel.in tract.dot in.7.par.principa.
13 in.3.speciali, quòd sicut maritus non dicitur locupletior ex dote propter onera matrimonij: ita etiã non dicitur locupletior propter augumentum dotis.& Bal.sequitur Paris.in dicto cons.126. vbi etiam vult
14 quòd sicut respectu dotis promissæ & statuto tempore non solutæ viro sustinenti onera matrimonij,debetur licitum interesse,vt plenè not. scriben. c. salubriter de vsur. & doct. in.l.in insulam.§.vsuras ff.solu. matr. pariter poterit peti respectu augumenti dotis promissæ & non solutæ tẽpore statuto,cum in eo vigeat eadẽ ratio,& non debeant præ dicta diuerso iure censeri,cum tale augumentum imitetur naturã dotis.
15 Vltimò in terminis lucri dotis,& sic huiusmodi quęstionis ita decidit

Abb.

Abb.in cons.46.in.2.dubio, vol.j. vbi expresſè concludit quod ſtatutum de lucro dotis habet locum in eius augumento, cum ſit pars dotis, & vna & eadem res non ſit diuerſo iure cēſenda, vt in.c.cognouimus, 12. q.2.quem referunt & ſequūtur Camp.in tract.dot.in.5.par.q.9. Paris. in allegato cons.126.col.2.& in cons.62.col.1.vol.4.& Paul.de Caſt. in cons.290.col.1.in fi. vol.j. Et ideò ab hac ſentētia tanquam cōmuni recedendum non eſſe arbitramur, ſed illi omnino inhærendum.

Summarium.

1 STATVTVM *de lucro dotis locum non habet ſi tutor accepit pupillam factam adultam in uxorem cum dote, & nu. 5. ſed contra nu. 8.*

2 *Matrimonium ubi non eſt, nec ibi dos eſſe poteſt.*

3 *Matrimonium ſecundum legem ciuilem interdictum eſt inter tutorem & pupillam adultam.*

4 *Sicut inter filium tutoris & ipſam pupillam.*

6 *Matrimonium de iure canonico inter tutorem & pupillam ualet & tenet.*

7 *Ius canonicum in matrimonijs contrahendis præualet iuri ciuili.*

Quæſtio Centeſima prima.

1 QVid ſi ſtatutum diſponat quòd maritus per mortem vxoris lucretur dotem: An habebit locum ſi tutor accepit pupillam factam adultam cum dote in vxorem? Videtur dicendum quòd 2 non: quia vbi non eſt matrimonium dos eſſe non poteſt.l.3.ff.de iure dot.l.cum multæ.C.de dona an.nup.Saly.in auten.maximis.C.de in- 3 ceſt.nupt. Sed à lege ciuili interdictum eſt matrimonium inter tutorem & pupillam factam adultam vt in.l.tutor.ff.de ſponſal.l.Senatuſconſulto.l.ſi quis tutor.§.quibus.ff.de ritu nuptia.l.fina.de lega.j. 4 Sicut etiam eſt prohibitum inter filium tutoris & pupillam.l.j.C.de interdic.matr.dicta l.Senatuſconſulto, & in dicta.l.tutor: & per Ange.in cons.90.in.6.dubio: ergo ſequitur quòd dos in effectu data non valet.l.ſi tutor.C.de interdic.matr.vbi condici poteſt dos ab vxore tutoris, & per conſequens cum dos ſine matrimonio ſtare non poſſit, operæpretium eſt dicere quòd in ea locum habere non poſſit ſtatutum de lucro dotis: quia non entis nullæ ſunt qualitates.l.eius qui in prouincia.ff.ſi cert.peta.& quia ſtatutum non poteſt operari niſi ſuper 5 dote, vt per Paul.de Caſt.in.l.j.C.ſi aduer.dot.& in ſpeciè, quòd huiuſmodi ſtatutum non militet in tali viro, hoc voluit Bertachi. in reperto.ſuo, in verbo ſtatutum, de vltimis voluntatibus, in vers.71.& Brun.in tracta.de ſtatu.& conſtitu.in.3.par.in verbo, lucrum, vers.ſtatutum quòd vir lucretur dotem.

Verum quia à iure canonico huiusmodi leges ciuiles hodie correctæ
6 reperiuntur, & disponitur quòd inter eos matrimonium contractum valeat & teneat, vt per Gofred. & Io. Andr. quos refert Cyn. in l. fi. C. de interdic. matr. Hostien. in titu. qui filij sint legiti. §. qualiter, vers. si verò illegitimus, & in titu de dote post diuor. restitu. §. & qualis sit hæc actio, vers. excusantur autem. Bart. & Alber. in dicta. l. j. C. de interdic. matr. & Saly. in. l. fin. eo. titu. Alber. in. l. qui contra. col. 2. C. de incest. nupt. & Ang. in dicto cons. 90. in. 6. dubio. & Abb. in Rubri. de cogna. lega. & in. c. fina. de secun. nupt. ac per Aret. in §. illud, instit.
7 de nup. quia ius canonicum in matrimonijs contrahendis præualet iuri ciuili, vt per Docto. vbi supra. Ideo concludendum arbitror, quòd sicut à lege canonica (quam non dedignantur leges ciuiles sequi in matrimonijs) permittitur matrimonium inter tutorem & pupillam: similiter teneat dotis constitutio, & ideò quòd per mortem vxoris maritus potest consequi lucrum dotis à lege municipali ordinatum, quicquid dixerit Cyn. in dicta. l. fin. C. de interdic. matr. vbi voluit iura canonica tantummodo seruãda fore quoad ordines & spiritualia, & iura ciuilia quoad honores & successionem, non obstante, quod eius opinio reprobata comperiatur per Alber. Aret. & alios de quibus supra. & ita si casus accideret teneas in iudicando, quia errare non poteris.

Summarium.

1 STATVTO *de lucranda tota dote per mortem uxoris sine liberis non uidetur renuntiatum si maritus fecit pactum de lucranda dimidia ipsius dotis, sed contra nu. 4. & 11.*

2 *Pactum contra legem uel statutum non ualet, quod declara ut in nu. 13.*

3 *Statutum si disponat quòd filia nupta extra ciuitatem non succedat patri ex testamento uel ab intestato, pactum factum à filia nupta extra ciuitatem de succedendo patri, non ualet.*

5 *Iuri in sui fauorem introducto quilibet renuntiare potest.*

6 *Lucrum dotis datur in recompensationem onerum matrimonij.*

7 *Ius quando disponit circa effectum alicuius actus, & ille effectus respicit principaliter & directò ius publicum, tali iuri per pactum renuntiari non potest, aliàs secus.*

8 *Statuto si caueatur quòd filia fœmina non succedat ab intestato, si eo tempore quo dotatur, faciat pactum de succedendo patri, ualet huiusmodi pactum.*

9 *Statutum si disponat quòd uxore prædecedente maritus nihil possit lucrari de dote, tamen ualebit pactum de lucrando certam partem.*

10 *Lucro dotis renuntiatum uidetur si maritus promisit totam uel integram dotem restituere.*

12 *Opiniones plures quando in lege uel statuto refferuntur, in dubio ultima censetur approbata.*

Quæstio Centesima secunda.

1 Lege municipali cautum reperitur, quòd mortua muliere sine liberis dos penes maritum soluto matrimonio debeat remanere: Maritus fecit pactum cum vxore quòd lucretur dimidiam, vel tertiã dotis: modò quæritur an ex tali pacto vir censeatur renuntiasse beneficio dictæ legis municipalis. Et videtur dicendum quòd non, quia tale pa- 2 ctum cum sit contra statutum, & legem non valet. l. quæ contra. C. de pact. l. non dubium. C. de legi. Hinc voluit Bar. in. l. fin. col. 2. vers. pro hoc induco, & ibi Bal. col. 1. vers. sed pone. Alexan. in. l. stipulatio hoc 3 modo concepta, col. penul. de verbo. obliga. quòd stante statuto q̃ filia nupta extra ciuitatem non succedat ex testamento vel ab intestato, pactum factum à filia nupta extra ciuitatem de succedendo patri, non valet.

4 Sed his non obstantibus contrarium verius existimo. Et primò per 5 regulam quæ habet quòd quilibet potest renuntiare iuri suo in eius fauorem introducto. l. pen. C. de pact. Sed lex municipalis, qua disponitur maritum lucrari dotem per mortem vxoris, absq; liberis introdu- 6 cta fuit in fauorem mariti, cum detur huiusmodi lucrum in recompensationem onerum matrimonij, vt est glo. communiter recepta in. l. si donaturus. §. fin. ff. de cond. cau. data. de cuius veritate abundè dictum fuit supra. q. 4. ergo per pactũ potest ei renuntiare. l. pacisci. ff. de pact. Pro cuius confirmatione facit quod volunt Bart. in. l. ius publicum. ff. de pact. & Ias. in dicta. l. pacisci, vbi volunt quòd quando ius disponit circa effectum alicuius actus, & ille effectus respicit principaliter & directò vtilitatem publicam, tunc non potest pacto priuatorum mutari: si verò respicit vtilitatem priuatam, tunc pactum cõtrarium benè va- 7 let: quia tunc nihil aliud est renuntiare quàm fauori suo per legem inducto, cui quilibet potest, renuntiare, dicta. l. pen. C. de pact. Cui sententiæ accedat quod voluit Barto. in dicta. l. fina. col. 2. C. de pact. quem ibi sequuntur Scriben. & Brun. in tract. exclus. fœmi. in. 6. art. princip. 8 in 4. memb. q. 13. vbi expressè inquit quòd stante statuto q̃ filia fœmina non succedat ab intestato, si eo tempore, quo dotatur, faciat pactum de succedendo patri, valet huiusmodi pactum, facit etiam quod not. Paul. de Cast. in cons. 440. vol. j. vbi determinat quod stante statuto quòd maritus nihil possit lucrari de dote mulieris, si maritus & vxor faciant pactum de lucrando dotis partem, valebit pactum. Præ- 9 terea facit, nam si aliter diceremus sequeretur quòd stante ipso statuto

10 de lucro dotis, si maritus promisisset totam vel integram dotem restituere vxori vel eius hæredibus, quòd non censeretur renuntiasse ex vi taciti pacti lucro dotis: & tamen communis Doct. sententia est in contrarium, vt latissimè scriptum cõperitur supra. q. 18. ergo idem dicendum est quando expressè per pactum renuntiatur lucro dotis pro parte, cum minus offendatur dispositio iuris communis, quæ vult quòd per mortem vxoris dos reuertatur ad eius hæredes. l. 2. cum ibi not. ff. solu. matrimo.

11 Secundò quòd standum sit pacto de quo proximè dictum fuit hoc decidit Alber. de Rosa. in. 2. par. statu. q. 57. vbi refert Dyn. dicentem ita fuisse de facto determinatum, per tex. in. l. fina. §. fin. ff. de pact. dotali. quem refert Brun. in tract. de constitu. & statu. in. 5. par. in verbo lucrum, vers. 54. licet cum malè referat Camp. in tracta. dot. in. 5. par. q. 12. dicens Alber. tenuisse contrarium, per text. in. l. conditiones extrinsecus. ff. de cond. & demon. quod caret veritate, quia si bene aduertatur primo loco dicit Alber. sibi videri q̃ per dictũ pactum sit renuntiatum statuto, per. l. pupilli debitor. §. soror. ff. de solu. deinde subdit in contrarium quòd non præiudicet, allegat dictam. l. conditiones, postea inquit quòd præiudicat & standum sit pacto, dicit Dyn, determinatum fuisse de facto, & sic videtur approbare vltimum dictum prout volunt tex. in. l. si idem cum eodem. §. si vna actio. ff. de iurisdic. omn. iud. & l.
12 bona fides. ff. deposi. vbi quando in lege vel statuto referuntur plures opiniones in dubio vltima censetur approbata.

Non obstant allegata in cõtrarium, q̃ pactum cõtra statutũ est nul-
13 lum quia prout declarat Ias. in d. l. quæ contra, & in d. l. pacisci, illud procedit quãdo statutum expressè prohibet pactum fieri vel si lex nõ prohibet pactũ fieri, tamen aliquid disponit pro solẽnitate vel forma, aut illud quod disponit lex principaliter respicit publicam vtilitatem, secus si dispositio ipsius legis respicit fauorem partis: quia tunc potest fieri pactum in contrarium.

Summarium.

1 STATVTVM *de lucro dotis locum non habet in eo, qui matrimoniũ contraxit cum septuagenaria, sed contra, ut infra.*
2 *Statutum de quo suprà, cũ sit cõtra ius cõmune debet intelligi magis strictè quã sit poßibile ut minus lædatur ius cõe quã fieri poßit. et nu. 18. ubi declaratur.*
3 *Vxor illa dici non potest propriè, in qua non potest esse donum matrimonij idest proles.*
4 *Verba statuti sunt propriè intelligenda.*
5 *Priuatio præsupponit habitum.*

In statutis

6 Instatutis attendere debemus quòd statuentes uerisimiliter respondissent si de illo casu specialiter fuissent interrogati.
7 Dos non potest esse sine matrimonio.
8 Dona matrimonij sunt tria scilicet fides, proles, et sacramentum, quorum si alterum desit matrimonium est nullum.
9 Puer qui de præsenti generare non potest, speratur tamen in futurum potentia generandi, non potest matrimonium contrahere.
10 Materia delinquendi non est danda.
11 Statutum de lucro dotis generaliter loquens, generaliter intelligi debet.
12 Lucrum dotis conceditur marito propter onera matrimonij.
13 Matrimonium non obstante lege Iulia uel Papia hodie contrahi potest cum sene maiore quinquaginta annis.
14 Vxorem sexagenariam quis accipere potest uel decrepitam.
15 Generare qui non potest de facili uxorem ducere potest.
16 Aetas nec sterilitas non impediunt matrimonium.
17 Matrimonium contractum cum sexagenaria, & si cesset potentia procreationis sobolis, dicitur uerum matrimonium.
18 Matrimonium ultimo uitæ spiritu contrahi potest. Glo. in l. precibus, in uerbo fideicommissi, in penult. par. C. de impub. & alijs substitu. est communiter reprobata.

Quæstio Centesima tertia.

1 PVlchra se offert quæstio. An maritus ex vi statuti disponentis de lucro dotis per mortem vxoris sine filijs locum habeat in eo qui matrimonium cum septuagenaria contraxit. Ias. qui refert hanc quæstionem penes se nouã in cons. 115. in. j. dubio, vol. j. tenet q᷑ non dupli-
2 ci ex capite. Quorum primum est, quia tale statutũ est contra ius commune. Nam de iure communi maritus non lucratur dotem vt in. l. 2. ff. solu. matr. ergo statutum debet intelligi magis strictè quàm sit possibile vt minus lædatur ius commune quàm fieri possit, vt per Bald. in terminis istius statuti in. l. 2. in fi. C. de dot. promis. & sic in matrimonio proprio, in quo saltem in habitu & in potentia possit adesse procreatio sobolis licet non in actu, non autem debet extendi ad casum in quo mulier septuagenaria non poterat nedum actu sed nec habitu sobolem procreare, vt not. Saly. in. l. si maior. C. de legit. hæred. quia fieret extẽsio dicti statuti contra decisionem Bal. in d. l. 2. & ad hoc multum põderat verba Inno. in c. laudabilem, de frigid. & malefi. vbi post
3 glo. dicit q᷑ vbi non potest esse istud donum matrimonij idest proles illa non potest dici propriè vxor. c. omne. 27. q. 2. Si ergo non est pro-
4 priè vxor non habebit statutum loquẽs de vxore, cùm in statutis verba sint

ba sint propriè intelligẽda.l.ille aut ille.§.cum in verbis, & l.non aliter, de lega.3.

Secundum quod ponderat est q́ in statuto dicitur non extãtibus filijs & consequẽter vult maritum lucrari dotem quando vxor decedit

5 sine liberis: Sed hæc verba non existẽtibus filijs denotãt priuationem; priuatio autẽ præsupponit habitum.l.remittit.ff.de iure iur.l.manumissionis.ff.de iust.& iure.Sed hic non adest nec habitus nec potentia filiorum suscipiẽdorum propter decrepitã ætatem: ergo cum non conueniant verba statuti, nec etiam statutũ locum habebit.l.quod constitutum.ff.de milit.testa.& q́ illa verba sine filijs præsupponant habitũ & consequenter q́ requiratur saltem habitus & potẽtia ad liberos suscipiendos aliàs non verificentur, tenet in terminis glo.ordinaria cum qua omnes ibi pertrãseunt in.l.precibus, in verbo fideicõmissi, in pen. par.glo.C.de impub.& alijs substitu. Subdens q́ licet non viderit decisionem Docto.in terminis præsentis quæstionis: tamen quòd sibi dictæ rationes concludunt in iure, teneant alij quicquid velint.

6 Tertiò facit. Nã in statutis generalibus debemus attendere id quod statuẽtes verisimiliter statuissent; si specialiter fuissent interrogati, glo. in.l.tale pactum.§.fin.vbi not.omnes.ff.de pact. Sed cui dubium quòd si statuẽtes de hoc casu interrogati fuissent verisimiliter respondissent quod non: ergo & nos idem tenere debemus.

7 Vltimò videtur dicendũ q́ ex quo dos nõ potest esse sine matrimonio.l.cum multæ.C.de dona. & istud matrimonium sit nullũ q́ de lucro ipsius dotis minimè tractari potest, quod autẽ sit nullum probatur

8 hoc modo. Nã tria sunt dona matrimonij, fides, proles, & sacramẽtum; quorum si alterũ desit matrimonium & nullũ.c.fi.de cõdi.apposi. Sed in sexagenaria deficit donum prolis.l.si maior.C.de legit.hæred.ergo

9 matrimonium nullũ. Prꝑterea puer, qui generare nõ potest de præsenti speratur tamen potẽtia generãdi in futurum, nõ potest cõtrahere matrimonium.c.puberes, de desponsa.impub.ergo multò minus senex.

10 Vlterius non est danda materia delinquendi.l.conuenire.ff.de pact. dotal. quæ daretur in tali matrimonio in inutilibus confricationibus. Item daretur materia peccandi marito iuueni, vt tradit Porc.instit.de nupt.col.4.

11 Sed his & alijs similibus, non obstantibus, contraria sententia est de iure verior. Et ad ita dicendum primò moueor: quia huiusmodi statutum loquitur generaliter & indistinctè disponit maritum superstitem sine filijs lucrari dotem: vnde cùm indistinctè loquatur generaliter intelligendum est.l.de pretio.ff.de publicia.l.si seruum.§.non dixit prꝑtor.ff.de acqui.hered.

12 Secundò quia ratio onerum, propter quæ conceditur marito tale lucrum, vt per Doct. in. l. si donaturus. §. fi. ff. de cõd. cau. dat. vbi Ias. tradit omnes transire cum dicta glo. & in cons. 135. col. pe. in fi. vol. j. licet aliter & malè loquatur in dicto cons. 115. col. 2. ita militat in marito ipsius mulieris sexagenariæ sicut in alijs & longè grauioribus: Igitur & in eo locum habere debet dispositio statuti loquentis de lucro dotis, vt not. in. l. 4. §. toties. ff. de dam. infec.

Tertiò facit. Nam licet lege Iulia vel Papia prohibitum esset contrahi matrimoniũ cum masculo maiore annis quinquaginta, quia deficiebat causa liberorum, propter quam fiunt nuptiæ, vt per glo. in. l. 13 sancimus. C. de nupt. tamen hodie cum sene muliere & maiore quinquaginta annis potest contrahi matrimonium, vt in dicta. l. sancimus, vbi est casus clarus & apertus, qui corrigit dictam legem iuliam & pa- 14 piam. & ideo not. ibi Bald. quòd potest quis accipere vxorem sexagenariam vel decrepitæ ætatis constitutam: Idem probatur in. l. sed etsi quæsitum, in princ. iuncta glo. j. ff. de libe. & posthu. & ibi Ias. vbi 15 inquit, quòd ille qui non potest facilè generare vt senex vel decrepi- 16 tus potest vxorem ducere. Nam ætas nec sterilitas nõ impediunt matrimonium, quia impotentia coëundi accidentaliter causata non impedit validitatem matrimonij. & de hoc est etiam glo. in. c. nuptiarũ. 27. q. j. & in. c. 2. vbi Doct. de frigid. & malefi.

Non obstant allegata in contrarium. Et primò quòd statutum de lucro dotis tanquam stricti iuris strictè debet intelligi, & sic de matrimonio vero in quo saltem in habitu & potentia possit adesse procrea- 17 tio sobolis, & sic donum matrimonij: quia respondetur quòd matrimonium contractum cum sexagenaria & decrepita est verum matrimonium dato quòd non sit potentia procreationis sobolis, vt est text. in dicta. l. sancimus, per quem in specie ita dixit Paris. in cons. 29. col. j. vol. ij. Quod & probatur per Bald. in dicta. l. sancimus, vbi dicit quòd licet olim esset prohibitum hoc matrimonium cum sexagenaria vel decrepita contrahere propter defectum liberorum: tamen quòd Iustinianus Imperator hodie decreuit huiusmodi matrimonium non esse prohibitum cum cõtrahatur principaliter per se ipsum, quia per sacramentum: & sic sequitur quòd sunt veræ nuptiæ, & ipsi dicuntur verè 18 vir & vxor, adeò quòd statutum, quod strictè debet intelligi, verificatur in vero matrimonio quamuis non detur potentia procreationis filiorum. & ideo non militat argumentum Ias. & per consequens quod dicit Inno. in allegato. c. laudabilem, quia eius opinio iure non subsistit, vt patet ex suprà relatis. Pro cuius confirmatione facit quod not. glo. in verbo in quibusdam, in. c. nuptiarum. 27. q. j. vbi glo. dicit quòd licet

licet per frigidum non posſit contrahi matrimonium cum ibi eſſe non poſsint tria dona matrimonij, vel re, vel ſpe, vt in.c.omne.27.queſt.2. Tamen quòd de ſene non eſt ſic, quia nemo eſt adeò ſenex quin aliquando calere poſsit natura vel artificio: & ideo poteſt contrahere matrimonium licet non poſsit habere filios: quia ſufficit quòd prolem non euitet.c. ſolet.32.q.2. Sic enim generare dicitur ex quo non euitat prolem, & aptus eſt ad coëundum. Idem dixit Ioan. Andr. in regula ſine culpa, de regu.iur. in mercuria. vbi tradit quòd licet in matrimonio ſint tria dona ſcilicet fides, proles, & ſacramentum, vt in dicto.c.omne, & iſtæ ſint tres principales cauſæ quare contrahitur matrimonium, quòd tamen vbi non eſſet ſpes ſobolis poteſt eſſe matrimonium, puta in valde ſene, vel in conſtituto in articulo mortis, qui poteſt contrahere matrimonium, quia etiam vltra bona, de quibus ſupra, eſt humanitatis ſolatium, vt in valde ſenibus per text. in dicto.c. nuptiarum, & in dicto.c.2.de frigid. & malefi. & Ioan. Andr. ſequitur Ias. in.l.j.col.12.vers.adde quod in ſimili.ff.ſolu.matrimo. & cum hac parte pertranſit Alber. de Roſa in.l.cum quis, col. antepenul. verſ. circa tertium.C.de natural. lib. Cui aſſentit etiam Bald. in.c. quemadmodum, in fin.de iure iuran. vbi inquit quòd in matrimonio duo ſunt ſubſtantiua matrimonij, ſcilicet conſenſus certus, & ſacramentum ideſt quòd non ſit hæreticus, & tria ſunt adiectiua ſcilicet caſtitas coniugalis, proles & dos: quæ vocat adiectiua, quæ non canonizant matrimonium, ſed ei accidunt: quia matrimonium poteſt eſſe cum meretrice dicto c.quemadmodum, & cum ſterili.l.aſsiduis.C.qui potio. in
19 pigno.habean. & ſine ſpe prolis, & ideò poteſt contrahi vltimo vitæ ſpiritu, prout hanc eſſe communem tradit Paris. in dicto conſ.29.col.j. & ſic conſtat ex iis quòd iſtud eſt verum matrimonium veræq; nuptiæ, & ipſi verè dicuntur vir & vxor, ita quòd ſtatutum de lucro dotis verificatur in vero matrimonio.

Secundò non obſtat q; ponderãda ſunt illa verba ſine filijs, quæ debent intelligi de eo qui potuit liberos ſuſcipere per glo. in dicta.l.precibus: quia non dicit̃ decedere ſine liberis, qui nõ potuit liberos habere: quia reſpondet idem Ias. propriè in ſtatuto deferẽte lucrũ dotis marito vxore præmoriente ſine filijs in conſ.135.col.fi.vol.j. q; illa glo. eſt
20 falſa & communiter reprobata: quia eſt cõtra tex.in.c.ſi pater, de teſta.in.6. & cõtra tex.in.l.cẽturio.ff.de vulg. & pupil. vbi Bar.in.5.col. reprobat illam glo.cum alijs cõcordantibus ibi traditis per Moder. & ita eam reprobant Moder.in d.l.precibus. Idem etiam tenet in materia de qua agitur Paul.de Caſt.in conſ.123.ſecundum antiquã impreſſionem, col.j.per dicta iura ſuprà relata, vbi conditio ſi deceſſerit ſine

liberis

liberis verificatur etiam in illo qui liberos habere non potest: & sic tollitur aliud fundamentum Ias. de quo supra.

Pariter nõ obstat tertiũ argumentũ quod sumitur ex not. per glo. & Doct. in d. l. tale pactũ. §. fi. quia huiusmodi fundamentũ retorquetur ꝙ imò statuentes si interrogati fuissent de huiusmodi casu vtiq; respondissent maritum debere lucrari dotem cum militet ratio in eo propter quam tale lucrum cõceditur, videlicet onera matrimonij, quæ maiora solent fieri in senibus & decrepitis quàm iuuenibus.

Vltimò non obstãt not. per Porc. vbi suprà: quia loquitur in sene qui coire non potest, nõ autẽ in eo qui coire potest licet cum difficultate vt idemmet se ipsum declarat. Vnde concludendo teneas ꝙ maritus per mortem vxoris sexagenariæ vel decrepitæ, ita lucrabitur dotem statutam à lege municipali sicut si prædecederet vxor iuuenis sine filijs.

Summarium.

1 STATVTVM *de lucro dotis uerificatur in marito qui accepit uxorem cum dote, cũ qua tamen non potuit emittere semen licet haberet uirgã erectã.*

2 *Procreatio filiorum non semper requiritur in matrimonio; quia sufficit quòd non euitetur proles.*

3 *Matrimonium ubi non est nec lucrum dotis esse potest.*

4 *Impedimentum omne uiri uel uxoris quod facto humano sine corporali periculo remoueri non potest reddit quem inhabilem ad contrahẽdum matrimonium & dirimit contractum; alias secus ut nu. 5.*

6 *Impedimentum superueniens post contractum matrimonium, cui reparari non potest, non soluit matrimonium.*

Quæstio Centesima quarta.

1 NOua excitatur quæstio. Maritus duxit mulierem in vxorẽ, cum qua non potuit emittere semen licet haberet virgam erectã, quæ illinc ad tres annos mortua est sine liberis: Dubitatum fuit an maritus per mortẽ ipsius mulieris consequi valeat lucrum dotis, de quo in lege municipali. Et prima frõtè videbatur dicendũ ꝙ sic, quia inter eos fuit matrimonium vt est glo. in. c. hi qui. 32. q. 7. vbi dicit ꝙ si quis habet virgam erectam siue resoluat sperma siue non ꝙ ibi est matrimonium: quia talis satisfacit mulieri sicut mulier satisfacit viro siue resoluat si-

2 ue non: Nam semper non requirit ꝙ in matrimonio sit filiorũ procreatio, quia sufficit ꝙ non euitet prolem. c. solet. 32. q. 2. Cum ergo detur matrimonium dotisq; cõstitutio & maritus passus fuerit onera matrimonij, quorũ contẽplatione ei à statuto lucrum cõceditur vt sæpissimè supra in. q. 4. & alijs quampluribus quæstionibus post glos. cõmuniter

receptam

receptam in.l.si donaturus.§.fi.ff.de cond.cau.da.dictũ fuit sequitur ꝙ ex vi ipsius legis municipalis tale lucrum valeat consequi maritus.

Verum quia Abb.in.c.2.de frigid. & malefi. tenuit ꝙ talis habens virgam erectã,& qui non potest emittere semen, non possit contrahere matrimonium:subdẽs glo.in d.c.hi qui cõmuniter reprobatã:Ideo vi-
3 deretur dicẽdum ꝙ cum nõ sit matrimonium nec dos,quæ sine matrimonio esse non potest.l.cum multæ.C.de donat.an.nup.quòd pariter cessare deberet lucrum dotis.

Ego quidem pro veritate huius quæstionis distinguendum esse exi-
4 stimo: videlicet quòd si tale impedimentum est huius qualitatis quòd ope medicorum sine corporali periculo non potest remoueri quòd tunc impeditur matrimonium contrahendum, & contractum dirimitur per text.in.c.fraternitatis. de frigid. & malefi. vbi Abb.in.2.col. in vers. nota inquit esse ibi regulam satis notandam in materia matrimoniali quòd omne impedimentum viri vel mulieris quod facto humano sine corporali periculo remoueri non potest reddit quem inhabilem ad contrahendum matrimonium. Quod & voluit Hostien.in titu. de frigid.& malefi.in.§.quæ impotentia, in.j.col. in vers. fœmina autem, dicens quòd tale impedimentum impedit & dirimit matrimonium. & isto casu tenendum arbitror, quòd cum huiusmodi matrimonium viribus non subsistat quòd maritus tale lucrum delatum à statuto non poterit consequi, & ita potest procedere dictum Abba.in dicto.c.2.de frigid.& malefi.

5 Si verò impedimentum naturale vel accidentale ope medicorũ sine graui periculo corporali potest reparari, & tunc teneo ꝙ valet matrimonium cum nõ impediat tale impedimentũ matrimonium cõtrahendum nec dirimat contractũ vt in dicto c.fraternitatis,& per Abb.ibi & Hosti.vbi supra, & per cõsequens si non stetit per maritum quominus tale impedimentum ope medicorum remoueretur; quòd maritus per mortem ipsius vxoris lucrabitur dotem.

6 Si verò superuenit impedimentum post contractum matrimonium cui reparari non possit & tunc intrepidè tenendum est cum matrimonium voluerit quòd nullo superueniente impedimento tolli potest vt est text.in dicto.c.hi qui,vbi ij qui matrimonium iam contraxerunt & vni ex duobus dementia aut furor aut aliqua infirmitas accesserit, ob hanc infirmitatem & causam coniugium talium solui non potest, & subdit tex.similiter sciendum est de ijs qui ab aduersarijs excæcantur aut membris mutilantur, aut à Barbaris exsecti fuerint.& per Abb.in c.3.de frigid.& malefi.quòd similiter maritus consequi debeat lucrum quod ei defertur virtute legis statutariæ.

Summarium

Summarium.

1 STATVTO si disponatur quòd mulier habens filios non possit disponere de bonis suis nisi de quarta parte bonorum, & alio quòd uxori præmoriente in secundo matrimonio sine liberis ex eo maritus lucretur dimidiam dotis, si mulier dedit omnia bona sua in dotem, maritus ex ui dicti statuti ut supra non lucrabitur dimidiam dotis. Sed contra nu. 9. & 20.

2 Statutum prohibens mulieri alienationem bonorum suorum ultra quartam quãmuis sit durum odiosum ac cõtra æquitatem naturalem & ciuilem obseruandum uenit quod declara ut in nu. 22. & 23.

3 Alienationis appellatione uenit omnis actus per quem transfertur dominium.

4 Dare rem in dotem est alienare.

5 Statutum generaliter loquens generaliter obseruandum est etiam quo ad casus priuilegiatos quando in illo casu specialiter non reperitur habere priuilegiũ.

6 Dispositio generalis omnes etiam alios casus includit licet maior ratio sit in uno casu quam in alio.

7 Dispositio generalis includit etiam casum dotis.

8 Statutum disponens quòd instrumenta publica non probent nisi reperientur in memorialibus registrata non habet locum in instrumentis dotalibus.

9 Prohibitio alienationis facta in ultima uoluntate, quæ est fauorabilis, non impedit dationem dotis saltem congruam conditioni personarum.

10 Dispositum in statutis illud habetur quod uerisimiliter fuisset statutum si statuentes fuissent interrogati.

11 Argumentum de alimentis ad dotem secundum communem ualet.

12 Dispositio legis generalis locũ non habet in causa alimentorum.

13 Alimentorum fauore extincta præstatione legati in minus solemni uoluntate relicti obligatur hæres in futurum.

14 Statutum disponens quòd in contractibus mulierum adhibeatur certa solemnitas non habet locum in promissione ex causa dotis.

15 Statutum loquens per uerba uniuersalia non comprehendit causam dotis.

16 Statuto si caueatur quòd ei cui competit ius agendi, petendi, uel officium iudicis implorandi quomodocunq;, qualitercunq; & ex quacunq; causa præsumatur solutum uel satisfactum, si steterit per quindecim annos quòd debitũ non petierit in iudicio uel extra tale statutum non includit causam dotis.

17 Statutum uetans probationem certæ summæ fieri non posse per testes, sed per instrumenta restringi debet ut locum non habeat in dotem probanda.

18 Dispositio. l. omnes & . l. benne à Zenone. C. de quadr. præscrip. locum non habet in rebus dotalibus uenditis.

19 Item locum non habet in quarta debita uxori inopi uigore aut. præterea. C. un. uir & uxor.

statutum

21 *Statutum prohibens mulieri alienationem non est intelligendum in alienatione ex causa dotis.*

Quæstio Centesima quinta.

1 EXcitatur dubium. Stat statutum disponens q; mulier habẽns filios non possit disponere de bonis suis nisi de quarta parte bonorum: Alio quoq; statuto disponit q; vxore præmoriente in secũdo matrimonio sine liberis ex eo, maritus lucret dimidiã dotis. Pone modò q; mulier dederit in dotẽ omnia bona sua, An valeat ipsa dotis datio, ita q; ea præmoriẽte sine liberis vt suprà maritus consequi habeat beneficio dicti vltimi statuti dimidiã dictę dotis. Prima quidẽ facie videretur dicendum q; non propter prohibitionẽ dictę legis municipalis prohiben-2 tis mulieri alienationẽ bonorum suorũ vltra quartam, quæ lex, quãuis dura & odiosa sit ac cõtra æquitatẽ naturalem & ciuilem, obseruanda venit vt per Ancha. in cons. 380. col. 2. Socy. in cons. 48. col. 2. vol. j. & in cons. 93. col. 7. eod. volu.

3 Secundò dictum statutũ vtitur verbo alienare, & appellatione alienationis venit omnis actus per quẽ dominiũ trãsfertur. l. j. cum glo. C. de fun. dota. l. alienatũ. ff. de verb. signi. notat Alex. in cons. 41. col. fin. vol. 6. & in cons. 95. col. fin. eo. vol. & in cons. 29. col. 5. vol. 7. Sed dare 4 in dotem est alienare, quia maritus efficitur dominus rei dotalis. l. doce. C. de rei vendi. ergo sequitur quòd huiusmodi alienatio vltra quartam per vxorem fieri non potuit, adeò quòd per mortem eius maritus vltrà ipsam quartam aliquid lucrari possit.

5 Tertiò facit. Nam statutũ generaliter loquẽs generaliter debet intelligi, & obseruãdũ est etiã quo ad casus priuilegiatos quãdo in ipso casu specialiter nõ reperit habere priuilegiũ, vt est tex. notab. secundũ Bal. ibi in. l. in fraudẽ. §. fina. ff. de testa. mili. & similiter facit. Nã dispositio 6 generalis oẽs alios etiã casus includit licet maior ratio sit in vno casu quàm in alio. l. j. §. quod autẽ. ff. de alea. l. fin. §. vxori. ff. de auro & arg. 7 lega. notat Dec. in cons. 5. col. j. ergo videtur dicendũ quòd generalis dispositio statuti prohibentis ipsam alienationem vltra quartam habeat locum etiam in causa dotis, ex quo in tali materia causa dotis nõ reperitur priuilegiata.

Nec habet obstare si dicat q; imò dispositio generalis non includit causam dotis fauore ipsarũ dotiũ, vt scribit Saly. in. l. fin. C. de iur. dot. vbi voluit per illũ tex. ex quo in eo dicit q; donatio causa dotis nõ indiget insinuatione, quod alias erat secus, notandũ esse bonũ argumen-8 tum, vt statutũ generaliter disponens q; instrumẽta publica nõ probẽt nisi reperiantur in memorialibus registrata, locũ non habere in instrumentis

mẽtis

mentis dotalibus fauore dotium: quia respondetur q Saly.non inquit q in dispositione generalis statuti nō includitur causa dotis, quia malè loqueretur, sed loquit in casu particulari secūdum terminos illius.l. fin.in prin.vbi habetur vt diximus,q in causa dotis non requirit insinuatio.Vnde arguit Saly.q si statutum generaliter disponat q instrumentum debeat registrari siue insinuari,hoc nō habebit locū in instrumēto dotali,quia illa generalitas restringit ad terminos iuris cōmunis secundū q causa dotis reperit specialiter priuilegiata vt insinuari non debeat.ita Saly.declarat Dec.in.l.3.C.vn.lib.col.2.in.l.j.nu.11.de reg. iur.in.c.sedes.col.4.de rescrip.in cōs.5.col.2.in cons.301.col.3. in cōs. 496.col.3.& in cōs.536.col.4.Ripa in.l.j.nu.15.ff.sol.matr.rub.Alex. in cōs.166.in fi.Gozad.in cōs.97.col.2.Socy.iun.in cōs.12.col.3.vol.2.

Quibus tamen non obstātibus teneas q imò stante forma dicti primi statuti potuit ipsa mulier se ipsam dotare de bonis suis, adeò q ea prçmoriente vir vigore secundi statuti poterit lucrari dimidiam dictæ 9 dotis.quod demōstratur. Nam prohibitio alienationis facta in vltima voluntate, quæ est fauorabilis,non impedit dationē dotis saltem congruam cōditioni personarū,& hoc propter publicā vtilitatem,quç priuatæ præfertur,vt est tex.vbi notāt omnes in auten.res quæ.C.commu.de lega.ergo multominus habet, vel debet impedire dispositio statutaria, quæ cum sit minus fauorabilis sed stricti iuris odiosa & exorbitans à iure cōmuni.l.j.C.de sacrosan.eccle. ita Ancha. in dicto cons. 380.col.j.& in cons.381. quæ est subscriptio Domini Francisci, restringenda venit.l.quicquid astringendæ.ff.de verb.oblig.

10 Secūdò. Nam in statutis illud habetur pro dispositio quod verisimiliter fuisset statutū si statuentes cogitassent,vel fuissent interrogati,ita notant glo.& Doct.in.l.tale pactū.§.fin.ff.de pact.& quæ glo.secundū Bal.ibi in.2.notab.est optima & menti tenēda.Sed cui dubium q statuētes si fuissent interrogati, an prçtextu dicti primi statuti voluissent impedire alienationē bonorum suorū vltra quartā partem mulieri ne posset cōgruè dotari & maritari? vtiq; dixissent q non.Igitur pro dispositio haberi debet,q tale statutum causam dotis includere noluerit per not.in dicto.§.fin.& per Ias.in cons.171.col.2.vol.4.

11 Tertiò probatur hæc sententia. Nam valet argumentū de alimentis ad dotem secundū Cyn.in.l.in omni.C.de admi.tut.Cyn.& Bal.in.l. si mater.C.de iur.dot.Bar.in.l.fin.ff.de ijs quib.vt indig. Bal.Paul.& Imol.in.l.j.ff.solu.matri.& D.meum Ruin.in cons.194.col.2.volu.j. & in cons.199.nu.9.vol.2.vbi attestatur hanc esse communem opinio12 nem: Sed dispositio legis generalis non habet locum in causa alimētorum,vt est tex.in.l.libertis quos.§.posthumus.ff.de alim.& cibar.leg.

vbi generalis diminutio legatorum facta per testatorem non refertur ad legata alimentorum eorũ fauore. & quem tex. pro singulari allegat Roma. in auten. similiter, col. 2. C. ad. l. falcid. ergo nec in causa dotis. Quod & confirmatur secundum D. meum Rui. vbi suprà ex dictis per Bart. in disputa. sua incip. mulier habens &c. & in. l. certis annis. C. de pact. ac in. l. cum de in rem verso. ff. de vsur. vbi inquit quòd sicut fa-
13 uore alimẽtorum extincta præstatione legati in minus solemni voluntate relicti obligatur hęres in futurum. l. j. C. de fideicom. ita etiam erit fauore dotis, vt etiam voluit Butr. in. c. peruenit, de censi. & Roma. in l. si vero. §. de viro. ff. solu. matr.

Quartò hoc firmatur autoritate Salyc. in d. l. fina. C. de iur. dot. per quam voluit D. meus Rui. in citato cons. 194. col. 2. ꝙ statutum dispo-
14 nens ꝙ in contractibus mulierum adhibeatur certa solemnitas fauore dotium non includitur promissio facta ex causa dotis, nec in dubio illam dicitur comprætendere. Idem dixit in cons. 195. col. 2. cum seq. eo. vol. vbi inquit vnum etiam quod est fortius, ꝙ etiam si statutũ loque-
15 retur per verba vniuersalia adhuc non esset prohibita restrictio dotis, ne mulier remaneret incongruè dotata: quia eius non tantum interest sed & Reipublicæ, arg. l. si quis in graui. §. sed vtrum, ad Sylleia.

Accedit quoq; quod not. Socy. iun. in subscriptione cons. 26. D. mei
16 Rui. nu. 26. vol. 3. vbi concludit ꝙ stante statuto, quòd ei cui competit ius agendi, petendi, vel officium iudicis implorandi, quomodocunq;, qualitercunq;, & ex quacunq; causa præsumatur solutum vel satisfactum, si steterit per quindecim dies ꝙ debitum non petierit in iudicio vel extra; tale statutum non includit causam dotis speciali priuilegio ipsius dotis, & ideò subdit ꝙ incongruè dotata non obstãte tali statuto poterit petere supplemẽtum dotis, per decisionẽ Saly. vbi suprà. Quã etiam sequitur Bald. nouel. in tract. dot. in. 6. par. priuil. 48. D. Franc. de Pepis in cons. 75. inter cons. Socy. in. 4. vol. Mars. in cons. 442. in fi. &
17 in rubr. C. de proba. nu. 52. vbi dicit ꝙ statutũ vetãs probationem certæ summę fieri non posse per testes sed per instrumẽta, debet restringi & limitari, vt non procedat nec habeat locum in dote probanda excedente dictam summam, quoniã talis dos per testes probari poterit non obstãte dicto statuto, & hoc propter fauorem dotis, & ipsam vti communem sequendam fore in consulendo & iudicando dixit Necusan. in tract. de pignori. in. j. memb. 3. par. car. 164. col. 4.

Confirmatur etiam ista cõclusio ex not. per Bal. in cons. 359. vol. 5.
18 vbi vult quòd dispositio. l. omnes. l. bene à Zenone. C. de quadr. præscrip. excludens ius vel hypothecam habentes in bonis venditis per fiscum non habeat locum in rebus dotalibus venditis, etsi dictæ leges

generaliter

generaliter loquantur. Et Bal. sequuntur Necus. vbi supra, & Socy. in cons. 46. col. 2. vers. sextò respondeo, vol. 4. & in cons. 121. col. 5. volu. 19 eo. vbi etiã voluit q; sicut huiusmodi. l. omnes, & bene à Zenone, non habent locum in quarta debita vxori inopi vigore auten. præterea. C. vn. vir & vxor. quę loco dotis subrogatur ne vxor mẽdicare cogatur; nec pariter statuta generaliter loquẽtia, quæ specificè contrarium non disponerent, cũ recipiant interpretationẽ passiuam à iure cõmuni. l. j. §. lex falcidia. ff. ad. l. falcid. & maximè ne mulier indebitè dãnum patiatur, arg. glo. in. l. fin. §. in computatione. C. de iure deliberan.

20 Quintò in terminis quæstionis nostræ est decisio Petr. de Ancha. in citato cons. 380. vbi expressè decidit mulierem ipsam citra impedimẽtum statuti posse dare in dotem marito bona quæ transcendant quartam partem, & virum ea præmoriẽte posse similiter lucrari dimidiam 21 dotis secundum formam statuti de lucro dotis, eò quia tale statutum prohibens talem alienationem non est intelligendum in muliere quæ ipsam alienationem fecit pro se ipsa dotanda, quia hic intellectus esset iniquus, & impediret liberam licentiam contrahendi matrimonium, si non liceret mulieri secundo nubere volenti dare bona sua in dotẽ propter filios quos haberet ex primo matrimonio, quoniam cessaret præcipua causa fauoris, quæ mulieribus debetur ex dotibus vt nubere possint, dicta. l. j. solu. matr. & l. j. de iure dot.

Nec habet obstare secundum eum si dicatur, quòd mulieri reseruatur quarta pars bonorum disponenda arbitrio eius, quia non tollitur quin restringatur libera contrahendi matrimonij licentia; cum non sit verisimile sub hac minuscula parte incitari homines condignæ conditionis ad matrimonium, qui anhelant ad ipsum matrimonium contrahere sub maioris dotis contentu. ergo dicta lex municipalis non est intelligenda in hoc casu, arg. l. siue generalis. §. iste, de iure dot. & vt mulier in contrahẽdo matrimonio non deficiat ob dotis condignæ carentia. & ideo inquit Anch. quòd cum suprascripta interpretatio sit restrictiua tum ex causa dotis tum ex præcipuo fauore debitè dato mulieribus vt cum dotibus nubere possint, tum ne pro minuscula parte lex ipsa statutaria inducat contra ipsas mulieres graue damnum & iacturam generalem, in omnem casum contra naturalem æquitatem & re-22 gulas iuris communis; quòd dicta lex municipalis debet procedere in alijs alienationibus & dispositionibus mulierum, arg. l. si serui, cum ibi not. per Doct. ff. de noxal.

Accedat etiam secundum eum prædictis quædam consideratio absurditatis reductiua, quæ nedum in lege, sed in omni dispositione euitanda est. Pone enim q; mulier habẽs quadraginta in bonis, & filios ex

præcedenti matrimonio,& nubens secundo viro det quartam idest decem in dotem,& ex ipso secundo suscipiens filios iterum nubat nõ dabit in dotẽ nisi quartã quartæ & hoc quasi ad nihilum veniret : quod esset omnino absurdum.& cum Anch.concordat D.Fran. in cons.seq. & Aymo.Craue.in cons.115.col.j. vers.alibi. Idem vult Socy. licet de Ancha.mentionem non faciat in cons.85.col.3.in fi.vol.j.

23 Non obstant modò notata in contrarium videlicet primum & secundum argumẽtum : quia illa procedunt in alijs alienationibus & dispositionibus mulierum,vt per Ancha.in citato cons.180.

Nec pariter quicquam facit tertium argumẽtum,cum illud non habeat locũ in causa dotis vt patet ex rationibus & autoritatibus suprà citatis.& ad fundamẽta Dec.in dicto cons.5.vbi latius loquitur quàm in alijs responde,vt per Necus.vbi suprà, vbi sigillatim cõfutat argumenta ipsius. & ita teneas , quia ista sententia in hoc casu est magis æqua , cum faueat mulieribus vt facilius valeant matrimonium contrahere,& maritos condignos reperire.

Summarium.

1 STATVTVM *de lucro dotis per mortem uxoris sine liberis locum habet in desponsata per uerba sola de præsenti, & nu.18.ubi est magis communis; sed contra nu.19.& .33.ubi magis communis , sed declara ut nu.36.38.39. & 40.ac.42.*

2 *Maritus & uxor uerè dicuntur post contractum matrimonium per uerba de præsenti.*

3 *Copula non est matrimonium sed usus & effectus matrimonij.*

4 *Defloratio uirginitatis non facit coniugium , sed actio coniugalis.*

5 *Sponsus uel sponsa propriè non dicuntur post contractũ matrimonium per uerba de præsenti, licet non sit secuta copula carnalis.*

6 *Titulus.C.un.uir & uxor locũ habet in sola despõsata per uerba de præsenti.*

7 *Donatio inter sponsum & sponsam de præsenti non ualet.*

8 *Mater quæ transiuit ad secundas nuptias sicut non potest esse tutrix filiorum, ita etiam quando contraxit sponsalia de præsenti.*

9 *Dos promissa constitui per ignobilem nobili uxori ab hæredibus uiri ei debetur si matrimonium contractum fuit per uerba de præsenti, quamuis non fuerit secuta copula nec ducta ad domum uiri.*

10 *Statutum excludẽs maritatas à successione excludit etiam maritatas per uerba de præsenti.*

11 *Constitutio domus sapientiæ disponens quòd coniugati non admittantur in ipsa domo, militat in coniugatis per uerba de præsenti.*

12 *Mulier forum uiri sortitur per sola uerba de præsenti.*

13 Lucrum uiro defertur propter onera matrimonij, & nu.30.
14 Sponsa de præsenti habet priuilegium prælationis de quo in.l.aßiduis.C.qui potio.in pigno.habean.
15 Sponsa de præsenti adeò est destinata per parentes in domum uiri quòd debet eum sequi quocunque honestè uadit.
16 Res destinata ad locum perinde est acsi esset in loco.
17 Cingendus de proximo pro iam cincto habetur.
20 Matrimonij appellatione intelligitur de consumato.
21 Matrimonium per sponsalia initiatur & per carnis copulam confirmatur.
22 Maritus & uxor secundum communem usum loquendi, qui etiam in statutis correctorijs attenditur, intelligitur consumato matrimonio.
23 Interpretatio in omni materia restringibili & odiosa semper debet fieri secundum communem usum loquendi.
24 Verba statutorum debent capi in proprio & potentiori significatu.
25 Statutum de lucro dotis per mortem uxoris sine liberis uidetur sensisse de ea, quæ erat in statu & potentia tempore obitus sui faciendi filios, sed contra ut infra.
26 Verba statuti ubi non adaptantur ad casum occurrentem, dispositio ipsius statuti cessat.
27 Dictio in denotat intrinsicitatem & perfectionem actus.
28 Facta in ripa fluminis non dicuntur facta in flumine.
29 Statutum puniens insultum facientem in domo non punit insultum facientem in porticu.
30 Statutum loquēs de nupta non intelligitur de despōsata per uerba de præsenti.
31 Statutum quòd uxore præmoriente sine liberis maritus lucretur dotem cum sit pœnale ex quo diminuit patrimonium, debet intelligi de uxore cognita, quod declara ut in nu.40.
32 Ablatiui absoluti important conditionem.
34 Declaratio Corn.in cons.248.uol.2.impugnatur.
35 Glo.in.l precibus.C.de impube.& alijs substitut.in uerbo fideicommißi ibi, & quia illud uerbum sine liberis, communiter reprobatur.
36 Matrimonium de proximo consumandum habetur pro consumato.
37 Statutum, disponens quòd uxore decedente in matrimonio copulata, uir lucretur dotem, locum habet in non copulata si stetit per uxorem quominus copularetur. & è contrariò non lucratur si stetit per maritum, ut nu.45.
43 Mulier sicut nihil lucratur quando non sustinet onus dandæ dotis, ita nec uir quid consequi debet ex ui statuti uel pacti de lucro dotis si non sustinet onera matrimonij.
44 Maritus non sustinens onera matrimonij quemadmodum non lucratur fructus dotis, ita nec & proprietatem ipsius dotis.

Quæstio Centesima sexta.

1 DVbium & quidem maximum oritur, An statutum disponens q̃ vxore præmoriente in matrimonio sine liberis maritus lucretur dotem habeat locum si sponsa de præsenti moriatur antequam fuerit cognita vel ducta ad domum viri. Duæ reperiūtur opiniones quarum prima est quòd sic, & hoc suadetur infrascriptis fundamētis, quia post
2 matrimonium contractum per verba de præsenti inter aliquos, ij dicuntur & sunt veri maritus & vxor, vt per Beltr. in cōs. 24. col. j. vol. j. post Præposi. in rubr. de sponsal. col. 2. & Roma. in l. j. col. 4. C. vn. vir & vxor, & hanc esse propriè vxorem dixerunt Bald. in l. solet. §. quæ virum. ff. de ijs qui not. infa. & Paul. de Cast. in l. si ante, in fi. ff. sol. matri. Pro quo facit tex. in l. nuptias. ff. de regu. iur. vbi nuptias non con-
3 cubitus sed cōsensus facit. Item copula non est matrimonium sed vsus & effectus matrimonij. l. nuptura. ff. de iure dot. facit etiam text. in. c.
4 cum initiatur. 27. q. 2. vbi defloratio virginitatis non facit coniugium sed actio coniugalis, cum coniungitur viro coniugium est. Hinc voluit
5 Abb. in rub. de sponsal. quòd post cōtractum matrimonium per verba de præsenti & ante copulam carnalem propriè non dicuntur sponsus vel sponsa, sed maritus & vxor, quia sponsus dicitur quasi promissus & sponsa quasi promissa, sed post contractum matrimonium est adimpleta promissio, & ideo dicitur coniugata & vxor.

6 Secundò facit. Nam titulus vnde vir & vxor habet locum non solùm in vxore traducta & cognita sed etiā in spōsa sola de pręsenti, vt per Bal. in. l. j. C. vn. vir & vx. col. fi. & Cur. iun. ibi col. 2. qui dicit hāc esse cōem opinionē hoc etiā tradit ipse Cur. in aut. pręterea, col. j. eo. tit. Idem voluit Beltr. in d. cons. 24. col. j. D. Franc. de Pepis in auten. pręterea, in. 2. col. C. vn. vir & vx. quod dictū tanquā nouū menti tenendū referunt Moder. in rub. de dona. int. vir. & vxo. §. 55. col. 5.

Tertiò per tex. in l. pen. in prin. ff. de dona. int. vir. & vxo. Nam Se-
7 natus prohibet donationē inter virū & vxorē, & ratio motiua fuit, ne mutuo amore se spoliēt. quæ ratio maximè viget quādo matrimoniū est cōsumatum, & tñ antequā cōsumatū sit vel ad domū ducta, locū habet prohibitio: nec curādū est secūdū ipsā legē deductione vel de tabularū dotis cōfectione. Idē voluit gl. in verbo cōcubinæ, in. l. 3. ff. eo. tit.

8 Quartò facit. Nā sicut mater quæ mortuo patre trāsiuit ad secūdas nuptias nō pōt esse tutrix filiorū primi viri. l. omnē, ad Tertul. ita etiā quādo cōtraxit spōsalia de præsenti. ita singulariter dixit Specu. in tit. de tuto. §. nūc dicēdū, ver. itē excipit. quē referūt & sequunt Mod. post alios per eos citatos in dicta rub. de dona. int. vir, & vxo. §. 55. col. 5.

Quintò

9 Quintò accedit quod voluit Affl. decis. 61. vbi inquit fuisse votatũ q; dos promissa cõstitui per virum ignobilẽ vxori nobili debeř ab hæredibus viri, si matrimoniũ fuit solũ cõtractũ per verba de pñsenti quãuis nõ fuerit secuta copula carnalis nec ipsa vxor ducta ad domũ viri.

Sextò adduciř quod voluit Brun. in trac. excl. fœmi. in. 6. art. prin-
10 cipa. in 4. mẽb. q. 19. vbi cõcludit q; statutũ excludẽs maritatas à successione etiã excludit eas, quæ sunt maritata per verba de præsenti, licet nõ fuerint carnaliter cognitæ & traductæ. Quod & placuit Nat. in trac. de statu. exclu. fœmi. in. 2. q. princip. vers. quintò quęro. facit etiã
11 quod inquit Bal. in cons. 46. vol. 5. vbi voluit q; cõstitutio domus sapientiæ, quæ cauetur quòd coniugati non possint esse in domo prædicta, locum habet in coniugato per verba de præsenti licet matrimoniũ non fuerit carnaliter consumatum, per. l. nuptias, de reg. iur. & l. cum ancillis. C. de incest. nupt.

12 Septimò facit. Nam contracto matrimonio statim mulier sortitur forum viri, etiam antequam ducatur ad domum viri, vt est glo. ordinaria in. l. ea quæ la. 2. ff. ad municip. & in. l. cum te. C. de dona. an. nupt. not. Alex. in. l. cum quædam puella. ff. de iurisdict. omn. iud. & D. meus Ruin. in cons. 58. col. 2. vol. 3.

Octauo pro hac opinione videř esse casus in. l. deo nobis. C. de epis. & cler. in vers. & hoc tantummodo lucri nomine, vbi id quod maritus habet lucrari per mortẽ vxoris lucratur etiã per ingressum monasterij, & sic antequã carnalis copula pręcesserit. Vnde dicit ibi Bal. esse casum q; ad lucrandam dotem non requiritur copula, quia ille vers. remanet incorrectus ante copulam carnalem, quia post non posset separari coniugium nec essentialiter, nec quo ad seruitium si vnus vellet ingredi monasterium altero non consentiente, quod dicit menti tenendum.

Nono adducitur ratio statuti & eius mẽs, quæ fuit vnica licet in eo
13 nõ dicatur, videlicet, vt remuneretur maritus propter onera matrimonij, quæ sustinet. l. pro oneribus. C. de iure dot. Sed maritus etiam antequam cognoscat carnaliter vel ducat vxorem ad domum sustinet multas expensas & onera vt in vestibus, iocalibus & alijs ornamentis muliebribus. Igitur cum mens dicti statuti habeat locum: ergo & statuti dispositio. l. cum mulier, cum ibi not. solu. matr. Item statuentes si fuissent de hoc interrogati verisimile est quòd etiam in hoc casu idem statuissent: ergo habetur pro statuto, vt not. glo. in. l. tale pactum. §. fina. ff. de pact.

14 Decimò pro ista parte facit tex. in. l. 2. §. fi. ff. de priuil. cred. vbi spõsa de præsenti habet priuilegiũ vt præferatur creditoribus licet matrimonium non fuerit cõsumatum, & glo. ibi cõcludit q; habeat priui-

legium.l.afsiduis C.qui potio.in pigno.habe.

Vndecimò in materia etiã pœnali & odiosa sufficit ad pœnam introducendam qualitercunq; matrimonium contractum sit.l.vxori.§.diuus.ff.de adul.

15 Duodecimò spõsa de præsenti est destinata per parẽtes in domo viri in tantũ q debet eum sequi quò vadit,honestè: Tamen,vt not.Cyn.& Doct.in.l.liberti libertæq;.C.de oper.liber.not.Bar.in.l.meuia.§.fi. 16 ff.de annu.lega.sed res destinata ad locũ perinde est, acsi esset in loco l.fiendi.§.fin.l.granaria.ff.de actio.emp. quoniam qui de proximo est 17 cingendus pro iam cincto habetur.l.pen.vbi Bar.& Bal.de mili.testa. Item traductio ad domum est facilis cum pendeat solum ex voluntate viri.l.si non sint.§.quid ergo.ff.de auro & argen.lega.

Penultimò probatur ista sentẽtia in.l.cui fuerit.ff.de cond.& demõ. vbi legatum factum alicui sub cõditione si mulier nupsisset in familia statim locum habet quando ducta est licet in cubiculum mariti nondũ venerit. Nec habet obstare si dicatur q ille text.requirat q saltem inducta fuerit in domũ mariti,vt ibi in tex.in verbo ducta:quia dicit ibi Paul.de Cast.quòd id debet intelligi secundum glo.in dicto verbo ducta,quando non constabat matrimonium esse contractum per verba de præsenti, quia si est ducta tanquam vxor præsumuntur verba interuenisse, sed si posset constare, ista ductio non est necessaria. & subdit Paul.de Cast.ad ipsam glo.faciendam esse vnam longam manum.

18 Vltimò hæc pars affirmatiua probatur autoritate Bart. in.l.nihil.ff. rerum amota.Bald.in.l.solet.§.quæ virum.ff.de ijs qui notan.infam. Paul.de Cast.in.l.si donaturus.§.fina.ff.de cond.cau.data,in.l.si ante, in fin.& in.l.si marito.§.j.ff.solu.matrimo. & in dicta.l.cui fuerit, vbi attestatur hanc esse communem in.l.j.col.j.C.vnde vir & vxor, in.l. non fine.C.de bon.quæ libe.& in cons.155.vol.j.Ang.in.§.fuerat,col. 19.institu. de actio. vbi inquit quòd hæc opinio seruatur in practica, Matthesil.notab.74.Corn.in dicta.l.non fine, tradit hanc esse receptam Docto.sententiam, & inquit Lancel. Dec.in dicta.l.si ante hanc partem communem & in practica seruandam. Idem etiam voluit Ias. in dicta.l.si donaturus.§.fina.col.fina.& in cons.115.col.j.volu.j.& in cons.53.col.2.volu.eo.vbi refert hanc esse magis communem prout etiam dixit in cons.115.in.2.dubio, volu.2.cum ea quoque pertransit Dec.in cons.260.col.fin.Brun.in tract.exclu.fœmi.in 6.artic.princip. in 4.membro, quæst.19. & eam seruari in practica inquit Camp. in tracta.dot.in.5.parte, quæst.19.Cui sententiæ quoq; assentit Affl.decis.61.Moder.in repet.Rubri.de donat. inter vir.& vxo.§.53.col.2.& eam etiam esse communem citat,Cur.iun.in dicta.l.j.C.vn.vir & vx.

& ab

& ab ea vti communi, in iudicando non fore recedendum tradit Beltr. in dicto cons. 24. col. j. & eam quoque sequuntur Io. de Amic. in cons. 67. col. 2. Do. meus Ruin. in cons. 58. col. 2. vol. 3. Nicol. de Vbal. in tract. de successio. ab intesta. in 4. parte, col. 2. & in repet. c. Raynutius, de testa. Io. Lupi, in tracta. de matri. & legi. in. j. parte, col. j. & quód ita teneatur communiter dixit quoque Bald. nouel. in tracta. dot. in 6. parte specia. 37. in fin. & Moder. in tracta. de consuetu. Burdigal. in titulo de locato. §. sextò.

19 Altera & secunda opinio est secundum nonnullos Doct. quod statutum de quo tractatur non habeat locum in sponsa de præsenti non cognita nec traducta. Et pro ista opinione stringunt fundamēta quę sequuntur.

20 Et primò quia appellatione matrimonij & coniugū intelligitur de matrimonio consumato & de ijs qui matrimonium consumauerunt, vt est tex. in. c. ex publico, vbi Abb. in. 2. col. de conuers. coniuga. & in cons. j. col. 2. vol. j. & Fely. in. c. tertiò loco, de præsumpt. col. 2. & in Rubri. de sponsal. col. 3. Nam ante talem consumationē iura appellant sponsum & sponsam & non maritum & vxorem, ita Anch. in cons. 21. col. 3. ini-21 tiatur enim matrimonium per sponsalia, & per carnis copulam confirmatur. c. statutum. §. sed sciendum. 27. q. 2. Idem voluit Dec. in dicta. l. nuptias, de reg. iur. & latè in cons. 540. col. 2.

22 Secundò quia ex communi vsu loquēdi, qui etiam in statutis exorbitantibus & correctorijs attenditur, vt per Matthesil. in notab. 96. & per Barto. in. l. j. ff. de suis & legit. vbi dicit quòd communis vsus loquendi præualet proprietati verborum. l. liberorum. §. quod tamen 23 cassius. ff. de lega. 3. & per Dec. in cons. 472. col. 2. vbi tradit quod in omni materia restringibili & odiosa semper debet fieri interpretatio secundum communem vsum loquendi, maritus & vxor intelligitur consumato matrimonio, vt per Abb. in rubr. de spōsal. & in dicto. c. ex publico, col. 2. & in. c. si inter, & in. c. fi. sponsa. duo. Fely. in dicta rubri. de sponsal. & in citato. c. tertio loco, Anch. in allegato cons. 21. & Dec. in ipso cons. 540. col. 2.

24 Tertiò. Nam verba statutorum debent capi in proprio significatu, argu. l. 3. §. hæc verba. ff. de nego. gest. & in potentiori significatu intelligi, vt. l. quæritur. ff. de statu homi. Sed ex proprio & potentiori significatu appellatione matrimonij nō venit matrimonium de præsenti, vt est glo. in. c. cum initiatur. 27. q. 2. Hinc dicunt theologi inter Mariam & Ioseph fuisse matrimonium quantum ad sanctificationem non autem quo ad significationem.

Quartò per tex. in. l. vxores, cum. l. seq. & l. liberorum. ff. de ijs qui not. infa. vbi appellatione viri vel mariti videtur compræhēdi ille qui

cognouit

cognouit eius vxorem carnaliter, de cuius seminis perturbatione dubitatur, quia infra annum maritari non potest. Illa autem quę non fuit cognita statim potest remaritari: quia illa ratio perturbationis seminis tunc cessat, & sic non propriè dicitur ille maritus cum eam non cognouerit. Igitur non cōpræhenditur à statuto, maximè exorbitanti, in quo verba (vt dixi) proprie debent intelligi.

Quintò facit etiā tex. in. §. sed si vxor, in fi. instit. de nupt. vbi sponsa patris mei non cognita non dicitur mihi nouerca, nec spōsa filij mei non cognita non dicitur mihi nurus.

25 Sextò pōderandū est ꝙ statutū loquit̄ de vxore decedēte sine filijs; ex quibus verbis statuētes vidētur sensisse de vxore quæ erat in statu & potētia tēpore obitus sui faciēdi filios hæc enim verba sine filijs includunt in se priuationē filiorū & includūt in se habilitatē & potentiā actus seu habitudinis filiorū. Cum ergo tēpore obitus non erat in statu nec in potētia faciendi filios, Igitur sequit̄ ꝙ virtute huiusmodi statuti nō debet vir habere lucrū, & hoc fundamēto vtit̄ Bal. in cō. 290. vol. j. col. j. vbi inquit similē cōsiderationē facere glo. in. l. precibus. C. de impub. & alijs substi. Idē dixit Abb. in cōs. j. col. 3. vol. j. Corn. in cōs. 248. col. 4. vol. 2. Dec. in cons. 577. in prin. & Paris. in cōs. 62. col. 3. vol. 4.

26 Septimò pro ista parte adducitur. vbi verba statuti non adaptātur ad casum occurrētem, cessat ipsius dispositio. l. 3. §. prætor, & ibi Bart. ff. de dam. infec. c. indēnitatibus, in fi. de ellec. in. 6. Sed verba statutorū requirūt ꝙ vxor decesserit in matrimonio, & ista nō dicit̄ decessisse in

27 matrimonio propter dictionē, In, quæ denotat intrinsicitatem & perfectionem actus. l. j. §. ne quid. ff. ne quid in flu. publ. vbi Bar. vult ꝙ fa-

28 ctum in ripa non dicitur factū in flumine. Hinc est ꝙ statutum puniens

29 insultum facientem in domo non punit insultum faciētem in porticu, vt per Bal. in rubri. solu. matri. col. j.

Octauò accedit quod dixit Anc. in repet. c. j. car. 45. vers. quæro de

30 quæstione, de constitu. vbi inquit ꝙ statutum loquēs de nupta non intelligitur de desponsata per verba de præsenti. Subdens se vnà cum domino Anto. consuluisse quòd stante statuto ꝙ filia nupta siue maritata non veniat ad successionem, filia desponsata per verba de præsenti non excludetur: quia non dicitur nupta. & Anch. sequitur Paris. in citato cons. 62. col. 4.

Nonò quia mēs statuti conferētis marito lucrū dotis fuit ad occurrendū expensis factis per maritū in ducēda vxore, vt per Bal. in citato cons. 290. col. fi. & in cons. j. Abb. vltra ea quæ dixi supra in q. 4. Sed in sponsa de præsenti, quæ nondum traducta est cessat expensa, ergo & lucrum cessare debet, arg. l. scio. ff. de triti. vin. & ole. lega.

Decimò

31 Decimò facit quod voluit Abb.in cons.j.col.2.volu.j.vbi voluit quod huiusmodi statutū cum sit pœnale ex quo diminuit patrimoniū alicuius debet intelligi de muliere cognita decedēte in matrimonio aliàs sequerētur multa inconuenientia. Primò quod vir illicitè & nulla causa subsistente lucraretur dotem licet matrimoniū non cōsumauerit nec sponsam ad domū duxerit. Item hæredes puellæ paterētur maximū damnum si statuti intelligeretur de desponsata per verba de præsenti nec traducta nec cognita. Item præiudicatur iuri cōmuni: quia soluto matrimonio dos debet redire ad mulierem vel eius hæredes.c.j. de dote post diuor.restitu. Item est odiosum tale statutum; quia (vt dixi) priuat hæredem vxoris: Igitur appellatione matrimonij non veniunt sponsalia de præsenti glo.in clem.j.de sponsal.

32 Vndecimò quia statutum loquitur de vxore præmortua: sed ablatiui absolutè positi important conditionem si vxor sit prĕmortua. Sed ista non est vxor, ergo deficit cōditio.ita in proposito arguit Bal.in.l. non sine.C.de bon.quæ libe.

33 Vltimò hanc partem tenuit Bald. in dicta.l.non fine.C de bon.quæ libe.& in cons.290.vol.j.& in cons.467.volu.4.Saly.in.l.cum te.C. de dona.an.nup. Ancha.in.c j.de sponsal. Abb.in dicto.c.ex publico, & in.c.tertio loco, de præsump.& in citato cons.j.Cuma.in.l.de diuisione,& in.l.si cum dotem.§.transgrediamur,solu.matr.Fely.in rubri. de sponsal.col.3.Socy.in.l.cui fuerit.ff.de conditio.& demon.vbi dicit quòd non videt quomodo sit communis opinio pro parte affirmatiua vt tradit ibi Paul. de Cast.& in hanc partem inclinare consuetudinem dixit Practi.Papien.in forma libel.quomo.vxor agit ad dot.in.5.col. Hanc etiam partem tenuit Corn. in cons.248. colum.4.volu.2. Mars. in.l.j.in princi.ff.ad.l.Cornel.de siccar.in consil.61.colum.3. & in singula.suo.106.vbi inquit hanc esse communem opinionem. Idem voluit Dec.in cons.67.col.fin.& in cons.560.col.fin.vbi attestatur contra Barto. in dicta.l.nihil esse communem opinionem.Idem Dec. in consil.577.col.j.& hanc sententiam tanquam magis communem magisquàm obseruatam & consuetudine roboratam sequitur Paris.in allegato cons.62.col.4. & eam quoq; magis cōmunem fatetur Io. Brunel.in tract.de sponsal.in.j.conclusio.col.7.

34 Quid dicendum in hoc cōflictu scribentium Corn.in allegato cons. 248.col.4.dicit has opiniones modo infrascripto concordari posse, videlicet vt opinio Bar.posit procedere vbi in statuto nō est facta mentio de liberis, aliàs quòd procedit opinio negatiua quasi illa ratio onetum sola sine alia coniectura non sufficiat ad restringēdum dictum statutum. Sed ista distinctio non videtur esse vera, quia illa verba sine

liberis

liberis videntur etiam verificari in ea quæ liberos habere non potuit, vt est tex. vbi not. Docto. in c. si pater, de testa. in 6. & in l. centurio. ff. de vulg. & pupil. vbi conditio si decesserit sine liberis locum habet in eo qui liberos habere non potest. & ita per dicta iura voluit in terminis huius statuti. Paul. de Cast. in dicto cons. 155. volu. j. quem refert & sequitur Ias. in cons. 135. in col. 1. in fi. vol. j nec fundamẽtum fieri potest de dicto glo. in l. precibus, quam Bal. allegauit in citato cons. 290.

35 & de qua supra in 6. arg. partis negatiuæ, quia illa glo. est ferè ab omnibus reprobata, vt inquit Caccialup. in ipsa l. precibus, colum. 21. vers. tertia conclusio, vbi quoque tradit Doctores ita tenere in dicta l. centurio, & similiter ipsam falsam & a Doctoribus communiter non receptam loquendo propriè in casu huius statuti dixit Ias. in citato cons. 135. col. pen. in fi,

Prætereà quòd sola ratio onerum sufficiat, esto ꝙ statutum faceret mentionem de liberis hoc tenuit Ang. in §. fuerat, col. 17. insti. de actio. Fulgos. in l. deo nobis. C. de episco. & cleri. Abb. in cons. 79. volu. 2. Moder. in dicta repet. rubri. de dona. inter vir. & vxo. §. 55. col. 1. quod & voluit ipse Corn. in allegato cons. 248. col. 4. vbi inquit secundum Ange. ibi per eum allegatum sufficere solam rationem onerum dato quòd non militet secunda ratio liberorum, subdens istud etiam esse de mente Salyce. in dicta l. cum te. C. de donat. an. nupt. qui, etsi plures rationes assignet, non propterea velle videtur quòd requiratur concursus omnium: imò in vers. 6. 8. & 10. vult quòd ratio onerum tanquam potissima attendi debeat prout voluit & Ripa in Rubri. ff. solu. matri. col. antepenul.

36 Ego autem fœdere distinctionis puto alio medio has sententias sibi inuicem aduersantes posse cõcordari, videlicet vt prima opinio Barto. affirmatiua possit habere locũ vbi maritus traduxit vxorẽ ad domũ, sed eam nõ cognouit, vt per Socy. in cons. 223. col. pe. quia ex quo ma-

37 trimonium est de proximo cõsumandum habet̃ pro cõsumato, arg. l. pen. ff. de milit. testa. Idem tradit ipse Socy. in cons. 8. col. j. vol. 3. Abb. in cons. 79. col. 2. vol. 2. Ias. in cons. 135. vol. 2. quia in traductione fiunt multæ expensæ in vestibus, iocalibus, conuiuijs & alijs rebus. quod & voluit Saly. in dicta l. cum te. Hoc sentit & Bald. in dicta l. non sine, col. 2. C. de bon. quę libe. ibi quia ante ductionem vir non sustinet onera, quasi secus velit quando fit traductio ad domum, cum eo tempore fiant expensæ & supportentur onera matrimonij.

38 Secundò & melius vt ipsa opinio Bar. locum habeat si maritus non traduxit eam nec cognouit, si tamen cœpit onera matrimonij sustinere in faciendo vestes & in emendo ornamẽta muliebria alicuius valoris,

ita

ita velle videtur Bal. in dicto cons. 290. in fi. volu. 1. dum dicit finaliter mihi videtur iustior opinio quòd nõ lucretur deficiẽte causa intrinseca & finali quæ cum sit naturalis ipsi cõtractui naturaliter inest ab vtraq; parte & perinde debet haberi ac si foret expressa, ergo à contrario vult q̃ si non deficiat causa intrinseca quòd lucret; & aduerte quia Bal. loquitur de causa intrinseca onerum. Sed expressè hoc voluit Ang. in dicto. §. fuerat, col. 17. vbi inquit quòd hæc sententia Bart. seruaretur in practica si maritus ante mortem vxoris cœperit sustinere onera matrimonij in vestibus & alijs vt docet experientia. Subdens quòd etsi expensa & damnum mariti non sit tantum quantum esset lucrum dotis: Tamen quòd ipse maritus lucrum dotis habere debet prout statutum disponit, arg. l. creditor. §. inter maritum. ff. mãda. Sicut econtra posset contingere q̃ dotis fructus vel ipsa dos non sufficerent ad onera matrimonij incohandi seu iam incohati & carnali copula consumati. & Ang. sequuntur Camp. in tract. dot. in. 5. par. q. 13. Moder. in dicta rub. de dona. int. vir. & vxo. §. 55. col. 4. Idem voluit Cuma. in. l. si cum dotem. §. transgrediamur. ff. solu. matr. quem sequitur Alex. in cons. 129. col. 1. in fi. vol. 7. & hoc propter dictam rationem onerum & expensarum, in quibus fundata est mens statuti. Hanc etiam partem amplectuntur Ripa in dicta rubri. solu. matr. col. antepen. Rubeus Alexan. in cons. 19. col. 2. & hoc etiam admittere videntur tenentes partem negatiuam, qui se fundant in hoc ad ita tenendum; quia ante copulam maritus non sustinuit onera, sentientes aliud esse dicendũ si cœpisset maritus onera sustinere.

39 Tertiò locum etiam habet ipsa opinio Bar. & ratio statuti non fundaretur in oneribus matrimonij sed in alia, videlicet vt magis inuitentur homines ad contrahendum matrimonium, & mulieres facilius reperiant maritos, vt per Paul. de Cast. in cons. 155. vol. j. & in cons. 149. col. j. in fi. vel etiam si fundaretur in ipsa ratione onerum: tamen à consuetudine aliter interpretatum esset statutum, vt per Bal. in citato cõs. 290. in fi. quem sequitur Corn. in allegato cons. 248. col. 4.

40 Item & quartò vbi per maritum non staret, sed per vxorem quominus sustineret onera matrimonij, vt per Bald. in. l. non fine, col. 2. C. de

41 bon. quæ libe. vbi inquit quòd stante statuto q̃ vxore decedente in matrimonio copulata vir lucretur dotem q̃ eam non lucrabitur quãdo matrimonium non fuit consumatum nisi stetisset per mulierem: quia tunc secus. & Bald. sequitur Paul. de Cast. in cons. 155. circa fin. volu. j. Pro quo dicit facere tex. in. l. in executione, in fi. ff. de verbo. oblig. l. si rem. §. fin. ff. de præscrip. verb. l. iure ciuili. ff. de cond. & demon. & cum Bal. etiam trãsit Alex. in citato cons. 129. col. j. vol. 7. Idem voluit Bal. in cons.

in cons. 110. vol. 2. vbi dicit quòd si stetit per vxorem quominus duceretur, vt puta quia voluit potius ingredi monasterium quàm cõsumare matrimonium .l. deo nobis. C. de episco. & cleri. vbi alia occasione noluit adhærere viro sine culpa ipsius viri quòd tunc lucratur dotem Bal. in cons. 467. vol. 4. Pro cuius confirmatione faciunt quæ infra dicentur in fine huius quæstionis.

42 Si verò maritus nulla sustinuit onera vel modica de quibus nõ curatur, arg. l. scio. ff. de restitu. in integ. & per Aret. in d. §. fuerat, col. 17. & Abb. in cons. j. col. 4. vol. j. & tunc procedit pars negatiua quòd vir non lucratur dotem, vt per Bal. in auten. dos data, col. j. C. de dona. an.
43 nup. vbi dicit ibi esse optimum argumentũ ꝙ sicut mulier nihil lucratur quando non sustinet onus dotis dandæ : ita econtra vir non debet lucrari dotem si onera matrimonij non supportat, siue loquamur in lucro pacti siue statuti. & Bal. sequitur Alex. in cons. 122. col. 2. volu. 7. & dicit Ias. in .l. non tantum C. de lega. opinionem Barto. in d. l. nihil esse
44 falsam vbi vir nulla sustinuit onera. & pro ista parte etiam facit, quia si non lucratur fructus dotis vir tali casu, quãdo nõ suffert onera quod est quid leue minus debet lucrari ipsam dotem quod est quid maius: vt inquit Bal. in citato cons. 290. in prin. dicens ꝙ sicut ius commune disponens simpliciter ꝙ maritus lucretur fructus dotis intelligitur post onera supportata : ita statutũ quod loquitur de ipsa proprietate debet intelligi ita quia est eadẽ ratio interpretandi statutum per not. per glo. in. l. si ante. ff. solu. matr. Ita etiã voluit Bal. in cons. 110. vol. 2. vbi dixit ꝙ istud statutum habet tacitam finalem rationem onerũ, qua cessante cessat lucrum sicut dicimus in fructibus dotis. l. dotis fructus. ff. de iure dot. & l. si ante. l. de diuisione. ff. solu. matr. & l. pen. §. an in patrem. ff. quod fals. tuto. vbi hoc videtur expressum & in cons. 467. volu. 4. Hoc etiam vult Saly. in d. l. cum te, col. 2. vers. 8. & Ang. in d. §. fuerat, col. 16. vers. quartò quãuis leges dicant, vbi inquit quòd sicut vir tale casu non lucratur fructus dotis quod est quid leue minus debet lucrari proprietatem quod est quid maius auten. sed quæ. C. de pact. conuen. cum clarum sit statutum recipere interpretationem passiuam. l. j. §. lex falcidia, vbi Barto. & alij. ff. ad. l. falcid. & sicut vna lex interpretatur aliam, ita statutũ interpretabitur & supplebitur à iure. & cum hac parte ꝙ si vir nulla sustinuit onera, quòd non lucretur dotem pertrãseunt Camp. & Rubeus Alex. in locis supra relatis. & Areti in. l. si ante, col.
45 fina. ff. solu. matr. Cui accedunt quæ dixit Bald. in allegato cons. 110. volẽs, ꝙ vbi per maritum stetisset quominus vxorem cognosceret vel traduceret & onera matrimonij sustineret quòd nõ lucretur dotẽ prout idem voluit idem Bal. in cons. relato 290. col. j. in fi. & Socy. in cons. 8. col. fin.

col.fi.vers.postremò non omitto,vol.1.Ripa in dicta rub.sol.matr.col. antepe.in prin.quia qui recusat onera matrimonij sustinere non potest petere dotem.l.fi.§.vtrãq;.C.de dot.promis.ergo nec lucrũ. Hoc etiã tradit idem Bal.in cons.199.col.2. vers.itẽ cum vir,vol.3.vbi propriè dicit ꝙ cum vir non possit petere dotem nisi ducat vxorem vel per eũ non stet; similiter nec lucrum dotis pręsertim si stetit per absentiam eius.l.promittendo.ff.de iure dot.quia non debet cõmoda matrimonij sentire qui nõ duxit vxorem & nõ sentit in cõmoda.l.manifestissimi. §.sed cum in secunda.C.de fur.& dicitur,secundum eum,stare per maritum quãdo se sponte absentauit,arg.l.2.C.de spõsal.l.ex placito.C. de rer.permu.& ita hanc distinctionem serua,tam in consulendo quàm in iudicando:quia firmiter teneo quòd non poteris errare.

Summarium.

1 STATVTVM *de lucro dotis locum habet in desponsata per uerba de præsenti non cognita nec traducta si coniunctus mariti cœpit onera matrimonij sustinere in emendo iocalia & uestes & cætera.*

2 *Expensæ factæ per coniunctum uiri in eius uxore contemplatione mariti factæ præsumuntur.*

Quæstio Centesima septima.

1 QVia in quæstione præcedenti dictũ fuit ꝙ si maritus cœpit sustinere onera matrimonij & facere multas expensas in desponsata de pręsenti nõ cognita neq; traducta ꝙ lucratur dotẽ: quęritur an requiratur quòd dictæ expensæ fiant per ipsum maritum vel sufficiat si cõiunctus mariti eas fecerit. Non insudãdo in verbis tene ꝙ sufficit cõiunctum fecisse expẽsas vt in terminis decidit Alex.in cõs.129. 2 col.2.vol.7.quia secundũ eum huiusmodi expẽsæ factæ per coniunctũ præsumũtur esse factæ cõtemplatione mariti,& perinde habetur ac si à marito factę essent per.l.sed si plures.§.in arrogato,vbi Bar. & alij.ff. de vulg. & pupil.Idem voluit per not.in d.§.in arrogato,Corn.in cõs. 149.col.2.vers.& insuper, vol.1.pro qua opinione faciunt quæ supra diximus in q.67.q.non repeto.

Summarium.

1 STATVTVM *loquens de uxore in matrimonio copulata locum non habet in desponsata per uerba de præsenti, quod limita ut nu.4.*

2 *Copula in materia matrimonij ponitur pro cõiũctione actuali nõ pro habituali.*

3 *Legatum factum Bertæ si Titio copulabitur locum non habet si contraxerit matrimonium per uerba de præsenti non secuta copula carnali.*

Quæstio

Quæstio Centesima octaua.

1 QVid si statutum loqueretur de vxore præmoriēte in matrimonio copulata, An locum habeat in matrimonio celebrato per verba de præsenti. & concludendo firmiter teneas quòd non, vt dixit Bald. in. l. non sine. C. de bon. quæ libe. quia ista adiectio copulata, vt aliquid operetur, exigit quòd matrimonium sit carnaliter cōsumatum.
2 Nam copula ponitur pro coniunctione actuali non pro habituali loquendo in materia matrimonij, licet substantia consensus non stet in copula. & Bald. ibi sequitur Paul. dicens hoc menti perpetuo tenendum, necnon & Corn. tradens copulam in matrimonio communiter sumi pro carnali. Socyn. in cons. 8. col. j. volu. 3. Aret. in. l. si ante, col. penul. solu. matr. Alex. in cons. 129. col. j. volu. 7. Ias. in cons. 58. col. j. vol. j. & in cons. 135. col. 2. & 3. eo. vol. Ripa in rubr. solu. matr. col. antepen. Paris. in cons. 62. col. 5. in prin. vol. 4. Hoc etiam tenuit Bal. in. c. capellanus, de ferijs: quia matrimonium copulatum dicitur quando est consumatum per copulam carnalem & nō ante: quia frustra de copula statutum fecisset mentionem, argu. l. sancimus. C. de nupt. quem refert & sequitur Fely. in rub. de spōsal. col. 2. & in. c. tertio loco, col. j. de præsump. Hanc quoque partem consulēdo tenuit Bal. in cons. 199. in. 2. du-
3 bio, vol. 5. vbi etiam dicit quòd si testator legat Bertæ decem sub conditione, si Seio per matrimonium copulabitur, quòd non habebit locū legatum in nupta de præsenti nisi fuerit carnaliter cognita vel ducta; quia statutum & testamētum videtur de effectu matrimonij cogitasse. Id etiam consuluit Bal. in cons. 228. vol. 5.
4 Limita tamen hanc conclusionem procedere nisi statutum aliter disponeret vel nisi stetisset per mulierem quin carnaliter cognita fuisset, vt per Bal. in dicta. l. non sine, col. 2. quem sequitur Alex. in citato cōs. 129. col. j. vol. 7. & per ea quæ diximus in q. præcedenti.

Summarium.

1 STATVTVM *de lucro dotis per mortem uxoris ductæ locum habet in desponsatam per uerba de præsenti, sed contra nu. 4. & 8.*
2 *Desponsata per uerba de præsenti dicitur ducta quod declara ut nu. 12.*
3 *Verba ducere uxorem nihil aliud significant quàm contrahere matrimonium.*
5 *Verba statutorum, quæ sunt exorbitantia & contraria iuri communi, strictè sunt intelligenda & non extendenda quasi ius irregulare & anormalum.*
6 *Statutum contra ius commune loquens de contractu non comprœhendit contractum improprium.*
7 *Verbum ducere uel ducta significat ire de loco ad locum.*

Interpretatio

9 *Interpretatio illa in dubio capienda est per quam minus læditur dispositio iu= ris communis.*

10 *Verba statutorum debent intelligi secundum communem usum loquendi.*

11 *Verba in omni dispositione sunt accipienda secundum uulgarem & communem usum loquendi.*

13 *Verbum unum quando potest habere duplicem sensum seu significationem, illa capi debet significatio, per quam minus læditur & corrigitur ius commune, etiam si sit impropria.*

14 *Verbum, quod potest intelligi largè & strictè in materia stricta, debet intel/ ligi strictè.*

Quæstio Centesima nona.

1 QVæritur etiam, An statutum disponens, quòd vxore ducta præ= moriente vir lucretur dotem, locum habeat in despõsata per ver/ ba de præsenti. Socy. in cons. 223. col. 2. videtur decidere quòd
2 sic, quia statutum requirit simpliciter quòd sit ducta. quo casu illa dici/ tur sponsa ducta, quę est desponsata per verba de præsenti vt videtur probare text. in. c. debitum, de bigam, vbi desponsata per verba de præsenti dicitur ducta; & ille tex. generaliter loquitur siue sit traducta mulier ad domum viri siue non. Imò potius videtur loqui in non du= cta ad domum cum tunc præsumatur cognita vt no. Bal. in. l. deo no= bis, col. 4. de episc. & cleri. c. nullum. 30. q. & in. c. j. 31. q. j. Secus autem si statutum diceret si maritus duxerit ad domum vxorem per tex. in. l. mulierem, & in. l. pe. ff. de dona. int. vir. & vxo. Quod confirmatur se= cundum eum per tex. in. §. ergo nos oēs, & in. §. fratris, insti. de nup. in quibus Imperator prohibet vxores ducere quasdam personas prohi=
3 bitas. Quod verbum ducere nihil aliud significat quàm matrimonium contrahere, non autē significat ductionē ad domum. allegat etiam ru= bricam de eo qui dux. in vxo. quam pollu. per adult. Facit etiam vltra eum tex. in. c. de illis, de sponsal. in verbo ducturos.

4 Quibus non obstantibus contraria sententia de iure verior esse vi= detur. Et primò considerãdum est quòd huiusmodi statutum loquitur de vxore ducta: ergo non debet extendi ad alium casum, & sic in de= sponsata per verba de præsenti, argu. l. si vero. §. de viro, solu. matr. cũ in ea non cadat illa qualitas ducta: quæ tamen requiritur à statuto, & est necessaria, arg. glo. cōiter approbatæ in. c. notificasti, 23. q. 5. quã ad hoc dicit menti tenendam. Abb. in. c. abbas quod met. cau.

5 Secundò facit. Nam verba statutorum, quæ sunt exorbitantia & correctoria iuris communis strictè sunt intelligenda, & non extēdenda quasi ius irregulare & anormalum, vt dicit Bald. in cons. 411. vol. 1. in

si.quem sequitur Dec.in cons.334.col.1.& in cons.444.colum.1.& in cons.434.col.1. Item & intelligi debent propriè & non impropriè.l.3.§.hæc verba.ff.de nego.gest.vbi Bar. Hinc dixit D.meus Rui.in cõs. 114.col.fin.vol.j.quòd statutum contra ius commune loquens de con-
6 tractu non compræhendit contractum improprium:sed huiusmodi statutum & correctorium iuris communis strictèq; ac propriè debet intelligi vt latissimè dixi supra.q.2.ergo cum strictè & propriè verbũ ducta non verificetur in desponsata per verba de præsenti,sequitur quòd in ea non verificabitur statutum per mortem illius si ducta non repe-
7 riatur ; quia verbum ducere vel ducta significat ire de loco ad locum vt vult Socy.in cons.8. vbi propriè loquendo in terminis huius quæstionis concludit q; statutum loquens de vxore ducta non habet locum in desponsata per verba de præsenti:& ita refert consuluisse Bal.in in-
8 diuiduo quando statutum loquitur de vxore ducta in cons. quod incipit,quæritur,quod est in cons.467.vol.4.subdens hanc conclusionem carere probabili dubitatione, & q; verbum ducere significet motum de loco ad locum satis suadetur ex not. per Bal.in cons.164.in 2.vol.
9 Tertiò accedit, quia in dubio capienda est illa interpretatio per quã minus lædatur dispositio iuris communis.l.fin.§.in computatione.C. de iure deliber. Socy.in cons.31.in prin. Sed minus læditur dispositio iuris cõmunis qua disponitur q; soluto matrimonio dos reuertatur ad mulierem vel eius hæredes.l.2.in prin.solu.matr.l.dos à patre.§.eod. tit.si intelligatur verbum ducta de ducta ad domum quàm de desponsata per verba de præsenti:quia sicut statutum non haberet locum nisi in vno casu haberet locũ in duobus casibus , videlicet in ducta ad domum & in desponsata per verba de præsenti.
10 Quarto , verba statutorum debent intelligi secundum communem vsum loquendi.l.cum delanionis.§.asinam.ff.de fun.instruc. Alex. in
11 cons.140.col.2.vol.5.vbi inquit q; in omni dispositione verba secundum vulgarem & communem vsum loquẽdi & intelligendi accipiẽda sunt.l.sciendum.§.illud.ff.de edil.edic.c.ex literis,de sponsal.Idem tenuit Socy. in cons.37.col.4. & in cons.102.col.2. & in cons.123.col.2. volu.4.Dec.in cons.610.col.fina. & in cons.685.col.2. Sed vulgares, quando aliquis ducit vxorẽ ad domum,solent dicere,talis duxit vxorem : ergo statutum stãte dicto communi vsu non potest verificari nisi in vxore ducta ad domum.

Non obstant modò,quæ ex aduerso allegata fuerunt: quia admitto
12 quòd etiam verbum ducta accipitur pro despõsata per verba de præsenti: Sed largo modo,quo casu sequitur quod dixit Abb.in.c.cum dilectus,de consuetu.propè finem, vbi voluit q; quando vnum verbum

potest

13 potest habere duplicem sensum & significationem, quòd illa debet capi per quam minus læditur & corrigitur ius commune etiam si sit impropria, sed intelligendo verbum ducta de traducta ad domum minus
14 corrigitur ius commune vt suprà dixi. Item respondetur ꝙ vbi verbum potest intelligi largè & strictè in materia stricta, debet intelligi strictè, vt per Matthesil. in notab. 194. quẽ sequitur Socy. in cons. 116. col. 5. Alex. in cons. 52. col. 2. vol. j. & in cons. 142. col. fin. vol. 5. Sed vt prædixi hic tractatur de statuto quod strictè debet intelligi: ergo verbum ducta non debet intelligi largo modo, & sic in desponsata verba de præsenti sed strictè & sic in verè ducta ad domum.

Summarium.

1 LVCRVM *dotis an ueniat per maritum cum fratribus communicandum. quatuor recitantur opiniones & exinde nonnullæ sequuntur declarationes ex quibus clarè resultat ueritas huius quæstionis.*

Quæstio Centesima decima.

AN lucrum dotis quod facit maritus ex forma statuti sit præcipuum ipsius mariti, An verò communicandum veniat cum fratribus. In ista quæstione variæ reperiuntur opiniones. Nam Dyn. in l.
1 si cum dotem. §. transgrediamur. ff. solu. matr. dicit ꝙ huiusmodi lucrũ est profectitium, quia prouenit ex re patris idest ex oneribus matrimonij quæ subit pater, quia ipse alimentat nurum & ad onera matrimonij tenetur: ergo venit communicandum cum fratribus. & Dyn. sequitur Cyn. in. l. 2. C. famil. hercisc. & ista fuit opinio glo. in. l. dotem ff. de castren. pecul. in verbo confertur, quæ dicit, aut vxor decessit viuo patre mariti, & talis dos communicabitur omnibus filijs, aut decessit post mortem eius & tunc lucrum erit pręcipuum ipsius filij, nec alijs fratribus tenebitur communicare. Sed hanc opinionem reprobat Bar. in dicta. l. dotem, & in dicto. §. trãsgrediamur, & Doct. in. l. j. C. de bon. quæ libe. Quo ad primum caput quando vxor decessit viuo socero, quia quicquid lucratur filius ex dote etiam viuo patre dicitur aduentitium. l. j. C. de bon. quæ libe. Ideo non est conferendum.

2 Secunda fuit opinio Bar. in tract. de duob. fratr. in. 5. q. pen. art. principa. vbi distinguit hoc modo. Aut pater sustinuit onera matrimonij & tunc lucrum dotis dicitur profectitium, aut ipse filius sustinuit ipsa onera, & tunc lucrum dicitur aduentitium & sic ipsi filio quæritur: aut vterꝗ pro parte sustinuit onera matrimonij, & pro parte ambobus quæritur & communicatur cum fratribus, arg. l. sed & si quis. §. j. & §. quòd si ex re. ff. de stipula. seruo. & l. secundum naturam. ff. de reg. iur.

& hanc distinctionem approbat ibi Bal.& in dicta.l.2.C.famil.hercisc. Roma.in auten.ex testamēto.C.de colla.& in cons.406.col.2. vbi inquit hanc opinionem esse verissimam & probari per text. singularem iuncta glo.in.l.quod si eo tempore.ff.pro socio, vbi dicitur q̄ lucrum dotis proueniens vni ex socijs omnium bonorum communicari debet etiam alijs si illi onera matrimonij sustinuerunt. Ecce ergo quòd ibi ad considerandum cuius sit dotis lucrum consideratur penes quem sint matrimonij onera. Item quia vbi nulla sunt matrimonij onera nulla est dotis constitutio & consequenter nullum dotis lucrum cadit vt dicit tex.in.l.Iulianus,& in.l.si pater mulieris,in fi.ff.de iur.dot. Idem etiā voluit Abb.in cōs.79.col.2.vol.2. Barb.in cons.37.col.18.vol.2. Petr. de Vbal.in tracta societa.in.5.parte principa.q.12. Bologn. in cons.7. Mars.in singula.suo 264. vbi inquit istud dictum tanquam singulare menti tenēdum, quia passim vidit Bononiæ & alibi seruari contrariū ab idiotis & ignorantibus.Dec.in cons.67.col.pen.dicit quòd pro ista opinione est ratio.Nam quando pater habet onera matrimonij lucratur fructus dotis, quia dos & fructus onera matrimonij sequuntur.l.dotis fructus, in princi.l.si pater mulieris, in fin..ff.de iur.dot.& de patre est specialiter tex.in.l.pater pro filia,in prin.ff.de except.doli. Sicut ergo pater lucratur fructus quando sustinet onera: ita ergo debet lucrari dotem,& istam consequentiam de fructibus dotis ad lucrum ipsius dicit facere Bal.in.l.si donaturus,in.§.fina.in.3.notab.ff.de cond.cau.data. & pro qua consequentia adducit etiam ipse tex.in.l.actione.§.fi.cum l.seq.ff.pro socio.Nam in.§.fin.dicitur quòd societas diuiditur si vnus ex socijs erat maritus, dos vxoris suæ præcipua sibi debet assignari: quia ipse est subiturus onera matrimonij: pręsupponitur ergo ibi quòd durante societate fructus dotis acquirebantur societati,cum ipsa societas onera matrimonij sustineret. postea in.l.seq. continuando eundem casum dicitur quòd si tempore quo societas diuiditur dos in eo casu sit vt debeat lucrari,hoc lucrum societati,acquiritur & inter socios ęqualiter diuiditur: & sic qua ratione societas lucratur fructus dotis quando onera matrimonij sustinuit, vt dicto.§.fin.pari ratione debet habere lucrum dotis.

5 Tertia quoq; fuit opinio Bart. in dicto.§.transgrediamur quòd tale lucrum tanquam aduentitium præcipuum sit mariti,& quòd communicandum non sit cum fratribus per tex.in.l.fina.C.de colla. Idem tenuit Barto.in dicta.l.j.C.de bon.quæ libe.quem sequuntur ibi Salyce. Floria Ang.Corn. & Fulgos. qui subdit quòd in scholis & in iudicijs securior est sententia Barto. quàm Dyni & Cyni de qua suprà. & ita etiam ibi tenuit Alex.in addit.ad Bart. Hoc idem dixit Paul.de Cast.

in dicta

in dicta.l.2 C.famil.hercisc. & Salyc. qui attestatur quòd ita communiter tenetur. Cui sententiæ assentit Bald. in.l.si donaturus.§.fina. colum.j.ff.de condit. cau. data, & in.l.actione.§.fina.ff.pro socio. & hanc esse communem firmat Floria.in.l.si filia.§.si filius, in 4.colum. ff. famil. herciscun. quem sequitur Aret. in.§.fuerat, colum.19. vers. quæro de alia quæstione quotidiana, Institu. de actio. vbi dixit istud perpetuo menti tenendum. & quam partem tradit Bald.nouel. in tracta. dot. in 6.parte speciali, 37. magis communem & in puncto iuris magis sustentabilem. & eam etiam amplectitur Camp. in tracta. dot. in 5.parte, quæstio.7.Corn.in cons.149.colum.2. volu.j. Ias.in addit. ad Porc. in.§.j. Instit.per quas perso.nob.acqui.Corn.in auten. ex testamento.C.de colla. & Moder.in tract.de consuetu. Burdegal.in.§.6. vbi scribunt quòd in eodem Senatu olim ita latum fuit arrestum. & Crot.in.l.frater à fratre,col.24.ff.de cond.indeb.

4 Quarta & vltima fuit sententia Barto. in dicta.l.dotem.ff.de castren.pecu.qui distinguit hoc modo.aut statutum deferens lucrum dotis dicit quòd vir lucretur, & hoc casu lucrum erit pręcipuum filij cum disponat circa personam viri: aut dicit quòd qui recepit dotem lucretur eam, & tunc pater filij qui recepit dotem lucrabitur eam, & sic post eius mortem filijs communicabitur: quia verba statuti in eo verificantur non in persona filij. & Barto.sequuntur Paul.de Cast. & Salyc. in dicta.l.2.C.famil.hercisc. Alexan.in dicto.§.transgrediamur, in fin. Camp. & Crot. vbi suprà.

Ego quidem pro veritate huius quæstionis puto considerandos esse aliquos casus. Quorum primus est, aut nos loquimur secundum iura antiqua, & tunc vera est opinio Dyni & Cyni quòd hoc lucrum inter fratres venit communicandum tanquam profectitium, quod patri pleno iure acquirebatur. & in hoc non dissentiunt inter se scribentes.

Secundus casus est, secundum hodierna tempora, & tunc lucrum quod facit filius tanquam aduentitium fratribus non venit communicandum per dictam.l.fin.C de colla. prout in hoc capite etiam voluit Raph.Cuma. & Alex.in dicto.§.transgrediamur: nec vis facienda est quòd pater sustinuit onera prout voluit Barto. in dicto tract. de duob. fratri. quia aduertendum censeo quòd ex quo pater habet fructus dotis, qui dátur pro oneribus matrimonij vt.l.dotis fructus.ff.de iur.dot. quòd ipse astringitur ad ipsa onera sustinenda, vt per D.meum Ruin. in cons.144.in prin.& col.4.in prin.vol.5.vnde per eum compensandi sunt fructus dotis cum ipsis oneribus vt per Alex.in dicto.§.transgrediamur, & Paul.ac Salyc.in d.l.2.C.famil.hercisc. Aret. in dicto.§.

fuerat,& Camp.vbi supra. Nec pariter habenda est consideratio Roma.in dicto cons.406.quòd vbi nulla sunt onera matrimonij nulla est dotis constitutio, & consequenter nullum lucrum dotis: quoniam respondeti potest dictum Roma. procedere vbi is qui onera matrimonij non sustinet esset obligatus ex dispositione legis ea sustinere vt vult Bal.in auten.dos data.C.de dona.an.nup. Secus autem vbi fructus dotis lege sic disponente, prout in casu, de quo tractatur, debent esse penes alium prout est penes patrem vt in.l.2.&.3.C.de bon.quæ libe,& tunc non procedat nec habeat locum opinio Roma.

Tertius casus est quãdo statutum disponeret quod vir lucretur dotem,& mouetur ex alia ratione quàm onerum matrimonij:& tunc huiusmodi lucrum præcipuum erit ipsius viri per ea quæ supradixi in q.103.in.4.memb.distinctionis.

Quartus casus est quando mortuo patre lucratus fuisset dotem maritus per mortem vxoris, quia similiter lucrum dotis erit præcipuum ipsius viri.l.2.C.famil.hercisc.vbi not.Doct. & in hoc non discordant Scriben.in locis suprà citatis.

Vltimus casus est quãdo statutum diceret quòd lucretur dotem qui eam recepit,& tunc si socer recepit dotem eam lucrabitur,& post mortem eius communicabitur filijs: quia verba statuti in eo verificantur non in persona filij: & ideo cum non conueniant ipsa verba statuti in filio qui dotem non recepit minus conueniet dispositio ipsius statuti.l. hos accusare.§.omnibus,de accusa.ita Paul.& Saly.in allegata.l.2.C. famil.hercisc.Alex.in dicto.§.transgrediamur, Camp.vbi supra, quia per istam distinctionem dicit Alex.quòd modificatur opinio Barto.in dicto.§.transgrediamur,& hanc partem communiter receptam esse dixit Crot.in dicta.l.frater à fratre,col.24. & ideo si casus tibi euenerit sequere hanc distinctionem quæ communis est,quia non poteris in iudicando errare.

Summarium.

1 LVCRVM *dotis non tenetur maritus communicare cum socijs omnium bonorum, sed contra secundum communem nu.4. & .7.*

2 *Societas quando simpliciter contrahitur non communicantur lucra quæ proueniunt ex dispositione legis quod declara ut nu. 8.*

3 *Lucrum dotis quod consequitur maritus ex ui statuti quòd uxore præmoriente maritus lucretur dotem est personale, quod declara ut nu. 9.*

5 *Hæreditas legatum & donatum ac quacunque ratione acquisitum communicari debent in societate omnium bonorum.*

6 *Actio iniuriarum datur ad uindictam.*

Quæstio

1 QVæstio offertur. An dos quam lucratur maritus ex vi statuti per mortem vxoris communicari debeat cum socijs omnium bono-
2 rum. Et primò videretur dicendum quòd non, quia quando societas simpliciter contrahitur non debent communicari lucra, quæ non proueniunt ex cõtractu sed ex legis dispositione. l. coire societatem. l. nec adiecit. ff. pro socio.

Secundò ex eo quod not. Bart. in. l. dotem, de castren. pecul. vbi in-
3 quit quòd quando statutum respicit personam viri, puta quia dicat q̃ præmoriente vxore vir lucretur dotem, tunc semper maritus præcipuam habebit dotem, & sic lucrum istud est personale. ita etiam arguit Bald. in cons. 284. vol. 5. vbi dicit quòd istud lucrum est personale sicut est ipsa dos. l. si maritus. ff. famil. hercisc. l. si id quod ego. ff. de duob. reis.

4 His tamen non obstantibus contraria sententia est de iure verior, & à Doctoribus cõmuniter recepta. quæ primò probatur per text. in. l.
5 3. §. j. ff. pro socio, vbi dicitur quòd in societate omnium bonorũ communicari debet hæreditas, legatum, & quod donatum est, aut quacunque ratione acquisitum. ergo istud lucrum quod ex dispositione legis socio acquiritur communicandum erit. Ad idem est text. in. l. si fratres. §. si inter fratres voluntarium iunctis glo. in verbo stipendia, & in verbo salaria. ff. eod. titu. vbi in societate omnium bonorum veniunt ex quacunq; causa acquisita, siue ex stipendijs, siue ex salarijs. facit etiam tex. in. l. si fratres. §. socium. ff. eod. titu. vbi Neratius ait socium omnium bonorum vniuersa in societate conferre debere. & ideo dicit quòd si vnus sociorum habet actionem ex iniuria sibi vel filio illata estimatio talis iniuriæ societati applicatur, cum omnia sint communia,
6 & tamen talis actio iniuriarum non veniret in collatione quia datur ad vindictam. l. 3. §. si emancipatus. ff. de colla. bono. ex quo datur intelligi quòd potentius est ius societatis quàm collationis, cum in societate etiam veniant quæ competunt ad vindictam, & personæ coherent vt est actio iniuriarum, & tamen ista non conferuntur, vt per Dec. in cons. 66. col. 2. in fi.

Secundò principaliter pro ista opinione est tex. iũcta glo. in. l. quòd si eo tempore. ff. eo. tit. vbi formaliter dicitur, quòd si eo tempore quo diuiditur societas in ea causa dos sit vt certum sit eam vel partem eius reddi non oportere, vt puta, dicit glo. in dicto, verbo oportere, vel propter pactum interpositum vel aliam causam diuidere eam inter socios iudex debet, ergo idem si ex statuto non debet reddi.

7 Tertiò ita in terminis consuluit Bald. in allegato cons. 284. per text. in dicta. l. quòd si eo tempore, & in dicto. §. si inter fratres voluntarium, &

rium, & etiam per rationem dicit hoc patere quia hæc societas est omnium bonorum & lucrorum & generalis ac generalissima omnia in se continens & compræhendens, & quia vbi contrahentes non distinguunt sed gerunt se pro vniuersalibus socij, & ita se tractāt & vocant, nec nos distinguere vel restringere debemus, & subdit in hoc non esse dubitandum, cum sit casus.l.quòd si eo tempore. Idem tenuit idem Bal.in.l.actione.§.fi.ff.pro socio. Ang.in cons.60. Roma.in cons.406. col.2.& in cons.471.in princ. Alex.in.l.si cum dotem, in.§.transgrediamur, col.fin.ff.solu.matr.dum respondet ad dictam.l.actione.§.fin. cum.l.sequen.Camp.in tract.dot.in.5.par.q.7.Alex.in cons.87.col.j. volu.4. Bologn.in cons.7.ac vltimo loco, Dec.in cons.66.col.2.& in cons.67.col.1.

8 Non obstat tex. in.l.coire societatem, & in.l.nec adiecit: quia respondetur q illi text.loquuntur in simplici societate non autem in societate omnium bonorum. Ita dicit glo.in dicta.l.3.§.cum specialiter, & in dicto.§.si inter fratres voluntarium, in verbo initium.

Pariter non obstat quòd huiusmodi lucrum sit personale & tantum respiciat personam mariti: quia respōdet Dec.in citato cons.66.col.1. quòd licet verum sit quòd tale lucrum dotis prædictæ respiciat tantum personam mariti, quantum ad acquisitionem quia maritus ipse solus est qui lucratur dotem: tamen quòd demum post ipsam acquisitionem debet communicari socijs ex quo omnia vndecunq; acquisita inter ipsos socios veniant communicanda. Nam actio iniuriarum coheret personæ & respicit personam iniuriati, & tamen vt supradictum fuit communicatur. bene verum est quòd tale lucrum ipso iure societati non acquiritur, sed iudicio societatis debet communicari.l.si quis societatem, pro socio.

LAVS DEO, FINIS.

INDEX AVREVS QVÆSTIONVM IN HOC OPERE A CLARISSIMO ROLANDO A VALLE

MIRO ORDINE IN MAXIMAM omnium vtilitatem discussarum, nouissime cum suo Alphabeto & numeris copiose & fideliter ordinatus.

B

D

Domicilium

Dos est

E

Ecclesia

Hæredibus

330

L

M

 serit

N

Priuatio

Renunciatio

Sed contra

Statutum

mortuus

Sed in

in communi

fructus

Venditor

Vxor

FINIS.

SERIES CHARTARVM.

✠ A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Omnes quaterniones, præter ✠, & V, quæ sunt duerniones, Et Z, quinterniones.

MEDIOLANI,

EX TYPIS FRANCISCI MOSCHENII.

M D LIX.